

ISSN: 2667-6419

ASYA ARAŞTIRMALARI

Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi

The Journal of Asian Studies
International Social Science Journal
Cilt/Volume: 5 | Sayı/Issue: 2 | Güz/Autumn 2021

Tabriz

Ashgabat

Mashad

Tehran

IRAN

Esfahan

asyam.hacibayram.edu.tr

ARABIA

ASYA ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
THE JOURNAL OF ASIAN STUDIES

Cilt / Volume: 5

Sayı / Issue: 2

Güz/ Autumn 2021

ISSN: 2667-6419

Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Hakemli Süreli Yayındır.

Bahar ve Güz olmak üzere yılda iki kez yayımlanır.

The Journal of Asian Studies International Social Science, Peer-review Published.

Spring and Autumn to be published two times a year.

KURULUŞ - ESTABLISHMENT

2017

ASYA ARAŞTIRMALARI DERĐİSİ
Cilt: 5 Sayı: 2 GÜZ / 2021 ISSN: 2667-6419

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
Adına Sahibi

Prof. Dr. Yusuf TEKİN
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Rektörü

Baş Editör

Prof. Dr. Vâris ÇAKAN
Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

Alan Editörleri

Prof. Dr. Fatma AÇIK
Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK
Doç. Dr. Aysun DEMİREZ GÜNERİ

Editör Yardımcıları

Arş. Gör. Yasemin IŞIK
(Yazım ve Dil Editörü, Teknik-Mizanpaj Editörü, Yayın Koordinatörü)

Arş. Gör. Seyit Ali BUDULGAN
(Yazım ve Dil Editörü, İngilizce Editörü, Yayın Koordinatörü)

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Prof. Dr. Vâris ÇAKAN

Sekretarya

Döndü AKIN

Baskı ve Cilt

Reklamcı Promosyon ve Tanıtım Hizmetleri İth. İhr. San. Tic. Ltd. Şti.
İvedik O.S.B. 1354. Cad. 1372. Sk. No: 32 İvedik-Yenimahalle / ANKARA

Yazışma ve Haberleşme Adresi

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
Beşevler ANKARA/ Tel: 0312-5462000

E-Posta: asyam@hbv.edu.tr / **Web Sitesi:** asyam.hacibayram.edu.tr

E-dergi: asyaarastirmalari.hbv.edu.tr

Asya Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanan makalelerin yayımcının yazılı izni olmadan bir kısmı veya tamamı herhangi bir yolla çoğaltılamaz ve elektronik ortama aktarılamaz. Makalelerdeki düşünce, görüş, varsayımlar eser sahiplerine aittir; Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi sorumlu tutulamaz.

THE JOURNAL OF ASIAN STUDIES
Volume: 5 Issue: 2 AUTUMN / 2021 ISSN: 2667-6419

On Behalf of Ankara Hacı Bayram Veli University, Center of Asian Studies
Prof. Dr. Yusuf TEKİN
Rector of Ankara Hacı Bayram Veli University

Editor-in-Chief

Prof. Dr. Vâris ÇAKAN
Director of Asian Studies Center

Field Editors

Prof. Dr. Fatma AÇIK
Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK
Assoc. Dr. Aysun DEMİREZ GÜNERİ

Co-Editors

R.A. Yasemin IŞIK
(The Spelling and Language Editor, Technical-Layout Editor, Publication Coordinator)

R.A. Seyit Ali BUDULGAN
(The Spelling and Language Editor, English Editor, Publication Coordinator)

Desk Editor

Prof. Dr. Vâris ÇAKAN

Secretariat

Döndü AKIN

Printing and Binding

Reklamcı Promosyon ve Tanıtım Hizmetleri İth. İhr. San. Tic. Ltd. Şti.
İvedik O.S.B. 1354. Cad. 1372. Sk. No: 32 İvedik-Yenimahalle / ANKARA

Correspondence and Communication

Ankara Hacı Bayram Veli University Asian Studies Application and Research Center
Beşevler/Ankara/TURKEY / **Tel:** + 90-312-5462000
E-Mail: asyam@hbv.edu.tr / **Web Site:** asyam.hacibayram.edu.tr
E-Journal: asyaarastirmalari.hbv.edu.tr

Some or all of the articles published in the Journal of Asian Studies cannot be reproduced in any way and transmitted electronically without the written permission of the publisher. The ideas, opinions, assumptions in the works belong to the owners of the works; Ankara Hacı Bayram Veli University cannot be held responsible.

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Abdullah GÜNDOĞDU Ankara Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Abdürreşit Celil KARLUK Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Ahmet TAŞAĞIL İstanbul Yeditepe Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Alikram ABDULLAYEV Devlet İdarecilik Akademisi/Azərbaycan
Prof. Dr. Alimcan İNAYET Ege Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Elman NESİROV Devlet İdarecilik Akademisi/Azərbaycan
Prof. Dr. Fatma AÇIK Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Giray FİDAN Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Hale ŞIVGIN Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Hakan KIRIMLI Bilkent Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN İstanbul Medeniyet Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Hiroaki HUZİE Osaka Üniversitesi Öğretim Üyesi/Japonya
Prof. Dr. İbrahim MARAŞ Ankara Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. İlhami DURMUŞ Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV Semerkant Üniversitesi/Özbekistan
Prof. Dr. Kâzım SARIKAVAK Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Konuralp ERCİLASUN Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. M. Öcal OĞUZ Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Şahingöz Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Patrik K. Meyer Universitas Muhammadiyah Yogyakarta/Endonezya
Prof. Dr. Refik TURAN Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Salim KOCA Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Takashi OSAWA Osaka Üniversitesi/Japonya
Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU Michigan State University/ABD
Prof. Dr. Üçler BULDUK Ankara Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Vâris ÇAKAN Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Zeynep BAĞLAN ÖZER Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/Türkiye
Doç. Dr. Ainur NOGAYEVA L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi/Kazakistan
Doç. Dr. Aysun DEMİREZ GÜNERİ Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/Türkiye
Doç. Dr. Gülcemal JORAYEVA Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi/Kazakistan
Doç. Dr. Mürteza HASANOĞLU Devlet İdarecilik Akademisi/Azərbaycan
Dr. Dinmukhamed KELESBAYEV Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi/Kazakistan
Dr. Behruz BEKBAİYİ Allameh Tabataba'i Üniversitesi Öğretim Üyesi/İran
Dr. İrina KAYAN-POKROVSKAYA/Ukrayna
Dr. Kim HYUN -Sook Kuzeydoğu Asya Tarih Vakfı/Güney Kore
Dr. Sinan DEMİRTÜRK Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/Türkiye

Bu Sayının Hakemleri / Referee of This Issue

Prof. Dr. Cenk REYHAN	Prof. Dr. Üçler BULDUK
Prof. Dr. Giray FİDAN	Prof. Dr. Varis ÇAKAN
Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI	Doç. Dr. Murteza HASANOĞLU
Prof. Dr. İlhami DURMUŞ	Doç. Dr. Nasrullah UZMAN
Prof. Dr. Konuralp ERCİLASUN	Doç. Dr. Nurettin HATUNOĞLU
Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK	Doç. Dr. Şengül DEMİREL
Prof. Dr. Neslihan DURAK	Arş. Gör. Yasemin IŞIK
Prof. Dr. Özgür ÜNAL ERİŞ	
Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU	

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

KUŞAK VE YOL GİRİŞİMİ (KYG) PROJELERİNİN İNCELENMESİ; TÜRKİYE İÇİN ÖNERİLER <i>Examination of Belt and Road Initiative Projects; Suggestions for Turkey</i> Dr. Necmettin MUTLU	129
WESTLESSNESS UNDER CHINESE NATIONALISM: AN EPISTEMOLOGICAL ATTEMPT OR AN ONTOLOGICAL CASE? <i>Çin Milliyetçiliği Bağlamında Batısızlık: Epistemolojik Bir Girişim Mi Ontolojik Bir Olgu Mu?</i> Dr. Cem YILMAZ	151
TARİHİ KOMŞULAR MOĞOLİSTAN VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ ARASINDAKİ İKİLİ İLİŞKİLER VE STRATEJİK ORTAKLIK OLANAKLARI <i>Bilateral Relations and Strategic Partnership Opportunities Between Historical Neighbors Mongolia and The Republic of Turkey</i> Dr. Tserennadmid CHULUUNBAATAR	165
(RE)PRODUCTION OF HINDUTVA-DRIVEN POPULISM IN INDIA: AN ANALYSIS OF BHARATIYA JANATA PARTY'S POLITICAL MESSAGING IN TWITTERSPHERE <i>Hindistan'da Hindutva Güdümlü Popülizmin (Yeniden) Üretimi: Bharatiya Janata Partisi'nin Twittersphere'deki Siyasi Mesajlarının Analizi</i> Ali ZAIN	179
ABD'İN AFGANİSTAN'DAN ÇEKİLMESİ İLE TALİBAN'IN YENİDEN İKTİDARA GELMESİ <i>Taliban Surged Back to Power as The US Withdrawal from Afghanistan</i> Zabihullah DASHTI	195
TANITIMLAR / REWIEWS	
TANITIM: TARIHTEN GÜNÜMÜZE İRAN'DAKİ TÜRKLER VE TÜRK- İRAN İLİŞKİLERİ <i>The Turks in Iran and The Turkish-Iran Relations from History to The Present</i> Hazırlayan: Samad MOGHANIRAHIMI	213
ÜLKE TANITIMI: İRAN <i>Iran</i> Hazırlayan: Arş. Gör. Seyit Ali BUDULGAN	221
KİTAP TANITIMI: "EMPERYALİST ÇAĞDA MODERNLEŞME-TÜRK MODERNLEŞMESİ VE İRAN (1800-1941)" ADLI ESER <i>The Book Named "Modernization in The Imperialist Era-Turkish Modernization and Iran (1800-1941)"</i> Hazırlayan: Arş. Gör. Yasemin IŞIK	227
ASYA ÇALIŞMALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ'NİN 2021 YILI FAALİYETLERİ <i>2021 Annual Activities of Asian Studies Application and Research Center</i> Arş. Gör. Seyit Ali BUDULGAN	235

SUNUŞ

Gazi Üniversitesi bünyesinde Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırmaları Merkezi olarak faaliyet gösteren Merkezimiz, Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısında 2547 Sayılı Kanun'un 2880 Sayılı Kanun'la değişik 7/d-2 maddesi uyarınca 7141 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 183 Numaralı Ek Maddesi ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Rektörlüğü'ne bağlı olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Bu sebeple Merkezimiz tarafından çıkarılmakta olan *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*'nin 2602-2966 olan ISSN Numarası 2667-6419 olarak değiştirilmiştir.

Dergimizin tarandığı Dizin ve İndeksler şöyledir: *SOBIAD, JOURNALTOCs, Google Scholar, RESEARCH BIBLE, BASE, ROOTINDEXING, Türkiye Kaynakçası, ISI, CiteFactor ve TÜBİTAK DERGİ PARK.*

Elinizdeki bu Sayımızda yayın politikamıza binaen **“İran”** ile ilgili tanıtım yazılarına ağırlık verdik. Bu vesile ile dergimize **“Tarihten Günümüze İran'daki Türkler ve Türk- İran İlişkileri”** adlı yazısı ile katkı sunan, Sayın Samet MUGANLI'ya; **Ülke Tanıtımında “İran”** isimli yazısı ile Merkezimiz Araştırma Görevlilerinden Seyit Ali BUDULGAN'a ve **Kitap Tanıtımında “Emperyalist Çağda Modernleşme-Türk Modernleşmesi ve İran (1800-1941)” Adlı Eser** isimli yazısıyla Yasemin IŞIK'a bize destek olduklarından dolayı teşekkür ederiz.

Bu çalışmaların yanı sıra kaleme aldıkları değerli yazılarıyla *Asya Çalışmalarına* katkı sunan yazarlarımız Dr. Necmettin MUTLU, Dr. Cem YILMAZ, Dr. Tserennadmid CHULUUNBAATAR, Ali ZAIN ve Zabihullah DASHTI'ye teşekkürlerimizi sunarız.

Derginin bu Sayısının hazırlanmasında emeği geçen Hakemlerimize teşekkürü borç biliriz. Alanında uzman bilim insanlarının makalelerinin yer alacağı; **“Afganistan”** üzerine yoğunlaşacak olan Yeni Sayımızda tekrar buluşmak dileğiyle siz değerli okuyucularımıza bol okumalı ve verimli çalışmalar dileriz.

Editörler Kurulu

PRESENTATION

Our Center which operates as a Center for Research and Application of Asian Studies within the Gazi University continues its activities under the Ankara Hacı Bayram Veli University with the Act No. 7141 of Higher Education and with the Act No. 183 additional clause of The Law about the Amendment on Certain Laws and the Decree Laws according to 7/d-2 clause with amendments of The Act No 2880 of The Act No 2547 on the meeting of Executive board of Higher Education. For this reason, The Journal of Asian Studies published by our center has the ISSN number 2667-6419 instead of 2602-2966.

The indexes of our journal are as follows: SOBIAD, JOURNALTOCs, Google Scholar, RESEARCH BIBLE, BASE, ROOTINDEXING, Türkiye Kaynakçası, ISI, CiteFactor and TÜBİTAK DERGİ PARK.

In this issue, we have focused on promotional articles related to “*Iran*”, which are based on our publication policy. On this occasion, we would like to thank Samet MUGANLI, who contributed to our journal with his article “*The Turks in Iran and The Turkish-Iran Relations from History to The Present*”; Seyit Ali BUDULGAN, with his article “*Iran*” in the promotion of the country, and Yasemin IŞIK, for supporting us with her article *The Book Named “Modernization in The Imperialist Era-Turkish Modernization and Iran (1800-1941)”* in the promotion of the book.

In addition to these works, we would like to thank our authors, Necmettin MUTLU, Cem YILMAZ, Tserennadmid CHULUUNBAATAR, Ali ZAİN and Zabihullah DASHTİ who have contributed to *Asian Studies* with their valuable writings.

We would like to thank our Referees who contributed to the preparation of this issue of the journal. We wish to meet again in our new issue, which will focus on “*Afghanistan*”, where the articles of expert scientists will be included in the field, we wish our esteemed readers to read plenty and work efficiently.

Editorial Board

Mutlu, Necmettin. (2021). “Kuşak ve Yol Girişimi (KYG) Projelerinin İncelenmesi; Türkiye İçin Öneriler”. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 5 (2), 129-150.

Araştırma Makalesi

**KUŞAK VE YOL GİRİŞİMİ (KYG) PROJELERİNİN İNCELENMESİ;
TÜRKİYE İÇİN ÖNERİLER***

Examination of Belt and Road Initiative Projects; Suggestions for Turkey

Necmettin MUTLU**

Öz

2013 yılında Çin tarafından ilan edilen Kuşak ve Yol Girişimi Asya, Afrika, Ortadoğu ve Avrupa’da geçen süre itibariyle birbirinden farklı birçok alanda uygulama sahası bulmuştur. Geline nokta itibariyle Kuşak ve Yol girişiminin ne olduğunun yanı sıra nasıl yrtldğinin anlaşılması gerekmektedir. Bu araştırma makalesinde bu amaçla Asya, Afrika, Ortadoğu ve Avrupa’da doğrudan Kuşak ve Yol Girişiminin yürütüldüğü projeleri inceleyen araştırmalar içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Son bölümde doğrudan incelenen projeler doğrultusunda Türkiye için bir dizi öneri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kuşak ve Yol Projeleri, Asya, Afrika, Avrupa, Türkiye.

Abstract

The Belt and Road Initiative announced by China in 2013 has found application areas in many different areas in Asia, Africa, the Middle East and Europe. As of time, it is necessary to understand not what the Belt and Road initiative is but how it is carried out. For this purpose, in this research article, the researches examining the projects directly carried out by the Belt and Road Initiative in Asia, Africa, Middle East and Europe were subjected to content analysis. In the last section, a series of suggestions for Turkey are presented in line with the projects directly examined.

Keywords: Belt and Road Projects, Asia, Africa, Europe, Turkey.

* Geliş Tarihi / Received: 24.06.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 30.12.2021. DOI: 10.34189/asyam.5.2.002

** Dr., T.C. Kkekmece Belediyesi- Uzman, mutlunecmettin@gmail.com, ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0001-5509-4380>

Giriş: İpek Yolu Nedir? Yol ve Medeniyet

Yol olarak gelişimi M.Ö. 140'a dayanan İpek yolu, kavram olarak Alman coğrafyacı *Ferdinand Von Richtofen*'e aittir. İpek yolu ismini, Çin ile Ortadoğu arasında yapılan ipek ticaretinden almıştır (Wang, 2019: 24). Çin'in Han hanedanlığı dönemiyle başlayan ve büyük medeniyetlere tanıklık eden İpek yolu, İtalyan Marco Polo, Çin'li Du Huan, İbn Battuta gibi büyük seyyahların maceralarına konu olmuştur (Vital Speeches, 2017: 201). Milattan önce (M.Ö.) 2. yüzyılda artan Hun baskısı nedeniyle Han hanedanlığının Batı'da ittifak arayışına girmesi İpek yolunun oluşumunu tetikleyen başlıca etken olarak görülmektedir (Sabancı, 2018: 83). M.Ö. 138'de Han imparatorunun özel elçisi olarak Çin'li general Zhangqian'in bugünkü Doğu Türkistan topraklarına gönderilerek Hun'lara karşı ittifak arayışı ile başladığı bilinmektedir (Karluk, 2017: 303). İpek yolu ticari bir merkez olmasının yanı sıra kültür taşıyıcısı olmuş, Budist hareket, Haçlı Seferleri ve İslami hareketlerin merkezi olmuştur. Bu merkezi konum; beşinci yüzyılda Atilla/ Hun Devletinin Avrasya'nın kayda değer bir parçasını ele geçirmesi ve Moğolların 13. yüzyıldaki işgali ile devam etmiştir (Crandall, R. E. ve Crandall, W. R., 2017: 30). İskender'in Türkistan'ın güney doğu sınırına dayanan fetihleri İpek Yolunun Avrupa kıtasına bağlanmasında önemli role sahiptir (Frankopan, 2018: 21). Şangay tarih müzesinde sergilenen bronz ipek böceği ve Endonezya'da bulunan Beitung Batığı gibi tarihi İpek Yolunun önemli kalıntılarından (Vital Speeches, 2017: 201) anlaşılacağı üzere yol; medeniyetlerin oluşumunda önemli bir belirleyicidir. Bilinen en eski ticaret yolları; “Baharat Yolu, Tütsü Yolu, Amber Yolu, Tuz Yolu, Trans Sahra Yolu, Kalay Yolu, Çay ve At Yolu” birçok medeniyetin oluşum sürecine tanıklık etmiştir (Özkan, 2020: 356). İpek yolu da bu gelişim sürecinde Kaşgar, Turfan, Buhara, Semerkant, Taşkent, Merv, İsfahan, Kayseri şehirlerine, Büyük İskender, Sultan Alparslan, Cengiz Han, Timur Han ve Marco Polo gibi tarihî şahsiyetlere kaynaklık etmiştir (Kılıç, 2021: 129).

Ortaçağ'dan 19. yüzyılın başlarına değin bu özellikleri nedeniyle birçok medeniyetin siyasi hâkimiyet mücadelesine sahne olan İpek Yolu; II. Dünya Savaşı sonrasında yeniden yapılanan dünya düzleminde yeni bir mücadeleye tanık olmuştur.

Birleşmiş Milletler (BM) Kalkınma Yılları olarak tanımlanan II. Dünya Savaşından sonraki yirmi yılda Roma Kulübünün sıfır büyüme paradigmasının yerini Papa VI. Paul'un 'Populorum Progressio' isimli gelişmekte olan ülkeler için sürdürülebilir kalkınma, nüfus kontrolü ve dengeli büyüme hakları konularını içeren ortak hedefleri almıştır (Zepp-LaRouche, 2016a: 12). Gelişmekte olan ülkeleri destekleme fikri John F. Kennedy döneminde akamete uğramıştır. Roma kulübünün tezi ve aynı zamanda yeşil hareketlerin çıkış noktası olan büyümenin sınırları ve gezegenin büyüme kapasitesinin sonlandığı fikri, 1972 tarihli Roma Kulübünün Ekonomik Büyümenin Sınırları raporuyla pekiştirilmiştir. Karşıt görüş ise belirleyici unsurun kaynak (hammadde) değil; teknoloji olduğu, her devrin elinde bulunan teknolojik imkânlarla geliştiği fikri etrafında toplanmıştır (Zepp-LaRouche, 2016a: 12). Bu uluslararası şartlarda Henry Kissinger 1971 yılında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile komünist Çin arasında ilk teması Polo-1 olarak bilinen diplomatik görevle başlatmıştır. Soğuk Savaş döneminde Nixon-Kissinger ikilisinin Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ni (SSCB) dengeleyecek bir unsur olarak küresel ekonomiye davet ettiği Çin; bu süreci başarıyla devam ettirmektedir (Okur, 2017: 48). İlk kez 1991 yılında ABD ulusal güvenlik strateji belgesinde yükselen güç merkezleri olarak tanımlanan Çin daha sonra Pasifik Asya ve İslam coğrafyasında belirleyici aktör olarak tanımlanmıştır (Dere ve Öncü, 2018: 357).

Xi Jinping'in teklifiyle 2013 yılı sonlarında ileri sürülen Kuşak ve Yol Girişimi (KYG) Avrasya Kara Köprüsü projesiyle; Çin'in doğu kıyılarından başlayarak Moğolistan, Rusya, Merkez ve Güney-Kuzey Asya, Sahra altı Hindistan'ı birbirine bağlayan koridorlarla Avrupa'ya bağlama fikri olarak ileri sürülmüştür (Smulian, 2017: 18). Fakat bu tarihten daha önce ABD'nin benzer bir İpek Yolu projesi bulunmaktadır. Vladimir Putin'in 2011 yılında Belarus, Rusya ve Kazakistan'ın dâhil olduğu Avrasya Ekonomik Birliği fikrini açıklamasının hemen ardından (Alperen, 2018: 22) Eski ABD Dış İşleri Bakanı Hillary Clinton aynı yıl Merkez ve Güney Asya'yı birbirine benzer bir stratejiyle bağlayacak Yeni İpek Yolu projesini gündeme getirmiştir (Contessi, 2012: 75).

Hillary Clinton ile birlikte Barack Obama döneminde başlayan ve Donald Trump döneminde de devam eden Hindi Pasifikte Çin'i çevreleme politikası kapsamında ardı ardında gelen Asya hâkimiyeti teorilerinin Kuşak ve Yol'un ortaya çıkmasını tetiklediği ifade edilmektedir (Alperen, 2018: 22).

Tarihteki Hun baskısıyla benzer şekilde Japonya, Vietnam, Filipin ve Güney Kore ekseninde ABD tarafından oluşturulan pasifik bloğu Çin'e, tarihî İpek Yolunda Hun baskısına benzer bir kuşatmayı ittifaklarla aşma motivasyonu yüklemiştir. Çin bu kuşatmayı Kazakistan ve Türk Cumhuriyetleri üzerinden Avrupa'ya ulaşacak altyapı, üretim ve enerji nakil hatlarıyla aşmaya çalışmaktadır (Sabancı, 2018: 87). Sosyalist piyasa ekonomisi geçişi ve 2001 yılında Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyeliği sonrası artan enerji ve hammadde ihtiyacı, 2007 Küresel Krizi sonrası Barack Obama'nın Asya'ya dönüş politikaları bu süreci hızlandırmıştır (Karamurtlu, 2020: 66).

ABD İpek Yolu Projesi, Hillary Clinton'ın 2011 yılında Hindistan'da söz ettiği gibi, 2014 yılında NATO kuvvetlerinin Afganistan'dan çekilmesinin ardından, Afganistan'ı bölgesel entegrasyon politikalarına teşvik etmek amacıyla Afganistan, Pakistan, Türkmenistan ve Hindistan'dan oluşan bir ekonomik iş birliğinden söz etmektedir (Firdous ve Dar, 2014: 70). Bu proje aynı zamanda enerji fakiri Güney Asya ile enerji zengini Merkez Asya arasındaki bağlantıları da güçlendirmek anlamına gelmektedir. Türkmen gazı Pakistan ve Hindistan'ın büyüyen enerji ihtiyaçlarıyla buluşacak, transit gelirlerinden ise Afganistan faydalanacaktır. En önemlisi, Asya'da ortaya çıkan yeni ticaret eğilimlerinde dolayısıyla küresel ekonomide ABD'nin kontrolünü muhtemel kılacaktır (Firdous ve Dar, 2014: 70). Batı Türkistan Cumhuriyetlerinin ABD'nin dalgalı Avrasya politikası nedeniyle uzaklaşması sonucu ABD bu bölgedeki üslerini kaybetmiş ve Hillary Clinton'ın İpek yolu projesi rafa kaldırılmıştır (Karluk, 2017: 305).

Türkiye'nin daha eski bir tarihte; 2008 yılında Antalya'da gündeme getirdiği Kervansaray Projesi olarak da bilinen İpek Yolu girişiminin (İbanescu, 2015: 11) KYG'ne erken dönemde ilham olduğu ifade edilmektedir (Eralp, 2018: 11). Bu bağlamda hegemonya ve jeo-politik perspektifinden Kuşak ve Yol Haritalarının incelenmesi gerekmektedir.

Kuşak ve Yol Haritaları

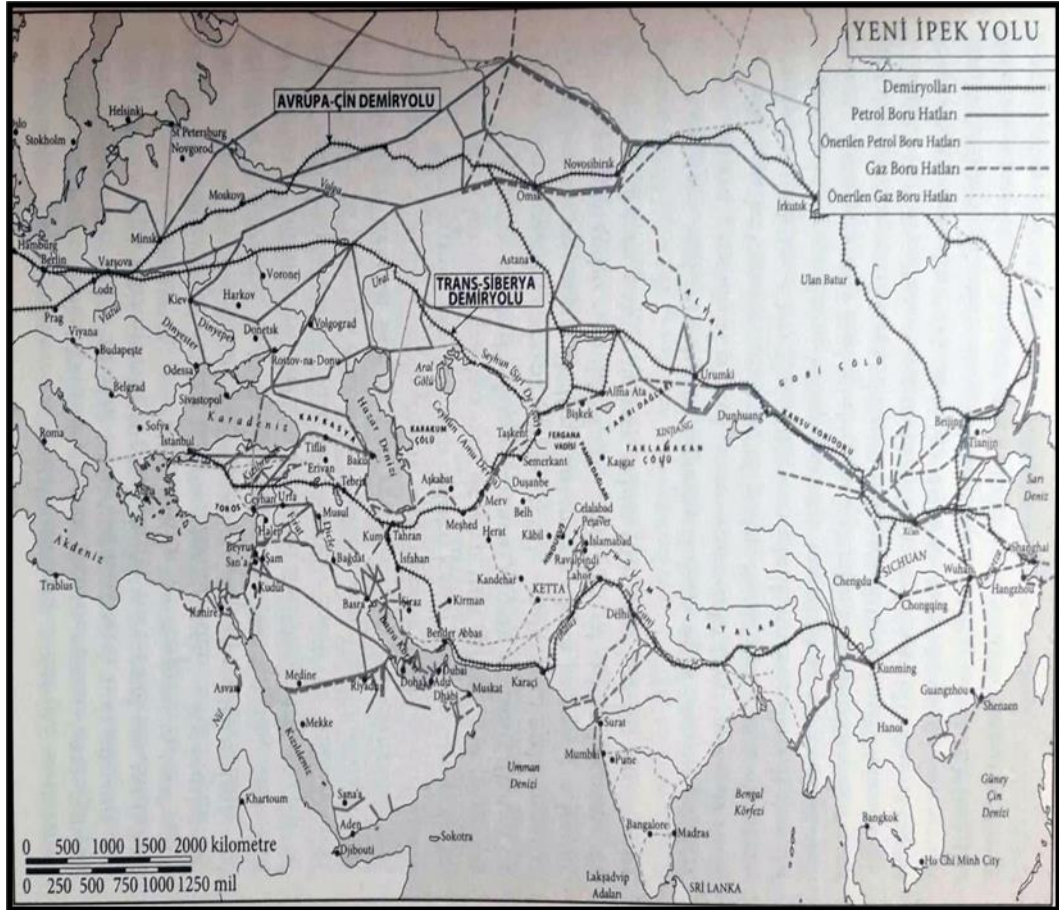
Literatürdeki yaygın tanıma göre kuşak; kara güzergâhını, yol ise deniz güzergâhını içermektedir. KYG projeleri ise kara ve deniz hattındaki kara yolu, enerji nakil hatları, liman ve altyapı projeleri, demir yolu projeleri ve lojistik tesis projelerini içermektedir (Bocutoğlu, 2017: 265). KYG'nde yer alan altı adet Kara Koridoru şunlardır: (1) Çin-Moğolistan-Rusya Ekonomik Koridoru, (2) Çin-Orta Asya-Batı Asya Ekonomik Koridoru (Türkiye aynı zamanda orta koridor olarak bilinen bu koridorda yer almaktadır), (3) Çin-Hindçini Yarımadası Ekonomik Koridoru, (4) Yeni Avrasya Kara Köprüsü Ekonomik Koridoru, (5) Bangladeş-Çin-Hindistan-Myanmar Ekonomik Koridoru ve (6) Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru'dur (Yılmaz, 2020a: 5276). KYG; Kara (Kuzey) ve Deniz (Güney) olmak üzere iki ana rotadan oluşmaktadır. Kara ana rotası Çin'in doğusunda yer alan Wuhan, Lianyungang ve Chongqing'den başlayıp Urumçi ve Sincan bölgesinden geçmektedir. Kazakistan Khorgas şehri üzerinden Moskova ve Almanya'ya devam etmektedir. Bu rota Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan ve Türkmenistan'a (Merkez Asya) petrol, gaz ve uranyum doğal kaynakları ve hidroelektrik güç kaynaklarına ulaşım imkânı sağlamaktadır. Sincan eyaleti aracılığıyla mal akışını artırma ve İslâmi aşırıcılık olarak tanımlanan hareketlerin engellenmesi hedeflenmektedir. Ayrıca Urumçi'den Türkmenabad'a boru hattı projesi de bu doğrultuda devam etmektedir (Crandall, R.E., ve Crandall, W.R., 2017: 30).

Kuzey Hattı; Kazakistan'dan başlamakta, Trans-Sibirya demiryolu hattı üzerinden Polonya'ya varmaktadır. Güney Hattı; Kazakistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Tacikistan, İran, Türkiye üzerinden Avrupa'ya varmaktadır. Orta Hat ise İpek Yolu ekonomik kuşağı olarak ifade edilen demiryollarını da barındıran yine Kazakistan'dan başlayıp; Azerbaycan, Gürcistan, Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaşmaktadır (Eralp, 2018: 12). Güney rotası deniz yollarından oluşmaktadır. Güney Çin denizi vasıtasıyla Sonya, Guangzhou, Wuhan, Quanzhou şehirleri kıyılarından başlayıp Sri Lanka'da Colombo ve Malezya boyunca Güney Hint denizinden geçmekte, Arap Okyanusuyla Pakistan ve Irak'ın iç kesimlerine ilerlemektedir. Cibuti limanı ve Irak'ın güney kıyılarını takip ederek Kızıl Deniz ve Akdeniz vasıtasıyla Güney Avrupa limanlarına erişmektedir (Crandall, R.E. ve Crandall, W.R., 2017: 31).

Yüz altmıştan fazla ülke ve uluslararası organizasyonla Çin arasında 195 yönetim anlaşması imzalanmış, BM, G20 ve Asya Pasifik Ekonomik İş birliği (APEC), KYG'ne dahil olmuştur (Wang, 2019: 24). Otoban, demiryolu, liman, enerji boru hatları, iletişim sektörlerinde proje sayısı giderek

artmış, 49'dan fazla ülkede sanayi bölgesi açılmıştır (Zepp-LaRouche, 2016a: 9). Son altı yılda projeye dahil olan ülkelerde altı trilyon dolardan fazla yatırım yapılmış, 900 milyar dolar doğrudan yerel yatırım yürütülmüştür (Wang, 2019: 24). Proje maliyeti 900 milyar dolar olarak açıklansa da tamamının bitmesi için sekiz trilyon dolar gibi astronomik bir rakam ifade edilmektedir (Crandall, R.E. ve Crandall, W.R., 2017: 32). Çin tarafından 82 adet sanayi bölgesi kurulmuş, ev sahibi ülkeler iki milyar dolardan fazla vergi geliri elde etmiş ve 300.000 yeni istihdam alanı üretilmiştir (Wang, 2019: 24). KYG'nin 60'tan fazla ülkeyi, dört milyardan fazla insanı etkilemesi beklenmektedir (Dimitrijevic, 2017: 67). KYG'nin anılan etki kapasitesi ve ölçeği birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir.

Şekil 1. Kuşak ve Yol Girişimi Projeleri Haritası

Kaynak: (Frankopan, 2018: 574).

Kuşak ve Yol Tartışmaları; Yeni ve Eski Dünya

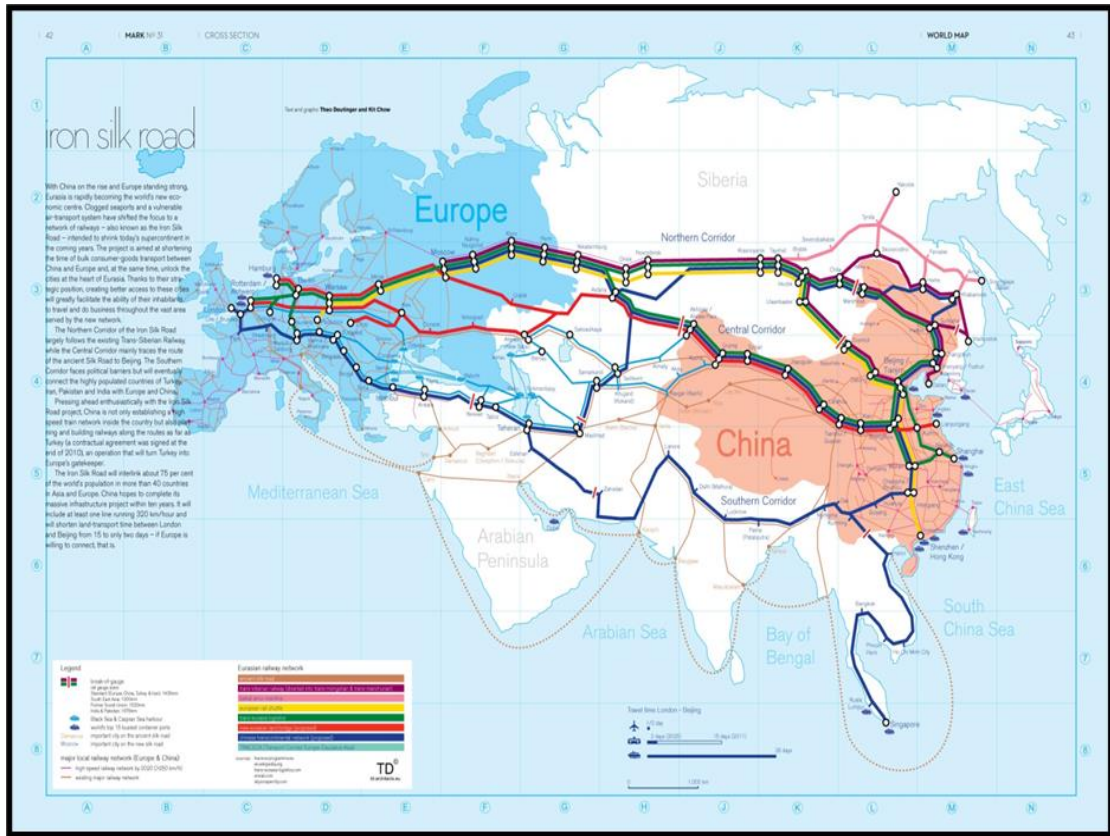
Pekin mutabakatı olarak da bilinen uluslararası düzende KYG hegemonyası tartışmaları üç temele dayandırılmaktadır. Bunlar; (1) inovasyon temelli büyüme, (2) yalnızca kişi başına gayri safi millî hasıla büyümesi değil; sürdürülebilir ekonomik kalkınma, (3) Çin ve diğer ülkelerin kendi kaderlerini tayin haklarıdır (do Nascimento, 2020: 28). Çin üç temel dayanak doğrultusunda 19 ülkeyle Merkez Asya-Çin- Rusya-Çin gaz boru hattı anlaşmaları dâhil olmak üzere 40 enerji projesine katılmış durumdadır. (Zepp-LaRouche, 2016a: 9). Çin 2014 yılına kadar bu yolla 40 milyar dolar kaynak üretmiştir. Çin Kalkınma Bankası aracılığıyla 60'tan fazla ülkede nakliye, altyapı, enerji ve ham madde sektöründe 900'e yakın proje üretmiştir (Zepp-LaRouche, 2016a: 9). Türkmenistan-Afganistan-Pakistan-Hindistan doğalgaz boru hattı (TAPİ) ve Merkez Asya Güney Asya Hidroelektrik enerji hattı projesi (CASA 1000) ile Asya'da enerji yatırımları yürütmektedir (İbanescu, 2015: 9). Çin İhracat ve Kredi Sigorta Şirketi (China Export & Credit Insurance Corp.) yüksek teknoloji alanında toplamda orta ve uzun vadede 2,2 trilyon dolarlık projeyi desteklemiştir (Zepp-LaRouche, 2016a: 9). 2019 yılında ayın karanlık yüzüne dünyadan ve güneşten radyasyona maruz kalmaması nedeniyle evrenin yasalarına dair daha farklı

kanıtlar bulmak amacıyla uzay aracı indiren Çin, uzay yarışında da yerini almış durumdadır (Zepp-LaRouche, 2016a: 10).

2016 yılı itibarıyla 20.000 km'lik yüksek hızlı tren hattı inşa eden Çin, 2020 yılı sonrası 50.000 km'yi hedeflemiştir. İlaveten KYG'nde yer alan güzergâhta havalimanları arasındaki mesafenin 100 km'yi aşmamasını hedefleyen Çin, 98 yeni havalimanı inşa etmiştir (Zepp-LaRouche, 2016a: 8). Çin en fazla rüzgâr türbini, güneş paneli ve yüksek hızlı trene sahip ülke konumundadır (Campbell, 2017: 47). ABD'nin tüm engelleme girişimlerine rağmen 'Britanya' ve 'Avustralya' dâhil 80 ülkeyle birlikte ABD müttefiki birçok ülke KYG' ne dâhil olmuştur (Campbell, 2017: 50).

Tüm bu yatırımlarla birlikte küresel hâkimiyette ABD-Çin rekabeti, birbirinden farklı birçok zeminde tartışmaya neden olmaktadır. Çin ile ABD arasındaki karşılıklı bağımlılık; en fazla ABD dolar rezervine sahip Çin Merkez Bankası, Çin'de ucuz üretimin ABD için avantajı, ABD tahvil ve bonolarına en fazla rağbet eden ülkenin Çin olması gibi karmaşık bir düzlemde devam etmektedir (İkiz, 2019: 1692). Çin'in DTÖ üyeliği ile başlayan ABD-Çin dış ticaret açığı, 2007 yılında başlayan küresel mali kriz sonrası pasifik bloğunun oluşumu, 2017 yılında Çin'in en fazla doğrudan yatırım alan ülke konumuna yükselmesi, Çin'e alüminyum ve çelik ihracatında uygulanan ek gümrük vergileri ve Huawei yaptırımlarıyla devam etmiştir (Karamurtlu, 2020: 74). Dijital İpek Yolu olarak adlandırılan Çin'in Huawei ve ZTE şirketi vasıtasıyla akıllı şehirleri 5G altyapısıyla birbirine bağlama girişimleri ABD tarafından casusluk faaliyetleri ile ilişkilendirilmektedir (Nicholas vd., 2019: 535).

Şekil 2. Kuşak ve Yol Girişimi Koridorları Haritası

Kaynak: (data.natoassociation.ca, 2018).

Batı merkezli dünya okumasının yanlış algılamalar barındırdığına dair eleştiriler son yıllarda giderek artmakla birlikte (Zepp-LaRouche, 2016b: 3) Çin'in KYG tanımlamaları ve uygulamaları ile Marshall Planı birbirine benzetilmektedir. Çin; ülkeler arasındaki ekonomik eşitsizliğe vurgu yaparken, Marshall Planı ise herhangi bir ülke veya doktrine karşı değil; açlık ve yoksulluğa karşı uygulamalara dayanmaktadır. Uygulamada ise amacı; SSCB'yi sınırlamak ve Avrupa'da yoksulluğu birleştirerek tıpkı Çin'in çatışmaların ekonomik eşitsizliğin giderilmesi ile azaltılması amacıyla olduğu gibi yeni bir dünya savaşının tartışılmasını engellemektir (Sarvari ve Szeidovitz, 2016: 5). Fakat 4,4 milyar insanı ve 100'den fazla ülkeyi etkileyecek KYG toplam maliyetiyle, savaş sonrası Alman ekonomisini yeniden inşa eden Marshall Planından '12 kat' büyüktür (Zepp-LaRouche, 2016a: 7). Bir diğer önemli farkı askerî bir amaç içermemesidir. Ortak yönleri ise odağında Avrupa kıtasının olmasıdır (İkiz, 2019: 1693). Bazı görüşlere göre bu yönüyle KYG dünyadaki sürdürülebilir olmayan toplam borcun çaresi olabilecektir. Çünkü yalnızca 'Deutsche Bank'ın 42 trilyon Euro'luk türev riskleri bulunmakta, bu miktar; Avrupa Birliği'nin tüm Gayrı Safi Yurt İçi Hasılasının (GSYİH) dört katı ve Alman ekonomisinin GSYİH'nin 12 katına tekabül etmektedir (Zepp-LaRouche, 2016a: 7).

Proje Finansmanı için Asya Alt Yapı Yatırım Bankasının (AIIB) rolü üzerinde sıkça durulsa da asıl finansman Çin Eximbank ve Çin Kalkınma Bankası tarafından yürütülmekte ve Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından da desteklenmektedir. Nitekim IMF Yuan'ın rezerv para statüsünü 2015 yılında onaylamıştır (Crandall, R. E., ve Crandall, W. R., 2017: 32). Dünya Bankası ve Asya Kalkınma Bankasında Çin'in oylama gücünün adaletsizliği gerekçesiyle kurulan AIIB daha sonra Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası, Avrupa İmar Bankası, İslam Kalkınma Bankası gibi kurumlarla iş birliği mutabakatları imzalayarak global finans sistemi içinde yerleşik hale gelmiştir (Yıldız, 2018: 84).

Yeni İpek Yolu kavramı Batılı gezginler tarafından ortaya atılmasına rağmen Çin'in projeyi bu isimle tanımlamasının self oryantalizmin bir ürünü olarak stratejik bir anlatı olduğu iddia edilmektedir. Buna göre Çin Batı dünyasını projeye bu anlatıyla ikna etmeye çalışmaktadır (van Noort, 2020: 202). Çünkü Çin Komünist Partisi'ne göre 2015 yılında dünya çapında tüm ülkeler tarafından paylaşılan İpek Yolu Ruhu; Çin ulusunu gençleştirmek, Çin'i ABD ve Japonya arasında süregelen ekonomik rekabette önemli bir unsur haline getirmek, Çin'i bölgesel güvenlik ve iş birliğinde Asya'da ön plana çıkarmak ve dolayısıyla süper güç haline getirmektir (Fallon, 2015: 141).

Çin; 2007 küresel mali krizinde etkilenen üretim ve imalat sektörünün talep fazlası için arz oluşturmak, enerji hammaddesi ihtiyacını karşılamak (Çin'in ulus ötesi yatırım harcamalarında enerjiye ayrılan pay toplam yatırım miktarının 1/3'ünü oluşturmaktadır) (Asker ve Koyuncu, 2021: 206), iç dinamikleri açısından kent-kır gelişmişlik düzeyini kapatmak amacıyla KYG'ni dünyaya ihraç etmiştir (Bocutoğlu, 2017: 267). Deng Xiaoping ile başlayan reform ve açılma politikaları hızlı küreselleşmeyle birlikte kırsal ve kentsel kalkınma makasının açılmasına neden olmuştur (Karluk, 2017: 303). Bu sebeple Çin; tarihî İpek Yoluna benzer olarak üretim fazlasını ihraç edeceği pazarlar aramaktadır (Sabancı, 2018: 86). Çünkü tarihî İpek Yolunda bugünün endüstri ve inşaat sermayesi fazlasına benzer bir biçimde ipek ve çay üretim fazlasıdır (Karluk, 2017: 303).

İyimser görüşe göre; dünyada finansal krizler, mülteci krizleri, sıcak çatışma bölgeleri ve Soğuk Savaşta olduğu gibi dünya savaşına dönüşme riski bulunan tüm kaotik meseleler için KYG yeni bir paradigma dönüşümü sağlayabilir (Zepp-LaRouche, 2016d: 6). KYG'nin yerel bağlantılarla güçlendirilmiş tarihî örneğinde olduğu gibi insan insana iletişimi güçlendireceği, malların, hizmetlerin, ürünlerin yanında kültüründe değişimine olanak tanıyacağı ve bu değişim yoluyla çatışmaları indirgenmiş yeni bir medeniyetin inşasına katkıda bulunacağı ileri sürülmektedir (Dong vd., 2015: 15). Bu görüşe göre KYG dünyayı çıkarlara dayalı jeo-ekonomik ve jeo-stratejik bloklara bölmeyecek, dolayısıyla çatışmayı önleyip iş birliğini güçlendirecektir (Zepp-LaRouche, 2018: 21).

KYG felsefesine dair bu minvalde yapılan tanımlamalarda; ABD'nin ölmekte olan sosyal yozlaşma, hızlı tüketim ve kemer sıkmaya dayalı sistemine alternatif, kökenini Konfüçyüsçü felsefeden alan "çıkartların uyumu" fikrinin alabileceği ifade edilmektedir (Billington, 2015: 30). Mülteci krizi, finansal riskler, nükleer çatışma ve sıcak çatışma bölgesine dayalı krizler, açlık, salgın hastalık ve kıtlık sorunları bu yolla aşılabilecek ve bu iş birliği dünyanın ihtiyacı olan yeni paradigma dönüşümünü sağlayacaktır (Zepp-LaRouche, 2015: 30). Bu aynı zamanda sevgi-uyum-karşılıklı fayda ekseninde Anglo Amerikan sisteme muhalif yeni bir düzendir (EIR, 2016: 23). Yalnızca Asya Alt Yapı Yatırım

Bankası ve KYG ile finanse edilen yatırımların sürdürülebilir olmadığına, bununla birlikte yerel bağlantıları ve sosyal işbirliklerini de güçlendirecek ağların geliştirilmesi gerektiğine yönelik görüşlere göre (Dong vd., 2015: 14) diğer ülkeler gelişmiş ülkelerin tüm adımlarını bütünüyle tekrar etmemeli, eğitimde mükemmellik, inovasyonda süreklilik ve sıçrama teknolojilerinin başarılı uygulamalarıyla bölgelerinde toplam kalkınmaya etki etmelidir (Zepp-LaRouche, 2016a: 12). Çünkü Çin'in bölgesindeki diğer ülkelere kıyasla 150-200 yılda sağlayabileceği kalkınma ve dönüşümü 30 yılda sağlaması dünyanın kalan bölgelerine de ilham olabilir (Zepp-LaRouche, 2016c: 7).

Karşıt görüşe göre ise Çin; ABD ve Meksika Körfezi ilişkilerinde olduğu gibi bir tür monroeizm peşindedir (Shixiu, 2014: 14). Kadim Konfüçyüsçü gelenek, San Tzu öğretileri doğrultusunda uzun süre düşük profil siyaset izleyen Çin, (Karamurtlu, 2020: 57) Yin Yang ya da Overt Covert olarak bilinen felsefeye uygun olarak açık ve örtülü bir yumuşak güç stratejisi izlemiştir; Çin kültürel hakimiyeti için ekonomik hakimiyeti araç olarak kullanmıştır (Sabancı, 2018: 93). Çin'in devlet yönetimli kapitalizm olarak adlandırıldığı bu modeli, ABD liberalizminden birçok noktada ayırmaktadır (do Nascimento, 2020: 31). Çin'in ulusal sınırlarında olduğu gibi KYG projeleri boyunca uyguladığı, Deng Xiaoping döneminde çerçevesi çizilmiş devlet müdahaleli kapitalizminin ardında Mao Zedong Döneminde başlattığı kültür ve tarım devrimi hamlelerinin başarısız sonuçları bulunmaktadır (Karamurtlu, 2020: 60). Sıfır büyüme tezlerinin hedef aldığı KYG aşırı yatırım harcamalarından dolayı Çin ekonomisinde ve dolaylı olarak dünya ekonomisinde de iflasa neden olacaktır (Zepp-LaRouche, 2016a: 12).

En önemli ekonomik fırsat güzergâh üzerinde yer alan ülkelerdeki alt yapı yatırımları ve istihdam, piyasalarda çelik ve çimento kapasitesinin kullanımını sağlayacak fırsatlar, en önemli ekonomik tehdit ise yatırım dönüşü olmayan ve ülkelerin iç ekonomik büyümelerini sınırlayan projelere Çin'in yatırım yapması ve projelerde Çinli şirketlerin ve Çin'li işçilerin kullanılması olarak ifade edilmektedir. Bu görüşe göre projelerde Çin'in yerel firmalara ve işçilere yer vermesi gerekmektedir (Crandall, R.E. ve Crandall, W.R., 2017: 31) Çin'in özellikle Asya'da KYG kapsamında yürüttüğü ilişkiler sinosentirik ve yayılcı olmakla nitelendirilmekte ve Ortaçağ'ın vasal devlet ilişkisini andıran modern bir haraç sistemi olduğuna yönelik tenkitler dile getirilmektedir (Alff, 2017: 466). Çin'in dang'an adı verilen 1,4 milyar Çin'inin tüketici sicil kayıtları, vergi ödemeleri, internet kullanım kayıtları ve doğa tahribatı suçlarına kadar bilgilerini kaydettiği, puanların mahkemelerde kullanıldığı ve şehirlerarası seyahatlerden men edilme, otellerde konaklayamama gibi cezaların verildiği ve 600 milyondan fazla kamerayla kendi vatandaşını gözetlediği sosyal kredi sistemini inşa etmesine karşılık kazan-kazan iş birliğine dayalı çoğulcu ve özgürlükçü bir ticaret ağını nasıl geliştirebileceği noktasında eleştiriler bulunmaktadır (Güneş, 2019: 798).

Tüm görüşlerin ortak tarafı şudur ki "Çin'in 1949'da kuruluşundan itibaren uluslararası sisteme somut olarak önerdiği ilk girişim" (Alperen, 2018: 19) olan KYG salt bir noktadan diğer bir noktaya taşıma projesi değildir. 2049 yılında tamamlanması planlanan KYG tarım, endüstri, üretim ve iş gücünü dolayısıyla fiziksel ve beşerî ekonominin seyrini etkileyecek altyapı yatırımları projesidir (Zepp-LaRouche, 2016a:12). KYG'nin söz konusu seyrinin anlaşılması için coğrafi olarak yürütülen projelerin bütüncül düzlemde incelenmesi gerekmektedir.

Kuşak ve Yol Girişimi Asya Projeleri

SSCB ve Soğuk Savaş Dönemi etkisi altında şekillenen Merkez Asya şehirleri; KYG ve kapsadığı endüstriyel, sosyoekonomik altyapı potansiyelleri altında yeniden organize olmaktadır (Rykov ve Zehong, 2015: 101). Merkez/Orta Asya'da karayla çevrili ülkeler (Tacikistan, Kırgızistan, Özbekistan, Kazakistan, Türkmenistan) gümrük duvarları, taşıma maliyetleri ve Rusya-Çin rekabetinden dolayı ekonomik olarak dünyanın en az entegre olmuş bölgelerinden biridir (Weitz, 2015: 8). Yeterli altyapı için gerekli yüksek yatırım maliyetleri söz konusu re-organizasyonu mümkün kılmaktadır. Rusya'nın Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) ve ABD'nin ipek yolu projesinin ardından geliştirilmesi nedeniyle (Omonkulov, 2020: 46) KYG; özellikle Asya'ya yönelik jeopolitik hamlelerin incelendiği araştırmalarda 'Yeni Büyük Oyun' olarak tanımlanmaktadır. Örneğin; Kırgızistan Çin ile KYG kapsamındaki ilişkilerini devam ettirmekle birlikte aynı zamanda AEB üyesidir. Türkmenistan; KYG girişimi mutabakat zaptını imzalamamış ve Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) ve KYG'nin lokomotifi AIIB'ye katılım sağlamamıştır. Fakat bir doğalgaz zengini olarak Türkmenistan Çin'le yakın ilişkiler halindedir (Duran ve Yılmaz, 2011: 37). Çin; Avrupa Birliği (AB)'nden sonra Orta Asya ülkelerinin

(Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan ve Türkmenistan) en büyük ikinci ticaret ortağı konumuna gelmiş durumdadır (Alperen, 2018: 25). ŞİÖ'ne Rusya askeri ve güvenlik odaklı, Çin ise ekonomi ve enerji odaklı bakmaktadır. Rusya ve Çin 2017 yılında Yuan karşılığı uzun vadeli tedarik sözleşmesi imzalamış, 2018 yılında Şangay Enerji Borsasında petrol kontratları Yuan karşılığı işlem görmeye başlamıştır (Doster, 2018: 14). KYG'den tehdit algılayan Hindistan'ın AIIB'nin en büyük yararlanıcılarından biri olması bir diğer çelişkili durumdur (Yıldız, 2018: 86). Çin İpek Yoluna Anglo Amerikan ittifaklarına alternatif hem bölgesel iş birliği hem de küresel hegemonya perspektifiyle bakarken, Rusya SSCB'den ayrılan ülkeler üzerindeki hakimiyet perspektifiyle bakmaktadır. Bölgeselcilikten iki ülkenin algılamaları birbirinden oldukça farklıdır (Kaczmarek, 2017: 1374). Bu farklı durumlar yeni büyük oyunun mecrasını açıklar niteliktedir. Nitekim 2015 yılında Vladimir Putin tarafından resmî olarak onaylanan AEB'nin Çin'in KYG'ni dengeleme amacı taşıdığı sıkça ifade edilmektedir (Alperen, 2018: 31). Bu sebeple Rusya Federasyonu'nun faaliyetlerinin anlaşılması gerekmektedir.

Rusya; Sibiryta bölgesinde yer alan liman kenti Vladivostok'ta Pakistan-Hint Okyanusu hattında; Batı Avustralya'nın Perth kenti benzeri ekonomik çekim merkezi inşa etmeyi hedeflemektedir (Keeling, 2013: 145). Belarus, Tayland, Endonezya başta olmak üzere Rusya'da dört adet sanayi bölgesi anlaşması bulunmaktadır (Zepp-LaRouche, 2016a: 9). Vietnam'la sınır Dongxing, Myanmar'la sınır Ruili, Moğolistanla sınır Erenhot, Rusya'yla sınır Manzhouli ekonomik bölgeleri Bangladeş'te Mongla Limanı ise Çin'in ürettiği ekonomik bölgeler arasındadır (Zepp-LaRouche, 2016a: 8). Ayrıca Kuzey Kore ile sınır Liaoning, Rusya ve Kuzey Kore ile sınır Jilin, Rusya'yla sınır Heilongjiang, Vietnam'la sınır Yunnan ve Kazakistan sınırında Xinjiang ekonomik bölgeleri kurulmuştur (Zepp-LaRouche, 2016a: 9). Çin'de Huawei gibi dev üreticilere ev sahipliği yapan Shenzhen bölgesi modeliyle; Kazakistan'ın Astana, Almatı ve Çimkent şehirleri son yıllarda sermaye ve göç akınına ev sahipliği yapmaktadır (Rykov ve Zehong, 2015: 102).

Çin eksenli doğu batı bağlantısı, ABD eksenli kuzey güney bağlantısı arasında Rusya dışında bir diğer aktör olan Hindistan, Afganistan'daki savaş durumundan dolayı İran'da Chabahar Port Liman yatırımını üstlenmiştir (Firdous ve Dar, 2014: 71). Çin finansmanı ile kurulan Sri Lanka Hambantota Limanı 2010 yılından beri, Çin Ticari Liman Ortaklığına devredilen hisse ile kullanılmaya devam etmektedir (Campbell, 2017: 49). Sri Lanka'nın Hambantota Limanı ile başlayan KYG iş birliğiyle Çin'den aldığı sekiz milyar dolardan fazla krediyi geri ödeyememesi sonrası, Hambantota Limanının işletmesini 99 yıllığına Çin'e devretmesi KYG'nin karanlık yüzü olarak ifade edilmektedir. Bu görüşe göre; Çin'in KYG projeleri için verdiği krediler gelecekte Sri Lanka deneyimini başka ülkelere taşıyabilir (France24.com, 2021). Taklamakan Çölünün kuzey bölgesinde dört yıl önce kurulan Khorgas; Avrasya'da dünyanın en işlek limanlarından biri olmaya hazırlanmaktadır (Campbell, 2017: 46).

Liman ve ekonomik çekim merkezleriyle birlikte bölgesel etkileyici konumundaki örgütler de KYG'nin önemli belirleyicileridir. 1997 Asya Mali krizinde spekülörlerin bir ülkenin para birimine %80 değer kaybettirebildiği saldırılara karşı konulmak amacıyla IMF'ye rakip olarak görülen, 100 Milyar Dolarlık BRICS Koşullu Rezerv Düzenlemesi kurulmuştur (Zepp-LaRouche, 2016a: 10). Ayrıca Merkez ve Doğu Asya Ülkeleri Birliği (CEEC), Afrika Birliği, ŞİÖ, AEB ve Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN) bölgesel iş birlikleri de aktif olarak KYG'de Asya'da önemli etkileyici konumundadır (Zepp-LaRouche, 2016a: 7).

Asya projelerinin önemli bir ayağı olan Avrasya Kara Köprüsü; "Çin'in doğusundaki kıyı kentleri Lianyungang ve Rizhao'dan Hollanda'nın Rotterdam ve Belçika'nın Antwerp kentlerine kadar uzanmaktadır" (Omonkulov, 2020: 48). Ekonomik kuşak olarak ifade edilen demiryolu ağı; Çin, Moğolistan, Rusya, Batı Kazakistan bölgesinden başlayıp; Almanya, Polonya, Rotterdam aracılığıyla Londra'ya ulaşmaktadır. Bu ağ için Londra'ya ulaşan bir tünel kanalı inşa edilmesi fikri bulunmaktadır (Smulian, 2017: 19). Diğer kara kuşağı, Kazakistan'ın güneyi ile Körfez ülkelerini, Irak ve Suriye üzerinden Kuzey Afrika'ya bağlamaktadır. Fakat bu kuşak için bölgesel krizler ve savaşların stabilize olması gerektiği ifade edilmektedir (Smulian, 2017: 19). Çin, Kazakistan, Rusya ve Avrupa arasında Avrasya Kara Köprüsü; Çin Moğolistan Rusya koridoru, Çin Pakistan Koridoru, Bangladeş Hindistan Çin Myanmar koridorundaki hareketlilik yalnızca mal ve ürün değişimi değil; kültür değişimi anlamına da gelmektedir (Zepp-LaRouche, 2016a: 7). Çin Moğolistan Rusya koridoru ile Rusya'nın AEB Projesi

ve Moğolistan'ın *Bozkır Yolu* Projeleri arasında köprü kurulması amaçlanmaktadır (Yılmaz, 2020b: 638).

KYG kapsamında yürütülen Asya projeleri için en önemli jeo-stratejik bölge Türk Cumhuriyetleridir. Türkistan bölgesi ticaretin kalbinde yer alan bir bölge özelliğine sahip olmuştur. 15. ve 16. yüzyıl sonrası coğrafi keşifler, yeni ticaret yollarının keşfi, sanayi devrimi sonrası Çin'e uygulanan izolasyonist politikalar döneminde de bu özelliğini devam ettirmiştir (Okur, 2017: 50). Nitekim Çin'in Türk Cumhuriyetleriyle olan ilişkisi genel olarak altyapı yatırımları karşılığı enerji ithalatına dayalıdır (Sabancı, 2018: 90). Söz konusu projelerin bu perspektifle incelenmesi önem taşımaktadır.

KYG ve Türk Cumhuriyetleri Projeleri

Çin ile Avrupa arasında 500 milyar doları aşan ticaret hacminin ve Çin'in Mao Zedong Döneminde başlattığı büyük atılım hamlesinin tek taşıma güzergâhı hedefi kapsamında önemli merkezlerinden birisi de Türk Cumhuriyetlerinden transit yol güzergâhı üzerindeki jeo-stratejik konumundan dolayı Kazakistan'dır (Rykov ve Zehong, 2015: 102). Kazakistan'ın Avrasya Kara Köprüsü fikrine öncülük eden stratejik önemi Aktau ve Hazar kıyıları ile Batı Asya'ya, yeni Dubai konseptiyle gümrüksüz ticarete olanak tanıyan büyük bir kara limanı olması hedeflenen Khorgas ile Doğu Asya'ya açılan coğrafi konumundan ileri gelmektedir (Yılmaz, 2020a: 5281). KYG'nin 2013 yılında Kazakistan'da açıklanmasına değin özellikle enerji sektöründe üst düzeyde seyreden Kazakistan-Çin İlişkileri (Özdaşlı, 2015: 585) son 50 yılın en büyük keşfi olarak nitelendirilen Kashagan Petrol Yatağı, Uzen petrol yatağında CNPC'nin (Çin Ulusal Petrol Şirketi) yatırımları, Kazakistan-Çin petrol boru hattı (Omonkulov, 2020: 53), Kazakistan'ın Aktöbe bölgesindeki Petrol ve Doğal Gaz Geliştirme Projesi (Yılmaz, 2020a: 5282) ve diğer rafinerilerde devam eden enerji yatırımları ile devam etmektedir. Kazakistan'ın en önemli enerji yataklarından olan Kashagan yatağında ve hidrokarbon kaynaklarında Kaz Munai Gaz, ENI, Exxon Mobil, Shell, Total, China National Petroleum Corporation, Inpex, Phillips Petroleum şirketleri araştırmalarına devam etmektedir (Yıldız, 2018: 99). Çin'in ikinci en büyük ticari ortaklığı; Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan ve Kırgızistan'la Sino-Kazak petrol boru hattı ve serbest gümrük bölgesi projesi ile devam etmektedir (Contessi, 2012: 74). Çin nükleer şirketi ve Kazamprom nükleer yakıt fabrikası inşa etmekte, Beineu Bozoy Çimkent boru hattı, Aktau limanı inşaatı, İran Türkmenistan Kazakistan demiryolu projeleri yürütülmektedir (Omonkulov, 2020: 55). Çin Enerji Yatırım Şirketi Chinapower tarafından inşa edilen Janatas rüzgâr enerjisi santralinin önemli miktarda elektrik ihtiyacını karşılayacağı öngörülmektedir (CRI: 2019). Çin ile ortak olarak Hazar kıyısındaki petrol zengini Aktau'dan dünyanın en büyük kuru-limanlarından birisi olması hedeflenen Khorgas'a uzanan 2,7 milyar dolarlık demiryolu projesinin (Alperen, 2018: 26) Hazar enerji kaynakları orta koridor bağlantısının önemli bir ayağı olması hedeflenmektedir. Kazakistan'ın eğitim, altyapı, otoyol ve demiryolları kalkınma politikalarını içeren Nurlu yol programı; (Yılmaz, 2020a: 5282) 2050 Stratejisi doğrultusunda Pasifik'e çıkış imkânı verecek Lianyungang Limanı ile bağlantılı transit yollar aracılığı ile KYG'den maksimum miktarda faydalanacak millî bir proje olarak deklare edilmiştir (Sağdıç, 2019: 199).

Çin'in Tacikistan'daki yatırımları enerji, tarım ve ulaştırma sektörlerinde yürütülmektedir. Fakat Çin-Tacik ilişkileri Asya ülkelerinde en tartışmalı olgulara sahne olmaktadır. Çin Tacikistan'ın borçları karşılığında toprak talep etmiş ve 2011 yılında borcunun bir kısmını silmiştir. 2012 yılında 6.000 hektar tarım arazisi Tacikistan'dan kiralanmıştır (Omonkulov, 2020: 56). Tacikistan'ın dış borcunun önemli miktarı Çin'e olan borcudur. 2018 yılında Duşanbe hidroelektrik istasyonu karşılığında Kumarg altın madeni ocağıyla birlikte toplamda yedi altın madeni ve bir kömür madeni Çin'e devredilmiştir (Yılmaz, 2020a: 5289). Tacikistan'ın yıllık enerji talebinin %70'ini üreten Nurek Hidroelektrik Rehabilitasyon Projesi de (Alperen, 2018: 25) Tacikistan'daki önemli projeler arasındadır.

Galkınış yatağından Çin'e uzanan doğalgaz boru hattıyla Türkmenistan, Çin'in doğalgaz ihtiyacını en fazla karşılayan ülke konumuna gelmiştir (Omonkulov, 2020: 51). Türkmenistan-Çin arasında 3,666 km uzunluğunda ve 7,3 milyar dolara inşa edilen Çin-Orta Asya doğalgaz boru hattı ile Çin; Orta Asya'nın doğalgaz zengini ülkesi Türkmenistan'dan her yıl 30 trilyon m³ doğalgaz satın almaktadır (Alperen, 2018: 27). Daha önce Traceca Projesi kapsamına da alınan Hazar Denizinde önemli bir

aktarma noktası olan Türkmenbaşı Limanı da (Ovalı, 2015: 159) Çin tarafından yakından takip edilmektedir.

Çin Eximbank'ın verdiği 400 milyon dolar krediyle yürütülen Çin-Kırgızistan-Özbekistan demir yolu, Bişkek elektrik santrali, Taza Koom (Akıllı Şehir) inovasyon programı Kırgızistan'da yürütülen önemli KYG projeleridir (Omonkulov, 2020: 72). Rusya'nın Tacikistan ve Kırgızistan'da askerî üsleri bulunmakta, Çin ise Tacik Afgan sınırına 10 adet savunma altyapısı inşa etmektedir. Çin'in karlı olmamasına rağmen Tacikistan ve Kırgızistan'a yatırım yapmasının sebebi bu ülkelerin jeopolitik önemlerinden kaynaklanmaktadır (Alperen, 2018: 34).

Özbekistan'daki KYG projeleri olan ve Özbekistan'ın tüm vilayetlerini birbirine bağlamayı amaçlayan Taşkent bölgesindeki Angren şehri ile Nemengan bölgesindeki Pop şehirlerini birbirine bağlayan demiryolu projesi ve aynı güzergâh üzerindeki Kemçik tüneli projeleri, China Railways Tunnel Group tarafından finanse edilerek 2016 yılında faaliyete girmiştir. Bu projenin Trans Avrupa güzergâhında önemli bir bağlantı noktası olması hedeflenmektedir (Hıdırov, 2019: 73). 19,2 km uzunluğundaki Kemçik Tüneli Çin Demiryolları Tünel Grubu tarafından Çin Eximbank'tan sağlanan kredi ile tamamlanmıştır (Alperen, 2018: 25). 2018 yılında açılan Çin-Kırgızistan-Özbekistan karayolu ve Cizzah ekonomik bölgesi (Omonkulov, 2020: 84) Duşanbe-Özbekistan Sınır Yolu İyileştirme Projesi, Demiryolları Elektrikleştirme Projesi" ve "Taşkent Güç İletim Projesi" (Alperen, 2018: 25) diğer KYG projeleri arasındadır.

Azerbaycan Kafkasya bölgesinde Çin'in en fazla yatırım yaptığı ülkeler arasında bulunmaktadır. Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye'nin ortak yatırımıyla faaliyete giren; Bakü, Tiflis, Kars demiryolu hattının Azerbaycan'ın İran'a olan taşıma güzergâhı bağımlılığını azaltması beklenmektedir (Yılmaz, 2020a: 2078) 2020 yılında Türkiye'den Çin'e yollanan ilk ihracat treni Azerbaycan Alat Limanından Hazar Denizine açılmış, Kazakistan Aktau Limanı üzerinden orta koridor kullanılarak 42 konteyner beyaz eşya yükü Çin'in Xi'an eyaletine taşınmıştır (T.İ.M; 2020).

Güney ve Merkez Asya petrol zengini ülkeler arasında artan Çin etkisi Çin aleyhtarı toplumsal gerilimi artıran gelişmelere sahne olabilmektedir (Crandall, R.E. ve Crandall, W.R., 2017: 32) 2016 yılında Kazakistan'da toprakların Çin'e 25 yıllığına kiralanmasının çiftçi protestoları sonrası askıya alınması, Türkmenistan ve Özbekistan'da devam eden Çin yatırımlı projelerde çalışanlara yerli kota sınırı getirilmesi (Alperen, 2018: 28) buna örnek verilebilir. Kazakistan aydınlarından yükselen eleştirel görüşlere göre Çin, son 17 yılda Orta Asya topraklarının en az 16 bin km²'lik bölümünü kendi haritasına eklemeyi başarmıştır. Çin karşıtı ayaklanmalar; Doğu Türkistan toplama kamplarında tutulan Kazaklar nedeniyle Çin'e verilen nota ve Bişkek'te Çin büyükelçiliğine 2016 yılında yapılan saldırı bu görüşü destekler niteliktedir (Omonkulov, 2020: 61). Asya'daki ekonomik paylaşımında küçük devletlerin de dikkate alınması gerektiğini savunan Malezya'da Mahatır Muhammed 2018 yılında iktidara gelmesinin ardından Mahatır Doktrini olarak bilinen kalkınmada "Doğuya bak" stratejisi yürütmüş; fakat Çin'in KYG kapsamındaki 20 milyar dolarlık demiryolu ve 2,3 milyar dolarlık petrol boru hattı projelerini ve Malezya geçidi liman projesini erteleme kararı vermiştir (Gürkaynak ve Doğan, 2019: 324).

Çin; Han Çinlileri ve Orta Asya halkları arasındaki tarihî sınırdan kaynaklanan Orta Asya'daki sınırlı yumuşak gücü ve artan sinofobi nedeniyle Konfüçyüs Enstitüleri açmakta ve uluslararası burs programları aracılığıyla dil ve kültür bağı inşa etmeye çalışmaktadır (Alperen, 2018: 27). Ayrıca Çin'in yumuşak güç unsurlarını yaygınlaştırmak amacıyla 2015 yılı sonuna değin, 135 ülkede 500'den fazla Hanban ve Konfüçyüs Enstitüleri kurulmuştur (Karluk, 2017: 305).

Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru

KYG'nin Asya'daki diğer önemli bileşeni jeo-stratejik öneminden dolayı Çin-Pakistan ekonomik koridorudur. 1947 yılına dayanan Keşmir sorunu ve 1962 Hint-Çin savaşına dayanan ihtilaf nedeniyle KYG'ne "stratejik kötümserlik" nazarıyla yaklaşan Hindistan, Çin Pakistan Ekonomik koridorunun güzergâhı nedeniyle 2017 KYG forumuna katılmamıştır (Gökten, 2018: 40). Güzergâh; Hindistan'la ihtilafa konu Keşmir bölgesinden geçtiğinden ve Hint Okyanusunda yürütülen yatırımlardan dolayı Hindistan projeden çekilmiştir (Bocutoğlu, 2017: 268). 46 milyar dolarlık anlaşma ile tamamlanacak "Kaşgar-Gwadar" taşıma koridorunun dünya okyanusları için çok modlu taşımacılığın önemli bir hattı olması beklenmektedir (Bekturganov, 2018: 43). Koridorla bağlantılı Gwadar Limanının Hürmüz ve Hint Okyanusu arasında Malakka Boğazına olan bağımlılığı sonlandırma potansiyeli bulunmaktadır

(Gökten, 2018: 40). Çin'in en önemli beklentisi ise Pakistan'ın Sincan'a aşırı olarak görülen grupların sızmasını engellemesi ve Hindistan politikalarına denge görevi görme fonksiyonudur (Campbell, 2017: 49). Çünkü Hindistan'ın bölgesel dengeleyici aktör konumu devam etmektedir.

KYG'nin açıklanmasından önce dünya ticareti dinamiklerini değiştiren odak; Afrika ve Asya daha özeldir Çin ile Hindistan arasında ortaya çıkan yeni ekonomi koridorlarının barındırdığı fiziksel ve finansal sermaye potansiyelidir (Peterson, 2018: 91). Nitekim Tacikistan ve Kırgızistan'dan Afganistan ve Pakistan'a hidroelektrik enerji taşınması amacıyla planlanan CASA-1000 projesi 2012 yılında başlatılmıştır (Firdous ve Dar, 2014: 72-73). Afganistan ve Pakistan'ın coğrafi konumu onlara KYG'den önce de Asya'da bölgesel dengeleyici unsur olma imkânı vermiştir (Firdous ve Dar, 2014: 76).

Hindistan; Yeni Delhi St. Petersburg koridoru, İran-Afganistan demiryolu gibi KYG'ni dengeleyecek tasarımlar üzerinde de çalışmaktadır (Gökten, 2018: 42). Pamuk yolu olarak da adlandırılan Kuzey-Güney ulaşım koridoru 2012 yılında Kırgızistan ziyaretiyle başlatılmıştır. Ayrıca Hindistan ve Pan African e-network projesi, Hindistan ve Afrika eyaletleri arasında tele-eğitim, teletıp, IP üzerinden ses, bilgi-eğlence, kaynak haritalama, meteorolojik hizmetler, e-yönetişim ve e-ticaret hizmetleri alanlarında 2009 yılında dile getirilmiştir (Firdous ve Dar, 2014: 73). Bu minvalde ABD-Hindistan iş birliği hem Merkez Asya'nın hidrokarbon kaynaklarını Güney Asya'ya taşıyacak bir potansiyel hem de eski Sovyet Cumhuriyetlerinin kültürel ve dilsel etkilerini sınırlayacak bir tampon görevi görmek istemektedir (Firdous ve Dar, 2014: 75).

KYG ve 'Yol' (Deniz İpek Yolu) Projeleri

Xi Jinping ABD İpek Yolu Projesinden farklı olarak güneydoğu Asya Hint Okyanusu Pers Körfezi ve Akdeniz'i içeren denizyolu ağını da gündeme getirmiştir (Fallon, 2015: 141). 'Yol'un odak noktası; Güney Asya'da deniz ipek yolu kapsamında denize kıyısı olmayan ülkeleri okyanus ticaretiyle buluşturmaktır. Myanmar'ın güneyinde yer alan Laos'da 420 km'lik otoban projesi bunlardan biridir (Dong vd., 2015: 13). Çin'in deniz yolunu da içeren KYG ekonomik koridoru ABD'nin Asya-Pasifik vizyonuna (Çin ve Rusya'nın sınırlanması, İran'ın izole edilmesi) bu minvalde bir yanıt içeriği de taşımaktadır. Aynı zamanda Hindistan'ın bölgesel güç olma girişimlerini (Look East Policy) de dengeleme amacı taşımaktadır (Firdous ve Dar, 2014: 71). Güney Çin Denzinde Filipinler ve Vietnam'la süregelen ve devam eden birçok ihtilaf olmakla birlikte bölgede Çin tarafından inşa edilen adalar bulunmaktadır (Gong, 2014: 237). Anılan güzergâhlarda birden fazla bölgesel çatışma potansiyeli bulunmaktadır. Güney Çin denzinde Filipinler, Malezya ve Vietnam'ın uzlaşan iddiaları devam etmektedir. ABD bölgeyle yakından ilgilenmekte, Çin'in Sri Lanka'da devam eden yatırımları nedeniyle Çin-Hindistan ilişkileri de çatışma riskleri barındırmaktadır (Crandall, R.E. ve Crandall, W.R., 2017: 31).

Çatışma riski barındıran diğer konu kanallar ve boğazlar konusudur. Çin'in ithal ettiği petrolün % 80'i Malakka Boğazı'ndan geçmektedir. Malakka Boğazı, Hint Okyanusu, Süveyş Kanalı'ndan geçerek Afrika ve Avrupa'ya ulaşan deniz ipek yolunun (Omonkulov, 2020: 46) en stratejik noktalarından biridir. Malakka Boğazı'ndan enerji akışının kesilme durumu 'Malakka İkilemi' olarak adlandırılmaktadır (Alperen, 2018: 23). Çin'in ihtiyaç duyduğu enerji hammaddesinin büyük bir çoğunluğunun deniz yolu üzerinden Afrika, Ortadoğu'dan Malakka Boğazı üzerinden taşınması ve Malakka'nın alternatifinin olmaması Çin'i alternatif güzergahlar üretmeye mecbur bırakmaktadır (Yılmaz, 2020b: 636). Malakka ikileminin Pekin Berlin demiryolu ile çözüme kavuşacağı (İkiz, 2019: 1692) ifade edilse de deniz ipek yolundaki yük taşıma potansiyeli daha büyük ölçekli projeleri gündemde tutmaktadır. Örneğin Tayland'ın teklif ettiği Thai Kanalı olarak da bilinen Kra Kanalı Projesi Çin tarafından Malakka Boğazına alternatif olabileceğinden desteklenmekte ve Pasifikte mal akışını artıracığı öngörülmektedir (Zepp-LaRouche, 2015: 28).

Vladimir Putin'in Hazar, Karadeniz ve Akdeniz'i birbirine bağlayan bir gemi kanalı projesine ihtiyacının üzerinde durması (Bekturganov, 2018: 41) KYG ile başlayan Avrasya Kanalı fikrinin uzantısıdır. Geçen yüzyılda Avrasya (Manych) Kanalı olarak bilinen ve fikir itibarıyla Sokollu Mehmed Paşa'ya değin uzun bir tarihe dayanan Karadeniz'i Hazar Denzine bağlama projesi II. Dünya Savaşı nedeniyle akamete uğramıştır (Bekturganov, 2018: 41). Avrasya kanalının Hazar bölgesinin entegrasyonu (Çin Lianyungang Limanı, Kazakistan Korgan, Dostyk, Aktau Limanı, Hazar Bölgesi (Avrasya Kanalı) vasıtasıyla Karadeniz ve Rusya'ya bağlayan güzergahın hayata geçmesiyle birlikte

2050'ye kadar 120 milyon ton kargo taşınması yapılabileceği öngörülmektedir (Bekturganov, 2018: 42). Avrasya Kanalı fikrinin en önemli güdüleyici faktörü Körfez ülkelerinin ilerleyen bölümde inceleneceği Red-Med projesinde olduğu gibi Süveyş kanalına alternatif bir güzergâh oluşturma isteğidir. Karadeniz ve Hazar Denizini birbirine bağlayacak olası bir kanalın Don-Volga ya da Süveyş kanalında hesaplanan yük taşınmasından yaklaşık 10 kat fazla yük taşıma potansiyeline sahip olacağı öngörülmektedir (Bekturganov, 2018: 42). Avrasya Kanalı Projesinin Hazar Denizinin kuzeyinde keşfedilen ve Total, ENI, Exxon Mobil, Kashagan bölgesindeki petrol rezervinin taşınması noktasında da önemli bir işlev göreceği ifade edilmektedir (Bekturganov, 2018: 43). Bir diğer mega proje olan üç kıtanın birleşim noktası Bering Boğazı Tünel Projesi de Rusya, Çin ve AEB'den yakın ilgi görmektedir (Zepp-LaRouche, 2015: 28). Nikaragua'da Çinli şirketler tarafından inşa edilen ikinci Panama kanalı Atlas Okyanusu ile Büyük Okyanus arasında en kısa geçiş güzergahlarından birisi olarak planlanmaktadır (Zepp-LaRouche, 2015: 28).

KYG ve Avrupa Projeleri

Asya ülkeleri bu kısma kadar ifade edildiği gibi karmaşık ve kapsamlı ekonomik ve altyapı iş birlikleri geliştirirken Avrupa küreselleşme politikalarına devam etmektedir (Zepp-LaRouche, 2016b: 5). Batı literatüründe mevcut tartışma konusu Orta Asya'da İngilizler ve Ruslar arasında yer alan Büyük Oyun'un Great Game olup olmadığı değil; yeni bir Pax Americana-Pax Sinica düellosudur (Contessi, 2012: 515). Çünkü Çin; Avrupalı ülkelerin 19. yüzyılda takip ettiği stratejiyle ulus ötesi alt yapı yatırımlarını desteklemekte (Süveyş-Panama Kanalı, Trans Sibiryia-Berlin-Bağdat Demiryolu Projesi vb.) fakat bölgesel genişlemeci hırsları olmadığını beyan etmektedir (Miller, 2019: 29). Bunlarla birlikte Avrupa-Çin ilişkileri ülkelere göre karmaşık tehdit ve fırsat algıları barındıran seyir izlemektedir.

1991 yılında SSCB'nin dağılmasıyla Doğu Bloğu ülkelerinin (Comecon) karşılıklı sanayi kapasitelerinin güçlendirilmesine dayalı Avrasya Kara Köprüsü Projesi olarak önerilen barış planı, Almanya'nın yeniden birleşmesine karşı çıkan Fransa, ABD ve Britanya tarafından kabul görmemiştir (Zepp-LaRouche, 2018: 20). 1993 yılında TRACECA (Avrupa Asya Ulaşım koridoru) projesiyle başlayan Kafkasya üzerinden Asya'yı Avrupa'ya bağlamayı hedefleyen taşıma koridoru (Tutar ve Koçer, 2019: 623) SSCB'nin dağılması ile bağımsızlığını kazanan beş cumhuriyetin Avrupa alt yapı ve ulaştırma ağına ekonomik entegrasyonu amacıyla tasarlanmıştır (Okur ve Aydın, 2018: 317). Geline nokta itibarıyla AB Merkez Asya'nın en büyük ortağı konumundadır.

2013 yılında Çin-AB Stratejik İş birliği Gündem 2020 iki taraflı ilan edilmiştir. 2015 ve 2017 yıllarında Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in ziyaretleriyle şekillenen Çin-Avrupa Stratejik ortaklığı 16+1 girişimi olarak bilinen 11 Avrupa Birliği üye devleti ve 5 Balkan ülkesinin dâhil olduğu girişimle söz konusu ortaklık geliştirilmiştir (Okur ve Aydın, 2018: 319). 2016 yılında imzalanan Stratejik Ortaklık anlaşmasıyla Sırbistan-Çin ilişkileri Doğu Avrupa ülkeleri arasında Çin'in başlattığı 16+1 mekanizmasının lokomotifidir. Sırbistan'da Çin'in doğrudan yatırımları 6 milyar dolar düzeyine ulaşmış durumdadır (Dusko, 2018: 36). Tuna Nehrinde 79 yıl sonra inşa edilen 1,5 km uzunluğunda Mihaylo Pupin Köprüsü Çin Exim Bank kredisiyle inşa edilmiştir (Dimitrijevic, 2017: 71). 2014 yılında Çin Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri (CEEC) zirvesinde Yunanistan Pire Limanı ile Doğu Avrupa kara-deniz bağlantısını dolayısıyla Avrupa-Çin bağlantısını sağlayacak güzergâh üzerinde Sırbistan, Makedonya, Macaristan ve Çin arasında anlaşma yapılmıştır (Dimitrijevic, 2017: 72).

Çin'in Avrupa'da en önemli ticari ortağı toplam Avrupa kıtası yatırımlarının %30'unu teşkil eden Almanya'dır (Doster, 2018: 9). Alman Walkswagen firması 2017 yılında Çin'de 4 milyar euroluk yatırım yapacağını bildirmiştir. Duisburg Limanı aracılığıyla Siemens ve Voith 100'den fazla Çinli şirketle deniz aşırı pazarlara adım atmıştır (Wang, 2019: 25). AIIB 2015 yılında ABD'nin büyük baskılarına rağmen Britanya, Almanya, Fransa, Avustralya, Yeni Zelanda ve Kanada'nın da katılımıyla kurulmuştur (Zepp-LaRouche, 2016a: 9) Almanya AIIB'nin kurucu üyesi, en büyük 4. Hissedarıdır. Tesla Çin'de ABD dışındaki ilk fabrikasını inşa etmeye başlamıştır. Boeing ve Airbus şirketlerinin Çin'de yatırımları bulunmaktadır (Doster, 2018: 12). BASF, BMW ve Allianz şirketleri de Çin'de iş birliğine devam etmektedir (Wang, 2019: 25).

2014 yılına kadar Avrupa'dan Çin'e konteyner kargo taşımacılığı bulunmuyorken, 2015 yılında Çin'den gönderilen 815 trenin 265'i kargo yüküyle Avrupa'dan Çin'e geri dönüş yapmıştır (Bekturganov, 2018: 42). Çin'le Avrupa arasında inşa edilen tren hattı üzerinde 17.000'den fazla tren

50'den fazla ülke 15'ten fazla şehir geçerek çalışmaktadır. Bunun %40'ı Çin Almanya arasındadır. Çin'le Avrupa arasındaki demiryolu bağlantısı tamamlandığında okyanus nakliyeciliği maliyetlerini %30'a kadar azaltması beklenmektedir (Wang, 2019: 25). Budapeşte Belgrad arası yüksek hızlı otoban projesi China Communications Construction Company, China Railway International Company konsorsiyumunda 2013 yılında başlatılmıştır (Dimitrijevic, 2017: 71).

Çin'in Avrupa'daki diğer önemli ortağı İtalya için KYG; liman ticaretinin geliştirilmesi, alt yapı modernizasyonu ile birlikte Asya ve Avrupa arasında köprübaşı olma anlamına gelmektedir (Zepp-LaRouche, 2019: 10). İtalya ile imzalanan Venedik, Trieste, Ravenna Slovenya'nın Koper Hırvatistan'ın Fiume Limanlarını kapsayan beş liman iş birliği anlaşması ile limanlar arasında demiryolu entegrasyonu amaçlanmakta ve Süveyş-Akdeniz üzerinden gelen Çin nakliye ürünlerinin Avrupa içine dağıtımını hedeflenmektedir. Belçika'da Zeebrugge Limanı China Ocean Shipping (Group) Company (COSCO) tarafından 2018 yılında devralınmıştır (Okur ve Aydın, 2018: 322). Yunanistan Pire Limanı bu çerçevede Çin yatırımlarıyla COSCO tarafından satın alınarak Süveyş-Pire arası yoğun aktarma limanına dönüştürülmüş, dünya konteyner ticareti sıralamasında 11 yıl önce yer aldığı 93. sıradan 32. sıraya yükselmiştir. Pire Limanı Akdeniz'in en büyük ve dünyanın en hızlı büyüyen limanı olma özelliğini taşımaktadır. Yine Duisburg Limanı da bu kapsamda değerlendirilebilir (Wang, 2019: 25) Khorgas Otobanı, Şangay Limanı, Anaklia Kasabası (Gürcistan), Yunanistan Pire Limanı, Małaszewicze (Polonya) bağlantısının tamamlanmasıyla (Stevens, 2018: 36) Pire'nin çekim merkezi olması hedeflenmektedir.

ABD'nin KYG'ne dair sıkça dile getirdiği eleştiri; özellikle Trieste'deki KYG yatırımlarının Avrupa'nın en büyük üçüncü ekonomisi Fransa'ya karşı gelecekte kullanılma ihtimalidir (FRPT, 2019: 30). Bir diğer ekonomik tehdit mal ve hizmet akışının Çin'den Pasifik Okyanusu aracılığıyla ABD'ye akışının Panama kanalı ve Atlantik-Avrupa ticaretini etkilemesi (Crandall, R.E. ve Crandall, W. R., 2017: 32) olarak ifade edilmektedir. Fakat Avrupa'nın Rusya'dan bölgeler üstü bağımsızlığını elde edebilmesi için trans Kafkasya hattındaki enerji ve ticari ürün aktarma politikalarına destek vermesi gerekmektedir (Firdous ve Dar, 2014: 76). Çünkü Çin Ar-Ge yatırımlarında, Avrupa Birliğini aşarak dünyanın en büyük ikinci yatırımcısı konumuna yükselmiştir (do Nascimento, 2020: 28). Çin atılımı trans-Atlantik sektörünün aksine reel ekonomi gerçeğine dayanmaktadır (Zepp-LaRouche, 2016c: 7). Goldman Sachs'in eski yöneticilerinden Paul Goldschmidt'in ifade ettiği gibi; küresel bankacılık sisteminin tehlike altında olduğuna ve Glass-Steagall gibi bir ayırım düzenlemesi (yatırım ve ticari bankacılık) yapılmazsa sistemin olası iflası durumunda Avrupa kurumlarının ve demokrasisinin de tehlikeye gireceğine (Zepp-LaRouche, 2016b: 5) dair görüşlerin neden olduğu küresel konjonktür AB'ni söz konusu politikalara sevk etmektedir.

KYG Afrika ve Ortadoğu Projeleri

Afrika ve Ortadoğu ölçeğinde Asya ve Afrika Kıtasını bağlantısızlar hareketinde bir araya getiren Bandung Konferansı Çin-Afrika ilişkilerinde önemli bir kırılma noktası olarak kabul edilmektedir (Yusuf ve Alkan, 2020: 233). Çünkü KYG'nin 1955 Bandung Konferansına uzanan diğer ülkelerin meşruiyetine, sosyal sistemlerine saygılı iç politikalara müdahale içermeyen ve karşılıklı faydaya dayalı (Zepp-LaRouche, 2018: 21) ortak normlar ve ilkelerin gelişiminde önemli bir başlangıç olduğu ileri sürülmektedir. Pekin yönetimi Soğuk Savaşın sıcak çatışmaya dönüştüğü 1950-1953 Kore Savaşı, Bandung Konferansı, Bağlantısızlar hareketi döneminde üçüncü dünyanın önemini anlamış, Avrasya'da her iki kutup dışında kalan ülkeleri bu fikir etrafında toplamaya başlamıştır (Karamurtlu, 2020: 58). Nitekim ilerleyen yıllarda bu ülkeler 'Yol' kuşağının ülkeleri olarak ortaya çıkacaktır.

KYG'ni anlamının okyanus kenarlarından başlayacağını belirten tanımlara göre (Stevens, 2018: 39) 'Yol' (Deniz İpek Yolu) kuşağında Ortadoğu ve Afrika'nın özgül ağırlığı bulunmaktadır. Çünkü Deniz İpek Yolu kuşağı Hindi Çin Yarımadası ve Çin Pakistan koridoru olarak bilinen, Çin Myanmar Bangladeş Hindistan koridorunu; Çin-Hindistan-Doğu Afrika ve Süveyş Kanalı vasıtasıyla Avrupa'ya bağlamaktadır. Nitekim Süveyş kanalının modernizasyonu için en fazla yatırım Çin tarafından yapılmıştır (Smulian, 2017: 19). Afrika Boynuzu olarak bilinen jeo-politik mücadele alanında da Çin'in özgül ağırlığı bulunmaktadır.

Çin'in Afrika boynuzu olarak tanımlanan bölgedeki varlığı önemli diplomatik kurumlara (Afrika Birliği, BM Afrika Ekonomik Komisyonu vd.) ev sahipliği yapan Addis Ababa gibi kentlerde askerî ve

güvenlik iş birliği ile eğitim ve teknoloji takasına (Yusuf ve Alkan, 2020: 237) dayalı iş birliği çerçevesinde yürütülmektedir. Çin ve Afrika ülkeleri arasında ticarete dayalı büyüme anlaşmalarını içeren; 12 limanda (Endonezya Makassar, Hindistan Okha, Cibuti, Tanzanya Darusselam, Mozambik Maputo, Gabon Librevile, Gana tema, Senegal Dakar, Tunus Bizerte, Brezilya Salvador, Arjantin Mar Del Plata, Granada St Georges) yer alan deniz dağıtım merkezlerine (SMDC) dayanmaktadır (do Nascimento, 2020: 34). Yurtdışındaki ilk askeri üssünü 2017 yılında Cibuti’de açan Çin (Doster, 2018: 10) Aden körfezi ve Somali kıyılarında korsanlıkla mücadele ve denizcilik yeteneklerini geliştirme faaliyetleri yürütmektedir (Yusuf ve Alkan, 2020: 238). Bölgedeki liman özelleştirmelerini yakından takip etmekte, Eritre, Cibuti ve Somali’de liman işletme hakları edinmekte, aynı zamanda bölgenin içlerine ilerleyecek Etiyopya-Cibuti, Sudan-Somali demiryolu projelerini de gündemde tutmaktadır (Yıldırım, 2018: 21).

Çin’in Afrika kıtasına açılan kapısı olarak tanımlanan Kenya, Cibuti, Eritre ve Mısır’a özel önem atfedilmekte Lamu Limanı modernizasyon projesi, Mombasa Limanı bağlantılı demiryolu projesi, özellikle deniz ipek yolunun Afrika’ya açılan kapısı olan Kenya’da devam etmektedir. Standart ölçer (SGR) Demiryolu bağlantılı Etiyopya-Cibuti arası boru hattı (Addis Ababa Doraleh Limanı arası), Uganda petrolünü Kenya üzerinden taşıma projesi, Kenya ve Güney Sudan arası petrol boru hattı Afrika’da devam eden önemli KYG projeleridir (Yılmaz, 2021: 362). Kenya’da demiryolu hatlarının adaletsiz işçi dağılımı gerekçesiyle yerel gruplar tarafından saldırıya uğraması nedeniyle KYG’nin bölgedeki en önemli handikapının güvenlik olduğu öne sürülmektedir (Campbell, 2017: 48).

Çin bu bölgede Eritre ve Etiyopya arasındaki anlaşmazlıklarda rol üstlenmekte, Deniz İpek Yolu üzerinde yer alan Cibuti’ye de Afrika üzerinde kilit aktarma merkezi gözüyle bakmaktadır. Eritre’de maden sektöründe, Etiyopya inşaat sektöründe, Cibuti’de deniz yatırımlarında aktif pay edinme çalışmaları yürütmektedir (Yusuf ve Alkan, 2020: 241). Söz konusu bölge büyük bir paylaşım rekabetine maruz kalmakta; Türkiye’nin de Somali’de Anadolu Kışlası üssünde Somali ordusunun modernizasyonu ve askeri eğitim iş birliği devam etmektedir (Özgen, 2019: 395). Suudi Arabistan’ın da BAE ile birlikte Somali’deki önemli limanlarda işletme hakkı bulunmaktadır (Yıldırım, 2018: 19).

Çin denize kıyısı olmayan ülkeler olan Etiyopya, Güney Sudan, Kongo Cumhuriyeti, Uganda, Ruanda, Kongo Cumhuriyeti, Merkez Afrika büyük göller bölgesi gibi Kenya’da Mombasa ve Lamu’daki limanlardan taşıma koridoru oluşturmayı teklif etmektedir (EIR, 2016: 29). Kenya Mombasa Port Nairobi arasında Çin tarafından inşa edilen demiryolu hattı projesi bu bağlamda değerlendirilebilir. Ayrıca; Kenya’daki 480 milyon dolarlık Lamu Limanı, Güney Sudan Etiyopya ve Kamerun Douala Limanı ile entegre edilmektedir (Campbell, 2017: 46). Angola’da su kaynakları projelerine devam eden Çin; (Zepp-LaRouche, 2016a: 9) Etiyopya’nın dünyanın en büyük yedincisi olacak Büyük Etiyopya Ronensans Barajını inşa etmektedir. Mısır başlarda bu projeye destek verirken daha sonra desteğini geri çekmiştir (EIR, 2016: 26). Çünkü Çad Gölü ikmal projesinde de (Zepp-LaRouche, 2015: 28) görüleceği üzere Afrika kıtasında ‘su’ en hayati kaynak olma özelliğini devam ettirmektedir.

KYG Ortadoğu projelerinde ise Çin Asya’nın en büyük petrol üreticisi olması, gelişen ekonomisi ve büyüyen ihtiyaçlarına bağlı olarak, Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesiyle (MENA) enerji ithalatına dayanan iş birliklerini geliştirmektedir (Besada ve Salam, 2017: 36). Çin kazan-kazan iş birliği çerçevesinde yürüttüğü diplomasi atakları ve Çin-Arap iş birliği forumu gibi oluşumlar aracılığı ile körfez coğrafyasında 22 arap ülkesinin en büyük petrol ihracatçısı konumuna yükselmiş durumdadır (Dere ve Öncü, 2018: 359). Çin’li enerji üreticisi Sinopec Suudi Arabistan ve İran’la enerji ithalatına dayalı iş birlikleri her geçen gün artırmaktadır (Besada ve Salam, 2017: 49).

2013 yılında KYG’nin ilan edilmesinin ardından Xi Jinping tarafından yapılan beş günlük Ortadoğu ziyaretinde Aramco ve Sinopec firmaları arasında yapılan anlaşmalarla Yasref Petrol Rafinerisi ve enerji araştırma merkezlerinin açılışı yapılmıştır. Çin ayrıca bu ziyarette gaz soğutmalı nükleer reaktör de dâhil Suudi Arabistan ve Mısır’la birçok başlıkta anlaşma imzalamıştır (Yıldırım, 2018: 21). Abdulfettah El Sisi tarafından 2014 yılında başlatılan; teknoloji vadisi, sanayi bölgesi ve Rus sanayi bölgesi alanı da içeren yeni Süveyş kanalı gelişim projesi ipek yolu güzergâhında önemli bir saç ayağı olarak görülmektedir (EIR, 2016: 26). 1970’ler de Lagos Eylem Planıyla geliştirilen; fakat tamamlanamayan Cape Town Kahire demiryolu projesi de Yeni Nil Havzası ve Mısır demografisinin yeninden planlanması ile Afrika stratejik açılımı bağlamında Mısır tarafından gündemde tutulmakta ve

Çin'den de ilgi görmektedir (EIR, 2016: 28). Kızıldeniz'in kuzeybatı yakasına inşa edilmesi planlanan yaklaşık maliyetinin 500 milyar doları bulacağı öngörülen 30 bin km² büyüklüğünde Neom Akıllı şehir projesinden Red-Med demiryolu projesinin geçmesi planlanmakta, Çinli şirketler aracılığıyla yürütüleceği öngörülmektedir (Fulton, 2020: 522). Suudi Arabistan'ın Tiran ve Sanafir Adalarını Mısır'dan devralarak birleştirme projesi, 500 milyar dolarlık Neom Akıllı şehir Projesinin Bab El Mendeb ve Süveyş kanalı gibi iki önemli su yolunu barındıran Kızıldeniz kıyısına kurulacak olması, bölgenin KYG boyunca yeni bir güç sahasına dönüşeceğini göstermektedir (Yıldırım, 2018: 18). Afrika boynuzunda Eritre, Somali, Sudan ve Cibuti'de askerî güç mücadelesi Kızıldeniz'de de rekabeti artırmaktadır (Yıldırım, 2018: 19).

Filistin'i tanıyan ilk ülkelerden olan Çin, Filistin ile serbest ticaret anlaşması imzalamak amacıyla müzakerelere 2018 yılında başlamıştır. Aden Körfezi ve Kızıldeniz açısından stratejik öneme haiz Yemen'de de varlığını sürdürmektedir (Doster, 2018: 9). İsrail'de Çinli şirket öncülüğünde inşa edilmesi öngörülen Akabe Körfezinde ve Kızıldeniz'de yer alan Elyat Limanı ile Akdeniz'deki Aşdod Limanını birbirine bağlayan Red-Med demiryolu projesinin İsrail'i bölgesel ticaret merkezi haline getirmesi ve Suudi Arabistan üzerinden inşa edilecek ek bağlantılarla Hürmüz Boğazı ile Kızıldeniz'de taşıma güvenliğini riske atacak olası durumlara karşı alternatif olması öngörülmektedir (Oral, 2021: 3). Çin Kızıldeniz ve Akdeniz'i bağlama girişimlerine Hayfa Limanının Şangay Liman İşletmeleri Grubu tarafından devralınması, Yunanistan Pire Limanı bağlantısının yapılması, Telaviv Kudüs hızlı treni, Kızıldeniz-Ölüdeniz temi su projesi (red dead) gibi yatırımlarla hızla devam etmektedir (AA:2019). Türkiye'nin Kızıldeniz kıyısında yer alan Sevakin Adasının restorasyonu ve askerî liman inşaatı projesinin Türkiye'ye bölgede askerî üs kolaylığı sağlayacağı öngörülmektedir (Özgen, 2019: 395). Tanzania-Darusselam-Morogoro arasında demiryolu projesinin temeli Türk Şirket Yapı Merkezi yatırımıyla atılmıştır. Çin Suriye'de rejim politikalarına da destek vermekte Suriye petrol ihracatçısı olan El Fırat Şirketiyle Çin Ulusal Petrol Şirketi ortaklığı bulunmaktadır. (Dere ve Öncü,2018:364) İran'da 2017 yılında başlatılan Abadan Petrol Rafinerisi Projesinin ardından Basra Körfezinde ortak tatbikat düzenlenmiştir (Aydın, 2018: 71). Çin ve İran'ın KYG projelerindeki ilişkisi İran ve Türkmen gazı ile KYG'nin Ortadoğu üzerinden Akdeniz'e açılması odağında yürütülmektedir (Çelik ve Erol, 2019: 29).

Çin'in anılan bu faaliyetleriyle, BRICS ülkeleriyle birlikte IMF ve Dünya Bankasının uzunca bir süre ihmal ettiği Latin Amerika, Afrika ve Asya'nın geniş bir kısmında alternatif bir finansal düzen önerdiği ileri sürülmektedir (Zepp-LaRouche, 2016a: 9) 2018 yılında Eswatini hariç 53 üye ülke ile birlikte kurulan Çin Afrika İşbirliği Forumu'nun (FOCAC) Çin ve Afrika ülkeleri arasında Afrika Kalkınma Bankası tarafından 3 yıl için 60 milyar dolarlık, insan odaklı, müdahale içermeyen kazan-kazan işbirliğine dayanacağı belirtilmiştir. Bu miktarın yaklaşık 35 milyar dolarlık dilimini, kredi ve yardım paketi içermektedir (do Nascimento, 2020: 32). Çin özellikle Afrika ülkelerinde yürüttüğü projelere sağladığı bu krediler nedeniyle yeni sömürgecilikle ve gelişmekte olan ülkelere borç tuzağıyla itham edilmekte, karşıt görüş ise ilk kez Afrika ülkelerine bu kredilerle sanayi altyapısının kurulması imkânı verildiğini öne sürmektedir (Zepp-LaRouche, 2018: 21). Çin'in borç tuzağı olarak nitelendirilen bölgeye yönelik politikalarına karşılık, kredi faizi oranlarının Avrupa ülkelerine ve Dünya Bankasına kıyasla daha düşük olduğu değerlendirilmektedir (do Nascimento, 2020: 33).

Fakat Sri Lanka Hambantota, Pakistan Gwadar Limanları, Myanmar'da inşa edilen petrol boru hattına ilaveten Kenya Mombasa Limanının yine işletmesi Çin'e devredilmiştir. Çin toplam sekiz ülkede 15 terminalin işletmesini devralmış durumdadır (Yılmaz, 2021: 365). Bu limanlar şöyledir (Yılmaz, 2020b: 640):

“Belçika Anvers ve Zeebrugge Limanları, Mısır - Süveyş Kanalı Terminali, Türkiye - İstanbul'daki Kumport, Yunanistan'da Pire Limanı, Singapur'da Pasir Panjang Limanı, Hollanda - Rotterdam'da Euromax Limanı (Avrupa Kapısı olarak adlandırılan Avrupa'nın en büyük limanı), Birleşik Arap Emirlikleri - Abu Dabi'deki Khalifa Limanı, İtalya - Ligurya'daki Vado Limanı, Doğu Afrika - Cibuti Limanı ve Panama Kanalı (aynı zamanda burada Çin'in askerî üssü bulunmaktadır), Malezya - Malakka Boğazı'ndaki Kuantan Limanı, Çin'in işletmesini devraldığı diğer limanlardır.”

Borç tuzağı ve yeni finansal düzen tartışmalarıyla beraber; Avrasya, Avrupa Kara Köprüsü sonrası Dünya Kara Köprüsü fikri haline gelen KYG'nin Ortadoğu'da totaliter rejimlerin potansiyel bir

alternatifi olabileceği fikri sıkça belirtilmektedir (EIR, 2016: 25). Yemen’de Anglo Amerikan-Suudi politikalarına karşı İpek Yolu yatırımları bölgesel istikrar ve altyapının yeniden inşası için potansiyel bir alternatif olarak görülmektedir (EIR, 2016: 22). Bu görüşe göre; Suriye’nin yeniden inşasında, Mısır’ın İpek Yolu için ihtiyacı olan alt yapı yatırımlarının geliştirilmesinde, Suudi- Yemen çatışmasının durdurulmasında ekonomik gelişim için köprübaşı KYG ile geliştirilebilecektir (EIR, 2016: 25).

KYG ve Türkiye Projeleri

1981 yılında Türkiye’den Çin’e ilk resmî ziyaret Kenan Evren ve İlder Türkmen tarafından yapılmıştır. Türkiye Çin ilişkileri; 1990’lı yıllarda Uygur meselesinden dolayı durağanlaşmıştır (İkiz, 2019: 1690). Uygurlar meselesinin Çin jeo-ekonomisini etkileyecek yeni bir Talas meselesi olduğu fikri yaygın kanaattir. Çünkü Doğu Türkistan’ın uluslararası kamuoyu tarafından yeni bir Filistin meselesi olarak algılanması, Çin’in KYG’nde çerçevesini belirlediği post-küreselleşme tezlerini olumsuz etkileme potansiyeline sahiptir (Okur, 2017: 52) Türkiye-Çin ilişkilerinin yakın gelecekte de bu kaldıraçta şekilleneceği öngörülmektedir.

2015 yılında “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu ile Orta Koridor Girişiminin Uyumlaştırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası”nın imzalanmasıyla Türkiye resmen projeye dâhil olmuştur (TMBB: 2017). Söz konusu muhtıradaki Türkiye’nin çok taraflı ulaştırma politikalarına dair kavramları kervansaray projesinde olduğu üzere uzun süredir geliştirdiğine atıf yapılmaktadır. Dış İşleri Bakanlığı’nın “Türkiye’nin Çok Taraflı Ulaştırma Politikası” görüşünde yer verdiği gibi Türkiye 2017 yılından çok öncesinde bölgesel ulaştırma koridorlarının geliştirilmesinde gerekli altyapı yatırımlarını yürütmeye başlamıştır (MFA; 2021). Türkiye Coğrafyasında yer alan çok taraflı ulaştırma projeleri; “TRACECA, Pan-Avrupa Taşıma Koridorları, Trans Avrupa Ulaştırma Ağı, Karadeniz Ekonomik Ağı, Ekonomik İş Birliği Teşkilatı Ağı, TEM Projesi, TER Projesi, Asya Otoyolu, Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Hattı ve Marmaray Projeleri”dir (Özkan, 2020: 357). Türkiye’nin KYG’ndeki önemi Yeni Avrasya Kara Köprüsü olarak tanımlanan kesintisiz demiryolu ağına kıyasla (Trans Sibirya) orta koridor olarak tanımlanan İpek Yolu ekonomik kuşağı üzerinde sahip olduğu jeo-stratejik konumundan dolayı 2.000 km daha az mesafeyle Avrupa ağına (Pekin’den Londra’ya kesintisiz demiryolu hattı) ulaşım imkânı vermesinden kaynaklanmaktadır (Yılmaz, 2020a: 5285). Türkiye’de Ankara-Sivas otoyolu, Bakü Tiflis Kars Demiryolu, kıtalararası taşımacılık açısından önem arz etmektedir (Stevens, 2018: 40). 2014 yılında tamamlanan İstanbul Ankara hızlı treni Çin’in deniz ötesi ilk tren projesidir (Yılmaz, 2020a: 5285). China Railway Construction Corporation, China National Machinery Import Export Corporation, Cengiz İnşaat ve IC İÇtaş İnşaat ortak girişimiyle başlayan ve Çin’den 750 milyon dolar krediyle inşa edilen İstanbul- Ankara hızlı tren hattı yine KYG orta koridorunun en önemli tamamlayıcı hattıdır (İnsamer, 2018: 7).

Hazar Denizi geçişi özelliğine sahip BTK Demiryolunun Lianyungand Limanından çıkan bir yükün, Azerbaycan Türkmenistan Türk Cumhuriyetleri aracılığıyla İstanbul Ankara hızlı tren hattı ile birleşerek Marmaray’ın ardından Bulgaristan, Avusturya, Almanya, Fransa ve Manş tüneliyle İngiltere’ye uzanacak hattı birleştirmesi ve bu yolla denizyoluyla yaklaşık 45 günde alınan mesafeyi 15 günde alması hedeflenmektedir (Özpay, 2018: 106). Avrupa Kafkasya Asya Ulaştırma Koridoru (TRACECA) ve raylı sistem geçiş özelliği olan Yavuz Sultan Selim Köprüsü ile Marmaray ve Avrasya Tünelinin (Halkalı-Akyazı demiryolu ve Kınalı Otoyolu–Kuzey Marmara Otoyolu) bağlantısının yapılması hedeflenmektedir (Günay vd., 2019: 166). Jica-Japon Uluslararası İşbirliği Bankası, Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası ve Avrupa Yatırım Bankası tarafından finanse edilerek hayata geçirilen 76,6 km uzunluğunda raylı sistemler tarafından kullanılabilen dünyanın en derin tüp geçiti olma özelliğini taşıyan Marmaray (Marmaray.gov.tr) 29 Ekim 2013 Tarihinde faaliyete geçirilmiştir. 6 Kasım 2019 tarihinde Çin’den Londra’ya kesintisiz demiryolu ulaşımını hedefleyen China Railway Express yük treni Xian’dan Çekya’ya kat ettiği güzergâhta Bakü-Tiflis-Kars demiryolundan Türkiye’ye giriş yapmış, Erzincan ve Erzurum üzerinden Ankara’ya ulaşmış, Kocaeli ve Eskişehir üzerinden Marmaray’ı kullanarak Halkalı ve Çerkezköy üzerinden Kapıkule’ye ulaşmış ve Avrupa güzergâhına devam etmiştir (Özkan, 2020: 358). Anılan söz konusu projelerle birlikte İstanbul havalimanı, 1915 Çanakkale Köprüsü, Çinle ortak yürütülmesi planlanan Edirne’den Kars’a ve BTK hattına bağlantısı tamamlanacak Yüksek Hızlı Tren projesinin diğer tamamlayıcı güzergâhlarıyla (Ankara-Sivas, Sivas- Erzurum) birlikte KYG’nin orta koridorunda en önemli hat tamamlanmış olacaktır (Akdağ, 2019: 83).

Çin ZTE şirketinin 2016 yılında Ulak-4,5G ürünlerini küresel pazarlara açmak amacıyla NETAŞ'ın %48'lik hissesini, Çin bankası ICBC'nin Tekstilbank'ta GSD Holding'in %75'lik hissesini, İstanbul Ambarlı'da Türkiye'nin en büyük konteyner limanlarından Kumport Liman işletmesinin COSCO Pasifik şirketinin %65'lik hissesini ve e-Pazar yeri Trendyol'un Alibaba group tarafından yapılan satın almaları diğer önemli yatırımlardır (Sun, 2020: 89-90). Türkiye; Karadeniz ve Akdeniz'de bulunan 16 adet Ro-Ro hattı ile limanlar ve KYG entegrasyonu amacıyla; 3,8 milyar dolarlık bir maliyetle Doğu Akdeniz'de Mersin Limanı (konteyner aktarma merkezi), 870 milyon dolar maliyetle Batı Karadenizde Filyos limanı (kombine taşımacılık liman kompleksi), 1,24 milyar dolar maliyetle Ege'de Çandarlı Limanı (kombine taşımacılık aktarma merkezi) projelerini devam ettirmektedir (Chaziza, 2021: 43). Yavuz Sultan Selim Köprüsü ve Kuzey Çevre Otoyolu işletmesi'nin yapımı için 2013 yılında alınan kredinin re-finansmanı yoluyla China Merchants Group Ltd çatısı altında faaliyet gösteren Çin şirketlerinin %51'lik hisse alımı talep edeceği ileri sürülmektedir (Bloomberg.com: 2021).

Birçok ülke gibi Türkiye de Çin ile yürütülen makro projelere karşılık ihracat ve ithalatta karşılıklı dengelerin sağlayamamış durumdadır (Yılmaz, 2020b: 26). Dört trilyon dolar olarak ifade edilen Çin pazarında Türkiye'nin payı 30 milyar dolarlık payla düşük seviyelerde seyretmektedir (İkiz, 2019: 1690).

KYG ve Türkiye İçin Öneriler

KYG'nin 1949 yılında Çin'in kurulmasından bugüne Afro-Avrasya'dan uluslararası sisteme sunulup somut olarak hayata geçen ilk kıtalararası proje olmasından kaynaklanan potansiyeli kabul edilmelidir. Fakat Türkiye; ABD'nin İpek Yolu Projesi, Rusya'nın Avrasya Ekonomik Birliği, Hindistan'ın Pamuk Yolu, Kazakistan'ın Nurlu Yol Programı, Moğolistan'ın Bozkır Yolu projeleri modelleri ve KYG'den daha önce Türkiye tarafından önerilen Kervansaray Projesi doğrultusunda KYG'ne kendi gündemiyle dâhil olmalıdır.

Bu doğrultuda Türkiye'nin; Almanya, Hindistan, Güney Kore, Japonya, İngiltere, Malezya, Pakistan ve Rusya'nın KYG'ne yaklaşımında uygulamada görülen risk algılamalarını göz önünde bulundurarak inşa edeceği çok taraflı ve bölgesel ölçekli altyapı yatırımları politikasının, Türkiye'nin jeopolitiği itibariyle önemli potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Nitekim Avustralya ulusal çıkarlar nedeniyle 2021 yılı itibariyle KYG anlaşmalarını iptal etmiştir.

Türkiye'nin Afro-Avrasya'ya önerdiği ilk girişimi olan "Gelişen Sekiz Ülke (D-8) Ekonomik İşbirliği Teşkilatı" çok taraflı ulaştırma politikalarını destekleyen özel hedefle yeniden yapılandırılmalıdır. D-8 ülkeleri olan Endonezya, Malezya, İran, Nijerya, Pakistan, Bangladeş ve Mısır bir milyarı aşkın nüfusuyla ve KYG kapsamında her biri tek başına kritik önem ihtiva etmektedir.

İnşa edilmesi planlanan Kanal İstanbul Projesine Çin'in Avrupa'da ve Afrika'da yürüttüğü liman birliği anlaşmaları modeli doğrultusunda; Karadeniz'de planlanan lojistik limanlar, Filyos, Çandarlı ve Mersin Limanlarıyla birlikte deniz aşırı ülkelerde iş birlikleri dâhil edilmelidir.

KYG'nin ulaşım-iletişim yatırımlarıyla devam eden Çin tarzı küreselleşmenin dünya ülkelerinin sürdürülebilir olmayan toplam borcuna çözüm olabileceğine dair görüşler artmaktadır. Dünya Ekonomik Forumu tarafından da açıklanan büyük sıfırlama (great reset) önerileriyle birlikte söz konusu dönüşüm; Yeşil enerji, dijitalleşme ve altyapı yatırımları odaklı akıllı şehir projelerine dair fikirleri hızlandırmış durumdadır. NEOM Projesi, Taza Koom Projesi, Süveyş Kanalı Gelişim Projelerinde de görüldüğü gibi Türkiye'nin Afro-Avrasya'ya rol model teşkil edecek, disiplinlerarası tasarlanmış akıllı şehir projelerine ihtiyacı bulunmaktadır.

Deniz yoluna kıyasla yarı yarıya taşıma süresini kısaltması ve bölgesel çatışma riskleri barındırmaması nedeniyle Türkiye'nin de orta koridor kuşağında yer aldığı demiryolu güzergâhı KYG'nde kritik öneme haizdir. Orta koridorun Türkiye bağlantısında yer alan Edirne-Kars hızlı tren hattında; Türkiye-Çin dış ticaret açığının azalması amacıyla lojistik şehirleri kurulmalıdır. Khorgas modeli doğrultusunda kurulacak söz konusu bölgeler tarım-e-ticaret entegrasyonunu mümkün kılacaktır.

Tarihi Kral Yolu'ndan hareketle Kömürhan Köprüsü bağlantısıyla İzmir-Tahran otobanı; Ege ve Akdeniz liman ticaretiyle Hazar bölgesi yük aktarma potansiyelini entegre edebilir.

İsrail’de Red-Med demiryolu projesiyle görünür hale gelen Körfez ülkelerinin Süveyş’e alternatif güzergâh oluşturma çabaları bulunmaktadır. KYG orta koridoru Türkiye bağlantısında yer alan Bakü Tiflis Kars tren hattıyla entegrasyonu planlanan Edirne-Kars güzergâhındaki bağlantı noktalarıyla (Sivas-Erzincan-Erzurum) Körfez ülkeleri bağlantısını sağlayacak potansiyel projeler gündeme getirilmelidir.

Türkiye; Çin’in yeni Talas’ı olarak tanımlanan Doğu Türkistan meselesinin, Çin tarzı küreselleşmeyi özellikle Covid-19 salgını sonrası Sinofobiye evirme potansiyelini göz önünde bulundurmalıdır. Çin’in Türk Cumhuriyetleri üzerindeki baskısının neden olacağı sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik gelişmeleri ve Çin’in KYG kapsamında birbirinden farklı kıtalarda yürüttüğü sofistik projeleri daha yakından takip etmek amacıyla dünyada gittikçe artan Konfüçyüs Enstitüleri de dikkate alınarak Sinofobi ve Sinoloji temalı Araştırma Merkezleri kurulmalıdır.

Türkiye; Afrika kıtasında Sudan, Somali ve Libya ile işbirliği halinde yürüttüğü yatırımlara ULAK projesini dâhil etmelidir.

Çin’in Türkiye’de özellikle liman ve bağlantılı demiryolları işletmeleri özelleştirmelerinde gelecekteki potansiyel girişimleri; borç tuzağı diplomasisi olarak nitelendirilen uygulamalar göz önünde bulundurulurken değerlendirilmelidir.

Kaynaklar

- Akbulut Özpay, G. (2018). “Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu ve Türkiye Açısından Jeopolitik Önemi”. *Marmara Coğrafya Dergisi*. (37), 103-111. DOI: 10.14781/mcd.386163.
- Akdağ, Z. (2019). “Türkiye-Çin İlişkilerinde Kuşak ve Yol Girişimi'nin Önemi “. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*. 9 (1), 65-96. DOI: 10.20493/birtop.558276.
- Alff, H. (2017). “Geopolitics and inter-actor relations: reflections on China’s rise in Asia”. *Critical Asian Studies*. 49 (3), 465-471, <https://doi.org/10.1080/14672715.2017.1339527>.
- Alperen, Ü. (2018). “Bir Kuşak Bir Yol Girişimi ve Çin’in Orta Asya Politikası”. *Bilge Strateji*. 10 (19), 17-38.
- Asker, A., ve Koyuncu, M. C. (2021). “Çin’in Enerji Güvenliği Politikası: Kuşak Yol İnisiyatifi ve Avrasya’da Yeni Büyük Oyun”, *Avrasya İncelemeleri Dergisi*. 10 (1), 203-208.
- Aydın, F. (2018). Uluslararası Sempozyum Çin’in Yükselişi Bir Kuşak Bir Yol Girişimi. *Bildiriler Kitabı*. Ed. S. Afacan ve H. Karali. Ankara: Çankaya.
- Bekturganov, N. S. (2018). “The Eurasian Canal and The New Silk Road”. *Executive Intelligence Review*, 45 (28), 41-45, <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bsu&AN=131048799&site=ehost-live>.
- Besada, H. ve Salam, J. (2017). “The New Silk Road: China’ Energy Policy and Strategy in the Mena Region”. *Studies in Business & Economics*. (18181228), 20 (1), 35-57.
- Billington, M. (2015). “Xi Jinping’s New Silk Road: Reviving Confucian Culture”. *Executive Intelligence Review*. 42 (15), 30-41.
- Bocutoğlu, E. (2017). “Çin’in Bir Kuşak-Bir Yol Projesinin Ekonomik ve Jeopolitik Sonuçları Üzerine Düşünceler”. *International Conference On Eurasian Economie Session 1C Bölgesel Çalışmalar*. 265-268.
- Campbell, C. (2017). “The New Silk Road”. *TIME Magazine*. 190 (20), 44-51.
- Chaziza, M. (2021). “China’s New Silk Road Strategy and the Turkish Middle Corridor Vision”. *Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies*. 15:1, 34-50.
- Contessi, N. (2012). “The New Silk Road Diplomacy: China’s Central Asian Foreign Policy Since The Cold War”. *Central Asian Survey*. 31 (1), 99-100, <https://doi.org/10.1080/02634937.2011.603248>.
- Crandall, R. E.; Crandall, W. R. (2017). “The New Silk Roads: Prosperity or Peril?”. *ISE: Industrial & Systems Engineering at Work*. 49 (11), 28-33.

- Çelik, K. E.; Erol, M. S. (2019). “Kuşak-Yol Girişimi Bağlamında ABD’nin İran Politikasının Analizi”. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*. 3 (2), 11-41.
- Dere, S.; Öncü, S. (2018). “Stratejik Kalıcılık: Asya-Pasifik Ekseninde ABD’nin Menbiç Politikası”. *Econder Uluslararası Akademik Dergi*. 2 (2), 349-381.
- Dimitrijevic, D. (2018). “New Silk Road: Achievements & Prospects Of Serbia-China Economic Cooperation”. *Executive Intelligence Review*. 45 (28), 34-38, <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bsu&AN=131048797&site=ehost-live>.
- Dimitrijević, D. (2017). “Chinese Investments in Serbia-A Joint Pledge for the Future of the New Silk Road”. *Baltic Journal of European Studies*, 7 (1), 64-83, <https://doi.org/10.1515/bjes-2017-0005>.
- do Nascimento, L. G. (2020). “The Beijing Consensus and The New Silk Road in Africa: Chinese Investments in New Disputes of Hegemony”. *Conjuntura Internacional*. 17 (1), 27-38, <https://doi.org/10.5752/p.1809-6182.2020v17n1p27-38>.
- Dong Yan, Chen Yujie, Zhou Xiaoyan, Zhang Xue. (2015). “New Waves along The Maritime Silk Road”. *China Pictorial*. 801, 12-14.
- Doster, B. (2018). Uluslararası Sempozyum Çin’in Yükselişi Bir Kuşak Bir Yol Girişimi. *Bildiriler Kitabı*. Ed. S. Afacan ve H. Karali. Ankara: Çankaya.
- Duran, H.; Yılmaz, K. K. (2011). “Devi Bağlayan Bağlar: Çin’in Orta Asya Enerji Kaynaklarındaki Çıkarı”. *Avrasya Ekonomileri Üzerine Uluslararası Konferans*, 39.
- EIR (2016). EIR World Land-Bridge Report Become National Events. *Executive Intelligence Review*. 43 (21), 22-23.
- Eralp, İ. (2018). “Çin’in 21. Yüzyıl Stratejisi: Kuşak, Yol Girişimi ve Türkiye”. *Türkiye Günlüğü*. 138 (2), 6-24.
- Executive Intelligence Review, (2016). “Critical Role of Egypt to Bring The New Silk Road to Africa”. Konferans Bildirisi, EIR Yayını, 43 (14), 24-30, <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bsu&AN=117564444&site=ehost-live>.
- Fallon, T. (2015). “The New Silk Road: Xi Jinping’s Grand Strategy for Eurasia”. *American Foreign Policy Interests*. 37 (3), 140-147, <https://doi.org/10.1080/10803920.2015.1056682>.
- Firdous, T.; Dar, F. A. (2014). “The New Silk Road”. *Journal of Central Asian Studies*. 21 (1), 69-79.
- Frankopan, P. (2018). *İpek Yolu Alternatif Dünya Tarihi*. İstanbul: Pegasus Yayınları.
- FRPT (2019). *In Sri Lanka, The New Chinese Silk Road is a Disappointment*. Infrastructure Snapshot, 29-30.
- Fulton, J. (2020). China-Saudi Arabia Relations Through the ‘1+ 2+ 3’ Cooperation Pattern. *Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies*. 14 (4), 516-527.
- Gong, X. (2014). “Building of the New “Maritime Silk Road”: Its Constraints and Prospects”. *Journal of East Asia & International Law*. 7 (1), 235-242.
- Gökten, K. (2018). “Hindistan’ın Bir Kuşak Bir Yol Girişimine Ekonomik ve Stratejik Yaklaşımı Üzerine”. *FSCONGRESS 2018*, 38.
- Günay, E.; Çetiner, S.; Sevinç, S.; Kütükçü, E. (2019). “Tarihi İpek Yolundan Modern İpek Yolu Projesine: Türkiye-Çin Ekonomik İş birliği Çerçevesinde Orta Koridor ile Kuşak ve Yol Girişimi”. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 9 (2), 157-175.
- Güneş, M. (2019). “Çin Kendi Halkını Dang’an Modeli ve Diğer Halkları Bir Kuşak Bir Yol Projesi ile Nereye Götürüyor”. *II.Uluslararası Kahramanmaraş Yönetim Ekonomi ve Siyaset Kongresi*, 795-806.
- Gürkaynak, M.; Doğan, D. (2019). “Malezya’nın Güney Çin Denizi Stratejisi ve Mahathir Doktrini”. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3 (3), 323-337.

- Hıdırov, S. (2019). *Demiryolu Altyapı Yönetiminde Güvenilirlik, Bulunabilirlik ve Sürdürülebilirlik Analiz Tekniklerinin Kullanılması*, Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Sakarya.
- Ibanescu, A. P. (2015). “Afghanistan Post-2014. The United States’ New Silk Road and Energy Benchmarks”. *Studia Securitatis*. 9 (1), 7-15, <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=e5h&AN=102282056&site=ehost-live>.
- İkiz, A. (2019). “Tek Kuşak Tek Yol Projesi ve Türkiye’ye Olası Etkileri”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 18 (72), 1688-1700.
- İNSAMER (2018). *Çin’in Yeni İpek Yolu Projesi Raporu*. İstanbul: İHH Yayını.
- Kaczmarek, M. (2017). “Non-Western Visions of Regionalism: China’s New Silk Road and Russia’s Eurasian Economic Union”. *International Affairs*. 93 (6), 1357-1376, <https://doi.org/10.1093/ia/iix182>.
- Karamurtlu, B. (2020). “Kuşak Yol Projesi Bağlamında Çin Halk Cumhuriyeti’nin Küresel Hegemonya Girişimi”. *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*. 3 (6), 54-81.
- Karlık, A. (2017). Çin’in Yeni İpek Yolu Projesi ve Yumuşak Gücü. *I. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Kongresi*. (Ed. G. B. Durgun ve T. Korkmaz). Ankara: Gazi Üniversitesi Matbaası.
- Keeling, D. J. (2013). “A Picture is Worth 1000 Words: Vladivostok and Russia’s New Silk Road”. *American Geographical Society’s Focus on Geography*. 56 (4), 144-145, <https://doi.org/10.1111/foge.12023>.
- Kılıç, B. (2021). “Çin’in Kuşak ve Yol Girişiminin Türkiye’nin Turizmine Beklenen Olası Yansımaları”. *The Journal of Academic Social Sciences*. 113, 121-134.
- Miller, T. (2019). *China’s Asian Dream : Empire Building Along the New Silk Road*. Zed Books, <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=e000tww&AN=2257042&site=ehost-live>.
- Nichols, R. K.; Mumm, H. C.; Lonstein, W. D.; Carter, C.; Hood, J. P. (2019). Chinese UAS Proliferation along New Silk Road Sea/Land Routes. *Unmanned Aircraft Systems in the Cyber Domain*.
- Okur, M. A. (2017). “Bir Kuşak Bir Yol Projesinin Jeopolitiği, Türk Kuşağı ve Uygular”. *Akademik Hassasiyetler*. 4 (8), 45-55.
- Okur, M. A.; Aydın, F. (2018). “Kuşak ve Yol Projesi ve Avrupa’nın Türkistan Politikası”. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 7 (20), 315-327.
- Omonkulov, O. (2020). “Kuşak ve Yol Projesi Bağlamında Çin-Orta Asya İlişkileri”. *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*. 4 (1), 45-115.
- Oral, F. (2021). “Kuşak Yol Girişimi Bağlamında İsrail’in Red-Med ve Bölgesel Barış İçin Demiryolu Projeleri”. *Anka Sam Stratejik Bakış*. 20 (68), 1-10.
- Ovalı, S. (2015). “Traceca Projesi ve Türkiye”. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*. (1), 152-170.
- Özdaşlı, E. (2015). “Çin’in Yeni İpek Yolu Projesi ve Küresel Etkileri”. *Electronic Turkish Studies*, 10 (14), 579-596, <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.8879>.
- Özgen, C. (2019). “Türkiye’nin Deniz Aşırı Üs Kurma Girişimleri: Tespitler ve Geleceğe Yönelik Öneriler”. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*. 8 (2), 381-408. DOI: 10.28956/gbd.646388.
- Özkan, Ö. (2020). “Marmaray Hattı’nın Bir Kuşak Bir Yol Kapsamında Değerlendirilmesi”. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*. 15 (60), 353-362.
- Peterson, A. (2008). “Africa’s Silk Road: China and India’s New Economic Frontier”. *Africa Today*. 54 (4), 91-93, <https://doi.org/10.2979/AFT.2008.54.4.91>.
- Rykov, P. V.; Zehong, L. (2015). “Development of Urban Agglomerations of the Republic of Kazakhstan in Conditions of the Formation of the New Silk Road”. *Journal of Resources & Ecology*. 6 (2), 101-105, <https://doi.org/10.5814/j.issn.1674-764x.2015.02.006>.

- Sabancı, T. (2018). “Yeni İpek Yolu Projesi: Tarihi Olanla Benzerlikleri ve Hakkındaki Bazı Çalışmaların Kısa Bir Değerlendirmesi”. *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*. 1 (2), 1-19.
- Sağdıç, H. (2019). “Kazakistan’da 2019 Cumhurbaşkanı Erken Seçimi ve Sonrasında Yaşananlar”. *International Journal of Volga-Ural and Turkestan Studies*. 1 (2), 177-207.
- Sarvari, B.; Szeidovitz, A. (2016). “The Political Economics of the New Silk Road”. *Baltic Journal of European Studies*. 6 (1), 3-27, <https://doi.org/10.1515/bjes-2016-0001>.
- Shixiu, B. (2014). “China’s Silk Road: Pathway to a New Human Civilization”. *Executive Intelligence Review*. 41 (38), 11-14.
- Smulian, M. (2017). “Tailoring the new Silk Road”. *Planner*. 18-21.
- Spohr, K.; Ajeti, F. (2020). “China’s new Silk Road”. *New Statesman*. 149 (5514), 20.
- Stevens, C. (2018). “Travelling the new Silk Road”. *Geographical*. 90 (12), 36-41.
- Sun, S. (2020). *Çin Halk Cumhuriyetinden Türkiye’ye Yapılan Doğrudan Yatırımların Belirleyicileri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Tutar, Ö. Ü. F. K.; Koçer, F. Ş. B. (2019). “Çin’in Yeni İpek Yolu Projesi: Bir Kuşak Bir Yol”. *Sciences*. 5 (17), 618-626.
- van Noort, C. (2020). “Strategic Narratives of the Past: An Analysis of China’s New Silk Road Communication”. *Global Society: Journal of Interdisciplinary International Relations*. 34 (2), 186-205, <https://doi.org/10.1080/13600826.2019.1674251>.
- Vital Speeches (2017), *International The New Silk Road: Work Together to Build The Silk Road Economic Belt and The 21st Century Maritime Silk Road*. 9 (7), 201-205.
- Wang, W. (2019). “The Potential of the New Silk Road for Europe”. *Executive Intelligence Review*. 46 (46), 24-26.
- Weitz, R. (2015). “U.S. New Silk Road Initiative Needs Urgent Renewal. Central Asia”. *Caucasus Analyst*. 17 (4), 7-10.
- Yıldırım, S. (2018). Uluslararası Sempozyum Çin’in Yükselişi Bir Kuşak Bir Yol Girişimi. *Bildiriler Kitabı*. Ed. S. Afacan ve H. Karali. Ankara: Çankaya.
- Yıldız, Ç. (2018). Uluslararası Sempozyum Çin’in Yükselişi Bir Kuşak Bir Yol Girişimi. *Bildiriler Kitabı*. Ed. S. Afacan ve H. Karali. Ankara: Çankaya.
- Yılmaz, S. (2020a). “Bir Kuşak Bir Yol Projesinin Azerbaycan, Kazakistan ve Türkiye’ye Etkisi”. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 16 (32), 5274-5301.
- Yılmaz, S. (2020b). “Bir Kuşak Bir Yol Projesinin İktisadi Kapasitesi ve Çin Tarafından Uygulanan Borç Diplomasisi”. *Iğdir University Journal of Social Sciences*. (4).
- Yılmaz, S. (2021). “Bir Kuşak Bir Yol Projesi Bağlamında Afrika Ülkelerini Bekleyen Muhtemel Tehlikeler”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 20 (77), 356-368.
- Yusuf, A. A.; Alkan, M. N. (2020). “Afrika Boynuzu’nda Politik ve Ekonomik Bir Güç Olarak Çin Halk Cumhuriyeti”. *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*. 4 (2), 218-253.
- Zepp-LaRouche, H. (2015). “The Need for Global Public Works: The New Silk Road Becomes the World Land-Bridge”. *Executive Intelligence Review*. 42 (49), 24-32.
- Zepp-LaRouche, H. (2016a). “The Silk Road as the New Paradigm for All Mankind”. *Executive Intelligence Review*. 43 (10), 6-10.
- Zepp-LaRouche, H. (2016b). “The New Silk Road Concept, Facing the Collapse of the World Financial System”. *Executive Intelligence Review*. 43 (48), 5-15.
- Zepp-LaRouche, H. (2016c). “Is Germany Smart Enough To Seize The New Silk Road Opportunity?” *Executive Intelligence Review*. 43 (36), 5-8.

Zepp-LaRouche, H. (2016d). “The New Silk Road Shows the Way”! *Executive Intelligence Review*. 43 (34), 3-6.

Zepp-LaRouche, H. (2018). “It’s Now or Never for the New Silk Road”! *Executive Intelligence Review*. 45 (46), 2025.

Zepp-LaRouche, H. (2019). “Italy’s Cooperation with the New Silk Road Shows Europe the Way to the Future”. *Executive Intelligence Review*. 46 (12), 10-12.

<https://www.france24.com/en/20190324-sri-lanka-new-chinese-silk-road-disappointment-economy-debt-italy-france-investment> (e.t.: 29 Mart, 2021).

<https://www.tim.org.tr/tr/haberler-turkiyeden-cine-ilk-ihracat-treni-yola-cikti> (e.t.: 15 Mayıs, 2021).

<http://turkish.cri.cn/1781/2019/07/16/1s199013.htm> (e.t.: 10 Nisan, 2021).

<https://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0673.pdf> (e.t.: 14 Nisan, 2021).

https://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-cok-tarafli-ulastirma-politikasi.tr.mfa (e.t.: 9 Nisan, 2021).

<http://marmaray.gov.tr/marmaray-hakkinda/> (e.t.: 14 Mayıs, 2021).

<https://archive.is/W4Ngb#selection-1899.11-1899.80> (e.t.: 11 Nisan, 2021).

<https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/abd-cin-hattinda-sikisan-israil-dis-politikasi/1392138> (e.t.: 18 Nisan, 2021).

<https://natoassociation.ca/bridging-eurasia-the-new-silk-road/> (e.t.: 20 Mart, 2021).

Yılmaz, Cem. (2021). "Westlessness Under Chinese Nationalism: An Epistemological Attempt or An Ontological Case?". *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 5 (2), 151-164.

Araştırma Makalesi

**WESTLESSNESS UNDER CHINESE NATIONALISM: AN
EPISTEMOLOGICAL ATTEMPT OR AN ONTOLOGICAL CASE?***

Çin Milliyetçiliği Bağlamında Batısızlık: Epistemolojik Bir Girişim Mi Ontolojik Bir Olgu Mu?

Cem YILMAZ **

Abstract

This study argues that Westlessness, a fresh concept used to raise awareness inside the Western world on the loosening alliance within the liberal international order, is likely to be more pervasive than previously assumed. As a product of the Munich Security Conference of 2020, Westlessness seeks to re-establish the Euro-Atlantic synergy to stand strong against rising powers, particularly China. On the other hand, the rise of China, despite setbacks, is real and continues to challenge the already evolving international order. This phenomenon is accompanied by Chinese nationalism that has an impact on the assertive foreign policy of the actor. In light of these variables, the study asserts that, despite the creators' epistemological goals, Westlessness is more of an ontological issue. Keeping in mind that the Western world has struggled to act in concert on a range of crises, such as the 2003 Iraq War and Russia's 2014 annexation of Crimea, Westlessness existed prior to the formation of its discourse. The study uncovers a lack of unanimity on how to respond to the rise of China, highlighting the ontological nature of Westlessness.

Keywords: *Westlessness, Rise of China, Chinese Nationalism, Assertive Foreign Policy, International Order.*

Öz

Bu çalışma, liberal uluslararası düzenin gevşeyen ittifakına, Batı dünyası nezdinde farkındalık yaratmak için henüz inşa edilmiş Batısızlık (Westlessness) söyleminin, varsayıldığından daha kalıcı olacağını iddia etmektedir. 2020 Münih Güvenlik Konferansı'nın bir ürünü olarak Batısızlık, başta Çin olmak üzere, yükselen güçlere karşı güçlü durmak için Avrupa-Atlantik sinerjisini yeniden kurmayı hedeflemektedir. Öte yandan, pürüzlere rağmen, Çin'in yükselişi halen geçerli bir olgudur ve halihazırda dönüşen uluslararası düzene karşı bir meydan okuma içermektedir. Bu olguya, aktörün iddialı dış politikası üzerinde etkisi olan Çin milliyetçiliği eşlik etmektedir. Bu parametreler ışığında çalışma, söylemin yaratıcılarının epistemolojik amaçlarına rağmen, Batısızlığın daha çok ontolojik bir mesele olduğunu iddia etmektedir. 2003 Irak Savaşı ve Rusya'nın 2014'te Kırım'ı ilhakı gibi krizlerde Batı dünyasının birlikte hareket etme yetisinin sınırları olduğu göz önüne alındığında, Batısızlığın, söyleminin inşasından önce de var olduğuna dikkat çekmektedir. Çalışma, Batısızlığın ontolojik doğasını vurgulayarak, Çin'in yükselişine nasıl yanıt verileceğine dair ortak hareket yetisindeki eksikliği açığa çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Batısızlık, Çin'in Yükselişi, Çin Milliyetçiliği, İddialı Dış Politika, Uluslararası Düzen.*

* Geliş Tarihi / Received: 6.08.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 30.12.2021. DOI: 10.34189/asyam.5.2.003

** Dr., Bağımsız Araştırmacı, cemmyil@gmail.com, ORCID ID:https://orcid.org/0000-0003-3421-3314

Introduction

When the “*Munich Security Conference (MSC)*”¹ of 2020 formulated the discourse of Westlessness, many were surprised, and dissident voices soared. While Westlessness highlighted the West's diminishing capacity to act cooperatively on a range of issues like conflict management as a result of a variety of factors such as the changing nature of threats, populism, authoritarianism, and rising powers, others asserted that values such as the rule of law and democracy are deeply ingrained, and the Western liberal international order is unlikely to collapse. Not surprisingly, the discourse is framed in large part as a result of the rise of China, which triggered tectonic shifts in global political economy. Beginning in the 1980s, the actor demonstrated one of the most profound transformations in history, rising to the top in key economic indicators and challenging the international order established by the United States of America (USA) following World War II (WWII).

This study will examine two external discourses, external in Chinese perspective, Westlessness and assertiveness, as well as one internal element, nationalism, in order to argue that the discourse of Westlessness, while appearing to be an epistemological initiative, is more likely an ontological concept. Additionally, the discourse of Westlessness is immature, describing an unfavourable world order and sparking a reluctant debate within the Western world. On the other hand, Westlessness appears to be a precautionary measure by the West to maintain strong ties to restructure the shaky alliance in the face of China's new role in global politics.

Westlessness might be taken both as a result of the rise of China and a factor making it easier for China to reshape the international order. Rise of China, in the Western perspective, has a disruptive impact and, Westlessness has been a catalyst for the sustainability of rising. Apart from the economic indicators, the process demonstrated that an actor without a liberal political system may challenge the liberal international order and cause it to decline. The Chinese case proved that a liberal political system is not a pre-condition to be a key global player.

The study claims that the campaign of Westlessness for constructing awareness for the Western world on key challenges like the rise of China and its disruptive effect on the liberal world order is not effective and it is likely to fail, based on the empirical data and the policy set of Beijing combined with the West's diminishing capacity to act in concert. Accordingly, despite its precautionary feature, the discourse might be more pervasive than its creators would imagine. The reason for this lies in the evolving Chinese nationalism by benefiting from rising economic capabilities. Many would add the Xi Jinping factor that pushes forward a hard-line policy both domestically and internationally. Xi, while strengthening his leadership and his role for the next 15 years, set a security-based agenda in the foreign policy realm that involves further economic development.

The study begins by the evolution of international order from the end of WWII to the era of rising other powers, most particularly China. The section includes the debate whether Beijing will revise or overthrow the existing order. Westlessness, the discourse constructed by MSC of 2020, is discussed as a precautionary attempt of the European liberals to further prevent the decline of the West and call for an urgent recovery against rising and aggressive actors. In the second section, nationalism in China is presented with both domestic and international implications. It is taken as an umbrella concept, in the third section, covering the implications of the rise of China, assertiveness, and China threat uttered mostly by Euro Atlantic producers of opinion. Nationalism is the core of assertiveness in the foreign policy realm. The study defends its argument by stressing on the lack of effectiveness within the West to counter China effectively and the decisiveness within China to prosper and enlarge area of influence globally.

¹ MSC is an informal platform for international decision-makers, a top-level gathering for discussing global security threats and geopolitical developments since the 1960s. Initially a German initiative to foster cooperation with United States during the Cold War, the Conference's circle of participants grew wider over the years as the number and variety of significant players in international security increased, with the core of the Conference remaining transatlantic. Global governance in general, and international security in particular, is certain to become more complicated and difficult to manage, necessitating the transatlantic partners to work cooperatively while also reaching out to new partners. Kennedy labels the conference as a “barometer of transatlantic relations” (Kennedy, 2020: 3).

Is Westlessness the New International Order?

When politicians and scholars talk about the liberal international order, they generally refer to Washington Consensus which refers to a free-market system and leading global financial institutions such as International Monetary Fund and World Bank. John Williamson, a British economist coining the term, had called for to boost the role of the market and halt the role of the state in the economy. Acharya notes that “*liberal order is an international system created and managed by the United States after the WWII to promote capitalism and democracy through building alliances and multilateral institutions*” (Acharya, 2018). The order is particular to the West and selectivity and conditionality apply for entry and get benefit. However, as Mearsheimer puts it, liberal international order has been shaking for a while because of the shift in the distribution of power (Mearsheimer, 2019: 16). Öniş points out “*the relative decline of established powers in a rapidly shifting global order*” and makes attention to the uncertainties the situation generates (Öniş, 2017: 2). Hence, debating on what lies ahead is a priority for decision makers and the academia. In contrast, Beijing Consensus represents a differing system of development and handling the political economy. Beijing version of governance refers to state capitalism and the system is an illiberal one that does not require freedom and being democratic for actors. Financial institutions that are founded in the last decade with Chinese initiative include the multilateral ones such as Asian Infrastructure and Investment Bank (AIIB) and Silk Road Fund. They provide loans to many developing actors without requiring them to comply by the rules of the liberal order, not necessarily meaning that the loans do not have requirements at all.

In empirical terms, power has been more diffuse in the last two decades, both in spheres of military and economy,² and Americans are now contending with rivals like China and Russia who are not willing to play by US rules but their own (Ross, 2020). The transformation from G7 format to G20 format meetings is an indicator of the diffusion of power among actors that make up the order (Maull, 2019: 10). Kissinger states that today’s key global players are aware that in the current state of affairs, no actor is in a position to dominate the order as USA did just after the end of the Cold War. Hence unipolarity is not an option anymore where we can talk about multipolarity or a non-polar world (Kissinger, 2016: 255).

Rand Corporation’s Research Report presents three potential trajectories of international order centred on China. In the first trajectory, China does not show a willingness to replace, but revises the existing system. The actor works for to weaken the Washington Consensus within the existing leading international institutions like the World Trade Organization (WTO) and United Nations (UN). In the second trajectory, China creates an alternative or parallel world order with alternative regional or global institutions. As the report puts it, Belt and Road Initiative (BRI)³ and AIIB are already solid projects for an alternative order. The third one projects an entirely new world order in which the existing global system is overthrown. The report identifies this scenario with *Tianxia*, China’s historical worldview, in which China as the *Central Kingdom* is the sole dominant power and other actors are obliged to stay loyal to the *Son of Heaven*. Besides reflecting a threat arising from the shift in the distribution of material capabilities, the report seems to perceive an ideational threat from mainly China and Russia to USA. These actors’ ability to influence masses around the world will halt US ideational capacity (Watts, 2020: 14). By contrast, Allan et al. (2018), while stressing that ideational element of the international order is the key to replace it with a different one or revise it, claim that China is far from appealing global citizens with Chinese socialism instead of liberalism. Hence, it is unlikely that China replaces USA as hegemon since the rise of China did not construct an ideational base globally. It is highly unlikely that Beijing works or will work for it either. In the end, the actor is not likely to gather other actors to oppose the democratic and liberal forms of politics.

² In particular, China currently is in the second position in terms of nominal GDP and at the top in terms of GDP calculated with purchasing power parity. In addition, the actor leads globally in terms of foreign trade surplus and foreign exchange reserves. These basic indicators may prove a relative inclination for the actor where it may imply a relative decline in the US power. However, one should keep in mind that relative decline does not mean an instant end of power and it is an ongoing process. (Breslin, 2013: 626).

³ Rudd labels BRI as “the jewel in the crown of Xi Jinping’s foreign policy.” (Rudd, 2021: 49).

Atlantic Council, one of the leading think tanks in USA aiming to galvanize US global leadership, prepared a simulation study on the global order prospects for 2035. The report accepts multipolarity and stresses that it is accompanied by a bipolar competition between US and China (Burrows, 2019). Multipolarity is also labelled as the “post-Western phase” where a unipolar order is not achievable anymore (Burrows, 2019: 54). A significant indicator for the end of unipolarity is that China can openly “talk about pushing US military out of the Western Pacific” (Mearsheimer, 2019: 34). The first scenario is titled as the “World Restored” in which USA is conscious of multipolarity. Besides, restoration of order is possible if the commitment to global trade is ensured and, by this way, a sustainable global growth (Burrows, 2019: 56). The second scenario, descent into chaos, assumes that relations between two competing actors will be uneasy, Atlantic cooperation will be limited on key issues and China will experience a downturn in the economic leg. It would not be difficult to predict the effects of China’s economic problems on other actors, particularly the developing ones. Authoritarian regimes and conflicts will accompany the challenges in the economy (Burrows, 2019: 62). Third scenario suggests “A New Bipolarity” between Russia and China on one side and US and NATO on the other, which assumes an order that is close to hot conflicts between major powers. However, no direct conflicts are forecasted, but proxy wars are possible, a situation which is similar to the Cold War era. Global coordination halts which give an end to globalisation and arms race makes a peak (Burrows, 2019: 72).

International order debates, as the above projections illustrate, include whether the existing order is being replaced with another one or the existing order is experiencing a modification. Eilstrup-Sangiovanni and Hoffman defend the second option. They call the process transformation of the system where multilateralism and inclusivity are enhanced. Rising powers, causing heterogeneity of preferences, are not threats to the system but provide the opportunity to enhance multilateralism (Eilstrup-Sangiovanni and Hoffman, 2020: 1078). By contrast, Beeson and Li defends the first option by presenting a comprehensive list of scholars who argue that China would better overthrow the existing international order and replace it with a new one that would better suit its material capabilities and global role. Such a normative position would imply that an “emerging alternative order” in which China generates its own norms and preferences with ideational influence. Beijing is playing a larger role in existing organizations and founded recently new organizations as part of its global innovation initiative. By the help of this strategy China enhances its foreign aid and international investment capabilities (Beeson and Li, 2016: 493).

Feng and He argue that Beijing challenges the global order, however this challenge will be more peaceful than predicted. The China threat approach is overemphasized, and the feature of the existing international order is oversimplified (Feng and He, 2017: 24). The writers do not agree with Mearsheimer’s claim that rise of the actor will cause revisionism. Utilizing only from realist and liberal theories may not bring an accurate output about the actor and prospects of global order. There is a tendency within the realist theory to present China as a threat and in liberal theory as an ideal model for development and success story. Actually, with the rise of China, realism is in revival for the first time after the end of the Cold War (Keohane, 2021: 118). As Mearsheimer notes, the emerging multipolar international order will be a realist one including challenges of governing global economy and arms control (Mearsheimer, 2019: 44).

Kissinger implies that the conflict that Beijing faces is understandable to a certain extent since, USA expects China to reconcile with the global norms that were created without the participation of China. Consequently, the intention to revise some set of norms of the global order is not absurd (Kissinger, 2016: 248). This point implies that despite conflictual claims, China does not aim to overthrow the existing system but to revise it.

Feng and He point out that the global order consists of sub-orders such as economic, political, and military ones. For the global order to be revised, all sub-orders should be revised which is not possible in the short run (Feng and He, 2017: 28). However, we might observe a shift in a particular sub-order (i.e., economic sub-order). As Rudd puts it, economic and military power will be distributed to actors with different traditions and values (Rudd, 2015: 36). Eventually, what we face is a partially revised international order in which different perceptions and outlooks are presented.

Many accept that liberal international order helped rise of China, including United Nations Security Council (UNSC) permanent membership and World Trade Organization (WTO) membership. It is equally true that if China attends to revise or replace the international order, it may be evaluated by Western critics as arrogance. As Rudd notes, US policy makers wonder why China would like to change the rules of the global order since she experienced the rise within that particular order. He reminds that Xi Jinping reaffirmed the current political order under UN. In other words, China is not the post-WWII Soviet Union (Rudd, 2015: 32-40). In this respect, one can claim that China will not try to overthrow the global political order. Breslin agrees to the point and adds that the actor will work to reform the existing system, and this will be no easy task (Breslin, 2013: 630-631). Obviously, reform here should be taken as the necessary steps that should be taken from Beijing's point of view. To clarify in Breslin's words, "*There is a strong perception in China that a process of 'power transition' is under way that creates an opportunity for China (and other developing countries) to have a greater say in the way the world is governed. Official Chinese speeches and many academic works typically refer to the shift towards a multipolar world being 'inevitable' or 'irreversible.'*" (Breslin, 2013: 624)

Beijing has reached to a high-capacity military power with the second highest defense outlays, while Washington still has military superiority against Beijing. However, Beijing currently has the same superiority against almost all the regional actors. The military domain, along with the economy domain, is one of the leading elements that make the rise of China real (Christensen, 2016: 112). As Mearsheimer puts it, China has become an economic powerhouse with significant military capability (Mearsheimer, 2019: 42). Following the economic and military domains, soft power elements such as language as a source of cultural power might be an area of comparison. Mandarin Chinese is not likely to replace English in diplomacy, trade and education meaning that the actor will not lead in all key areas. In sum, power should be considered as total that has ingredients such as economic power, military power, diplomatic capacity, soft power along with ideational elements (political ideology, lifestyle etc.), language etc. According to Lee Kuan Yew, former Prime Minister of Singapore, USA with various elements of power, has the capacity and willingness to unite the world where China is struck on Han nationalism. This differing point is a major indicator that China will not be able to form up a completely new alternative order (Nye, 2020). The actor is not likely to bring all elements of power together to govern an alternative international order.

When it comes to the regional dimension of the debate, one may easily claim that the actor's material status gives China the chance to revise the Asian order in which USA with her allies form a security alliance. The discourse of Chinese elites underlines that US-led alliance system or the regional order lacks to achieve the goals of the regional actors. Hence, there is the need for a new regional order with no outsiders (Foot, 2020: 158). However, this standing is not backed by part of the regional actors, since US strategic standing in Indo-Pacific is still strong with alliances such as Quadrilateral Security Dialogue (Quad) and bilateral alliances with Japan, South Korea, India. Besides, this intention of China for a new regional order leads to the US rhetoric of "assertive China" and "China threat," however not related solely to this intention. Official rhetoric in USA labelled China as a "long term strategic competitor" since 2017 and "systemic rival," a definition that replaced "war on terrorism" (Parthes, 2020).

Munich Security Report, the concluding document of the MSC of 2020 in which China was the primary agenda item, confesses a "new declinist literature" about the West and explains the causes in two legs. To begin, there are divergences within the Western world. A portion of Western actors are enmeshed in populism and nationalism, which pose a threat to Western liberal ideology at its core. This fact manifests itself in the form of racist leaders and anti-immigrant sentiments. Mearsheimer identifies Brexit and Donald Trump's "America First" policy as internal indicators of the liberal international order's inevitable crisis (Mearsheimer, 2019: 43). Secondly, West's foreign and security policy out of the Western area represent failures and setbacks. The two leading institutional blocks of the West, European Union (EU) and North Atlantic Treaty Organization (NATO) lack effectiveness (Munich Security Report, 2020). There is a lack of consensus towards Russian aggression and the West, in solid terms, failed in Iraq, Afghanistan and Libya. Based upon these cases, Westlessness existed prior to the construction of its discourse. In this context, Kennedy puts on the "hollowness of grand narratives"

which points out to the inefficacy of Western policies in key global issues despite a strength in discourse (Kennedy, 2020: 17).

Some claim that the discourse of Westlessness is fatuous (MacShane, 2020) or an exaggerated mood of the West (Nye, 2020) and it might be tactical. These seem to be part of a standing against further dissolution of the West by taking a precautionary epistemological standing. It is presented as a discourse that would restore loyalty within the West for the liberal world order and Washington Consensus. However, this study argues that Westlessness has an ontological aspect in addition to the epistemological aspect. Apart from the short-term effects of the Covid-19 pandemic, Beijing seems confident in developing with her own characteristics. The process caused major conflicts within the Western world in terms of the action to be taken while not interrupting the economic interdependence.⁴ Rudd talks about the absence of global leadership and the existence of a vacuum (Rudd, 2015: 31). As Kennedy puts it, Europe could not adopt to the changes in American foreign policy (Kennedy, 2020: 2). Turning away from international commitments, particularly in the Trump era, and foreign policy focus on Asia is wakening the Europeans in a slow pace. One can sense an alarming ring for Europe to realize that “it can no longer count solely on USA for its security nor an imaginary West as the bastion of liberalism” (Kennedy, 2020: 6).

MSC 2021 showed a more positive outlook given the fact that USA, with the new president Joe Biden, declared that it would turn back strongly to Transatlantic commitments. Actors including China (along with Russia and Iran) were held responsible risking to unravel the rules-based international order (Munich Security Briefs, 2021: 2017). Though there still exist factions in the attitude towards China by Germany and France which remains as a challenge for the Transatlantic community. In a nutshell, not all actors regard the actor as a strategic rival or its rise as a threat. Besides, the discourse for solidarity is yet to be transferred to the policy arena, otherwise “hollowness of grand narratives” will sustain. In the meantime, Beijing works systemically to achieve the sustainability of development by solid policies and projects (like BRI, Made in China 2025, China 2049 etc.) accompanied by a nationalist foreign and domestic policy.

Nationalism in China

It is not absurd to claim that the nationalist account in China begins with the “Century of Humiliation” discourse. The discourse is a construction of the first half of the 20th century when the nation state was being formed. It refers to the bitter ends of the First and Second Opium Wars (1839-1842 and 1856-1860) when China began to experience colonialism. Callahan considers humiliation as an indispensable element of the construction of nationalism. It is clearly a nation-building project and a rhetorical part of Chinese subjectivity (Callahan, 2004: 207). In a historical lens, nationalism refers to “adequately strong sentiments of identification with what would be the new nation-state” (Pye, 1993: 109). And it is not only directed towards colonial powers of the time, but to domestic rulers, Qing dynasty, that caused to weakness and despair (Callahan, 2004: 207). Japan’s “Twenty-one demands” of 1915 and the May Fourth movement in 1919 sparked the nationalist sentiments to gain a broader base.

We should note that apart from other colonies of history, China experienced a partial colonialism in which only the coastal section of the country interacted with the imperialists. With the Treaty of Nanking (1842), Hong Kong was ceded to Britain and five ports, namely Guangzhaou, Xiamen, Fuzhou, Ningbo, Shanghai, were opened to foreign trade and these ports became to be known as treaty ports representing coastal China. Mao era marks the end of major challenges for the nation: imperialism, WWII and Japan’s aggression and civil war of 1945-49. Thus, this era of nationalism represented the struggle of the working class and played a significant role in the anti-imperialist rhetoric (Gries, 2004: 117). China turned to a “version of Chinese nationalism that was hostile to coastal China and its values” (Pye, 1993: 124). However, this era of nationalism lacked in terms of content, labelling ancient culture, such as Confucianism, and the modernizers of the early 20th century as other. Following the Mao era, nationalism became obsolete, and the Party was “not sure where to turn to find the essence of a new

⁴ Some Eastern European states’ policy is towards deeper economic relations with China. United Kingdom’s engagement with Huawei on 5G, despite recent steps to end the relationship, is an indicator that David Ricardo’s comparative advantage theory still works. Cheapest products with the cheapest financing tools are likely to be attractive for many actors worldwide.

sense of Chinese nationalism” (Pye, 1993: 133). The statecraft continued to suffer from the contentless form of nationalism.

Wu talks about a dual phase in Chinese nationalism. The first phase is developmental nationalism of the 1910s and the second phase is cultural nationalism of the 1990s. Nationalism of the early 20th century is mostly analysed in the context of reactions within the Century of Humiliation such as the May Fourth movement that supported the ideational wing of the republican revolution (Guoguang, 2008: 468). Pye defines this phase as a quest for wealth and power, in solid terms making the nation strong enough to prevent imperialism and invasion (Pye, 1993: 107). Second phase of nationalism’s distinctive character includes the confidence reached by the actor to achieve development on its own manner. This phase included the way the actor should deal with its rising status and its impact on the global order. When it comes to domestic authoritarian political structure, late 20th century nationalism was a basic means to save the status quo. Nationalism provided saving the legitimacy of the regime, since communism was in decline (Guoguang, 2008: 477). Callahan summarizes this particular point: “*The experience of the East Asian countries convinced many Chinese scholars that the west was neither the only, nor a viable, model for China in its pursuit of modernization. They believed that a rational nationalism derived from Chinese traditional values rather than western liberal ideas should be promoted as a new state ideology to enhance regime authority and facilitate economic development.*” (Callahan, 2004: 203).

Bhattacharya formulizes nationalism in China with two elements. The first element is about nation building, as is the case in Wu’s analysis, and the second is related with achieving the great power status (Bhattacharya, 2007: 236). Nation building is based on Confucian culturalism which takes the concept of *Tianxia*. The Son of Heaven had the power to perform authority within the entire world. Second leg of cultural nationalism has been the superiority of the Han identity which helped to legitimize Chinese rule over vast lands like Tibet and Xinjiang. Bhattacharya tries to explain the nation building process with Confucianism while others use the concept of Century of Humiliation which claim that Confucianism causes weakness and must be abandoned. But he reminds that Confucianism includes the concept of wealth and power meaning that the best way to oppose Western imperialism is to prosper and as Dirlik notes Confucian revival is a form of cultural nationalism that would help stress China’s differing culture (Bhattacharya, 2007: 242; Dirlik, 1998: 119).

Nationalism is presented by the party state as an alternative to declining communist ideology, a new way of achieving regime legitimacy. It has been the accurate way of sustaining political legitimacy in domestic politics and challenging the regional and global order (Zhao, 2013a: 544; Christensen, 2016: 109; Bhattacharya, 2007: 235).

However, the party state has lost part of its flexibility in what the official discourse calls core interests⁵ like Taiwan, Tibet, and South China Sea as a result of popular nationalism (Zhao, 2013a: 545). By contrast, Zhang argues that Chinese statecraft does not only hold the nationalism card to sustain legitimacy, but it holds the card of economic prosperity as well. Hence, responding to popular nationalism is not and will not be affirmative in all foreign policy issues (Jian, 2003: 117). Therefore, another version of the debate is whether nationalism in China is a movement of the masses, or it is a top-down initiative of the state (Gries, 2004: 119). The Mao era can be described as a top-down nationalism where it was an instrument to refill the faith of the communist state and hold the country together (Zhao, 2013a: 539). Masses had always been involved in constructing nationalist feelings and actions, however today’s nationalism includes the weight of the society in which the CPC has to adjust its policies. The changing pattern of the nationalist pattern is illustrated with three cases by Gries. First one is the dispute with Japan on the Senkaku (in *Japanese*)/Diayou (in *Chinese*) Islands. Gries presents Chinese studies suggesting the Party to take a stronger standing against Japan about the dispute, whereas in response, the Party works for to suppress activism. The second case is the effect of an influential book titled “*China Can Say No*” which is written by a group of writers in 1996, on nationalism. The book calls for the state to act strong on core interests and advises the policy makers to reject anything that is

⁵ The disputed sovereignty rights in the South China Sea, Taiwan and Hong Kong issues are among the core interests of the actor. The term has been on the stage officially since the beginning of the 2000s and it characterizes the non-negotiable character of the issues concerned (Swaine, 2011).

contrary to those interests. Gries reminds that the book attracted a massive attention that the Party had to consider. The book represents a case of popular nationalism since it challenged the state's hegemony over nationalist discourse (Gries, 2004: 126). Zhao claims that if Chinese society becomes sick of the political system, it may well be as a result of a failure of solid responses in key foreign policy issues (Zhao, 2013a: 541). In response, "*China Should Not Play 'Mr. No'*" written in 1998 represents the official rhetoric that nationalism should be run by the state. The book calls for the people to abide the principles determined by the Party on key national issues (Gries, 2004: 127). The third case is the protests against the bombing of the Belgrade Embassy of China by US air forces in 1999. One should bear in mind that the protests had both a top-down and bottom-up nature. According to Gries, the cases illustrate that nationalism in China has a social aspect, hence the Party is not the sole representative of nationalism (Gries, 2004: 133). We can include the spy plane incident of 2001 as a similar case which triggered the anti-US sentiments of the society. As a result of the Chinese evaluation of these two cases, there emerged sufficient evidence that USA is fighting to contain China and it is to be responded. Hence, nationalism was carried to the foreign affairs sphere. Where above listed crises with USA are major reasons for Chinese intellectuals and the society to become nationalistic, Jian adds the emergence of the "China threat" theory to the equation (Jian, 2003: 111).

By contrast, Johnston's comprehensive empirical study on Chinese popular nationalism reveals that popular nationalism is in decline starting from the second decade of the 21st century. He claims coercive diplomacy, particularly on maritime conflicts, is not the result of popular nationalism (Johnston, 2017: 9). Besides, he warns against the massive media information on Chinese nationalism, since empirical data proves the other way in terms of popular nationalism. Moreover, he claims, official nationalism diverges from popular nationalism as a result of the Xi factor. A rising discourse of "hostile forces" and anti-foreign propaganda is much observed in Xi Jinping term. Eventually, the survey for popular nationalism cannot suggest that Chinese nationalism has nothing to do with foreign policy, since it does not focus on official nationalism. The study argues on loosening popular nationalism but does not defend that nationalism as a whole is loosening (Johnston, 2017: 39).

Finally, nationalism has been a way of defining China by the West: "...*from a communist menace to a nationalist problem: the China threat*" (Callahan, 2004: 201). This point of view defends that China will work for to compensate the Century of Humiliation via assertiveness and expansion. Nationalism, inter alia its Chinese version, among other factors, is held responsible for the decline of the liberal international order. The issue, as presented earlier, is covered as a major challenge in the Westlessness debate.

Nationalism in the Foreign Policy Sphere: Assertiveness

Martin Jacques, the writer of the book "*When China rules the world*", with a post-Western approach, points out that using Western standards of evaluation for analysing China is meaningless. It is important to evaluate China on its own terms (Jacques, 2009). However, China is an actor with a highly opaque decision-making structure. Taking this parameter into account, we can assert that a comprehensive analysis of Chinese discourse may not be satisfactory to comprehend the actor's policies. "Assertive China," an external discourse with realist overtones, implies that the actor is equipped to use coercive measures in defence and security matters. By contrast, Beijing's political discourse, to a large extent, include liberal features like cooperation and interdependence such as harmony, peaceful rise, common destiny of all mankind, win-win diplomacy. The issue's decomposition makes it difficult for analysts to reach a conclusion about the direction of Chinese foreign policy.

Rudd stresses that China has turned to an active foreign policy, with Xi Jinping, as of 2013 (Rudd, 2015: 247). Zhao admits that Chinese foreign policy is assertive in defending core national interests, which implies that the general orientation of Beijing's foreign policy cannot be considered within this context (Zhao, 2013b: 103). Similarly, Roy stresses that analysts should make a distinction between China's general external orientation and territorial or sovereignty problems. Defensive and non-expansionist character might be observed in the first part but, assertiveness is dominant in the second (Roy, 2019: 54). Within this scope, the discourse of assertiveness becomes superficial for analysing all foreign policy cases of the actor. All we have to capture from the very beginning is that there is a process

going on from hiding capabilities, conducting low profile and biding its time,⁶ to “striving for achievement” and assertive China on core interests. Studies before 2013 generally talk about an ambiguity or unwillingness on the actor’s intentions for being more active in foreign policy (Breslin, 2013: 615-634). On the other hand, Xi declared that while striving for achievement, Beijing will not seek hegemony and not constitute a threat for other actors. This is part of the “China dream” strategy of Xi, the beginning feature of it is moving away from Deng Xiaoping’s focus on sole development. It is a strategy that entails the more effective use of economic and military instruments to distinguish between allies and adversaries (Soronsen, 2015: 67). Apart from economic goals and the goal of fusing socialism and Confucianism, Xi’s signature policy entails a military build-up. Xi was inspired from a book titled “*The China dream: the great power thinking and strategic positioning of China in the post-American era*”, written in 2010 by Liu Mingfu, a retired colonel. The book argues that economic development should be accompanied by military advancement to be truly strong and distinct from Japan (Callahan, 2004). This was exactly what was declared at the end of the “5th Plenum of the CPC” in October 2020. The communique released included a direct link between development and national security, and a perception of threat because of the worsening external conditions. This perception includes taking USA as the leading threat which tries to Westernize and split China (Rudd, 2021: 39). It is not easy to deny the effects of the foreign policy cases presented above by Gries and their constructive spirit on nationalism.

Increasing confidence with more power, anti-China policies by adversaries as a result of the shifting power balance, sustaining the legitimacy of the regime are to be taken as sources of China’s changing and more nationalist foreign policy behaviour (Zhao, 2013b: 107). Scobell and Harold present three competing explanations for Chinese assertiveness: declining US power with 2008 financial crisis, reactive insecurity caused by US assertiveness and nationalism. The first explanation might be considered as an external opportunity for Beijing to close the gap with USA faster. The remaining explanations are self-constructed policies for future achievements combined with the response of the actor to the attitude of surrounding actors (Scobell and Harold, 2013: 112).

What we currently see in Chinese foreign policy is activist inclination for Breslin and a muscular form for Zhao compared to the 1980s (Breslin, 2013: 615; Zhao, 2013a: 535), but what Beijing will risk in this process is yet another big question. China spent two decades modernizing the People’s Liberation Army Navy (PLAN), transforming the actor from coast defence to pursuing interests in the East and South China Seas (Zhao, 2013b: 105). Beijing maximized militarization in the South China Sea by constructing artificial islands, followed by military bases, and established Air Defence Identification Zone in the East China Sea in 2014 that threatens Japan, South Korea and Taiwan sovereignty. Roy suggests that Beijing’s assertiveness is mostly limited to disputed territory close to China’s borders. However, he accepts that there are exceptions for this and claims that China conducts a “sphere-of-influence mentality.” This includes “retaining the unequalled privilege of setting the rules for the activities of other states” in areas of key interest (Roy, 2019: 63). Foot even talks about a willingness to use war as a management tool, if necessary, which has a coercive effect in the neighbourhood (Foot, 2020: 154). In October 2020, the term “preparations for war” was coined officially for the first time in the post-Mao era. Xi (2017) emphasizes the decisiveness for peaceful rise, but he also emphasizes that peaceful rise should not be interpreted in such a way that China can abandon core interests while confidently using stronger rhetoric (Jinping, 2017: 296; Scobell and Harold, 2013: 114). Particularly, official opinions were declared by senior party members that reunification with Taiwan is a necessity and should not be put off. Besides, this process may require military action and explains the discourse outlined above. The militarization of the South China Sea and military actions in the region are

⁶ Deng Xiaoping’s signature strategy “hide your strength, bide your time” does not defend being soft. In contrast, the position defends being strong and prove the strength when necessary.

indicators what Beijing can do in its neighbourhood. There is a direct link between Chinese nationalism and an increasing muscular foreign policy (Zhao, 2013a: 535).

Nationalism dispute includes whether it is an enforcing agenda setter in foreign policy, or a means included into the equation when intended by the Party state. China's South China Sea, Taiwan and Hong Kong policies, BRI and Xi Jinping's discourse indicate that both cases are relevant. Today, Beijing is in an expectation of deep respect to its sovereignty which is the main component of nationalism. Sovereignty, a product of the Westphalia system, is much more deeply assimilated in Asia in contrast to Europe, where supranationalism replaced sovereignty to a certain extent. Besides, regional actors work hard to overcome the history of colonization (Kissinger, 2016: 196-234). In the "*Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia (CICA)*" of 2014, Xi declared that "Asian affairs should be run by Asians" and called for regional actors not to cooperate with USA for regional security (Feng and He, 2017: 41). However, a security dilemma has already emerged between two nations as a result of bilateral and multilateral alliances between USA and other regional actors (Perthes, 2020).

A significant portion of assertiveness debate is related with USA-China bilateral relations. A massive US-based literature is observed taking China as a threat (Christensen, 2016; Pillsbury, 2015). The rhetoric varies from being a security threat for Asia Pacific to dethroning USA from global leadership. Kissinger's analysis help at this point. "*Possibility of tension between a built-in power and a rising power is not a new situation. It is inevitable for the rising power to take hold of some areas that were considered to be the area of the built-in power. Likewise, the rising power doubts that its opponent can try to block its growth. According to a Harvard research, historical data indicates that ten of the fifteen cases in which an established force interacts with a rising force result with war.*" (Kissinger, 2016: 251).

But isn't there a chance that there might be something different this time? According to Wang Yi, China's Foreign Minister, China opposes the United States' coercive approach to bilateral relations and views Joe Biden's election as an opportunity to mend the relationship, which would include managing the differences (Wang Yi, 2020).

The challenges in bilateral relations might be analysed in two headings: economy and security. The economy heading has a global character, as presented earlier, since it has effects on the evolving international order. On the contrary, the second heading is more of a regional one. It concerns the Indo-Pacific, at least for the time being. Rise of China has resulted in the emergence of a dual structure in East Asia, with China serving as the economic hub and the United States serving as the security hub (Zhao, 2019: 383). The actor's achievements are undeniable in terms of exports, foreign direct investment and technology. Accordingly, the rise of China with all its ingredients and the threat it poses to the US global position is the key to understand Washington's policy against Beijing.

We observe a more solid US policy of Asia and China, in particular with the Obama administration. Focusing on Asia has been parallel to the theories claiming that the centre of gravity in international relations is shifting towards Asia. Pivot to Asia (2010-11) and Trans-Pacific Partnership (TPP), which has been ephemeral, are the major components to balance the rise of China and contain the actor with regional allies. Some claim that the Pivot made the bilateral relationship stormier since it caused the actor to cling to nationalism stronger (Zhao, 2019: 379). Pivot to Asia and Free and Open Indo-Pacific Strategy (2017) enhanced American military presence particularly in Western Pacific. Bilateral relations in the security realm might be evaluated in the context of a security dilemma, however both actors work hard not to fall into a Thucydides trap. Military engagement of USA in Indo-Pacific is to contain the actor in a way to prevent China's further strengthening and more specifically coercive actions. China's military advancement, on the other hand, has two dimensions. Firstly, it is to defend against the containment of USA and her allies. When we are talking about Chinese nationalism in the foreign policy sphere, American policy of China matters. Secondly, Beijing has a desire to be effective in the region and secure economic development. It is hard to deny that development and militarization has something to do with the aim of disposing any possibility of ever being humiliated.

Conclusion

The purpose of this study was to examine the combined effects of a Western constructed discourse, Westlessness, and Chinese nationalism in order to assert that the discourse has an ontological component in addition to its epistemological component.

The emergence of new power centres, including China, resulting in a more diffuse distribution of power, combined with assertiveness and the Xi Jinping factor, all contribute to Westlessness being a longer-lasting phenomenon than its creators foreseen. The creators of the discourse would prefer that Westlessness remain a temporary epistemological issue. European liberals would be pleased to see that the discourse aids the Western world in reorganizing and strengthening its resistance to the Beijing Consensus. This study concludes, however, that Westlessness has an ontological component, as it is real, even before it was declared, and is likely to pervade.

The post-Cold War era presented significant difficulties for the Western world. NATO, for example, has struggled and continues to struggle to adapt to contemporary security dynamics. The EU is a long way from establishing an effective framework for security and defence. The Union is attempting to recover from the shock of Brexit, and Europe as a whole is looking to the other side of the Atlantic for a solid comeback by the new administration. Biden's foreign policy is likely to be oriented toward Asia in order to compete with China. While strengthening alliances in the region, it may not be surprising to hear that USA demands from EU members to keep their cooperation with China to a minimum. Shortly, European actors may face expectations from the other side of the Atlantic while they are expecting the US to effectively engage in Euro-Atlantic affairs. Combating Westlessness effectively is no easy task.

Despite the limitations of its soft power capabilities in areas such as language and ideology, Beijing continues to dominate the global economy through trade, finance, technology, and foreign direct investment. BRI is the ultimate level of strategy that the actor developed in order to ensure the sustainability of global demand under excessive supply conditions. Despite setbacks and short-term effects of the pandemic, the actor is decisive in ensuring growth and development sustainability. The actor's projects as a whole constitute the actions to be taken to achieve great power status. These indicators are inextricably linked to nationalism and assertive foreign policy. Nationalism's historical roots are strong enough to benefit from it today in the policy arena. Nationalism's historical roots are substantial enough that it continues to benefit policymakers today. Additionally, popular nationalism influences assertive foreign policy, though it appears to compete with official nationalism. As the Chinese economy grows, the actor assumes a greater role in global politics, and nationalism motivates the party state to capitalize on this role. Regionally, the actor seeks to secure trade routes and thwart attempts of containment. This leads to an expanding military and increasing deterrent operations. The actor, as outlined, has a number of foreign policy problems yet to be resolved without the intention not to damage the role and status achieved in world politics. In the absence of robust policies to counter the rise of China, Westlessness is likely to persist.

References

- Acharya, Amitav. (2018). "Asia After the Liberal International Order." *East Asia Forum*, <https://www.eastasiaforum.org/2018/07/10/asia-after-the-liberal-international-order/> (4 May 2021).
- Allan, B. Bentley; Vucetic, Srdjan & Hopf, Ted. (2018). "The Distribution of Identity and the Future of International Order: China's Hegemonic Prospects". *International Organization*. 72 (4), 839-869, <https://doi.org/10.1017/S0020818318000267>.
- Beeson, Mark; Li, Fuijan. (2016). "China's Place in Regional and Global Governance: A New World Comes into View." *Global Policy*. 7 (4), 491-499, <https://doi.org/10.1111/1758-5899.12348>.
- Bhattacharya, Abanti. (2007). "Chinese Nationalism and China's Assertive Foreign Policy". *The Journal of East Asian Affairs*. 21 (1), 235-262.
- Breslin, Shaun (2013). "China and the Global Order: Signalling Threat or Friendship?" *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944)*. 89 (3), 615-634, <https://doi.org/10.1111/1468-2346.12036>.

- Burrows, Mathew J. (2019). "Global Risks 2035 Update, Decline or New Renaissance." *Atlantic Council Strategy Paper Series*, <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/global-risks-2035-update/> (14 May 2021).
- Callahan, William A. (2004). "National Insecurities: Humiliation, Salvation, and Chinese Nationalism." *Alternatives: Global, Local, Political*. 29 (2), 199-218, <https://doi.org/10.1177/030437540402900204>.
- Callahan, William A. (2014). "China Dream-I." *The Asan Forum*. <http://www.theasanforum.org/what-can-the-china-dream-do-in-the-prc/> (18 May 2021).
- Christensen, Thomas J. (2016). *The China Challenge: Shaping the Choices of a Rising Power*. New York: W.W. Norton.
- Dirlik, Arif. (1998). *The Postcolonial Aura: Third World Criticism in the Age of Global Capitalism*. Colorado: Westview Press.
- Eilstrup-Sangiovanni, Mette; Hofmann, Stephanie C. (2020). "Of the Contemporary Global Order, Crisis, and Change." *Journal of European Public Policy*. 27 (7), 1077-1089, <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1678665>.
- Feng, Huiyun; He, Kai. (2017). "China's Institutional Challenges to the International Order." *Strategic Studies Quarterly*. 11 (4), 23-49.
- Foot, Roemary. (2020). "China's Rise and US Hegemony: Renegotiating Hegemonic Order." *International Politics*. 57 (1), 150-165, <https://doi.org/10.1057/s41311-019-00189-5>.
- Gries, Peter H. (2004). *China's New Nationalism: Pride, Politics and Diplomacy*. University of Los Angeles: California Press.
- Guoguang, Wu. (2008). "From Post-imperial to Late Communist Nationalism: Historical Change in Chinese Nationalism from May Fourth to the 1990s." *Third World Quarterly*. 29 (3), 467-482, <https://doi.org/10.1080/01436590801931454>.
- Jacques, Martin. (2009). *When China Rules the World: The Rise of the Middle Kingdom and the End of the Western World*. London: Penguin.
- Jian, Zhang (2003). "Chinese Nationalism and its Foreign Policy Implications." In David W. Lovell (ed.), *Asia-Pacific Security: Policy Challenges*, (108-125). Singapore: Asia Pacific Press.
- Jinping, Xi. (2017). *Çin'in Yönetimi [Governance of China]*. Ankara: Kaynak.
- Johnston, Alastair Iain. (2017). "Is Chinese Nationalism Rising? Evidence from Beijing." *International Security*. 41 (3), 7-43, https://doi.org/10.1162/ISEC_a_00265.
- Kennedy, Liam. (2020). "'This is not America': States of Emergency in Europe." *European Journal of American Studies*, 15 (4), 1-17, <https://doi.org/10.4000/ejas.16368>.
- Keohane, Robert O. (2021), "The Global Politics Paradigm: Guide to Future or only to the Recent Past?". *International Theory*. 13 (1), 112-121, <https://doi.org/10.1017/S1752971920000445>.
- Kissinger, Henry (2016). *Dünya Düzeni [World Order]*. İstanbul, Boyner.
- MacShane, Denis. (2020). "Westlessness'- Seriously?" *The Globalist*, <https://www.theglobalist.com/munich-security-conference-the-west-westlessness-inequality-france-germany-united-states/> (16 May 2021).
- Maull, Hanns W. (2019). "Global Disorder." *Uluslararası İlişkiler*. 16 (63), 3-12, <https://doi.org/10.33458/uidergisi.621262>.
- Mearsheimer, John J. (2019). "Bound to Fail: The Rise and Fall of the Liberal International Order," *International Security*. 43 (4), 7-50, https://doi.org/10.1162/ISEC_a_00342.
- Munich Security Briefs. (2021). "Beyond Westlessness. A Readout from the MSC Special Edition", <https://securityconference.org/en/publications/munich-security-brief/msc-special-edition-2021/> (16 April 2021).

- Munich Security Report. (2020). “Westlessness,” https://securityconference.org/assets/user_upload/MunichSecurityReport2020.pdf (10 April 2021).
- Nye, Joseph S. (2020). “The Dangers of Westlessness,” *The Diplomat*, <https://thediplomat.com/2020/03/the-dangers-of-westlessness/> (19 April 2021).
- Öniş, Ziya. (2017). “The age of Anxiety: The Crisis of Liberal Democracy in a Post-Hegemonic World Order,” *The International Spectator*. 52 (3), 1-18, <https://doi.org/10.1080/03932729.2017.1325133>.
- Perthes, Volker. (2020). “The New Global Paradigm: America, the People’s Republic and the Complexity of Their Rivalry,” *Security Times*, <https://www.the-security-times.com/america-china-complexity-rivalry/> (9 May 2021).
- Pillsbury, Michael. (2015). *The Hundred-year Marathon: China’s Secret Strategy to Replace America as the Global Superpower*. New York: Henry Holt and Company.
- Pye, Lucian W. (1993). “How China’s Nationalism was Shanghaied,” *The Australian Journal of Chinese Affairs*. 29, 107-133. <https://doi.org/10.2307/2949954>
- Ross, Dennis. (2020). “How Biden Can Restore America’s Role Abroad,” *The National Interest*, <https://nationalinterest.org/feature/how-biden-can-restore-america%E2%80%99s-role-abroad-172952> (17 May 2021).
- Roy, Denny. (2019). “Assertive China: Irredentism or Expansionism?” *Survival*. 61(1), 51-74, <https://doi.org/10.1080/00396338.2019.1568044>.
- Rudd, Kevin. (2015). “The Great Guessing Game: America, China and the Future of Global Order,” *Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development*. 5, 32-49.
- Rudd, Kevin (2021). “The Decade of Living Dangerously: China’s Play at Global Leadership,” *Horizons: Journal of International Relations and Sustainable*. 18, 30-50.
- Scobell, Andrew and Harold, Scott (2013). “An ‘Assertive’ China? Insights from Interviews,” *Asian Security*. 9 (2), 111-131, <https://doi.org/10.1080/14799855.2013.795549>.
- Soronsen, Camilla T. N. (2015). “The Significance of Xi Jinping’s ‘Chinese Dream’ for Chinese Foreign Policy: From ‘Tao Guang Yang Hui’ to ‘Fen Fa You Wei,’” *Journal of China and International Relations*. 3 (1), 53-73, <https://doi.org/10.5278/ojs.jcir.v3i1.1146>.
- Swaine, Michael D. (2011). “China’s Assertive Behaviour, Part One: On Core Interests,” *China Leadership Monitor*. 34, 1-25.
- Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2020). “Wang Yi Holds Videoconference with Asia Society”, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/wjbz_663308/activities_663312/t1841817.shtml (12 May 2021).
- Watts, Stephan, Beauchamp-Mustafaga, Nathan, Harris, Benjamin N. & Reach, Clint. (2020). “Alternative Worldviews: Understanding Potential Trajectories of Great-power Ideological Competition,” *Rand Corporation Research Report*.
- Zhao, Minghao. (2019). “Is a New Cold War Inevitable? Chinese Perspectives on US-China Strategic Competition”. *The Chinese Journal of International Politics*. 12 (3), 371-394, <https://doi.org/10.1093/CJIP/POZ010>.
- Zhao, Suisheng. (2013a). “Foreign Policy Implications of Chinese Nationalism Revisited: The Strident Turn”. *Journal of Contemporary China*. 22 (82), 535-553, <https://doi.org/10.1080/10670564.2013.766379>.
- Zhao, Suisheng. (2013b). “Chinese Foreign Policy as a Rising Power to Find its Rightful Place”. *Perceptions*. 18 (1), 101-128.

Chuluunbaatar, Tserennadmid. (2021). “Tarihî Komşular Moğolistan ve Türkiye Cumhuriyeti Arasındaki İkili İlişkiler ve Stratejik Ortaklık Olanakları”. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 5 (2), 165-178.

Araştırma Makalesi

**TARİHÎ KOMŞULAR MOĞOLİSTAN VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ARASINDAKİ İKİLİ İLİŞKİLER VE STRATEJİK ORTAKLIK
OLANAKLARI***

*Bilateral Relations and Strategic Partnership Opportunities Between Historical Neighbors
Mongolia and The Republic of Turkey*

Tserennadmid CHULUUNBAATAR **

Öz

Devletler; dış politikalarına yön verirken belirli stratejiler kullanmaktadır. “İttifak” oluşturmak da devletlerin dış politikalarına yön verirken en çok kullandıkları stratejilerden birisidir. Belirli bir amaç doğrultusunda iki ya da daha fazla devlet ortak çıkarlar etrafında bir araya gelirken kimi zaman maliyeti azaltmak kimi zaman da eylemlerine meşruiyet kazandırmak gayesi ile ittifak oluşturmaktadır. Moğolistan ile Türkiye arasındaki stratejik ortaklık da karşılıklı ilişkilerin kapsadığı hedefler doğrultusunda değerlendirilmelidir.

Haziran 2019’da Moğolistan ve Türkiye arasındaki diplomatik ilişkilerin tesisinin 50. Yıldönümü kutlanmıştır. Yıldönümünü kutlamak amacıyla, iki ülke arasındaki yarım asırlık iş birliğini ve diplomatik ilişkilerin sonucunu, başarısını ve gelecek yarım asırda dikkat edilmesi gereken önemli konuları ele alan, karşılıklı fikir alışverişinde bulunulan konferanslar dahil olmak üzere çeşitli faaliyetler hem Türkiye’de hem de Moğolistan’da organize edilmiştir. Bu faaliyetlerde karşılıklı ilişkilerin ortak değerlerinin; “demokrasi, yönetim ve hukukun üstünlüğü” olduğu ve bu ortak değerlerin dikkate alınarak iki ülke arasındaki ilişkilerin daha da genişletilmesi yolunda önemli adımların atılacağı Moğolistan ve Türkiye taraflarınca dile getirilmiştir.

* Geliş Tarihi / Received: 30.11.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 26.12.2021. DOI: 10.34189/asyam.5.2.004

** Ph.D, Researcher, Institute of International Relations Mongolian Academy of Sciences, tserennadmid2002@gmail.com, tserennadmidch@mas.ac.mn, ORCID ID:https://orcid.org/0000-0001-5892-4677

Chuluunbaatar, Tserennadmid is a research fellow at the Sector of 3rd Neighbor Policy Studies of the Institute of International Relations, Mongolian Academy of Sciences. Her research interest span both on bilateral cooperation of Mongolia and Turkey, Turkey’s roles and prestige in the regional cooperation, Mongolia’s multilateral diplomatic relations. Ms. Tserennadmid has more than 10 years of academic experiences working in the research organizations, international development projects and organizations. She holds BA degree in International Relations from the University of İstanbul, İstanbul, Turkey and MA in International Relations from the National University of Mongolia, Ulaanbaatar, Mongolia and PhD. in International Relations, from the University of Humanities, Mongolia.

Aslında 1990 yılı “dış politika konsepti” çerçevesinde yeniden bir değerlendirmeye gidilerek çok boyutlu dış politika ve dünyanın çeşitli ülkeleriyle ikili ilişkileri geliştirme hedefleri belirlenmiştir. Türkiye ile yapılacak iş birlikleri ilhamı da bu tarihten itibaren devam edegelmiştir.

Bu araştırma, son yirmi yılda siyasi, sosyo-ekonomik ve insani ilişkiler alanındaki son iş birliğine vurgu yaparak, Türkiye Cumhuriyeti ile Moğolistan arasındaki ikili ilişkilerde yeni başlatılan “3. komşu politikasının” sonuçlarını değerlendirmeye çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Moğolistan-Türkiye İkili İş Birliği, Üçüncü Komşu Politika Kavramı, Ekonomik İş Birliği, Stratejik Ortaklık, Güvenlikte Ortaklık.*

Abstract

States; uses certain strategies while guiding its foreign policies. Forming an “alliance” is also one of the strategies that states use most when directing their foreign policies. While two or more states come together for a certain purpose around common interests, they form alliances sometimes to reduce costs and sometimes to legitimize their actions. The strategic partnership between Mongolia and Turkey should also be evaluated in line with the objectives covered by the mutual relations.

In June 2019, the 50th Anniversary of the establishment of diplomatic relations between Mongolia and Turkey was celebrated. In order to celebrate the anniversary, conferences were organized in both Turkey and Mongolia on the half-century-old cooperation between the two countries and the outcome and success of diplomatic relations and important issues to be considered in the next half century. In the events held, it was stated that the common values of mutual relations are “democracy, administration and the rule of law.” In addition, it was stated by the sides of Mongolia and Turkey that important steps would be taken to further expand the relations between the two countries by taking these common values into account.

In fact, a re-evaluation was made within the framework of the “foreign policy concept” of 1990, and the objectives of multidimensional foreign policy and developing bilateral relations with various countries of the world were determined. The foundations of cooperation with Turkey were laid on this date and continued.

This research emphasizes the recent collaboration in the field of political, socio-economic and human relations over the past two decades. It also evaluates the results of the “3. neighbor policy” between the Republic of Turkey and Mongolia.

Keywords: *Mongolia-Turkey Bilateral Cooperation, Third Neighbor Policy Concept, Economic Cooperation, Strategic Partnership, Partnership in Security.*

Giriş

Üçüncü komşu dış politika konseptinin başlangıcı 20. yüzyılın başlarıdır ki millî devrimden sonraki Moğol Devleti hassas olan bağımsızlığını güçlendirmek için dış ilişkilerini genişletmek amacıyla, Rusya ve Çin dışında üçüncü ülkelerle ikili ilişkiler kurmak için girişimde bulunmuştur (Ts. Batbayar).

1990'dan itibaren Moğolistan, demokratik değişim, siyasi gelişim ve serbest piyasa ekonomik ilişkilerinden geçmiştir. 1990'ların başında Moğolistan, dünyanın hem Batı hem de Doğu bölgelerinde birçok yeni ortakla ilişkiler kurulmasını sağlayan açık, bağımsız ve çok sütunlu bir dış politika izlemiştir.

1990'ların ortasında, Moğolistan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ikili çabalarının sonucu olarak, yeni dış politika ilkelerine ve küreselleşmenin ilkelerine dayanan iş birliğini yeniden tesis etme ilhamı ortaya çıkmıştır.

2011 yılında Büyük Khural Devlet (Parlamento) tarafından onaylanan "Moğol Dış Politika Kavramı"nda, "3. komşuluk politikası çerçevesinde" Moğolistan'ın Batı ve Doğu'daki gelişmiş ülkelerle dostane ve verimli, ikili ve çok taraflı iş birliği tesis edeceği belirtilmektedir. Güncellenen *Moğol Dış Politikası Kavramının* 14.2 Maddesi, Moğolistan'ın ABD, Japonya, AB, Hindistan, Kore Cumhuriyeti ve Türkiye ile ilişkilerini geliştirmesi gerektiğini söylemektedir.

Moğolistan'ın "3. komşu politikası" yalnızca siyasi ve ekonomik tavrını değil; aynı zamanda güvenlik faktörlerini de ifade etmeyi amaçlamaktadır. Dahası, politika yalnızca ülkelere atıfta bulunmakla kalmıyor, aynı zamanda uluslararası kuruluşları da içeriyor. Bu bağlamda, SCO, NATO BM, OECD gibi her iki ülkenin de yakın iş birliği ve üyeliğe sahip olduğu uluslararası kuruluşlar, önümüzdeki on yıllarda ikili iş birliğini geliştirmek için önemli bir rol oynayabilir.

Türkiye, iki yakın komşu Rusya ve Çin Halk Cumhuriyeti ile aktif ve dengeli dış politika ve stratejik iş birliği izlediğinden, Moğolistan gelişimine çok dikkat edecektir. Türkiye, stratejik bölgesinde ABD'nin kilit müttefiklerinden birisidir ve daha rasyonel, pragmatik ve çok sütunlu dış politika izlemektedir.

Moğolistan da stratejik olarak önemli bir konumda ve dış politika, jeopolitik ve jeostratejik kararlarla büyük ölçüde bu iki yakın komşuya bağlı bulunmaktadır. Bu bağlamda Moğolistan'ın iki komşusu ile dengeli ilişkileri dikkate alarak 3. Komşu Türkiye gibi ülkelere yönelik daha aktif, yoğunlaştırılmış ve pragmatik bir dış politika geliştirmesi gerekmektedir.

Bu makale, son yirmi yılda siyasi, sosyo-ekonomik ve insani ilişkiler alanındaki son iş birliğine vurgu yaparak, Türkiye Cumhuriyeti ile Moğolistan arasındaki ikili ilişkilerde yeni başlatılan 3. komşu politikasının sonuçlarını değerlendirmeye çalışacaktır.

İki ülkenin siyasi ve insani yönlerinde ilerleme kaydedilmesine karşın, ekonomik ilişkilerde yeterli büyüme görülmemektedir. Bu makale aracılığıyla, 2000'li yıllardan beri iki ülke arasındaki ikili iş birliğinde meydana gelen sorunları ve değişiklikleri, ekonomi, bilim ve yenilik sektörlerinde ikili iş birliğinin yetersiz gelişimi, iç ve dış nedenlerini gündeme getirmeye çalışmaktadır. Derinlemesine bilimsel çalışmalara dayalı, etkili ekonomik iş birliği kurmanın mevcut dinamikleri iyileştirmenin yollarından biri olduğu varsayılmaktadır.

Moğolistan'daki bilim ve inovasyon sektörlerine Türkiye'den yatırımın yönlendirilmesinin ikili ekonomik ve ticari ilişkilerin yeni bir seviyeye taşınmasında çok önemli bir adım olması beklenmektedir.

Genel Bakış

1990'ların başında Moğolistan dünyanın kapısını açmış ve dünyanın Moğolistan'a açılan kapısı büyük bir başarı olmuştur. Bu büyük başarının ardından ülkemizin yabancı çevredeki varlığı ve gelişimi genişlemiş ve Moğolistan dünyanın demokratik ülkeler topluluğunun üyesi olmuştur.

Hepsinden önemlisi, Moğolistan millî güvenliği, dış ilişkiler eskisinden daha güçlü ve sağlıklı hale gelmiştir. Bu yıllarda Moğolistan'ın açık dış politikası, dünyanın birçok ülkesi ve halkı tarafından kabul edilmiş ve desteklenmiş ve bugün birçok ortak olmuştur.

Jeopolitik olarak Moğolistan, Asya kıtasının kalbinde, iki büyük ülke, Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti ile tarihî bir kaderle komşu olan, denize kıyısı olmayan bir ülkedir. Dahası, diğer ulusal kaynaklar, vahşi yaşamlar, iklim ve yeşillikler, Rusya ve Çin bölgeleri ile birçok yönden yakından bağlantılı ve bunlarla karşılıklı bağımlıdır. Bu nedenle, Moğolistan'ın çevresel, ekolojik ve ekonomik itici güç sorunları ayrılmaz bir şekilde Doğu Asya ve hatta tüm Asya ve Asya Pasifik ile ilgilidir. Bunlar yalnızca coğrafi ve çevresel hususlardır. Moğolistan, jeopolitik açıdan Kuzeydoğu Asya'yı Orta Asya'ya ve Doğu Asya'yı Avrupa'ya en kısa yoldan bağlayan, stratejik açıdan önemli bir noktada yer almaktadır.

Bu, Moğolistan'ın hava yolları, demiryolları, ulaşım ve iletişim için önemli bir kavşak işlevi gören özel bir konuma sahip olduğu anlamına gelmektedir. Bu anlamda Moğolistan, Doğu'yu Batı'ya bağlayan bir köprüye benzemektedir. Dış faktör, Moğolistan'ın sosyal ve ekonomik gelişimi için her zaman önemli olmuştur.

Özellikle, Moğolistan'ın dış çevresi büyük ölçüde iki komşusu olan Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki ilişkilere bağlıdır ve aralarında stratejik ortaklık ve karşılıklı güven tesis etmek kesinlikle Moğolistan için en uygun ortamı yaratacaktır.

Bu iki ülke ile ekonomik ilişkilerin ayırt edici özelliklerinden biri, bu iki ülkenin bölgeleri ile ekonomik ilişkilerin geliştirilmesidir. Rusya ile dış ticaret büyük ölçüde Baikal Gölü bölgesi, Rusya ve İç Moğolistan, Çin'e yayılmıştır. Ancak, 2000 yılından bu yana kamu ve özel büyük şirketler, madencilik sektörünün artan rolü sayesinde Moğolistan pazarına girmiştir. İki komşu ile ekonomik ilişkilerin genişlemesinde karşılıklı karlılık birincil kriter olarak ortaya çıkmıştır.

Moğolistan-Rusya, Moğolistan-Çin ikili ilişkilerinde Moğolistan'ın ekonomik güvenliğini güçlendirmek için ele alınması gereken bazı sorunlar bulunmaktadır.

- *Rusya ile:* Moğolistan, Rusya'dan enerji ve yakıt tedarikine büyük ölçüde bağımlıdır ve asıl zorluk bu bağımlılığı azaltmaktır. Moğol makamlarının petrol işleme endüstrisini faaliyete geçirmek için uzun vadeli planları ve somut önlemleri vardır.

- *Çin ile:* 1990'ların başında, doğrudan yabancı yatırımı teşvik etmek için Moğolistan, yabancı yatırımla bir ekonomik varlık oluşturmak için 10,000 ABD doları tutarında liberal şartlar koymuştur. Bu politika, Çin'den KOBİ'ler, hizmet sektörü ve olumsuz çevresel etkiye sahip altın ve diğer madenlerin madenciliği ile yoğun bir şekilde uğraşan birçok kişiyi cezbetmiştir. Küçük işletmelerden ziyade kamuya açık Çin şirketleriyle ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi Moğolistan için daha faydalı olacaktır. Ayrıca kurum kültürü, kamu işletmelerinin ürün kalitesi, özel küçük işletmelerden önemli ölçüde farklıdır. Küçük tüccarlar ve şahıslarla ilişkiler bazen ikili ilişkileri olumsuz etkileyebilmektedir.

İki komşunun katılımını ve “üçüncü komşu” ülkenin ekonomiye katılımını dengelemek için, potansiyelleri değerlendirmek ve karşılıklı olarak en yararlı şekilde konsept belgesini geliştirmek için bir gözden geçirme yapılması gerekmektedir.

Klasik anlamıyla “Üçüncü Komşu” diye herhangi bir az gelişmiş ülkenin coğrafi konumundan dolayı iki büyük ülke arasında sıkışıp kaldığında korumak ve himayesine alacak üçüncü gücü arayan diplomatik politikadan doğan askeri ve stratejik koşullara bağlı kavramdır, diye ifade etmek mümkündür.

Stratejik ilişkinin amacı içeriğine göre üç düzeye ayrılabilir. Birincisi, stratejik iş birliği ülkelerin uzun vadedeki amaç olmakla beraber amaca giden yolunu karşılıklı olarak bilgilendirerek, politikasını düzenleyerek birlik halinde faaliyet göstermektedir. İkincisi, stratejik ortaklık büyük ülkelerin amaç ve yöntemlerini karşılıklı olarak bilgilendirmekle sınırlıdır. Bu yüzden stratejik ortaklık demek ne müttefik ne de kardeşlik ilişkisidir ve lakin onların ortasında bir kavramdır. Üçüncüsü, stratejik ilişki demek ülkelerin sadece amaçlarını karşılıklı olarak ifade etmesiyle bitmemektedir (Bold, 2010: 9).

“Üçüncü Komşu”nun en önemli rolü iki büyük komşu ülkeyi zamanı geldiğinde Moğolistan’ın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü tehdit edildiğinde engel olmak veya çok açık dışlama politikası uygulandığında onu yumuşatmak durumunda ortaya çıkar, dendiğinden tabii ki iki komşu ülkenin hoşuna gitmeyeceği kesindir.

O yüzden bu kavramı abartmamak lazım ve inkâr da etmemek lazımdır; çünkü bu politikanın işleyip işlememesi, ilgili dönemin dünya ülkelerinin siyasi durumu, büyük ülkelerin güç dengesi, uzlaşma, çatışma ve rekabet derecesine bağlı olacağı için soyut değil; pragmatik olarak yaklaşmak lazımdır.

“Üçüncü Komşu” demek Moğolistan’ın demokrasisini, reform, gelişme ve kalkınmayı sürekli destekleyen, ülkenin bütünlüğü ve güvenliğini koruyacak, güçlendirecek gelişmekte olan ülkelere genel anlamda özetleyerek temsilen verilmiş bir tanımdır (Tsayilgaan, 2011: 72-73).

Yukarıda belirtilen önemli noktalardan yola çıkarak, Moğolistan’ın Üçüncü Komşu politikasının asıl niteliği koruma ve savunma aramak değil; lakin komşuların (Rusya, Çin) Moğolistan üzerindeki çıkarlarının baskın olmasını önleyerek, onların ve diğer etkili ülkelerin Moğolistan üzerindeki çıkar dengesini sağlamak olduğu söylenebilir. Bir başka deyişle, Üçüncü Komşuya güvenliğini emanet etmek değil; dış ilişkide komşulardan herhangi birisinin üstünlüğünü önlemek için başkalarıyla temasta bulunarak dengeyi sağlamak olarak değerlendirilmelidir.

İki Ülke Arasındaki İkili İş Birliğinin Dinamikleri

Moğolistan-Türkiye ilişkilerinin tarihi 3 temel bölüme ayrılabilir:

Ön Diplomatik İlişkiler veya 1969’dan Önceki Dönemler

Moğolistan’ın Türkiye Cumhuriyeti tarafından tanınmasına ve diplomatik ilişkilerin kurulmasına giden süreç, ülkenin Batı ile ilişkileri de dahil olmak üzere o dönemdeki dış politikasını sürdürmek için görece yavaş ve statüko olmuş olabilir. O dönemde Türkiye’nin dış politikası sadece Batı ile ilişkilerine değil; aynı zamanda Soğuk Savaş durumuna da bağlıdır.

Bu bağlamda 24 Haziran 1969’da Moğolistan ile Türkiye arasında resmî olarak diplomatik ilişkiler kurulmuştur. O zamandan beri Türkiye ve Moğolistan ile ilişkiler Moskova Büyükelçiliği aracılığıyla yürütülmüştür. Örneğin, 15 Haziran 1973’te Bulgaristan Cumhuriyeti’nin Moskova Büyükelçisi Sayın İlter Türkmen, MPRP Merkez Komitesi Birinci Sekreteri, Bakanlar Kurulu Başkanı Yu Tsendenbal ile bir araya gelmiştir (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1. MPRP Merkez Komitesi Birinci Sekreteri Büyükelçi I. Türkmen, Bakanlar Konseyi Başkanı Yu. Tsendenbal ile Görüşme.

1996 yılında Ulan Batur’da Türk Büyükelçiliği açılmıştır ve Varol Özkoçak, Moğolistan’daki ilk Türk Büyükelçisi olarak atanmıştır. Büyükelçiliğin bir konsolosluk bölümü, bir askerî ataşe, bir ticaret danışmanı ve bir din danışmanı vardır. 1997 yılında Moğolistan Ankara’da Büyükelçiliğini açmış ve Türkiye Cumhuriyeti Moğolistan ile resmî ilişki kuran 41. ülke olmuştur.

Diplomatik Sonrası İlişkiler veya 1969-1996 Arasındaki Dönem

Türkiye’nin, Moğolistan’ın “Üçüncü Komşu” stratejisine yönelik politikası ve yasal ortamı 1969 yılında diplomatik ilişkilerin kurulması ile başlamış; ancak birçok iç ve dış etken nedeniyle ancak 1990’larda netlik kazanmıştır. Hava yoluyla 5.500, karada 8.500 kilometre olan iki ülke arasında iyi komşuluk ilişkileri kurmak zor görünebilir. Türk araştırmacılar, coğrafi mesafeden çok “eski tarihe ve kardeşliğe daha fazla dikkat edilmesi gerektiğini” vurgulamaktadır.

Yenileme Dönemi veya 1996’dan Günümüze Kadar

İki ülkenin Devlet Başkanları, Parlamento Başkanları, Başbakanları ve Dışişleri Bakanlarının karşılıklı ziyaretleri (Tablo 1.) ve bu dönemde varılan anlaşmalar, iki ülke arasındaki siyasi ilişkilerin ana yönlerini ve sonuçlarını belirlemektedir.

Tablo 1. Moğolistan ile Türkiye Arasında Yapılan Üst Düzey Resmî Ziyaretler

Moğolistan’dan Türkiye Cumhuriyeti’ne Yapılan Üst Düzey Resmî Ziyaretler 1992-2018		
Yıl	Üst Düzey Yöneticiler	Ziyaret Sonuçları ve Özelliği
1992	Moğolistan Dışişleri Bakanı Ts.Gombosuren’in resmi ziyareti	Dış ilişkiler bakanı düzeyinde yapılan ilk resmi ziyaret
1993	Moğolistan Ulusal Meclis Başkanı N.Bagabandi resmi ziyareti	Ulusal Meclis Başkanı düzeyinde yapılan ilk resmi ziyaret ve Ortak Bildiri
1998	Moğolistan Cumhurbaşkanı N.Bagabandi resmi ziyareti	İkili İlişkiler ve İş Birliği “Kapsamlı bir ortaklığa” dönüşme arzusunu dile getirdi
2002	Moğolistan Ulusal Meclis Başkanı S.Tumur-Ochir’in resmi ziyareti	Parlamentolar arası iş birliğinin yoğunlaştırılması
2004	Moğolistan Cumhurbaşkanı N.Bagabandi resmi ziyareti	Moğolistan ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Ortaklığın Kapsamlı Ortaklığa Teşvik Edilmesine İlişkin İş Birliğine Dair Ortak Açıklama
2006	Moğolistan Başbakanı M. Enkhbold’un resmi ziyareti	T.C. Başbakanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın daveti üzerine resmi ziyaret gerçekleştirilmiştir.
2010	Moğolistan Dışişleri Bakanı’nın resmi ziyareti	“21. yüzyılda Avrasya Güvenliği ve Ekonomik İş Birliği” Zirvesi
2010	Moğolistan Cumhurbaşkanı Ts. Elbegdorj’in resmi ziyareti	CICA İstanbul Zirvesi

013	Moğolistan Ulusal Meclis Başkanı Z.Enkbold'un resmi ziyareti	Moğolistan Hükümeti ile Türkiye Hükümeti arasında karşılıklı seyahat anlaşması imzalandı.
018	Moğolistan Ulusal Meclis Başk M.Enhbold'un resmi ziyareti	Parlamentolar arası iş birliği protokolünün uygulanmasına yönelik bir belge imzalandı.
020	Mogolistan Başbakan yardımcısı U.Enkhtuvshin resmi ziyareti	Serbest ticaret anlaşmasının tartışılması
Türkiye Cumhuriyeti Heyetin Moğolistan'a yaptığı üst düzey resmi ziyaretleri 1995 - 2019		
995	Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel	Moğolistan ile Türkiye Cumhuriyeti arasında dostane ilişkiler ve iş birliği anlaşması imzalandı.
002	Türkiye Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in resmi ziyareti	Moğolistan ve Türkiye Cumhurbaşkanı Tarafından yapılan genişletilmiş müzakereler.
005	Türkiye Başbakanı Recep Tayip Erdoğan'ın resmi ziyareti	Başbakanı seviyesinde yapılan ilk resmi ziyareti
013	Türkiye Başbakanı Recep Tayip Erdoğan'ın resmi ziyareti	Güvenlik Alanında İş birliği Anlaşması, Vize Muafiyetine İlişkin Mutabakat Zaptı, Eğitim ve Kültür Değişim Programı İki Ülke Başbakanlarının Ortak Açıklaması
014	TBMM Başkanı Cemil Çiçek resmi ziyareti	Diplomatik ilişkilerin kurulmasının 45. yıl dönümü Kutlaması kapsamında
015	T.C. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu resmi ziyaret	Diplomatik akademiler arasında Mutabakat Zaptı imzalandı.
018	T.C. Başbakanı Binali Yıldırım'ın resmi ziyareti	Ticari ve ekonomik alanlarda iş birliği anlaşması imzalandı.
019	TBMM Başkanı Mustafa Şentop'un resmi ziyareti	Moğolistan Büyük Meclis Başkanı Zandanshatar Gombojav, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Şentop ile resmi temaslarda bulundu. Türk Uluslararası İş birliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA) tarafından finanse edilen projelerin açılışına katıldı.

Tabloya göre Moğolistan'dan Türkiye'ye ziyaret sayısı, Türkiye'den Moğolistan'a yapılan ziyaret sayısından daha fazladır. Burada bazı genel yorumlar yapmak mümkündür. Her şeyden önce, temel iş birliği girişimlerinde Moğolistan'ın daha aktif olması, Türkiye'nin "Üçüncü Komşu" politikası bağlamında artan öneminin bir işaretidir. Öte yandan, son yıllarda

Türkiye’den üst düzey ziyaretlerin sıklığı, ikili ilişkiler ve iş birliğindeki gerçek ilerlemenin bir kanıtıdır.

Moğolistan Cumhurbaşkanı N. Bagabandi, 2004 yılında Türkiye’ye ikinci resmi ziyaretini gerçekleştirmiş ve iki ülke arasındaki ortaklığın gelişimi hakkında tarihî bir açıklama yapmıştır.

1992 ile 2014 yılları arasında iki ülke 25 anlaşma ve ortak bildiri imzalamıştır. 2014 yılından bu yana Moğolistan Hükümeti ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti askerî, savunma, eğitim, kültür ve bilim sektörlerinde iş birliği ve mali yardım yapmak amacıyla kurumlar arası anlaşmalar imzalanmıştır.

Sorunlar ve Zorluklar

Bugün Moğol- Türkiye ilişkilerinde çözülemeyecek siyasi sorunlar yoktur. Bu faktör, Moğolistan’ın Üçüncü Komşu Politikası kavramı çerçevesinde Moğolistan ile Rusya arasında devam eden iyi ilişkilerin anahtarıdır.

İki ülke arasındaki ilişkiler siyasi, sosyal ve askerî alanlarda aktif olarak genişlemektedir. 2012 yılından bu yana iki ülke arasında yapılan dış ticarete bir miktar düşüş yaşanmasına rağmen, Türkiye’de 2009-2012 dönemleri arasında hafif artışlar yaşanmıştır.

• *Siyasi Politika: Moğolistan’ın dış politika kavramı, siyasi ilişkilerin belirleyici rolünü vurgulamaktadır ve Moğolistan ile Türkiye arasındaki siyasi ilişkiler üst düzeye ulaşmıştır.* Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı olduğu 2013 yılında Moğolistan’a resmi ziyareti, iki ülke arasındaki kapsamlı ortaklığın gözden geçirilmesi ve gelecekteki yönlerin belirlenmesi açısından önemli bir ziyaret olmuş ve İki ülke Başbakanlarının ziyaret sırasında yayımladıkları ortak açıklamada, iki taraf, Moğolistan Cumhurbaşkanı’nın 2004 yılında Moğolistan Cumhuriyeti’ne yaptığı resmi ziyarette önerdiği “kapsamlı ortaklığın” başarılı bir şekilde uygulanmasından duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir. İki taraf, uzun vadeli hedefin ilişkilerin seviyesini yükseltmek ve “stratejik bir ortaklığa” öncülük etmek olduğu konusunda hemfikirdir.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun 11-13 Nisan 2015 tarihlerinde Moğolistan’ı ziyareti tarihi önem taşımaktadır. Bu, iki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler tarihinde bir Türk Dışişleri Bakanı’nın Moğolistan’a yaptığı ilk ziyaret olmuştur.

Ziyarete, iki ülke Dışişleri Bakanlıklarının Diplomatik Akademileri arasında ikili ilişkilerin çok taraflı iş birliği seviyesinden stratejik iş birliğine getirilmesinin önemini vurgulayan bir Mutabakat Zaptı imzalanmış ve taraflar, mevcut mekanizmaları iyi kullanmaları ve ekonomik ve ticari ilişkileri güçlendirmeye odaklanmaları gerektiği konusunda anlaşmıştır.

Moğolistan ve Türkiye’nin birçok ortak güvenlik endişesi vardır. Türkiye, terörle mücadelede, Avrupa ve Avrasya’yı korumada ve hatta bazen teröristlerin saldırısına uğramada ön saflarda yer almaktadır. Moğolistan ayrıca terörizmle mücadeleye elinden gelen en iyi şekilde ve uluslararası kabul görmüş bir düzeyde katkıda bulunmaktadır. İki ülke, ordu, kolluk kuvvetleri, yargı, savcılar, polis, denetim ve istatistikler dahil olmak üzere çeşitli güvenlik kurumları arasında doğrudan temaslar kurmuş ve karşılıklı fayda sağlayan iş birliği geliştirmiştir.

“Üçüncü Komşu” politikamız sadece belirli bir ülkeyi değil; o ülke üzerinden veya onunla iş birliği içinde uluslararası kuruluşlarla iş birliğini de içerir. NATO, Türkiye Cumhuriyeti ile askerî ve savunma alanında 2000’li yılların ortalarından beri aktif olarak iş birliği yapıyor ve barış zamanında BM’nin yetkilendirdiği barışı koruma operasyonlarına yardım ediyor. Özellikle, ŞİÖ’nün önemi ve küresel siyasi, ekonomik ve güvenlik çıkarları, Rusya, Çin ve Hindistan gibi büyük güçlerin varlığından ve bu ülkelerin artan nüfuzundan ve gücünden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle araştırmacılar, Moğolistan ve Türkiye’nin, örgütün gelişme eğilimlerini gözlemek ve analiz etmek, geleceğe bakmak ve siyasi ve güvenlik konularındaki konularını koordine etmek konusunda ortak bir çıkara sahip olduğuna inanılmıştır.

İki ülke arasında askerî ve savunma iş birliği benzersizdir. 1999 yılında Moğolistan Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında imzalanan askerî iş birliği anlaşması ile

bu alandaki iş birliği yoğunlaştırılmış, o tarihten bu yana askeri ve savunma iş birliğimiz yıllık 300.000 ABD dolarına ulaşmaktadır.

2011 yılında, yardımı 1 milyon dolara çıkarmak için hükümetler arası bir askeri iş birliği anlaşması imzalanmıştır. Subayların Türk Harp Okulu'ndaki eğitimi 1990'ların ikinci yarısından itibaren başarıyla devam etmektedir.

• *Ekonomik politika:* Ekonomik iş birliği, “Üçüncü Komşu” politikasının önemli bir bileşenidir. Moğolistan, yatırım çekmeye büyük önem vermektedir. “Dış yatırımı teşvik etmek ve korumak için 43 ülke ile anlaşma imzalamıştır. 26 ülke ile karşılıklı vergi muafiyeti anlaşmaları bulunmaktadır ve her ikisi de Türkiye’yi içermektedir. Birkaç yıl önce Moğolistan gibi Türkiye de IMF’nin Stand-By düzenlemesine katılma geçmişine sahiptir.

Nispeten güçlü bankacılık ve finansal sistemiyle tanınan Türkiye, şu anda GSYİH açısından 17. sırada yer almakta ve IMF’nin Stand-By düzenlemesinden geçmişte 19 kez yaklaşık 50 milyar dolar borçlanmıştır. 2016’da tüm krediler geri ödenmiş ve şimdi diğer ülkelere kredi ve yardım sağlamak için ulusal düzeyde gelişmektedir. Bu, Türkiye’nin Moğolistan ile paylaşması için harika bir deneyimdir; bu yüzden dikkat edilmesi gerekmektedir. Moğol ve Türk ekonomik ve ticari hükümetleri arasında üst düzey ziyaret sırasında kararlaştırılan konuların hayata geçirilmesi için düzenlenen toplantılar, iki ülke arasındaki ekonomik iş birliğinde önemli rol oynamaktadır. Bu toplantılar iki yılda bir düzenlenmekte ve şu anda sekizinci yılındadır. Toplantıda önümüzdeki 2-3 yıl için iş birliği alanları belirlenmekte; yatırım, dış ticaret, krediler ve yardımlar, büyük programlar ve projeler tartışılmakta ve kararlaştırılmaktadır. Son yıllarda, Moğol-Türkiye Ekonomi ve Ticaret Hükümetlerarası Komisyonu, konut inşaatı için 300 milyon dolarlık bir yumuşak krediyi, Ulgii aimag’daki Khovd Nehri üzerindeki 90 MW’lık bir hidroelektrik santrali için bir fizibilite çalışmasını ve Govisumber aimag’daki Koroyu onaylamıştır. Şehirde rüzgâr çiftliği ve tabakhane inşaatı da dahil olmak üzere bir dizi proje ve program tartışılmıştır.

Ancak uygulama açısından belirli neden ve faktörlerden dolayı yetersiz sonuçlar söz konusudur. Bunun nedenleri bir sonraki bölümde daha ayrıntılı olarak tartışılacaktır. Araştırmacı Dr. Munkhtur, 2011 verilerine dayanarak “Üçüncü Komşu” politikası ile ilgili ülkelerdeki yatırım durumunu analiz etmiştir. Yabancı Yatırım Ajansı’nın 2011 verilerine göre Avrupa ülkeleri, Moğolistan’daki (1999-2011) toplam yabancı yatırımın yüzde 15,7’sini, Türkiye’dekinin yüzde 0,07’sini oluşturmaktadır.

Moğolistan’daki yabancı sermayeli şirketlere göre, Türk sermayeli şirketler yalnızca yüzde 0,41’lik bir paya sahiptir. Moğolistan’daki Türk yatırımları ticaret, yiyecek-içecek, tarım ve ulaştırma sektörlerine dağılmıştır. Bu bilginin yaklaşık on yıl sonra güncel verilerle karşılaştırılması aşağıdaki resmi göstermektedir.

Tablo 1. Moğolistan’da Yabancı Yatırım

№	Yatırımcı ülkeler	Toplam yatırım miktarı (yüzde olarak)	Yabancı sermayeli işletmeler birim sayısı (yüzde)
		1990-2011	1990-2011
1	Cin Halk Cumhuriyeti	48.74	49.41
2	Avrupa Birliği	15.74	7.67
3	Kanada	7.67	1.00
4	Güney Kore	5.13	18.25
5	Japonya	2.63	4.18

6	ABD	2.23	2.32
7	Rusya	2.06	7.06
8	Avusturalya	0.45	0.72
9	Hindistan	0.14	0.27
10	Türkiye	0.07	0.41

Tablo 2. Moğolistan'a Doğrudan Yabancı Yatırım Girişleri

Yatırım	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Toplam	5232,	3246,1	1991,5	1396,3	1486,4	2086,3	2728,7	2899,9
Kanada	2499,3	1678,2	611,4	468,7	531,1	766,3	1647,5	1905,5
ABD	350,9	232,2	71,3	68,8	90,2	138,9	78,	70,3
CHC	695,8	404,9	344,5	462,9	475,	327,3	437,4	205,1
Japonya	154,9	78,6	132,3	61,3	94,3	91,8	243,7	123,6
Rusya	16,4	16,5	2,8	9,8	4,2	30,3	18,	34,2
Güney Kore	58,	53,9	49,7	44,9	27,5	10,2	27,	19,8
Avusturalya	174,6	206,3	12,3	24,3	20,6	43,1	15,6	20,4
Türkiye	2,7	2,4	1,3	8,7	2,4	1,	0,	1,1

Kaynak: NSO, www.1212.mn

Tablo, Türkiye dahil hiçbir “üçüncü komşulardan” gelen yatırımın önemli ölçüde değişmediğini göstermektedir. Ancak, son yıllarda Moğolistan'daki Türk yatırımı küçük miktarda da olsa artış göstermektedir. 1990'dan 2013'e kadar Moğolistan'daki Türk yatırımları 8 milyon dolar olurken, sadece 2014 yılında 170 milyon dolarlık yatırım yapılmıştır.

Tablo 3. Moğolistan-Türkiye İekli Ticareti (Milyon ABD Doları)

Yıl	Türkiye'den İhracat	Moğolistan'dan İhracat	Toplam Ciro	Denge
2006	6.2	0.9	7.1	5.2
2007	9.5	0.3	9.8	9.2
2008	12.9	1.1	14	11.9
2009	5.6	0	5.6	5.6

2010	11.2	0.9	12	10.3
2011	43.4	3	46.4	40.4
2012	35.9	0	35.9	35.9
2013	48.1	0.4	48.6	47.7
2014	35.3	0.1	35.4	35.1
2015	23.1	0.5	23.4	22.5
2016	24.2	5.2	29.4	19.1
2017	24.4	1.8	26.2	22.6
2018-2	9.1	1.8	10.9	7.3

Mayıs 2020 itibarıyla 56'sı ticaret ve ikram sektöründe olmak üzere 78 Türk yatırımı olan firma tescil edilmiştir. Moğol-Türk Ortak Odasına göre, bu şirketlerden sadece ikisi aktiftir.

Sonuçlar ve Önümüzdeki Yol

Moğolistan ve Türkiye Cumhuriyeti, 24 Haziran 1969'da diplomatik ilişkilerin kuruluşunun 50. yıl dönümünü anmıştır. İki ülke bu ufuk açıcı tarihe yaklaşırken, sadece geçmişteki başarıları vurgulamak değil; aynı zamanda gelecekteki perspektifini dört gözle beklemek ve olasılıkları aramak ve bu ortaklığı bir sonraki olası seviyeye yükseltmek için bir yol haritası hazırlamak niyetindedir.

2011 yılında Moğolistan'ın Dış Politikası Kavramı revize edilmiş ve ülkenin siyasi, sosyal ve ekonomik sistemlerinin yeniden yapılandırılması ve reformu, ona gerçekçiliğe dayalı ve önceliğine göre bir dış politika yürütmesi için elverişli koşullar sağlamıştır; sağlamaktadır.

Bu kez "Üçüncü Komşu Politikası" misyonunu ortaya koymaktadır ve Türkiye, nüfus ve ekonomik kalkınma açısından orta büyüklükte bir ülke olmasına rağmen; ABD, Japonya, Güney Kore veya AB gibi diğer gelişmiş ülkelerden farklı olarak, bu grup ülkeler arasında "Üçüncü Komşu" olmuştur. Her iki ülke de kapsamlı ortaklığa ve tarihi mirasa sahip çıkan, samimi ilişkilere büyük önem vermektedir.

Çalışma esas olarak, Türkiye Cumhuriyeti'nin Üçüncü Komşu politika konseptinde tanımlandığı gibi Moğolistan'ın en önemli üçüncü komşularından biri olmasının hangi faktörlere ve nedenlere dayanarak analiz edilmesinin ve gösterilmesinin etkili yollarını araştırmayı ve bu ifadeyi veya sonucu desteklemeyi amaçlamaktadır. Kapsamlı ortaklık dahilinde iki ülke arasındaki ikili ilişkilerin mevcut durumu ve somut çıktılarını değerlendirmek ve derinlemesine analiz etmek ve Moğolistan ile Türkiye arasında gelişen ilişkilerin ve ortaklığın potansiyel faydalarını göstermek için gerekli bilimsel analiz ve kanıt bilgileri sonraki seviyeye taşımayı amaçlamaktadır.

Yukarıda belirtilen hedeflere ulaşmak için aşağıdaki kilit noktalar ve konular ayrıntılı olarak değerlendirilmelidir:

- Bölgesel ve küresel düzeyde ve uluslararası iş birliği mekanizmalarında karşılaşılan sorunları ve zorlukları etkileme veya çözüme kapasitesi yüksek, yükselen bir güç olarak Türk dış politikasının temel yönlerini ve özelliklerini vurgulamak;
- Moğolistan'ın Üçüncü Komşular Dış Politikası kavramı içinde Türkiye'nin durumu ve yeri konusunda karşılaştırmalı analiz yapmak;
- Kapsamlı ortaklık kapsamında tüm sektörlerle ikili ilişkilerinde Moğolistan ve Türkiye'nin mevcut başarı düzeyini, başarılarını ve öğrendiği dersleri değerlendirmek, sorunları

ve zorlukları çözmek için öneriler sunmak, iki ülke arasında canlı potansiyeller ve dolayısıyla yollar göstermek, mevcut ortaklığı tam teşekküllü bir stratejik ortaklığa yükseltmek.

Çalışmanın yeniliği ve pratik önemi aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- İslam dünyasının bir temsilcisi olarak, dünyanın en hızlı büyüyen ekonomilerinden birine sahip, sanayileşmiş bir ülke olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin Moğolistan'ın kilit ve güvenilir üçüncü komşularından biri olacağını gösterme ve kanıtlama girişimi.

- Orta Asya'ya yönelik çağdaş Türk dış politikasına ilişkin yeni araştırma materyalleri, daha ileri çalışmalar için yeni fikirler ve öneriler ve Moğolistan ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki ikili ilişkileri geliştirme potansiyeli ve Türkiye'nin Moğolistan'ın Üçüncü Komşu politikası kavramı çerçevesindeki konumu, daha akademik tartışmalar ve derinlemesine analizler için oluşturulacaktır.

Sonuç olarak, Moğolistan'ın Üçüncü Komşu Politikası kapsamında iki ülke arasındaki ikili ilişkileri iyileştirmeye yönelik canlı potansiyellere ilişkin genel sonuçlar ve öneriler, girişim aşağıdaki şekilde kategorize edilebilir:

a. Genel olarak, Moğolistan'ın Üçüncü Komşu politikası kavramı halen kavram geliştirme aşamasındadır ve akademik tartışmalara konu olup, farklı açılardan daha derin analizlere tabidir.

b. Bilimsel yaklaşıma dayalı sistematik performans göstergeleri ile politika planlama, öngörü veya tahmin eksikliğinden kaynaklanan bazı sorunlar vardır.

c. Esas olarak iç siyasi ve ekonomik durumdaki değişiklikler ve belirsizlikten ve gelişiminden kaynaklanan sorunlar

d. Dış politikanın uygulanmasında yönetim ve idari desteğin olmaması, özellikle Üçüncü Komşu Politikası kavramı, sektörler arası yaklaşım eksikliği ve Moğolistan'ın bazı sosyo-ekonomik sektörlerinin az gelişmiş olması.

e. Geçtiğimiz 50 yılda, iki ülke arasındaki ikili ilişkiler istikrarlı bir şekilde büyümekte ve son yirmi yılda her iki ülke ortaklığı her zamankinden daha güçlü hale getirmek için önemli çabalar göstermektedir. Üçüncü Komşu politika konsepti kapsamında geniş ortaklığın mevcut seviyesini yükseltmek için geniş bir olasılık vardır.

Bugün Moğolistan-Türkiye ilişkilerinde çözülemeyecek siyasi sorunlar yoktur. Bu faktör, Moğolistan ile Türkiye arasında devam eden iyi ilişkilerin anahtarıdır ve eşit ortaklığa dayalı verimli iş birliğinin yeni neslin özelliği olmaya devam ettiğini göstermektedir. Önümüzdeki yirmi yılda, Moğol-Türkiye ilişkilerinin sadece yoğun bir şekilde gelişmesi beklenmiyor, aynı zamanda iki ülke arasındaki iş birliği bölgesel ve çok taraflı faaliyetlerde de bir trend belirleyici olabilir.

Ticaret, ekonomi, bilim ve toplum alanlarında Moğolistan ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki çok taraflı ilişkileri daha da geliştirmenin, zorlukların üstesinden gelmenin ve ortak bir çözüme ulaşmanın ana yollarından biri, tarafların bilim ve teknoloji ilişkilerine nasıl katkıda bulunacakları ve bilimsel iş birliğine ne derece önem verdiklerine bağlıdır.

Sonuç olarak, son yirmi yıldaki Moğolistan-Türkiye ikili ilişkileri yavaş ama istikrarlı bir şekilde büyüyen bir ortaklık olarak nitelendirilebilir. Önemli üçüncü komşularından biri olan Moğolistan ve Türkiye arasındaki kapsamlı ortaklığın tam teşekküllü bir stratejik ortaklığa dönüşmesi konusunda canlı bir potansiyel söz konusudur.

Kaynaklar

Б.Батхишиг., Д.Анхбаяр., (2014). “Монгол Туркийн харилцааны хөгжилт”, Анкара, 69-73 дахь тал.

Монгол Улс, БНТУ- (2013). ын Ерөнхий сайд нарын хамтарсан мэдэгдэл.

Улаанбаатар, Р.Болд., (2018)., “Монгол Туркийн харилцааг стратегийн түншлэлд хүргэхийг зорьж байна”, Төрийн захиргаа сэтгүүл, оны дугаар 1.

Монгол Улсын Гадаад харилцааны яамны цахим хуудас, <http://www.mfa.gov.mn/wp-content/uploads/2019/03/2-talt-gereenii-jagsaalt-20190318.pdf>.

Конрад Адануэрийн Сан, (2017). Монгол улсын “Гуравдагч хөрш”-ийн бодлого: Гуравласан хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх боломж, УБ, 91-92 дахь тал.

Монгол улсын “Гуравдагч хөрш”-ийн бодлого: Гуравласан хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх боломж, УБ, 2017 он, 91-92 дахь тал.

Д.Мөнхтөр. Монгол Улсаас “Гуравдагч хөрш” орнуудтай хөгжүүлж буй эдийн засгийн харилцаанд дүн шинжилгээ хийх нь. “Стратеги судлал” сэтгүүл, 2011, (3), 54-55 дахь тал.

Монгол Улс, Бүгд Найрамдах Турк Улсын Харилцааны товч лавлах, Монгол Улсын ГХЯ, 2020 он.

Монгол Туркийн худалдааны танхимын мэдээлэл, 2019 он.

Zain, Ali. (2021). “(Re)Production of Hindutva-Driven Populism in India: An Analysis of Bharatiya Janata Party’s Political Messaging in Twittersphere”. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 5 (2), 179-194.

Lisans Üstü Tez Makalesi

(RE)PRODUCTION OF HINDUTVA-DRIVEN POPULISM IN INDIA: AN ANALYSIS OF BHARATIYA JANATA PARTY’S POLITICAL MESSAGING IN TWITTERSPHERE*

Hindistan’da Hindutva GÜdümlü Popülizmin (Yeniden) Üretimi: Bharatiya Janata Partisi’nin Twittersphere’deki Siyasi Mesajlarının Analizi

Ali ZAIN**

Abstract

This study develops an understanding of how India’s Bharatiya Janata Party used Hindutva doctrine for building populist discourse on Twittersphere during 2019 general elections. Keeping in view the close ideological connection of the BJP with extreme right wing Hindu organization Rashtriya Swayamsevak Sangh – which laid ground for modern-era Hindutva movement – and increasing incidents of persecution and exclusion of minorities under the government of Prime Minister Narendra Modi since 2014, this study uses the technique of critical discourse analysis to analyze the political messages posted by BJP and its leaders for developing themes and sub-themes of Hindutva-driven populism at micro, meso and macro levels. The study found that Hindutva ideology played a determining role in political messages of the BJP by constructing the people and us vs them notions, encouraging ostracization of others, promising Hindutva reforms in New India and building imagery of charismatic political leader through historical, mythological and ritualistic references. The study makes considerable contribution to the fields of communication and political science by pointing use of right-wing populist discourse as a tool of political communication to garner votes of dominantly Hindu population and pave way for reduced political liberties, undemocratic practices and Hindu chauvinism.

Keywords: *Bharatiya Janata Party, Narendra Modi, Hindutva, Right-wing Populism, Political Communication, Indian Nationalism.*

Öz

Bu çalışma, Hindistan Bharatiya Janata Partisi’nin 2019 genel seçimlerinde Twittersphere’de popülist söylem oluşturmak için Hindutva doktrinini nasıl kullandığına dair bir anlayış geliştiriyor. İdeolojik olarak BJP modern çağ Hindutva hareketinin zeminini hazırlayan aşırı sağ Hindu örgütü Rashtriya Swayamsevak Sangh ile yakından ilişkilidir. Bu arada, 2014’ten beri Başbakan Narendra Modi’nin hükümeti altında azınlıklara yönelik zulüm ve dışlama artmaktadır. Bu bağlamda, bu çalışma, eleştirel söylem analizi tekniğini kullanarak Hindutva

* Geliş Tarihi / Received: 02.06.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 30.12.2021. DOI: 10.34189/asyam.5.2.005

Bu makale, “The Hindutva Doctrine and Bharatiya Janata Party in 2019 Elections in India: Critical Discourse Analysis” isimli Yüksek Lisans Tezi’nden üretilmiştir (Zain, 2020).

** Ph.D., University of South Carolina- Mass Communication Student at College of Information and Communications, SC – United States, azain@email.sc.edu, ORCID ID:https://orcid.org/0000-0001-9500-6349

güdümlü popülizmin temalarını ve alt temalarını mikro, orta ve makro düzeyde geliştirmek için BJP ve liderlerinin yayımladığı siyasi mesajları analiz etmektedir. Çalışma, Hindutva ideolojisinin BJP'nin politik mesajlarında belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymuştur; halk ve biz vs. onlar kavramlarını inşa ederek, başkalarının dışlanmasını teşvik ederek, Yeni Hindistan'da Hindutva reformları vaat etmekte ve tarihî, mitolojik ve ritüelistik aracılığıyla karizmatik siyasi lider imgeleri oluşturmaktadır. Çalışma, sağcı popülist söylemin, baskın Hindu nüfusunun oylarını toplamak ve azaltılmış siyasi özgürlükler, demokratik olmayan uygulamalar ve Hindu şovenizminin yolunu açmak için bir siyasi iletişim aracı olarak kullanılmasına işaret ederek iletişim ve siyaset bilimi alanlarına önemli katkılar sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Bharatiya Janata Partisi, Narendra Modi, Hindutva, Sağ Popülizm, Siyasal İletişim, Hint Milliyetçiliği.*

Introduction

After India's general elections held in April and May in 2019, the National Democratic Alliance (NDA) mainly dominated by the Bharatiya Janata Party (BJP) rose to power for a second consecutive tenure. This was the first time when the BJP gained such a huge electoral dominance in the lower house of the Indian parliament – also known as the *Lok Sabha* – and this development also sent the waves of serious concerns in some people around the world due to the BJP's close ideological closeness with the ultra-right Hinduist group: the RSS or the Rashtriya Swayamsevak Sangh. The RSS laid the foundation of the modern-era Hindutva¹ movement under the slogan of “one nation, one caste and one culture.” After the BJP established the government in 2014 with the former RSS activist Narendra Modi as the Prime Minister of India, the number of incidents of persecution and intolerance towards minorities particularly the Muslims has increased. This study is an attempt to discuss the historical development of the Hindutva movement as a populist political thought and explain how the BJP electoral campaign for the general election of 2019 in India used the ideological thoughts of Hindutva along with the features of populism to popularize its political discourse.

Essentials of Populist Discourse

Primarily, populism has two essentials: the strength of the people and a tendency to define the others or the antagonistic elements (Ionescu and Gellner, 1969). Similarly, political populism also maintains the presence of an antagonistic and deep-rooted division between the people and the established others or the elite. Therefore, the populist group portrays itself as directly connected with the people in order to represent their interests (Canovan, 1981). The populists further claim that the established system has excluded the people from themselves and hence they cannot represent the people's interests (Canovan, 2002).

The literature suggests that populist movements emerge in the electoral democracies whenever there is some tension present between the pragmatic and the redemptive political styles (Canovan, 1999). The redemptive style suggests “the government of the people, by the people and for the people” (Canovan, 1999) while the pragmatic view suggests democracy as “a system of processing conflicts without killing one another” (Przeworski, 1991). Thus, democratic systems themselves carry the very ingredients for the rise of populism in a society. The populists highlight the problems with the existing system while blaming “the others” for this situation, and appeal “the people” to follow them to introduce reforms (Canovan, 1999). It is also important to note that while the system itself makes ground for the construction of populist identities, the populists or the charismatic leaders portray themselves as the only representatives of the people through their discourse (Westlind, 1996). In other words: “populism signifies the effort to destroy established institutions of interest intermediation and elite control and to put in their place some kind of direct voice of the people, embodied in the leader of the populist party” (Kitschelt and McGann, 1995: 160).

In this effort, the struggle for reforms or establishment of the people's system, the populists excessively rely on the power of communication to convince the people that are participating in the power struggle on their behalf. The scholars have an agreement on the existence of this power (Thompson, 1995; Castells, 2007). Pierre Bourdieu (1991: 66) suggests that “symbols are... instruments of knowledge and communication...they make it possible for there to be a consensus on the meaning of the social world, a consensus which contributes fundamentally to the reproduction of the social order”. Furthermore, the power of communication is also established through “the belief in the legitimacy of the words and of those who utter them” (Bourdieu, 1991: 70). Therefore, in the research work under discussion, the BJP and its leaders are suggested to have benefitted from symbols and references of the Hindutva doctrine through discursive texts to establish the relationship between themselves and the

¹ Vinayak Damodar Savarkar, the father of modern-day Hindutva movement, used the word “Hindutva” from Sanskrit language to describe the concept of “Hinduness” or the “quality of being a Hindu” (Savarkar, 1924). Hindutva movement seeks to transform India in the light of their slogan “one nation, one caste and one culture”, where the homogeneity of the Indian nation will be maintained with Hinduism being the supreme embodiment of the political system. It is considered as an alternative discourse or political pathology required for India's return to its mythological greatness of the past (Smith, 1966; Lahiry, 2005; Kanungo, 2006; Jaffrelot, 2007).

people while simultaneously defining the people also, like “the relation between those who exercise power and those who submit to it” (Bourdieu, 1991: 166).

The people remain the central essential of the populism, while the application of a public discourse which might be based on a political, religious or mythological doctrine provides basis for the construction of the people, and also the other essentials of the populism outlined by the scholars as “the definition of popular characteristics is established through articulation in discourse, often referring to elements from other established discourses” (Westlind, 1996: 95). The populist discourse can also be defined by “a language whose speakers conceive of ordinary people as a noble assemblage not bound narrowly by class, view their elite opponents as self-serving and undemocratic, and seek to mobilize the former against the latter” (Kazin, 1995). In this study, the Hindutva doctrine provides historical, religious and mythological references and basis for the construction of the essentials of the populist discourse that was produced by the BJP and its leadership during the 2019 election campaign to gain electoral support of Indians.

Hindutva-Driven Populism

As Cas Mudde (2016) argues, populist movements require “the pure people” and “the corrupt elite or others”. Likewise, the father of the modern-day Hindutva movement Vinayak Damodar Savarkar also identifies “the people” in his book called *Essentials of Hindutva: the people who recognize India as their fatherland (pitrībhūmi)* and treats it like *punyabhūmi* or the holy land (Savarkar, 1924: 43-44). Likewise the founder of the RSS K. B. Hedgewar states that the cultural and religious legacy of Hinduism must become the primary essence of India’s national identity once it gains freedom from Britain (Goyal, 1979; Chitkara, 2004; Kanungo, 2002; Andersen and Damle, 1987).

Another Hindutva proponent Bankim Chandra also maintains the view that “only Hinduism could bring about a synthesis of nationalism” in India (Bhattacharya, 1982). In the words of the RSS leader M.S. Golwalkar, the conception of “the people” states that “we [the Hindus] have been in undisputed and undisturbed possession of this land for over 8 or even 10 thousand years before the land was invaded by any foreign race...we Hindus came into this land from nowhere, but are indigenous children of the soil always, from times immemorial and are natural masters of the country” (Golwalkar, 1939). With the definition of “the people”, “the others” of the Hindutva doctrine also get defined to be as the ones who migrated to India from any foreign land and those who do not follow the cultural and religious symbols and rituals of Hinduism: the Muslim settlers of India who belonged to the Central Asian or Middle Eastern countries originally. Savarkar maintains that Muslims and Christians are “foreign elements” in India whose “holy land is far off in Arabia and Palestine [and] their mythology and Prophets and heroes are not the children of this soil” (Savarkar, 1989: 113). A stark parallel of this discourse can also be identified in Israeli politics where Judaism as a religion shapes much of political and national developments of the country (Baumgart-Ochse, 2009). The construction of “the people” and “the others” is also carried out through social exclusion and inclusion at the same time at political, symbolic and material levels (Filc, 2010). The adoption of ancient Hebrew as the national language of Israel (Tessler, 1990) also points to a similar trait of revivalism as displayed by the Hindutva movement. These parallels confirm that historical, mythological and symbolic references play a critical role in shaping and re-shaping of nation states through popular discourse.

Taggart claims that populism arises in a society where several conditions are met: a sense of crisis and a belief that existing political setup is unable to resolve the crisis (Taggart, 2002: 69), and the populists build an alternative discourse on this basis to offer a political pathology (Taggart, 2002: 80). Likewise, the Hindutva movement has continued to highlight that the existing political setup of India was ailing and full of shortcomings. The very core thought of Hindutva, “one nation, one caste and one culture” or the homogeneity of the Indian nation with Hinduism being the supreme embodiment of the political system, is the alternative discourse or political pathology required for India’s return to its mythological greatness of the past: just like a perfect populist thought (Smith, 1966; Lahiry, 2005; Kanungo, 2006; Jaffrelot, 2007).

The theorists also assert that populist movements hardly call themselves something political and greatly rely on the slogans such as “a call for better governance” as a reason to mobilize the masses (Taggart, 2002: 67). During the last two centuries, the Hindutva movement has tried to maintain a

reluctantly political image for itself and rather called itself as a movement of reforms and cultural revival of Hinduism. In the early days of the Hindutva's modern-day struggle, it has called for "one nation, one religion, one culture and one language" in the name of Lord Ram where Hindu icons, symbols, norms and values should dominate as the national elements (Goyal, 1979; Frykenberg, 2008; Andersen and Damle, 1987; Chitkara, 2004). The ideological literature of the RSS also recognizes it as a non-political movement which rather focuses on social and cultural activism (Andersen and Damle, 1987; Bhatt, 2001). According to Christophe Jaffrelot (2013), the BJS was also more focused on spreading its Hindutva ideology at the grass-root level instead of winning elections and actively endorsing itself as a political force. However, this reluctance to directly refer the movement as political struggle rather than a movement of mere social change and cultural revivalism slowly diminished after the establishment of the BJP which does identify itself as a political element but again insists that the Hindutva doctrine provides necessary guidelines to its leaders and workers.

Another essential of populist movements is the conception of a centralized and charismatic leader who maintains a strong and direct linkage with the people (Di Tella, 1965 and 1997). The Hindutva movement also has such valued leadership over the decades (Jaffrelot, 1996). Initially, Dayananda Saraswati, Swami Shraddhananda and Bankim Chandra Chatterjee provided the charismatic but scattered leadership to the populist thought of Hindutva. Subsequently, Vinayak Damodar Savarkar, Keshav Baliram Hedgewar and M. S. Golwalkar became more centralized charismatic leaders in their respective times. Similarly, after the BJS and BJP's ascendance to the leadership of the Hindutva movement, Shyama Prasad Mookerjee, Lal Krishna Advani and Atal Bihari Vajpayee filled the void of this leadership (Udayakumar, 2005). Eventually, Narendra Modi's massive popularity led him to the leadership of the whole Hindutva doctrine (Diwakar, 2014; Kaul, 2017; Zain, 2019). The electoral campaign of the BJP during 2014 and 2019 general elections were also mainly focused on the imagery of Narendra Modi to confirm that he was the latest and undisputed central and charismatic leader of the Hindutva movement now.

Research Questions

Based on the existing scholarship on the populist discourse and the Hindutva movement to bridge the gaps and contemporize these subjects through discourse analysis, this paper attempts to find answers to the following research questions:

- Did the Hindutva doctrine play a determining feature in the political messages shared by the Bharatiya Janata Party during the 2019 election campaign?
- Did the production of the Hindutva doctrine by the BJP exhibit the features of the populist discourse, i.e., construction of the people, definition of the others, presence of the charismatic leader, identification of the foreign enemy and promise of reforms in the ailing system?
- Did the BJP use the Hindu religious symbols and references to construct the Hindutva-driven populist messages?

Fairclough's Discourse Analysis Model

This study relies on Norman Fairclough's (1992) "three dimensional CDA model" which suggests the interpretation of the selected discourse at three levels:

- **Textual Dimension:** at this level the linguistic characteristics and organization of text are taken into consideration i.e. vocabulary, text structure, grammar, coherence and intertextuality (Fairclough, 1992: 78).
- **Discursive Dimension:** at this level the "production, distribution and consumption of the text" is analyzed in the light of discourse types as per the social factors (Fairclough, 1992: 78).
- **Societal Dimension:** at this level the discursive practices are analyzed in terms of their broader implications and the analysis focuses on how it "shapes the nature of the discursive practice, and the constructive effects of discourse" (Fairclough, 1992: 4).

In this study, political messages tweeted by the Bharatiya Janata Party have been taken into consideration with a complete possibility of interpretation on the basis of historical, mythological and religious references as Fairclough's Critical Discourse Analysis focuses on "dialectical relations between discourse and other objects, elements or moments, as well as analysis of the internal relations of discourse" (Fairclough, 2013: 4).

Research Design

For the CDA of the texts to find answers of the research questions and development of the debate at macro, meso and micro levels, this study adopted a research design as following:

- Tweets shared by the 45 Twitter accounts of the BJP and its leadership during the 2019 election campaign from April 11, 2019 to May 26, 2019. The selected accounts represent the central and regional offices of the BJP and its leadership based on the criteria that these accounts were frequently mentioned and retweeted by the verified official account of the BJP (@bjp4india). These accounts include: BJP LIVE (@bjplive), Bharatiya Janta Party (@bjp4india), Amit Shah Office (@amitshahoffice), Narendra Modi (@narendramodi), Amit Shah (@amitshah), GVL Narasimha Rao (@gvlr Rao), Arun Jaitley (@arunjaitley), Sushma Swaraj (@sushmaswaraj), Uma Bharti (@umasribharti), Rajyavardhan Singh Rathore (@ra_thore), Yogi Adityanath (@myogiadityanath), BJP Rajasthan (@bjp4rajasthan), Narayan Lal Panchariya (@npanchariyabjp), Nirmala Sitharaman (@nsitharaman), Dr. Anirban Ganguly (@anirbanganguly), BJP Madhya Pradesh (@bjp4mp), BJP Utter Pradesh (@bjp4up), BJP Taripura (@bjp4tripura), Biplab Kumar Deb (@bjpbiplab), Ram Madhav (@rammadhavbjp), BJP Kashmir (@bjp4jnk), Kiren Rijiju (@kirenrijiju), Rajat Sethi (@rajatsethi86), Vinay Prabhakar Sahasrabuddhe (@vinay1011), BJP Maharashtra (@bjp4maharashtra), Smirithi Irani (@smritiirani), Manoj Tiwari (@manojtiwarimp), Hans Raj Hans (@hansrajhanshrh), narendramodi_in (@narendramodi_in), Dr. Mahendra Singh (@bjpdrmahendra), Dr. Anil Jain (@aniljaindr), Vijay Rupani (@vijayrupanibjp), ROHIT CHAHAL (@rohit_chahal), Kuljeet Singh Chahal (@kuljeetschahal), Rajnath Singh (@rajnathsingh), Devendra Fadnavis (@dev_fadnavis), BJP Bihar (@bjp4bihar), Manoj Sinha (@manojsinhbjp), Sunny Deol (@iamsunnydeol), BJP Punjab (@bjp4punjab), Prof Rakesh Sinha (@rakeshsinha01), Nityanand Rai (@nityanandraibjp), Ramlal (@ramlal), Rajiv Pratap Rudy (@rajivprataprudy).

- The representative sample (N= 5,648) of the texts have been developed based on the criteria that the BJP and its leaders must have shared most appropriate content related to the subject of the thesis on the days of the religious festivals or rituals associated with Hindu gods/goddesses/lords which took place during the days of election campaign into consideration:

- April 14, 2019: *Rama Navami* and *Baisakhi*
- April 15, 2019: *Vishu*
- April 19, 2019: *Hanuman Jayanti*
- May 7, 2019: *Akshaya Tritiya*
- May 18, 2019: *Buddha Purnima*

- Additionally, the days of Prime Minister Narendra Modi's meditation in the cave as an expression of Hindu ritual (May 18, 2019 and May 19, 2019) and day of the announcement of the election result (May 23, 2019) and days of celebration (May 24, May 25 and May 26 of 2019) have also been included in the sample.

- For the collection of the tweets from the selected Twitter accounts associated with the BJP and its leaders, the Twitter API was used through a Python library named Tweepy. Using this method, the Twitter data was collected on May 3, May 12 and May 26, 2019 to ensure that all of the tweets shared by the selected accounts have been successfully stored in the .tsv format data files.

- After translation of some texts into English from Hindi, the further cleansing and purposive sampling of the originally collected data, computer- based programs, i.e., Open Office and Microsoft Excel have been used. Similarly, for the discourse analysis and development of themes and qualitative analysis, the computer-based program NVivo 12 Plus has also been used.

Analysis and Findings

This section carries a detailed description of analysis and interpretation of the texts as outlined for each dimension of the CDA model. This is important to understand that one or more than dimension has been applied to interpret the each text depending on the nature and context of the text, and hence not necessarily all three dimensions have been put into practice separately for interpretation of the texts.

(Re)Connecting with Hindutva

The BJP put the discourse practices into action to reclaim its strong ideological relationship with the Hindutva movement to ensure that the Hindutva doctrine is produced or performed in front of “the people” to garner the electoral victory in the 2019 general elections. The analysis of the selected texts show that the BJP used the election slogans, mentioned the persons, carried pictures of the leaders and consistently repeated the political demands and reforms which have a very strong relationship with the Hindutva movement to claim the legacy of the Hindutva doctrine as a political discourse. Along with this, the number of direct mentions were also noted: “Narendra Modi’s 2019 victory is Hindutva 2.0 (RT @rammadhavbjp)” and “India’s new dynamic era will be up to race, religion, nationalism, Hindutva, On the strength of development, a new future will be created (@myogiadityanath)”. Even the discussion on a vision of the Hindutva doctrine’s rise to the global stage was also found: “Swami Vivekananda had said that America will adopt our culture the day a sleeping Hindu wakes up. That day is getting closer (@rohit_chahal)”. This refers to pre-supposed assertion of the Hindutva movement on cultural superiority of Hinduism and suggestion for the application of Hindu philosophies in economic and political policies (Udayakumar, 2005).

Here are the connotational explanations of the most popular slogans used by the BJP during the 2019 election campaign which have a possible historical reference with the Hindutva doctrine:

- Bharat Mata ki Jai – the slogan literally means “Hail Motherland India” and it takes its roots from the book titled “Essential of Hindutva” by V.D. Savarkar in which he states that only that person who claims India to be his *pitrabhumi* (fatherland) and calls it as *punyabhumi* (the holy land) can call himself an Indian (Savarkar, 1924). Another Hindutva-proponent Golwalkar also equated the holy motherland of India to Vishnu-patni and urged his followers to worship it and show the highest level of devotion (Golwalkar, 1966).

- *Vande Mataram* – also known as *Bande Mataram* slogan which refers to the historic anti-Muslim anthem written by Bankim Chandra who known as the “creator of Hindu nationalism” (Chaudhuri, 1951). He even suggested militant schemes based on Hindu mythology and anti-Muslim social rhetoric in his novels such as *Anandamath*, *Sitaram* and *Mrinalini* (Sil, 2002).

The second most important reference to the Hindutva movement was the practice of hailing the key personalities which helped in shaping the Hindutva doctrine over the time: Sardar Vallabhbhai Patel, Shyama Prasad Mukherjee, Deendayal Upadhyaya, Atal Bihari Vajpayee, Lal Krishna Advani, Murali Manohar Joshi and Anil Madhav Dave.

Here’s a quick review of the excerpts from the 2019 election campaign of the BJP:

- Abolishment of Jammu and Kashmir’s Special Status – “Section 370 and 35A should be abrogated (@BJPLive)” and “In the last five years we have made all the necessary efforts to ensure peace in Jammu and Kashmir through decisive action and a firm policy. We reiterate our view of Article 370 from the time of the Jana Sangh (@BJPLive)”.

- Eradication of Special Muslim Civil Code – “Prime Minister @narendramodi ji who has given justice to women suffering from triple talaq in the history of independent India” and “Be it a demand of uniform civil code, be it Section 370 or 35A...We will sit and decide that we will remove it (@BJP4Punjab)”.

- Making India a Refuge for Hindus – “Modi Ji's government will first give citizenship to refugees through Citizen Amendment Bill (@BJPLive)”.

Construction of Hindutva-Nation

The proponents of Hindutva movement laid out a clear framework to construct “the people” or a “Hindutva-nation” through their publications and speeches from the late 19th century. Bankim Chandra, Savarkar, Golwalkar and Hedgewar established an outright agreement to construct “the people” of Hindutva doctrine on the basis of Hindu identity, nationhood, culture, religion and symbols. The tweets carried the connotations such as “saffron-ization of India”, “saffron wave”, “saffron is coming” and “saffron flag” to express the bond of pro-Hindutva forces of the *Sangh Parivar*. The textual mention of the Hindu gods, except the public message about their birth festivals, were also found to be used to draw metaphorical references to the BJP and the opposition parties based on their mythological characters. For example, a tweet stated “On May 23, the people will know who is Duryodhana and who is Arjun (@AmitShah)” while drawing an antagonizing mythological reference of a villain and a hero among the BJP and the opposition parties respectively.

This use of symbolism also goes in complete and absolute alignment with the argument of the RSS founder K. B. Hedgewar who said that the cultural and religious legacy of Hinduism must become the primary essence of India’s national identity once it gains freedom from Britain (Chitkara, 2004; Goyal, 1979; Kanungo, 2002; Andersen and Damle, 1987). Savarkar also endorsed this conception of Hindutva-nation as follows: “the Hindu culture is the life-breath of Hindustan. It is therefore clear that if Hindustan is to be protected, we should first nourish the Hindu culture... It is therefore the duty of every Hindu to do his best to consolidate Hindu society” (Kumar and Muralidhar, 1997). These tweets shared by the BJP stalwarts Amit Shah and Narendra Modi also signify the similar construction of the Hindutva-nation or the people: “Shree Ram is the idol of every Indian, he exists in the culture and ethos of India. No one can stop us from worshipping him (@AmitShah).” Another one is as following: “The iconic Badrinath Temple remains an important part of our culture and ethos. Had the honour of joining the Puja at the Temple today (@narendramodi)”.

The following tweets sent out by Amit Shah and Adityanath Yogi also highlight the same debate on Hindu identity and a pretext to protect that identity:

- “During the SP-BSP era, the youth of Uttar Pradesh had an identity crisis, the youth was hesitant to name their city (@myogiadityanath)” – in order to draw a reference to a recent movement across India to rename the cities named after Muslims to give them Hindu identity.
- “You decide for yourself, who will you vote for? Congress has a fraud letter: silence on Ram temple construction. BJP has a resolution letter: Construction of Ram temple soon within the scope of the constitution (@AmitShah)” – to show that only the BJP was sincere to establish the Ram mandir on the place of *Babri* Mosque as outlined by the Hindutva movement.
- “Were Kashmiri Pandits massacred or not? (@AmitShah)” – in an attempt to repeat the claim of most pro-Hindutva groups that Hindus living in Jammu and Kashmir were brutally killed and forced to leave this region by the Muslims.
- “There’s a difference between the infiltrators and refugees. The Citizenship Amendment Bill is meant for the persecuted refugees (@AmitShah)” – while drawing a subtle reference to what Golwalkar said even before the independence of India. Another tweet which stated: “The Hindu, Sikh, Christian, Jain and Buddhist arrived as refugees, we are going to give them citizenship (@AmitShah)” completes the exact context of the Citizenship Amendment Act introduced by the BJP which discriminates Muslims immigrants, just as they have been referred to as infiltrators here. This antagonism symbolizes that “the Hindutva-nation” does not include the Muslims.
- “Those Muslims continued to unite, did not know when the Hindu became one (@myogiadityanath)” also exhibits a similar prejudicial sentiment towards Muslims.

Construction of Antagonistic Others

The historical references and cited literature confirmed that Muslims, Christians and Communists of India were included in “the others” (Savarkar, 1924; Golwalkar, 1939; Chaudhuri, 1951; Qureshi,

1989; Savarkar, 1989; Sil, 2002); however, the discursive analysis revealed that the Christian Indians are now included as a part of “the people” instead of “the others”. On the matter of the Citizenship Amendment Act (CAA), the excerpts from Twitter-based text stated: “The Hindu, Sikh, Christian, Jain and Buddhist arrived as refugees are going to be given citizenship by government (@AmitShah)”, meanwhile the Muslims have been left out as the others by saying that “Modi ji's government will first give citizenship to refugees through Citizen Amendment Bill. Later, the evacuation of intruders will be done from Calcutta to Kutch and from Kashmir to Kanyakumari (@AmitShah)” with a tag of intruders. This is exactly how the early proponents of the Hindutva doctrine also referred to Muslims in their publications. Likewise, the communists also continue to be part of “the others” through negative referencing as per teachings of the original Hindutva doctrine: “Communists ruled in Bengal when they sowed the seeds of violence in Bengal politics. When Communists were removed from power TMC has pursued the same culture (@AmitShah)”.

Similarly, the repeated references and mentions to the anti-Muslim anthem known as Vande Mataram or Bande Mataram at the political rallies of the BJP leaders connote that the Muslims have been excluded from conception of “the people” under the Hindutva doctrine. An excerpt states: “Brothers and sisters, they have brought such people into the field who are also reluctant to speak *Vande Mataram*. Who will not respect *Vande Mataram*, how will respect mother India?”, and the mention of a Muslim name in the tweet “Real Name - Mohammad Nisar, Orange T-shirt, *Tilak* on Forehead. Now you can understand many things, you can also connect this (RT @BJP4UP) exhibits an alignment the same tone of “the others” for the Muslims. Another dimension of tagging the Muslims as “the others” was the use of contents about Rohingya Muslims of Myanmar in some tweets and retweets: “Amnesty forced to admit genocide of Hindu population by the Rohingyas. All those who campaigned for Rohingyas to be given refuge should answer it now (RT @BJP4UP)”. The human rights activists and politicians of opposition parties who urged the BJP government to give refuge to the persecuted Rohingya Muslim community in India seem to be the immediate target of this text: “There was a ruckus inside Islampur to recruit Urdu teachers, the children there said that we want to study in Bengali. But Mamta said that you have to study in Urdu, when the children protested, the 2 children named Rajesh and Tapas were hurt (@BJPLive)” was tweeted by the BJP leader Amit Shah to signify the Urdu language of Muslims as a foreign language while suggesting that it is unwelcomed by the Indian children. In the same excerpt, he tagged the opposition leader Mamata Banerjee as part of “the antagonizing others” and “the elite of the ailing system” for being a supporter of the Urdu language of Muslims. Another tweet by the BJP leader said that “During her press conf, Mamata Banerjee today said she will attend an iftar party next week. While saying it she also added, “*Jai Shri Ram* cannot be chanted in Bengal” (@RajatSethi86)” to suggest the notion of “the others” for the same opposition politician from the West Bengal state for expressing an intention to become part of a ceremony to break the fast with Muslims during the month of Ramadan. Likewise, the UP Chief Minister Adityanath Yogi labeled several opposition political parties as “the others” for objecting to the BJP's move to abrogate special civil code for the Muslims and introduce “a uniform civil code in India”: “When it comes to triple talaq, SP, BSP, Congress unite against it (@BJP4India)”, suggesting that these political parties were pro-Muslim through such efforts.

Another significant aspect of “construction of the antagonizing others” was by accusing the opposition parties of being anti-Hindu:

- “I have always held that the @MamataOfficial led TMC is anti-Hindu, opposed to our traditions, has disdain for our faith & our modes of worship, works to decimate our legacy, our heritage & stands for appeasement politics... here is one more example of that contempt (@anirbanganguly)” – Mamata Banerjee was seen to have been accused of being anti-Hindu in order to symbolize her political party as “the others”.
- The INC that is considered as the largest opposing political party in India was also identified as “the others” for the accusation of maligning Hinduism: “The Congress government had created a fake theory of saffron terror and has maligned our culture in the world (@AmitShah)”.

The BJP also tried to build a political discourse around the events of militancy in the Jammu and Kashmir (J&K) region while accusing the INC of not doing enough to protect the Hindu residents of the J&K: “They saw the atrocities on Kashmiri Pandits but ignored them (@AmitShah)”. The BJP outrightly accused the INC for backing the Kashmiri youth who allegedly chanted anti-India mantra at Jawaharlal Nehru University (JNU) of New Delhi during a protest. An excerpt from the texts suggested: “The Manifesto of the Congress Party has been created by a dismembered gang [*tukde tukde gang*]. Those who used to chant slogans in JNU, Bharat will be into pieces, *InshaAllah, InshaAllah*. I think this gang has made the Congress manifesto (@AmitShah)”. The local Kashmiri politicians and the pro-communism media outlets also got tagged as “the others” for being anti-Hindu or a little accommodating to the Muslims of Kashmir – “A man is killed in Kashmir. Left Media & Omar Abdullah start spreading fake news that he was killed by Cow vigilantes (@vinay1011)”. Similarly, the sentiment of being anti-national was also applied in the context of Jammu and Kashmir to signify several opposition leaders as “the others” for questioning a militant attack which killed dozens of Indian soldiers in Pulwama, Kashmir region: “SP leader Ram Gopal Yadav insulted the martyrs of Pulwama, he questioned the army, Ram Gopal Yadav is speaking the language of Pakistan (@myogiadityanath)”.

The rhetoric of being pro-Pakistan was widely used against the opposition political groups as well as their political leaders:

- “On the one hand, leaders like Ashok Gehlot themselves demand proof of the surgical strike carried out by India, on the other hand they are fully aware of the surgical strike done by Pakistan. (@BJP4Rajasthan)”.
- “What does Kamal Nath want the UN meeting to be about India's election? Today the whole world has accepted that Pakistan is harboring terrorism (@AmitShah)”.

Portrayal of Charismatic Leadership

The electoral campaign of the BJP during the 2019 general elections was outrightly focused on Narendra Modi as an undisputed central and charismatic leader of the Hindutva struggle for the Sangh Family (*Parivar*). An analysis of the texts shows that “Narendra Modi” was the most frequently repeated keyword associated with a political figure. Likewise Modi’s Twitter username “@narendramodi” was also among top mentions. Similarly, the content shared by the BJP and its leadership also carried a large number of hashtags and all of them were built around Narendra Modi. It also indicates the primary focus of the 2019 election campaign as well as the clear realization of the presence of Narendra Modi as the charismatic leader of the Hindutva movement, and the people were appealed to stand behind him. A list of most frequent hashtags appearing in the texts is as follows:

- #hardilmeimodi – Modi is in every heart.
- #bharatmangemodidobara – India wants Modi again.
- #bharatbolemodifirse – India says Modi again.
- #phirekbaarmodisarkar – Once again Modi government.
- #jeetegatomodihi – Modi will be the winner definitely.

The analyzed texts shared by the selected Twitter accounts of the BJP and its leaders also mentioned certain distinctive features associated with the charismatic personality of their undisputed and central leader: Narendra Modi. These characteristics were referred to through these keywords: leadership, development, economic growth, surgical strike, Balakot airstrike, watchman, diplomatic success.

Here are some excerpts carrying references to the several characteristics and successes associated with the charismatic guidance of Prime Minister Narendra Modi:

- “There was a feeling in the public mind that there is no concrete action against terrorism. After the arrival of Modi ji, the public felt confident that now a leader has come who can enter the house of terrorists and take action (@BJP4India)”.

- “It is only under Modi that India has struck twice at the place of origin of terrorists in the form of the 2016 surgical strike and 2019 airstrike at Balakot (@BJP4India)”.
- “The terror tag on Masood Azhar is the biggest diplomatic victory of Narendra Modi (@AmitShah)”.
- “Bomb blasts have stopped in Delhi as well as in the whole country, because now the fear of Modi that is in the minds of terrorists (@AmitShah)”.
- “They do not believe how much diplomatic success has been achieved by the Prime Minister of India? Today the whole world has recognized that Pakistan is harboring terrorism (@BJPLive)”.
- “The people of the country are feeling safe under the leadership of Modi ji, the country's economy has become the world's fastest growing economy and has become the sixth largest economy in the world (@AmitShah)”.

Politically Reluctant Populism of Hindutva

The election manifestos of the BJP released in 2014 and 2019 also carried several electoral promises to revive the Hindu culture and ensure protection of Hinduism as a religion, i.e. the establishment of the Ram Temple at the place of the Babri Masjid and the introduction of the Citizenship of Amendment Act (CAA) to issue citizenship to the persecuted Hindus of the neighboring countries. This political reluctance of the BJP and the Hindutva doctrine is completely aligned with the scholarly features of populism: populist movements hardly call themselves something political and greatly rely on the slogans such as “a call for better governance” and always focus on their ideological struggle as a reason to mobilize the masses (Taggart, 2002).

Here are the sub-themes found under this theme as a result of qualitative analysis of the texts:

- Construction Ram Temple in Ayodhya – “Our stand on issues of faith like that of the building of Ram temple (@AmitShah)”.
- Restoration of Anti-Women Hindu Tradition at Sabarimala Temple – “Our stand on issues of faith like... restoration of tradition in Sabarimala temple is crystal clear (@AmitShah)”.
- “Magnificent, Soulful and Divine Somnath (@AmitShah)”, “Somnath ... unique symbol of faith and glorious eternal tradition @AmitShah” and “In video clip: BJP chief Amit Shah performing puja at Somnath temple in Gujarat (@BJPLive)”: This refers to the historic campaign of Mehmood Ghaznavi who attacked the 13th century India for seventeen times and eventually destroyed the Somnath temple to make way for arrival of Muslims in Indian sub-continent.

These excerpts connote the BJP's strong will to protect the Hindu religion and revive its culture as per the mythology of *Mahabharat*.

- “The Prime Minister Shri Narendra Modi inquired about the pace of development works going on in Kedarnath temple (@BJP4India)”:
- “Now the procession of *Saraswati Pooja*, *Durga Puja* and *Ram Navami* will take place inside Bengal and there is no need for Mamta Didi to stop it. Once you 23 seats to lotus in Bengal (@AmitShah)”.
- “When we came to power, we...Also started the *Kandar yatra* again. Also prohibited people living in Rampur who do not respect sisters and daughters (@AmitShah)”.

These quotes refer to the BJP's effort to portray the antagonistic others as anti-Hindu while itself as a defender and protector of the Hindu religion and rituals.

- “The Congress government had created fake theory of saffron terror and maligned our culture in the world (@AmitShah)”.
- “In the world without evidence, the culture that gave the message of *Vasudhaiva Kutumbakam* is called a terrorist. This is going to be costly for Congress (@narendramodi)”

The BJP thus aims to take all significant steps to guarantee that Hinduism is cleared of any association with terrorism, unlike the INC, which is accused of being anti-Hindu by the BJP.

- “Modi ji’s government will... give citizenship to refugees through Citizen Amendment Bill (@AmitShah)”:

Making India a Homeland for Hindus refers to the electoral promise of the BJP that Hindu, Jain, Christian and Sikh refugees who face persecution in the neighboring countries will be provided Indian citizenship. Muslims have been discriminately singled out of this legislation.

- “On the initiative of India, the United Nations declared June 21 as International Yoga Day and today this day is celebrated with great enthusiasm all over the world (@BJP4MP)”.

- “Swami Vivekananda had said that America will adopt our culture the day a sleeping Hindu wakes up. That day is getting closer (@rohit_chahal)”.

The promotion of the Hindu culture at the global level refers to the construction of a political discourse in favor of the BJP to show that it is committed to the conservation and promotion of the Hindu culture unlike the typical political parties to confirm the contemporary political reluctance in the Hindutva movement.

- Modi’s Meditation in Cave – refers to the most important incident during the final round of voting during the general polls of 2019 of India when Narendra Modi started an hours-long meditation in a Himalayan cave near *Kedarnath* temple. Modi’s meditation was also broadcasted live through social media platforms and traditional media channels. It signifies how Modi practices Hinduism and its rituals at personal level and gives importance to their conservation.

Introduction of Hindutva Reforms in India

The BJP’s electioneering movement for 2019 polls largely built the political discourse on the basis of the Hindutva doctrine and promised several reforms to the public to lead toward practical implementation. That is why the victory of the BJP was also termed as the beginning of Hindutva 2.0 in the political messages. The rhetoric of “Hindutva 2.0” or “New India” was widely visible in the analyzed discursive texts and #NewIndia hashtag was frequently mentioned with a contextual common public discourse that it was “March towards Renaissance (RT @vinay1011)” of the Hindutva in India.

A CDA of the sampled texts reveals a number of reforms promised by the BJP had clear historic and ideological connections with the Hindutva movement. Furthermore, it is important to be mentioned here that promises of these reforms were also made to re-connect the 2019 election campaign with the original standing of the Hindutva movement:

- Citizenship for the non-Muslim Refugees – “We will first bring CAB to give Indian citizenship to the Hindu, Sikh, Buddhist, Jain and Christian refugees from the neighbouring countries and then will ensure that every infiltrator is identified and deported out of India (@AmitShah)”.

- Completion of National Register of Citizens (NRC): “The SC had asked the previous government to implement NRC as well but they did not do it. Now, when we are implementing the NRC. If someone is trying to make unfounded allegations, then they seem to consider themselves good enough to question the wisdom of the SC (@BJPLive)”.

- Abrogation of Constitutional Article 370 – “In the last five years we have made all the necessary efforts to ensure peace in Jammu and Kashmir through decisive action and a firm policy. We reiterate our view of Article 370 from the time of the Jana Sangh (@AmitShah)”.

- Abrogation of Constitutional Article 35A – “We are also committed to abolishing Section 35A. We believe that Section 35A is discriminatory against non- permanent residents and women of Jammu and Kashmir. This section is also a hindrance in the development of Jammu and Kashmir (@BJPLive)”.

- Introduction of Uniform Civil Code – “Prime Minister @narendramodi ji who has given justice to women suffering from triple talaq in the history of independent India” and “Be it a demand of uniform civil code, be it Section 370 or 35A... We will sit and decide that we will remove it (@BJP4Punjab)”.

Identifying a Foreign Enemy

The analysis of excerpts from the discursive texts associated with the theme of construction of “the antagonizing others” within India also showed that the BJP and its leaders accused their opponents of being pro-Pakistan to build a political discourse against them. The mention of “Pakistan” as a negative keyword was found to be very frequent. In addition to Pakistan’s mention for the construction of “the antagonizing others”, the thematic conception of Pakistan as a foreign enemy has been done on the basis of three sub-themes:

- Pakistan is Behind Terrorism in India – “Thus the most important issue which, confronts India in the short, medium and even the long run, is how do we handle the State of Jammu and Kashmir and terrorism emanating from Pakistan and from within? (@arunjaitley)”.
- Pakistan is the top Target of India’s Diplomatic Efforts in the World – “They do not believe how much diplomatic success has been achieved by the Prime Minister of India? Today the whole world has recognized that Pakistan is harboring terrorism (@AmitShah)”.

Discussion and Conclusion

The versatile presence of the Hindutva doctrine in the BJP’s 2019 election campaign confirmed that it was actually central driving force to shape the political messages of the BJP. While the historic and mythological references, symbolism and ritualistic notions were outrightly used to establish the BJP as a contemporary political face of the Hindutva doctrine, as many as six key features of populism were also found to be functioning with the Hindutva doctrine being a determining factor of these essentials of populism. The conception of the people, construction of the antagonizing others, identification of a charismatic leader, portrayal of politically reluctant agenda and definition of a foreign enemy were completely built on the basis of the teachings, reference and set of demands recorded by the Hindutva movement since the independence of India. Additionally, an ambitiously Hindutva-focused collection of political and constitutional reforms to correct the mistakes of anti-Hindutva governments were also made part of the public discourse to assert that the BJP was totally committed to the populist struggle of Hindutva and would definitely guarantee correction of the ailing political system of India as outlined by the proponents of Hindutva doctrine.

The steps taken by the BJP government immediately after taking over the governance offices in May 2019 also undertakes Hindutva-based prejudice and discrimination against the segment of the Indian society which was outrageously declared as “the others”, “foreign invaders” and “infiltrators” – Muslims – during the election campaign. The three major constitutional reforms introduced by BJP i.e. cancellation of constitutional articles 370 and 35A, insertion of Citizenship Amendment law and enforcement of new domicile law in Jammu and Kashmir region clearly stand aligned to the decades-old aspersions of the Hindutva movement and victimize Muslim community of India. Another Hindutva-focused reform known as “completion of the National Register of Citizens (NRC)” still happens to be in the offing and can be announced at any time during the government of the BJP. These constitutional and administrative reforms appear to be a mere fulfillment of the electoral promises made by the BJP, however, they do have deep roots to the Hindutva movement and further suppress the Indian Muslims who already face the societal suppression under the rule of the BJP.

Another sad display of weak and challenged democratic and liberal practices in India as a result of the tarnished public and political discourse is the further adoption of ruthless, undemocratic and inhuman schemes to enforce these Hindutva-based reforms. The government’s subtle silence and inaction of the law enforcement agencies against the attackers despite their presence on the sites of such incidents indicates that anti-Muslim steps or Hindutva reforms cannot even be protested in India: the most primary human rights being violated in the largest democracy country on earth.

The discriminatory and Islamophobic attitude of government authorities, certain segments of society and TV channels was also witnessed in India following the spread of COVID-19 in different regions when a large gathering of a Muslim missionary group was held and several people who attended this congregational activities were tested positive for the coronavirus. As a result, the already ostracized

Muslims of India were blamed to have hatched the conspiracy of spreading COVID-19 in the country. The incidents of verbal and physical assault against Muslims were also reported from different parts of the country, as well as social media hatemongers came up with “corona-jihad” analogy against the Muslims. The government officials also mentioned a separate sub-category of corona-positive patients who belonged to the Muslim missionary movement to further strengthen the theory that Muslims were deliberately spreading coronavirus in India. Contrary to this, no Hindu patients were tagged under any such sub-category due for participating in congressional activities at Hindu temples nor any top Hindu temples were barred from mass public gathering until the second half of March.

It is certainly evident through the cited discussion and historical references that the production of the Hindutva doctrine by the BJP was not merely limited to the campaign itself, but it is rather transforming the system of governance as well as the social fabric in India. The great momentum of anti-Muslim hatred in the Indian society – which was also expressed by the early proponents of Hindutva – has been renewed under the rule of the BJP and due to excessive political communication based on the Hindutva doctrine. And, it seems to be a definite outcome that India is quickly transforming itself as a Hindu Rashtra in a top-to-bottom manner and pace of this transformation toward fascism would only increase if the BJP government continues to appease the majority Hindu population instead of protecting the rights of its citizens irrespective of their religious beliefs. The exploitation of the channels of direct communication between the political leaders and the common public also proves that the online political communication could be even more full of hatred and social division: paving way for distribution of any political slogan which can potentially appease most voters irrespective of the future consequences.

As a contribution to the field of communication, this study is expected to further strengthen the debate on the different forms of political communication and provide a necessary basis for the improvement of digital media tools and digital media literacy among the common users to enable them to become active participants in the uncontrolled flood of information. The researchers and architects of the contemporary communication platforms i.e. social media forums need to review the current situation where populist and extremist agenda is widely distributed through political communication based on these networks, so that the social networking spirit of these platforms can be maintained. First of such measures could be an algorithm-based audit of any online political campaigns to ensure that no fallacy, hatred or discrimination is published through new media platforms to secure the strategic integrity of political communication.

References

- Andersen, W., & Damle, S. (1987). *The Brotherhood in Saffron. The Rashtriya Swayamsevak Sangh and Hindu Revivalism*. New Delhi: Vistaar Publications.
- Baumgart-Ochse, C. (2009). “Democratization in Israel, Politicized Religion and The Failure of The Oslo Peace Process”. *Democratization*. 16 (6), 1115-1142.
- Bhatt, C. (2001). *Hindu Nationalism: Origins, Ideologies, and Modern Myths*. New York: Berg.
- Bhattacharyya, N. N. (1982). *History of the Tantric Religion*. New Delhi: Manohar.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and Symbolic Power*. Cambridge: Harvard University Press.
- Canovan, M. (1981). *Populism*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Canovan, M. (1999). “Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy”. *Political Studies*. 47 (1), 2-16.
- Canovan, M. (2002). Taking Politics to the People: Populism as the Ideology of Democracy. In Y. Mény, & S. Y., *Democracies and the Populist Challenge* (25-44). London: Palgrave Macmillan.
- Castells, M. (2007). “Communication, Power and Counter-Power in The Network Society”. *International Journal of Communication*. 1, 238-266.
- Chaudhuri, N. C. (1951). *The Autobiography of an Unknown Indian*. New York: Macmillan.
- Chitkara, M. (2004). *Hindutva Parivar*. New Delhi: APH Publishing Corporation.

- Di Tella, T. (1965). Populism and Reform in Latin America. In C. Veliz, *Obstacles to Change in Latin America*. Oxford: Oxford University Press.
- Di Tella, T. (1997). "Populism in The Twenty-First Century". *Government and Opposition*. 32, 187-200.
- Diwakar, R. (2015). "The 16th General Election in India, April-May 2014". *Electoral Studies*. 37, 120-125.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Oxford: Polity Press.
- Fairclough, N. (2013). "Critical Discourse Analysis and Critical Policy Studies". *Critical Policy Studies*. (2), 177-197.
- Filc, D. (2010). *The Political Right in Israel: Different Faces of Jewish Populism*. London: Routledge.
- Frykenberg, R. (2008). Hindutva as a Political Religion: An Historical Perspective. . In G. R., M. R., & T. J., *The Sacred in Twentieth-Century Politics (178-220)*. London: Palgrave Macmillan.
- Golwalkar, M. (1939). *We or Our Nationhood Defined*. Retrieved April 2020, from, <https://sanjeev.sabhlokcity.com/Misc/We-or-Our-Nationhood-Defined-Shri-M-S-Golwalkar.pdf>.
- Golwalkar, M. S. (1966). *Bunch of Thoughts*. Bangalore: Rashtrathana Sahitya.
- Goyal, D. R. (1979). *Rashtriya Swayamsevak Sangh*. Delhi: Radha Krishna Prakashan.
- Ionescu, E., & Gellner, G. (1969). *Populism: Its Meanings and National Characteristics*. London: Weidenfeld & Nicolson.
- Jaffrelot, C. (1996). *The Hindu Nationalist Movement and Indian Politics: 1925 to the 1990s: Strategies of Identity-Building, Implantation and Mobilisation*. London: C. Hurst & Co. Publishers.
- Jaffrelot, C. (2007). "The Sangh Parivar and The Hindu Diaspora in The West". What Kind of 'Long-Distance Nationalism'? *International Political Sociology*. 3.
- Jaffrelot, C. (2013). "Refining The Moderation Thesis. Two Religious Parties and Indian Democracy: The Jana Sangh and The BJP Between Hindutva Radicalism and Coalition Politics". *Democratization*. 20 (5), 876-894.
- Kanungo, P. (2002). *RSS's Tryst with Politics: From Hedgewar to Sudarshan*. New Delhi: Manohar.
- Kanungo, P. (2006). "Myth of the Monolith: The RSS Wrestles to Discipline its Political Progeny". *Social Scientist*. 34 (11/12), 51-69.
- Kaul, N. (2017). "Rise of the Political Right in India: Hindutva-Development Mix, Modi Myth, and Dualities". *Journal of Labor and Society*. 20 (4), 523-548.
- Kazin, M. (1995). *The Populist Persuasion: An American History*. New York: Cornell University Press.
- Kitschelt, H., & McGann, A. (1995). *The Radical Right in Western Europe: A Comparative Analysis*. University of Michigan Press.
- Kumar, G. S., & Muralidhar, B. V. (1997). *Achieving Communal Harmony and National Integration: A Dream for Every Indian*. New Delhi: MD Publication PVT LTD.
- Lahiry, S. (2005). "Jana Sangh and Bharatiya Janata Party: A Comparative Assessment of Their Philosophy and Strategy and Their Proximity with the Other Members of the Sangh Parivar". *The Indian Journal of Political Science*. 66 (4), 833.
- Mudde, C. (2016). Europe's Populist Surge: A Long Time in the Making. *Foreign Affairs*. 95 (6), 25-30.
- Przeworski, A. (1991). *Democracy and The Market: Political and Economic Reforms in Eastern Europe and Latin America*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Qureshi, M. N. (1989). Whither History? The State of the Discipline in Pakistan. In S. H. Hashmi, *In The State of Social Sciences in Pakistan*. Islamabad: Quaid-i-Azam University.
- Savarkar, V. (1924). *Essentials of Hindutva*. Retrieved April 2020, from <http://www.savarkar.org/en/hindutva-hindu-nationalism/essentials-hindutva>.
- Savarkar, V. (1989). *Hindutva- Who is a Hindu?* New Delhi: Bhartiya Sahitya Sadan.
- Sil, N. (2002). "Bande Mataram: Bankimchandra Chattopadhyay's Nationalist Thought Revisited". *South Asia: Journal of South Asian Studies*. 25 (1), 121-142.
- Smith, D. (1966). *South Asian Politics and Religion*. Princeton: Princeton University Press.
- Taggart, P. (2002). Populism and the Pathology of Representative Politics. In M. Y., & S. Y., *Democracies and The Populist Challenge* (62-80). London: Palgrave Macmillan.
- Taggart, P. A. (2000). *Populism*. Buckingham: Open University Press.
- Tessler, M. (1990). *Religious Resurgence and Politics in the Contemporary World*. New York: State University of New York Press.
- Thompson, J. B. (1995). *The Media and Modernity: A Social Theory of The Media*. Cambridge: Polity.
- Udayakumar, S. (2005). *Presenting the Past: Anxious History and Ancient Future in Hindutva India*. Westport: Greenwood Publishing Group.
- Westlind, D. (1996). *The Politics of Popular Identity: Understanding Recent Populist Movements in Sweden and the United States*. Lund University Press.
- Zain, A. (2019). "Rise of Modi's Tech-Populism". *Moment: Journal of Cultural Studies*. 6 (1), 199-208.
- Zain, A. (2020). *The Hindutva Doctrine and Bharatiya Janata Party in 2019 Elections in India: Critical Discourse Analysis*, Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Department of Communication Sciences Master's Thesis, Ankara.

Dashti, Zabihullah. (2021). “ ABD’nin Afganistan’dan Çekilmesi ile Taliban’ın Yeniden İktidara Gelmesi ”. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 5 (2), 195-212.

Araştırma Makalesi

ABD’NİN AFGANİSTAN’DAN ÇEKİLMESİ İLE TALİBAN’IN YENİDEN İKTİDARA GELMESİ *

Taliban Surged Back to Power as The US Withdrawal from Afghanistan

Zabihullah DASHTI **

Öz

İmparatorluklar mezarlığıyla anılan, ticaret antik İpek Yolu’nun kavşak noktasında ve aynı zamanda Orta Asya, Güney Asya ve Ortadoğu arasında köprü niteliği taşıyan Afganistan, 20. yüzyılda olduğu gibi 21. yüzyılda da huzur ve istikrarı yakalayamamıştır. 11 Eylül olaylarının ardından Afganistan’a askeri müdahalede bulunan ABD ve müttefikleri son yirmi yılda Afganistan’da başarılı olamamıştır. Trump yönetimi, ABD’ye 1 trilyon dolar maliyeti olan ve 2400’den fazla askerinin ölümü ile sonuçlanan tarihindeki en uzun savaşına son vermeye karar vermiştir. ABD ve NATO 20 yıl Taliban’a karşı savaşta başarısızlığını perdelemek için 29 Şubat 2020’de Taliban ile barış anlaşmasını imzalamıştır. Taliban’la anlaşma yapan Trump yönetimi, 1 Mayıs tarihinden itibaren ABD askerlerinin Afganistan’dan çekilmeye başlayacağını açıklasa da yeni ABD Başkanı Joe Biden, ABD’nin 1 Mayıs’tan itibaren başlatılacak Afganistan’dan geri çekilme işinin Ağustos sonunda tamamlanacağını belirtmiştir. Taliban, ABD’nin 22 Temmuz’da Afganistan’dan tamamen çekildiğini açıklamayla ülke genelinde saldırılarını artırmış ve iki hafta gibi kısa sürede Panjshir dışında Başkent Kabil dahil tüm illeri ele geçirmiştir.

Her ne kadar ABD müdahalesi sonrası özellikle Bonn Konferansı süreciyle başlayan dönemde uluslararası toplumun büyük ekonomik yardımları ve NATO’nun askeri varlığı ülkede olumlu gelişmelerin yaşanmasına yol açsa da bu gelişmeler Taliban’ın 15 Ağustos 2021’de Kabil yönetimini 20 yıl sonra tekrar ele geçirmesi ile yok olmuştur. Özellikle ABD’nin önderliğinde ve NATO üyelerinin desteği ile kurulan ve yaklaşık 90 milyar dolar harcanan 200 bin kişilik Afgan Ulusal Ordusu, hava desteğinin eksikliği, yolsuzluk ve bir savaş doktrini iradesinin olmaması nedeniyle bir günde dağılmıştır. Taliban’ın 20 yıl sonra yeniden yönetimi ele geçirmesi ile benzer uygulamalar ve katı kurallar koyması, Afganistan’ın iç savaşa sürükleneceğinin yanı sıra terör gruplarının güvenli sığınağı haline gelmesi ve kitlesel göçün de yaşanacağı yönünde endişeleri artırmaktadır. Bu çalışmada, 20 yıl sonra yeniden iktidara gelen Taliban’ın ortaya çıkışı, son bir aydaki uygulamalarının ekonomik, siyasi ve sosyal alanlarında yol açtığı sonuçlar ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Taliban, Afganistan, ABD, NATO, Güvenlik.

* Geliş Tarihi / Received: 26.09.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 31.12.2021. DOI: 10.34189/asyam.5.2.006

** Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü Doktora Öğrencisi, zabihullah.dashti@gmail.com, ORCID ID:https://orcid.org/0000-0002-3193-7790

Abstract

Afghanistan, which is known for its graveyard of empires, at the crossroads of the ancient trade Silk Road and also as a bridge between Central Asia, South Asia and the Middle East, could not achieve peace and stability in the 21st century as it did in the 20th century. The United States and its allies, which intervened militarily in Afghanistan after the September 11 events, have not been successful in Afghanistan in the last twenty years. The Trump administration has decided to end the longest war in its history, which cost the United States \$1 trillion and resulted in the deaths of more than 2,400 soldiers. The United States and NATO signed a peace agreement with the Taliban on February 29, 2020, in order to conceal their failure in the 20-year war against the Taliban. Announced that the US will begin to withdraw from Afghanistan as of May 1, and that it will be completed by the end of August. The Taliban increased their attacks throughout the country, with the USA's announcement of its complete withdrawal from Afghanistan on July 22, and captured all provinces, including the capital Kabul, except Panjshir in a short period of two weeks.

Although the great economic assistance of the international community and the military presence of NATO led to positive developments in the country, especially in the period that started with the Bonn Conference process after the US intervention, these developments disappeared as the Taliban recapture of Kabul administration on August 15, 2021, 20 years later. The 200,000-strong Afghan National Army, which was established especially under the leadership of the USA and with the support of NATO members and spent about 90 billion dollars, was disbanded in one day due to the lack of air support, corruption and the lack of will for a war doctrine. With the Taliban's re-takeover of power 20 years later, similar practices and strict rules apply, there are increasing concerns that Afghanistan will be dragged into a civil war, as well as becoming a safe haven for terrorist groups and mass migration. In this study, the emergence of the Taliban, who came to power again after 20 years, and the consequences of their practices in the last month in the economic, political and social fields will be discussed.

Keywords: Taliban, Afghanistan, USA, NATO, Security.

Giriş

Afganistan sahip olduğu coğrafi konumu dolayısıyla tarih boyunca dış müdahalelere maruz kalmış ve istikrarsız bir bölge olarak daima dünya gündeminde kalmıştır. Afganistan'da yaklaşık kırk yıldır süregelen çatışma ve şiddet ülkede kısa sürede sarılması mümkün olmayan yaralara yol açmıştır. Sovyetler Birliği'nin 1979 yılında yayımlacı politikası ve sıcak sulara inmek için Afganistan'ı işgali günümüze kadar sürecek olan şiddet ve çatışmanın başlangıcı olmuştur. 19. yüzyılda olduğu gibi 20. yüzyılın sonlarında Afganistan tekrar iki kutuplu dünyanın rekabet sahnesine dönüşmüştür.

Komünist rejimin 1973 yılında uyguladığı baskıcı ve dışlayıcı politikaları nedeniyle Pakistan'a sığınan İslami hareketlerin Sovyet Birliği'ne karşı mücadelelerinde, Başta Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Pakistan ve Suudi Arabistan olmak üzere birçok ülke maddi ve askeri destek sağlamıştır. ABD işgale tepki olarak Sovyetlere karşı ekonomik ambargo uygulamakla kalmamış bölge ülkeleri ile birlikte işgal süresince Mücahit gruplarına silah ve maddi destek sağlamıştır. Mücahitlere destek sağlayan ABD, Afganistan'da Vietnam Savaşı'nın intikamını alma fırsatını yakalamıştır. Sovyetler Birliği 10 yıl Afganistan'da savaştıktan sonra herhangi bir başarıya ulaşmadan 1989'da ülkeden çekilmiştir. Sovyetler Birliği'nin çekilmesi ile Mücahitler komünist rejimin son Cumhurbaşkanı Dr. Nacibullah Hükümetine karşı mücadelelerini sürdürmüştür. Dr. Nacibullah Hükümetinin 1992'de devrilmesinin ardından iktidarı paylaşmayan Mücahitler silahlarını birbirine çevirmiş ve böylece dört yıl ülkeyi kaosa sürükleyecek iç savaş başlamıştır.

İç savaş etnik gruplar arasında yaşandığı için çatışma tam bir etnik karakter kazanmış ve ülkenin farklı bölgeleri çeşitli etnik gruplar tarafından yönetilmiştir. İç savaş sırasında yönetim boşluğu ve giderek derinleşen ekonomik kriz ve açlık hayatı çekilmez hala getirmiştir. Taliban hareketi, ülkede hukuksuzluk ve bitmeyen şiddet ve hırsızlıklara tepki olarak ortaya çıkmıştır. Taliban, 1994 yılında Kandahar'da medrese öğrencilerinden oluşan bir grubun yol kesen komutanlara karşı eylemleriyle başlamış ve kısa süre içerisinde Afganistan'ın yüzde 90'ını ele geçirmiştir. Savaştan bıkmış olan halk Taliban'ı kurtarıcı olarak görmüş; fakat Taliban'ın çok geçmeden sert ve katı kurallarını uygulamaya başlaması ile halk bir kez daha hayal kırıklığına uğramıştır.

Taliban döneminde, kadınlar tamamen eve hapsedilmiş, kız çocukların eğitim almaları yasaklanmış ve insan hakları ihlali yaşanmıştır. Taliban yönetiminin El-Kaide liderine ev sahipliği yapması Afganistan'ın 20 yıl sonra yeniden dış müdahaleye maruz kalmasını sağlamıştır. 11 Eylül saldırılarının tek sorumlusu olarak gösterilen El-Kaide lideri Bin Ladin'in Washington yönetiminin taleplerine rağmen Taliban tarafından teslim edilmemesi üzerine ABD ve İngiltere Afganistan'a askeri müdahalede bulunarak Taliban rejimine son vermiştir. ABD ve müttefikleri 2001'de Afganistan'a askeri müdahalede bulunurken, ülkede El-Kaide ve diğer terör gruplarını yok etmekle beraber demokrasi değerlerine göre merkezi yönetim ve güçlü Afgan Ordusunu kuracaklarını hedeflemiştir. Fakat ABD ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)'nün 20 yıl boyunca Taliban'a karşı verdiği askeri mücadelede başarıyı yakalayamadığı gibi, kurulması için 9 milyar dolar harcadığı Afgan Ordusu kısa sürede dağılmış ve merkezi hükümet de düşmüştür. Washington yönetimi tıpkı 1989'da Sovyetler Birliği'ne karşı savaşan Mücahitleri bir kenara attığı gibi 20 yıl boyunca desteklediği Kabil yönetimini bir kenara atmış ve ülkeden tamamen çekilmiştir. Bu durum iç savaş sırasında olduğu gibi ülkeyi siyasi ve ekonomik krize sürüklemiştir. Taliban'ın 20 yıl sonra yeniden iktidara gelmesi ile Afganistan'da siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda çok farklı sonuçlar doğurabilecek gelişmeler yaşanmaktadır. Bununla birlikte Taliban'ın yeniden iktidara gelmesi ile bölgede nüfuz dengelerini değiştirecek yeni bir dönem başlamıştır.

Taliban Döneminde Afganistan (1996-2001)

Taliban'ın 20 yıl sonra tekrar nasıl iktidara geldiğini anlamak için 20 yıl öncesine gidip, ortaya çıkış sürecini ve iktidarda oldukları 1996-2001 yılları arasında uygulamış oldukları kuralları ve izlemiş oldukları politikaları ele almakta fayda vardır. Soğuk Savaş Döneminin sıcak çatışmalarını

topraklarında yaşamış olan Afganistan, 1996'da Taliban tarafından kontrolü ele geçirilinceye kadar iç savaşa sahne olmuştur (Arslan, 2015: 164). Nitekim, 1979 yılında Sovyetler Birliği'nin Afganistan'a müdahalesinden önce var olan merkezî devlet 1994'ün sonunda Taliban'ın ortaya çıkmasına kadar bir daha inşa edilememiştir. Sovyetlerin Afganistan'dan çekilmesi ile ABD'nin Mücahitlere sağladığı yardımları kestikten hemen sonra iktidar paylaşımında yaşanan anlaşmazlıklardan dolayı ortak düşmana karşı savaştan Mücahitler, silahlarını birbirine çevirmiş ve böylece yıllarca sürecektir olan iç savaş başlamıştır (Tamma, 2009: 61). İç savaş sırasında ülkede insan hakları ihlalleri yaşanmış ve ülke tam bir kaosa sürüklenmiştir. Taliban hareketi ülkede yaşanan bu gelişmelere bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. İç savaşın devam ettiği yıllarda merkezî hükümetin olmaması ve her bölgede farklı Mücahit komutanlarının hüküm sürmesi neticesinde yolsuzluk ve hukuksuzluk günlük yaşamı çekilmez hale getirmiştir.

Daha önce ismi hiç duyulmamış olan Taliban'ın nasıl ortaya çıktığı ve nasıl kısa bir süre içinde güçlenerek ülkeyi kontrol edebilecek güce sahip olduğu ile ilgili farklı rivayetler bulunmaktadır. Taliban ile ilgili çalışmalar yapan Pakistanlı Gazeteci Ahmet Raşid, Taliban hareketinin ortaya çıkmasını ve kısa sürede büyük ilerleme kaydetmesini şu ifadelerle açıklamaktadır: *“Taliban, Afganistan'ın iç karışıklıklarla boğuştuğu sıralarda ortaya çıkan bir gruptur ve çoğu işgalde yetim ve öksüz kalmış Pakistan'daki medreselerde büyüyen çocuklardan oluşmaktadır. Afganistan'a barışı getirmek, halkı silahsızlandırmak, şeriatı uygulamak ve Afganistan'ın bütünlüğünü ve İslami karakterini savunmak gibi hedeflerde kısa sürede önemli başarılar elde etmiştir”* (Raşid, 2001: 89). Ülkede devam eden etnik çatışma Taliban'ın doğuşunu hızlandırmakla beraber, savaştan bıkmış olan halkın Taliban'ın istikrar getireceği inancı Taliban'a toplumsal destek kazandırmıştır.

Bununla birlikte, Pakistan'dan yola çıkıp Kandahar ve Herat şehirleri üzerinden Orta Asya ülkelerine giden yolun Mücahit komutanların kontrolünde olması ve keyfi haraç bağlamaları İslamabad yönetimini harekete geçirmiştir. Pakistan'ın, Afganistan ve Orta Asya ile olan ticaretinin güvenliğinin sağlanması düşüncesi Taliban'ın oluşumunda önemli bir rol oynamıştır (Kuğu, 2020: 142).

“Talebe, talib” kelimeleri çoğunlukla din eğitimi alan öğrencileri ifade etmektedir. *“Taliban”*, Arapça *“talib”* kelimesine Farsça *“an”* çoğul son ekinin eklenmesiyle *“öğrenciler”* manasını taşımaktadır. Örgüt, isminin dinî bir çağrışıma sahip ve kendisinin dini hakiki anlamda uygulamak üzere harekete geçen bir grup olduğunu lanse etmiştir. Bu çerçevede örgüt, attıkları her adımın İslam'ın ilk dönemlerine uygun olduğunu savunmuştur. Taliban hareketi, ülkeyi şeriat çerçevesinde yöneteceğini her fırsatta dile getirmiştir. Halbuki savaştıkları Mücahit gruplar da aynı iddia ile hareket etmişlerdir. Aynı şekilde ölümünü caiz bulduğu, her türlü baskının, zorbalığın, zulmün, şiddetin uygun görüldüğü ve kendileriyle birlikte savaşmanın cihat olduğunu iddia ettikleri halkın %99'u Müslümandır (Naimi, 2018: 75).

Taliban'ın temel insan kaynaklarını, üç milyonu aşkın Afgan mültecinin ekonomik anlamda zor şartlarda yaşadığı Pakistan mülteci kampları oluşturmuştur. Bunun yanı sıra, Afgan genelinde giderek artan işsizlik ve eşitsizliklerden mustarip olan kesim Taliban'a katılmıştır (Ahmadi, 2017: 33-40). Buna ek olarak Taliban saflarına katılmak isteyen binlerce yabancı savaşçının da olduğunu belirtmek gerekmektedir. Sadece 1982 ile 1992 yılları arasında 43 İslam ülkesinden otuz beş bin radikal Müslüman savaşçı Sovyetlere karşı savaştan direnişçilere katılmak üzere Afganistan'a gelmiştir. Bu sayı giderek artmış ve toplamda yüz bini aşmıştır (Kuğu, 2002: 176-177).

Afganistan'ın büyük bölümüne hâkim olduğu yıllarda yaptığı uygulamalar ve izlediği yollar, ülkenin güney kısımlarının özellikle Peştun etnik gruplarının geleneklerini yansıtmakta olduğu izlenimini vermiştir. Taliban her ne kadar belli bir etnik grubun adresinden söz etmese de veya savunmasa da takip ettiği etnik politikalar, bu grubun Peştunwali geleneğinin değerlerini yansıttığını kanıtlamaktadır (Begzad, 2014: 72-73). Örneğin, bu grubun liderlik düzeyindeki tüm üyelerinin neredeyse tamamı Peştunlardan oluşmaktadır. Lider kadrolarını oluşturan yirmi dokuz kişiden sadece ikisi diğer etnik gruplardandır. Bununla beraber Taliban döneminde Peştuca Afganistan'ın resmî dili

olarak ilan edilmiş, ülkedeki diğer diller yok sayılmıştır. Ayrıca başkent de Kabil'den Kandahar'a taşınmış ve oradan ülke yönetilmiştir (Ansari, 2002: 26).

Öte yandan Taliban İslam tarihinde hiç görülmemiş tefsirler ve okumalar yapmıştır. Mesela, kız okullarını tamamen kapatmış, kadınların ev dışında çalışmalarını yasaklamış, televizyon seyretmeyi, fotoğraf çekmeyi ve müzik dinlenmeyi yasaklamış, tüm spor elbiselerinin giyilmesini yasaklamış ve erkeklerin sakallarını uzun bırakmalarını emretmiştir. Buradan hareketle, Taliban'ın entelektüel temellerini, dinî öğretimde ve Afganistan'daki kabileci yaşam tarzı yapısında aramak gerekmektedir. Zira Afganistan toplumu son derece dinî inançlarına bağlıdır. Bunun bir örneği de tarih boyunca yabancı ideolojik rejimlere karşı durmaları ve mücadele etmeleridir (BBC Farsça, 2021).

Taliban 1994'te Kandahar'ı ele geçirdikten sonra, Molla Ömer başta olmak üzere neredeyse tüm üst düzey makamlar basın açıklaması yapmamıştır. Ülkeyi son derece gizlilik esasına dayalı bir şekilde yönetmişlerdir (Avapress, 2021). Taliban lideri Molla Ömer, Ekim 1995 yılında 1500 kişiden oluşan medrese öğrencileri tarafından Müslümanların Emiri olarak seçilmiştir (Müşerref, 2006: 327). O tarihten sonra Molla Ömer'in emirleri öğrencileri tarafından şeriat söylemi olarak görülmüş ve uygulanmıştır. Yüksek Şura çoğunun Molla Ömer yakınlarından oluşan Taliban'ın en üst karar organıdır (Begzad, 2014: 72-73).

Taliban başkent Kabil'i ele geçirdiklerinde, halk tarafından sevinçle kurtarıcılar olarak karşılanmıştır. Bu sebeple, dört sene gibi kısa bir sürede ülkenin yüzde doksanını kontrol altına alan Taliban, iç ve dış destek sayesinde iktidarı paylaşmadıkları için birbiriyle çatışan eski mücahit gruplarını bir araya getirmiştir. Fakat Taliban'ın Birleşmiş Milletler (BM) Kabil ofisinde BM'nin himayesi altında olan komünist rejimin Afganistan son Cumhurbaşkanı Dr. Necibullah'ı kardeşiyle birlikte işkence ederek idam etmesinden sonra, Afgan halkı ile birlikte dünya kamuoyu, Taliban hareketinin insan haklarına saygı göstermediğini görmüştür. Bu durum bir kez daha Afgan halkını hayal kırıklığına uğratmış ve ülke ciddi bir krizle karşı karşıya kalmıştır (Ahmadi, 2017: 117-132).

Görüldüğü gibi Taliban Kandahar'da ortaya çıktıktan sonra yıldırım hızıyla 1996 yılında ülkenin başkenti dahil hemen hemen bütün şehirlerini, Kuzey İttifakının kontrolünde olan Bedeşan ve Pencşir illerini (Tahar ilinin altı ilçesi hariç) ele geçirip kendi egemenliğini ilan ederek Emaret-i İslami (İslami Emaret) adındaki hükümetini kurmuştur. Kuşkusuz Taliban yönetimi döneminde Afganistan, adeta kendi yağıyla kavrulan bir "yalnızlıklar ülkesi" haline gelmiştir.

Taliban'ın çok kısa bir zamanda böylesine bir askeri güç haline geldiğine yönelik farklı görüşler ve rivayetler bulunsa da ortaya çıkışında ve Afganistan'da hakimiyet kurabilecek güce sahip olmasında İslambad'ın rolü belirleyici olmuştur. İslambad'ın, Taliban hareketine destek vermesinin birden çok sebebi bulunmaktadır. Pakistan'da Afganistan'da en kalabalık etnik grup ve aynı zamanda Taliban tabanını oluşturan büyük bir Peştun nüfusu bulunmaktadır. İslamabad yönetiminin endişesine yol açan sorun, Peştun nüfusunun ayrılıkçı girişim ihtimalidir. Bununla birlikte Afganistan'ın Pakistan'ın kuruluşundan bu yana Durand Hattını tanımaması ve buna bağlı olarak Peştunistan iddiası İslamabad yönetiminin endişelerini artırmıştır (Burget, 2013: 60-66).

Kabil yönetimi Duranda sınır hattını tanımamakla beraber Peştunistan'ı Afganistan'a katarak büyük Peştunistan'ı kurmak istemektedir. Peştunistan meselesi Afganistan ve Pakistan arasında yaklaşık 70 yıldır gerilimin tırmanmasına yol açtığı gibi iş birliğinin kurulmasına engel oluşturmuştur. Afganistan'ın Peştunistan iddiası, Pakistan'ın Kabil'de kendisine yakın Peştunlardan oluşan bir yönetimin iş başına gelmesinden yana politika takip etmesine yöneltmiştir. İslamabad yönetimi bu politika ile Peştun aşiretlerinin ayrılıkçı eğilimlerini kontrol edebileceğini düşünmüştür (Kuğu, 2020: 143).

Pakistan'ın Taliban'ı desteklemesinin ikinci nedeni ise, Hindistan'ın Afganistan'daki etkinliğini en aza indirmektir. İslamabad, Hindistan'ın Afganistan'daki etkinlik amacını Pakistan'ı iç işlerinde istikrarsız hale getirmek şeklinde değerlendirmektedir. Her şeyden önce, Hindistan gibi bir rakibin

varlığı kuşkusuz ki Pakistan açısından askeri bir tehdit olarak görülmektedir. İslamabad, bahsi geçen hedeflere ulaşmak, Afganistan'da kendisine yakın ve aynı zamanda iş birliğine açık hükümetlerin görevde olmasını istemektedir. İslamabad, bu amaçla Taliban'a destek vermiştir (Önal, 2010: 60).

Son olarak Pakistan'ın Afganistan'a yönelik politikasında önemli olan bir diğer konu da petrol ve doğal gaz boru hattı projesidir. Afganistan'da güvenlik sağlandığında Türkmenistan'dan başlayıp Afganistan üzerinden geçecek olan doğalgaz ve petrol boru hattı, Karaçi Limanı'na ulaşımı mümkün kılacaktır. Bu projenin gerçekleşmesi halinde Pakistan'ın ihtiyacı olan enerji kaynaklarını elde etmekle beraber Karaçi'de kurulacak terminal sayesinde yılda 5-6 milyar dolar elde etmesi öngörülmüştür (Kuğu, 2020: 170).

Fakat Taliban yönetiminin, İslamabad'dan aldığı tüm desteklere rağmen iktidarda olduğu sürece bu ülkeden bağımsız şekilde hareket ettikleri görülmüştür. Örneğin, Pakistan'ın tüm çalışmalarına rağmen Taliban yönetimi, Afganistan'daki etnik gruplarla uzlaşmaya ve iktidar paylaşımını kabul etmeye yanaşmamıştır. Bunun yanında 1995 yılı Ağustos ayında esir aldığı altı Rus personelinin serbest kalma taleplerini reddetmiş ve uyuşturucu kaçakçıları yakalamak için düzenlediği operasyonda sınırı geçen Pakistan anti-narkotik kuvvetlerine bağlı emniyet çalışanlarını tutuklamıştır. Öte yandan, İslamabad'ın Taliban yönetimi Afganistan'daki diğer etnik grupların Pakistan'a karşı tutum sergilemelerine yol açmıştır. Tüm bunlara rağmen, iki ülke ilişkilerinde iyi dönemini yaşamıştır (Dashti, 2015: 51-52).

İran yönetimi Taliban'ı Peştun etnik grubundan oluşan bir hareket olarak tanımlamıştır. Tahran Kabil'de radikal Sünni bir Peştun hükümetini engellemek amacıyla, Tacik ve Türk kökenlilerden oluşan Kuzey İttifakına destek sağlamıştır. Taliban buna karşılık İran'ın Kabil temsilciliğini Haziran 1997'de kapatmıştır. Taliban bununla da yetinmeyip Mezar-ı Şerif İran Konsolosluğundaki dokuz İranlı diplomatı öldürmüştür. Bunun üzerine Tahran yönetimi 200-250 bin kişilik güvenlik güçlerini Afganistan sınırına sevk ederek saldırı tehdidinde bulunmuştur. Söz konusu gelişmeler iki ülkeyi savaş eşiğine getirmiştir (Kuğu, 2020: 171).

Afganistan'da Taliban hareketinin iktidarı ele geçirmesini olumlu karşılayan bir diğer ülke de Suudi Arabistan'dır. Taliban rejimini tanıyan Suudi Arabistan, Afganistan ile ilişkilerini Tahran ile rekabet politikası üzerinden geliştirmiştir. Suudi Arabistan, Tahran nüfuzunu en aza indirmek için Kabil'de kendisine yakın selefi bir devlet kurmayı hedeflemiş ve bu hedefe ulaşmak için de Taliban yönetimine mali destek sağlamıştır (Yegin, 2015: 72). Taliban hareketinin Kabil yönetimini ele geçirmesi en fazla Rusya ve Orta Asya Cumhuriyetlerinin-Türkmenistan hariç- endişesine yol açmıştır. Rusya radikal grupların Orta Asya Cumhuriyetlerine yayılmasından endişe duyduğundan Taliban'a karşı tavır takınmıştır. Aşkabat yönetimi yeraltı kaynaklarını uluslararası pazarlarına ulaştırma maksadıyla Taliban yönetimi ile iyi geçinmeye çalışmıştır (Kuğu, 2020: 172).

Taliban'a destek sağlayan bir diğer ülke ABD ise resmî olarak tanımamasına rağmen Taliban ile gayri resmî olarak temas kurmuştur. Fakat Taliban Lideri Molla Ömer'in Mayıs 1996'da Afganistan'ın güneyinde Celalabad'da Bin Ladin ile görüşme yapması ve ardından Bin Ladin'in Afganistan'a yerleşme kararı üzerine Taliban-Amerika ilişkileri bozulmuş ve Taliban, devre dışı bırakılmaya çalışılmıştır (Müşerref, 2007: 220-231). Bilhassa 1998 yılında BM tarafından, ABD'nin Kenya ve Tanzanya Büyükelçiliklerine düzenlenen saldırıların arkasında Bin Ladin veya ona bağlı grupların olduğunun belirlenmesi ile Taliban-ABD ilişkileri bozulmuştur (Arslan, 2015: 166). Bununla birlikte, BM 8 Aralık 1998 tarihli Güvenlik Konseyi kararıyla Taliban rejimini teröre yataklık yapmakla suçlanmış ve ekonomik ambargo da uygulanmıştır (8 Subh, 2021).

Dış dünyaya tamamen kapalı olan Afganistan, Taliban rejimi döneminde BM tarafından uygulanan ekonomik ambargo ile birlikte ülkede yaşanan kuraklık neticesinde halk açlığa mahkûm edilmiş; hatta Herat ilinde göçmenler açlıktan ölmüştür (8 Subh, 2021). Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Pakistan haricinde hiçbir devletin tanımadığı Taliban rejimi, kendine özgü, çağdışı yönetimsizlik biçimiyle boğuşmuştur. Erkeklerin, kadınların, çocukların ve yaşlıların; sosyal, siyasi ve ekonomik her

türlü hakları ellerinden alınmıştır (Naimi, 2018: 77). Tüm bunlara ek olarak Taliban'ın uluslararası terörizme verdiği destek, kendi iktidarının sonunu getirmekle beraber ülkenin bir kez daha işgal edilmesine zemin hazırlamıştır.

11 Eylül Saldırıları ve Taliban Rejiminin Devrilmesi

11 Eylül 2001'de ABD'nin terör saldırılarına maruz kalması uluslararası ilişkilerde birçok değişime neden olmuştur. Aynı zamanda Amerikan'ın iç ve dış politikası üzerinde çok önemli değişikliklere yol açmış ve buna bağlı olarak terörle mücadele Amerikan dış politikasının odak noktasına oturmuştur (Tammana, 2009: 52). Olaydan hemen sonra Washington yönetimi ve uluslararası aktörler saldırıların arkasında El Kaide örgütünün olduğunu açıklamıştır. 11 Eylül olaylarının ardından Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 12 Eylül 2001'de toplanarak konuyu ele almıştır. Güvenlik Konseyi gerek aynı gün almış olduğu 1368 sayılı kararında gerekse de 28 Eylül 2001'de aldığı 1373 sayılı kararında doğal meşru müdafaa hakkına atıfta bulunarak, terörizmin uluslararası barış ve güvenliği tehdit ettiğini ve her türlü terörizmle mücadele etmek için gerekli tüm tedbirleri almaya hazır olduğunu belirtmiştir. NATO ve Avrupa Birliği, saldırıları savaş eylemi olarak niteleyen ABD Başkanı Bush'un terörizmle mücadele için iş birliği çağrılarına olumlu yanıt vermiştir (Kuğu, 2020: 180; Örnek, 2012: 108-134).

Fakat ABD, saldırılardan sorumlu tuttuğu El-Kaide örgütünün Afganistan'da olan lideri Usame bin Ladin'in iadesini ve tüm El-Kaide örgütünün ya teslim edilmesini ya da sınır dışı edilmesini istemiştir. Fakat Taliban, ABD ve uluslararası toplumun baskısı karşısında, Bin Ladin'in kendilerinin konukları olduğu ve gelenekleri gereği bir konuğu teslim edemeyecekleri cevabını vermiştir. Taliban rejimini tanıyan Pakistan ve Suudi Arabistan Bin Ladin'in teslim edilmesi konusunda girişimlerde bulunsalar da bir sonuç alamamışlardır. Tüm bu gelişmeler Amerika'nın Afganistan'a müdahalede bulunacağı beklentisini artırmıştır (Örnek, 2012: 108-134).

Bu gelişmelerin ardından ABD ve İngiltere; müdahale kararlarını meşru müdafaa hakkını kapsayan BM Antlaşması'nın 51. maddesi çerçevesinde değerlendirmiş ve gereken askeri karşılığı verebileceklerini belirtmiştir (Kuğu, 2020: 182). ABD, vakit kaybetmeden askeri ve siyasi hazırlık sürecinin tamamlanmasının hemen ardından, İngiltere'yi yanına alarak Afganistan'a yönelik Kalıcı Özgürlük Harekâtını başlatmıştır (Dashti, 2015: 59).

7 Ekim 2001'de başlayan müdahalenin ardından iki ay içinde Taliban rejimi devrilmiştir. Fakat Taliban ve El Kaide küçük gruplar halinde Pakistan'a çekilerek hayatta kalmaya çalışmıştır. Afganistan'da düzenlenen harekât Taliban rejimini kısa sürede yıkmasına rağmen; ülkede giderek artan güvenlik sorunlarından sonra Taliban, 2007 yıllarında yeniden toparlanmaya başlayıp neredeyse ülkenin tüm illerinde devlete karşı saldırı düzenleyebilmiştir. Afganistan'da ABD ve NATO kuvvetlerinin varlığına rağmen Taliban, tekrar güçlenmiş ve özellikle kırsal kesimleri ele geçirmiştir (Kuğu, 2020: 202). Bununla birlikte uluslararası toplumun himayesinde ve Bonn Konferansı'nda belirlenen yeni hükümet ülkedeki güvenlik sorunlarının önüne geçememiştir. Hamid Karzai başkanlığında kurulan yeni hükümet istikrarı sağlamada ve ülkedeki etnik çatışmadan doğan problemleri çözmede ve geniş kapsamlı yönetim kurmada başarı gösterememiştir (Hashimi, 2017: 240).

Bunlara ek olarak ABD ve NATO uzun yıllar süren savaştan mustarip ve ekonomisi çöken Afganistan'da kurumsallaşma, kalkınma ve ekonomik çalışmaların yerine güvenlik konularına öncelik vermiştir. Bu durum, Afganistan'da istikrarın sağlanması önünde bir engel oluşturmakla birlikte yabancı güçlere karşı muhalefetin artmasına ve Taliban saflarına katılanların sayısında artış yaşanmasına yol açmıştır. Taliban'ın güçlenmesine ve ülkenin iç kesimlerine kadar ilerlemesine de neden olmuştur. Yıllar süren çatışma ve savaşla birleşen azgelişmişlik, ülkeyi en kötü ekonomik ve sosyal koşullara sürüklemiştir. Hükümetin işsizlik ve yoksullukla mücadelede yetersiz kalması ve Taliban ilerlemesinin engellenememesi ülkede iç ve dış göçü ciddi oranda tetiklemiştir. Bu yıllarda ülkenin gelişmesinde

katkıları olabilecek binlerce eğitimli ve nitelikli kişiler ülkeden göç etmek durumunda kalmıştır (BBC Farsça, 2021).

Fakat Afganistan'ın kalkınması ve terör gruplarının güvenli merkezi haline gelmemesi için Taliban'la savaştan ABD ve NATO kuvvetleri 20 yıl sonra çekilme kararı almışlardır. 2011 yılında, Afganistan'da 100.000'den fazla ABD askerinin bulunduğu dönemin Cumhurbaşkanı Barack Obama, Afganistan'daki asker sayısını azaltma planlarını açıklamıştır. 2014 yılı sonuna kadar ABD ve NATO güçleri güvenlik sorumluluğunu Afgan güvenlik güçlerine devretmeyi planlamıştır; fakat bu süreç 2016 yılı sonunda tamamlanmıştır. Nihayet ABD ve NATO güçlerinin Afganistan'dan tamamen çekilme süreci 30 Ağustos 2021'de gerçekleşmiştir (BBC Farsça, 2021).

ABD'nin yirmi yıllık savaşın ağır faturasını verdiği sivil kayıplarla Afganistan halkı ödemiştir. Kaynaklara göre, 20 yıl süren savaşta yaklaşık 70 bini polis ve Afgan güvenlik güçleri dahil, 241bin kişi hayatını kaybetmiş ve yüz binlerce sivil, yıkıcı savaştan kaynaklanan açlık, hastalık ve yaralanmalar nedeniyle mağdur olmuştur. Bununla birlikte son yirmi yılda milyonlarca kişi ülke içinde evlerini terk etmek zorunda kalırken, yaklaşık 3 milyon Afgan ülkeyi terk etmiştir. ABD ve NATO birliklerinden 3.586 kişi hayatını kaybetmiştir. Taliban savaşçıları da dahil olmak üzere isyancıların ölü sayısının 84.191 olduğu tahmin edilmektedir (8 Subh, 2021).

ABD'nin Afganistan'dan Çekilmesi ve Taliban'ın İkinci Dönemi

ABD, 2400'den fazla askerinin öldüğü ve tarihindeki en uzun savaşında istediği başarıyı elde edemediği Afganistan'dan çekilmiştir. ABD ve NATO yaklaşık 20 yıl Taliban'la savaştıktan sonra başarısızlığını perdelemek için Taliban'la uzlaşma yoluna gitmiştir. Trump yönetimi ve Taliban arasında uzun süren görüşmelerin ardından 29 Şubat 2020 yılında Doha'da Barış Anlaşması imzalanmıştır. Trump yönetimi, Taliban'la yaptığı görüşmelerde Taliban'ın El- Kaide ve ABD'nin "terör örgütü" olarak kabul ettiği grupların Afganistan topraklarında faaliyet göstermesini engelleme sözüne karşılık, ülkedeki tüm Amerikan askerlerini Mayıs 2021 sonunda kadar çekme kararı almıştır (ABD-Taliban Anlaşması, 29.2.2021). Fakat yeni ABD Başkanı Joe Biden, ABD askerlerini Eylül olaylarının 20. yıl dönümünde çekeceğini açıklamıştır. ABD ile barış anlaşması imzalayan Taliban, bir taraftan Afgan hükümet ile Doha'da barış görüşmelerine devam ederken diğer yandan ülke genelinde saldırılarını artırmış ve kısa süre içerisinde ülkenin yüzde 85'ini ele geçirmiştir.

Özellikle 22 Temmuz 2021'de ABD'nin son askerini Afganistan'dan çekmesine yönelik haberlerin ardından iki hafta içerisinde Taliban, batıda Herat vilayeti, ardından kuzey vilayeti Belhi ve 15 Ağustos'ta Başkent Kabil kapılarına dayanmıştır. Taliban'ın Kabil kapılarına dayanması ile Afganistan eski Cumhurbaşkanı Eşref Gani gizli şekilde ülkeden kaçmış ve bunun üzerine Kabil yönetimi Taliban'ın eline geçmiştir. Ülkede kalan Afganistan Barış Konseyi Başkanı Abdullah Abdullah Eşref Gani'nin ülkeyi terk ettiği haberini doğrulaması ile ülkede büyük panik havası yaşanmıştır (8 Subh, 2021). Rusya'nın Afganistan Büyükelçiliği, eski Cumhurbaşkanı Eşref Gani'nin Afganistan'dan dört araba ve bir tekerlekli kamyonla kaçtığını iddia etmiştir. 16 Ağustos'ta Reuters Haber Ajansı, Rusya'nın Kabil'deki büyükelçiliği kaynaklarından, Afganistan Devlet Başkanı Eşref Gani'nin dört araba ve bir helikopter dolusu parayla ülkeden kaçtığını ve yer kalmadığı için geride bir miktar para bırakmak zorunda kaldığını aktarmıştır (Reuters, 2021).

ABD'nin yirmi yıl içinde Afganistan'da ayakta tutmak için 1 trilyondan fazla dolarını harcadığı Kabil Hükümeti, Taliban karşısında sadece iki hafta dayanabilmiştir. Washington yönetiminin desteklediği Afgan hükümeti ve Afgan güçlerinin Taliban karşısında en az üç ay dayanabileceğini açıklamasından kısa süre sonra düşmesi ABD kamuoyunun büyük tepkisine yol açmıştır. Trump'ın Afganistan'dan çekilme politikasına destek veren ve 22 Temmuz'da çekilme sürecini tamamlayan ABD Başkanı Biden, Temsilciler Meclis üyelerinin sert eleştirilere maruz kalmıştır (Euronews, 2021).

Cumhuriyetçi Mitch Mc Connell, Biden'in izlemiş olduğu politikayı "Amerikan liderliği açısından utanç verici bir hata" olarak eleştirmiştir. Jamaal Bowman ise "Afganistan, yanlış giden Amerikan

müdahaleciliğinin en son örneğidir. Afgan halkına sığınma hakkı verilmesini sağlamalıyız. Bunu yaparken, Beyaz Saray'ın mülteci girişleri sınırının insanlığını ve uygulanabilirliğini yeniden değerlendirmeli ve gerekirse bu sınırı aşmalıyız" ifadesini kullanmıştır. Vermont Senatörü Demokrat Bernie Sanders de *"Dış politika önemlidir: ABD'nin 20 yıllık çabasından, 2 bin 448 askerin kaybindan ve harcanan 1 trilyondan sonra, Afganistan yozlaşmış bir hükümet ve etkisiz bir ordu ile kaldı. Şu anda müttefiklerimizi tahliye etmek ve kapılarımızı mültecilere açmak için elimizden gelen her şeyi yapmalıyız"* açıklamasında bulunmuştur. Eski ABD Başkanı Donald Trump ise *"Afganistan'dan onurumuzla çıkabildik; fakat onur denen şeyin tam tersi ile çıktık"* ifadesini kullanmıştır (TRT HABER, 2021).

Sert eleştirilere maruz kalan Biden yönetimi başta diplomatlar ve ABD vatandaşları olmak üzere ABD ve NATO güçleriyle çalışan ve risk altındaki Afganları ülkeden çıkartmak için Afganistan'a 6000 asker göndermiştir. ABD ve diğer ülkeler iki hafta içerisinde neredeyse tüm diplomat ve vatandaşları dahil kendileriyle çalışan Afgan vatandaşlarını da tahliye etmiştir. 16 Ağustos'ta başlayan tahliye çalışmaları çekilme tarihi olarak belirlenen 30 Ağustos'ta tamamlanmıştır (Deutsche Welle, 2021).

Kabil'in Taliban eline geçmesi ile ABD liderliğinde ve uluslararası toplumun büyük destekleri ile kurulan ve yaklaşık 90 milyon dolar harcanan 200 bin Afgan Milli Ordusu bir günde dağılmış ve buhar olmuştur. Bununla birlikte son yirmi yılda ülkede yaşanan mütevazı değişim ve kazanımlar da yok olmuştur. ABD ve NATO'nun Afganistan hükümetine sağladığı tüm teçhizat ve askeri araçlar Taliban'ın eline geçmiştir (BBC Farsça, 2021).

Taliban, 15 Ağustos 2021'de Kabil yönetimini ele geçirdikleri ilk günde Cumhurbaşkanlık sarayında, ülkede savaşın bittiğini ve tüm taraflarla diyaloga açık olduklarını açıklamıştır. Taliban yetkililerinden Muhammed Naim; *"Bugün Afgan halkı ve mücahitler için büyük bir gün. Yirmi yıllık emeklerinin ve gösterdikleri fedakarlıkların meyvesini aldılar. Allah'a şükür ülkede savaş sona erdi"* açıklamasında bulunmuştur. Taliban açıklamasında ülke içinde ve dışında tüm taraflarla diyaloga açık olduğunu ve başka ülkelerin içişlerine karışmamaya yönelik karşılıklılık ilkesine dayalı bir uluslararası politika izleyeceklerini belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak Naim, uluslararası toplumun kaygılarını görüşme yoluyla çözüme kavuşturmak istediklerini açıklayarak *"tüm ülke ve kuruluşlardan bütün sorunların çözümü için bizimle masaya oturmalarını istiyoruz"* ifadesini kullanmıştır (Reuters, 2021).

Fakat Taliban'ın tüm bu olumlu mesajları ve 20 yıl öncesine göre değiştiklerini göstermeye yönelik verdiği vaatler Afganistan halkına hiç inandırıcı gelmemiştir. Çünkü Taliban hareketinin 1996-2001 yılları arasında iktidarda olduğu dönemde dini azınlıklar başta olmak üzere kadın ve kız çocuklarına yönelik dışlayıcı ve sert uygulamaları hafızalardan silinmemiştir.

Bu sebepten dolayı Taliban'ın başkent Kabil kapılarına dayanması ile büyük panik yaşayan halk Taliban yönetimindeki Afganistan'dan kaçmak için Kabil Havalimanına akın etmiştir. Büyük kaosun yaşandığı Afganistan'da özellikle Kabil Havalimanında ülkeden kaçmak için ABD askeri uçaklarına tutunan kişilerin yere çakılması ile trajik olaylar yaşanmıştır. Kabil Hükümetinin düşmesinin hemen ardından Taliban ile yakın bağı ile bilinen Pakistan başta olmak üzere İran, Çin ve Rusya dışında tüm ülkeler Afganistan'daki siyasi temsilciliklerini kapatmışlardır (BBC Farsça, 2021).

19. yüzyıldan bu yana büyük oyunların oynandığı Afganistan'da ABD'nin çekilmesi ile Taliban'ın iktidara gelmesi bölgede güç boşluğunun oluşmasının yanı sıra dengelerin de değişmesine yol açmıştır. Yeni dönemde ABD'nin jeopolitik rakibi Çin ve Rusya başta olmak üzere Pakistan ve İran gibi ülkelerin oluşan güç boşluğunu doldurmaya yönelik hareket edecekleri ön görülmektedir. ABD'nin Afganistan'dan çekilme sürecini başlatması ile söz konusu ülkeler güvenlik ve ekonomik kaygılarından dolayı Taliban ile ilişki kurmak için girişimlerde bulunmuştur. Kabil Hükümetinin düşmesi ile diğer ülkeler elçiliklerinin kapatıp diplomatlarını çekerken Çin, Rusya, İran ve Pakistan Taliban ile iyi ilişkiler kurmak istediklerini açıklamış ve temsilciliklerinin faaliyetlerini devam ettirmiştir.

Taliban'ın Afganistan'da iktidara gelmesi ile artan güvenlik endişeleri sadece komşu ülkeleri değil; bölge ve tüm dünyayı farklı şekillerde etkilediği görülmektedir. Kabil Hükümetinin düşmesi ile gelişen olayların doğurabileceği güvenlik, siyasi ve sosyal sonuçların sadece komşu ülkeleri değil; Avrupa'yı da etkileyeceği görülmektedir. Afganistan'da artan ekonomik kriz ve insani kriz kitlesel dış göçü de büyük oranda tetiklemektedir. Afganistan'da derinleşen ekonomik kriz ve insani felakete zamanında müdahale edilmez ise komşu ve bölge ülkelerin sınırlarında büyük Afgan göçü ile karşı karşıya kalınması kaçınılmaz olacaktır.

Taliban'ın İktidara Geldikten Sonraki Uygulamaları

Taliban, Kabil'i kontrol altına aldığı ilk günde yaptığı açıklamalarda, 20 yıl öncesinden farklı olarak, geniş kapsamlı bir yönetimin kurulmasının yanı sıra uluslararası toplumun desteğini almak için ülkedeki azınlıklar başta olmak üzere kadın ve insan haklarına saygı göstereceklerini ifade etmiştir. Taliban'ın ikinci defa Afganistan'a hâkim olması, Afgan kadın hakları savunucularını, son yirmi yıl içinde ülkede siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarda kazanılan gelişmelerin Taliban İslam Emirliğinin kurulması ile kaybedileceği endişesine sevk etmiştir (VOA, 2021).

Taliban her ne kadar kadın haklarına saygı duyacaklarını ve herhangi bir kısıtlama getirmeyeceklerini açıklasa da işlerine geri dönen sağlık çalışanları dışındaki kadınlara izin vermemiş ve bir süre evde kalmalarını belirtmiştir. Bunun yanı sıra Taliban Eğitim Bakanlığının 18 Eylül'de erkek okullarının Cumartesi günü yeniden açılacağını açıklamaları; ancak kız okulları hakkında hiçbir açıklama yapmaması ülkede büyük endişeye neden olmuştur.

Öte yandan Taliban'ın Yüksek Eğitim Bakanı Maulavi Abdul Baki Hakkani, 12 Eylül'de yaptığı açıklamada, devlet üniversitesinde eğitimin kızlar ve erkekler için ayrı sınıflar halinde ayarlandıktan sonra bir hafta içinde başlayacağını belirtmiştir. Taliban'ın eğitim kurumlarını cinsiyete göre ayırması gerçekçi olmadığından, bu karar kadınların eğitimden mahrum bırakılacağı anlamına gelmektedir. Zira, Afganistan'ın eğitim kurumlarının ve üniversitelerinin dersliklerden kadın öğretmenlere, bina ve ekipmanlara kadar birçok eksikliğin bulunması ve en önemlisi bu eksikliklerin giderilmesi için bütçe bulunmaması nedeniyle uygulamaların gerçekleştirilmesi mümkün görünmemektedir (BBC Farsça, 2021).

Tüm bu gelişmeler Taliban yönetiminde kadın haklarının kısıtlanması ve kız çocukların eğitim almaları yönündeki endişeleri de artırmıştır. 2001 yılında ABD ve müttefikleri tarafından Taliban'ın devrilmesinden bu yana, ülkede özellikle kadınların sosyal hayata katılımları artmış ve bu anlamda kayda değer ilerlemeler yaşanmıştır. Taliban dönemi boyunca kapalı olan kız okulları yeniden açılmış ve kız çocuklarının okullara devamı yüzde sıfırdan yüzde seksene yükselmiştir.

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), son yirmi yılda Afganistan'daki eğitim sektöründe önemli ilerlemelerin kaydedildiğini açıklayarak ülkedeki öğrenci sayısının bir milyondan 9,5 milyona çıktığını ve bunların 4 milyonunun kız öğrencilerden oluştuğunu belirtmiştir. Verilen rakamlar son 20 yılda okula kayıt sayısının on kat arttığını göstermektedir. Ayrıca ülkedeki okul sayısı 2002'den bu yana üç katına çıkmıştır. Son on yılda gençlerin okuryazarlığı yüzde 47'den yüzde 65'e yükselmiştir. UNICEF raporuna göre, Afganistan'da devam eden çatışma ve şiddet dolayısıyla ülke genelinde 2,6 milyonu kız olmak üzere toplamda 4,2 milyon Afgan çocuk eğitimden mahrum bırakılmıştır (UNICEF Afganistan, 2021). Taliban'ın kız çocuklarını okula çağırmasızının son yirmi yılda elde edilen kazanımların tehlikeye girmesi ve bunun uzun vadede Afganistan için geri dönüşü olmayan ciddi sonuçlar doğuracağı yönündeki endişeleri artırmıştır.

Bununla birlikte sağlık alanında da olumlu gelişmeler yaşanmış ve özellikle bebek ölümlerinin yüksek olduğu Afganistan'da bu dönemde ölümler yarı yarıya azalmıştır. Bunun yanı sıra zorla evlilik yasası ilan edilmiş ve çocuk evliliklerinin azalması amacıyla çalışmalar yürütülmüştür. Öte yandan Taliban'ın dinî azınlıklara yönelik tutumlarının değişmediği ve Taliban tarafından hedef gösterildiğine dair haberlerin çıkması ülkedeki azınlıkların endişelenmesine sebep olmuştur.

20 Ağustos'ta Uluslararası Af Örgütü tarafından yayınlanan raporda: Taliban üyelerinin Gazne ilinin kontrolünü ele geçirdikten sonra Hazara etnik grubuna mensup 9 kişiyi vahşice öldürdüğü belirtilmiştir. Uluslararası Af Örgütü Genel Sekreteri Agnes Kalamar yaptığı açıklamada, *“Bu hedefli cinayetler, Afganistan'da Taliban kontrolündeki etnik ve dini azınlıkların özellikle risk altında olduğunu gösteriyor. BM Güvenlik Konseyi'ni, Taliban'ı uluslararası insan hakları hukukuna saygı göstermeye ve etnik kökenleri veya dini inançları ne olursa olsun tüm Afganların güvenliğini sağlamaya çağıran acil bir kararı kabul etmeye çağırıyoruz”* ifadelerini kullanmıştır (Khalil Sulhushur, 2021).

20 yıl önce Taliban iktidarda olduğu dönemde Hazaralar, Şii mezhebine mensup olmalarından ötürü mezhepsel ve etnik ayrımcılığa maruz kalmışlardır. Bu dönemde Hazaraların Şii olmaları dolayısıyla öldürülmeleri gerektiği yönünde fetva çıkartılmış ve Hazara etnik grubu hedef gösterilmiştir. Taliban yönetiminin mezhepçi politikaları neticesinde çoğunluğunu Şii Hazaraların oluşturduğu yaklaşık 5-6 bin sivil öldürüldüğü iddia edilmiştir (Farzam, 2020).

Öte yandan, 24 Ağustos'ta BM İnsan Hakları: *“Taliban tarafından yargısız infazlar gerçekleştirdiğine dair güvenilir kaynaklara ulaştığını”* açıklamıştır. BM İnsan Hakları Komiseri Michelle Bachelet, Taliban'ın ele geçirdiği kesimlerde kadınlara yönelik yargısız infazlar ve sert kısıtlamalar getirdikleri ile alakalı güvenilir raporlar elde ettiklerini açıklamıştır. Raporda ayrıca *“çocukların savaşçı olarak alınması, barışçıl protestolara olan baskılar ve kadınlara yönelik sınırlamalara”* ilişkin bilgilerin yer aldığını açıklamıştır.

Taliban yetkililerinin kadınlar, kız çocukları ve etnik azınlık haklarına saygı gösterme ve hedefe alınmayacağına dair verdikleri sözleri hatırlatan Bachelet, *“Bu taahhütleri gerçeğe dönüştürmek artık tamamen Taliban'ın elinde”* açıklamasında bulunmuştur. Raporlarda, *“suiistimallerin ne kadar yaygın olabileceğini ve Taliban liderlerinin bir şey söyleyip başka bir şey yaptığını mı yoksa sahadaki savaşçıların meseleleri kendi ellerine alıp almadıklarını mı yansıttığını belirlemenin zor olduğu”* belirtilmektedir (BBC Türkçe, 2021).

Bununla birlikte Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (IFJ), 17 Eylül'de Afganistan'daki medya çalışanlarına yönelik artan şiddetten endişe duyduğunu açıklayarak, ülkenin Taliban eline düşmesinden bu yana 153 medya kuruluşunun kapatıldığını belirtmiştir. Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (IFJ) tarafından yayımlanan rapora göre, kadınlar başta olmak üzere toplamda 7.000 medya çalışanının Taliban'ın Afganistan'ı ele geçirmesinden olumsuz etkilenmiştir. Özellikle Taliban tarafından Afgan hapisanelerinde tutulan yaklaşık 1000 suçlunun serbest bırakılması gazetecilerin güvenliği konusundaki endişeleri artırmıştır. Endişenin en temel sebebi, bu kişilerin önceki hükümetteki gözaltı sürecinin gazeteciler tarafından haber yapılmasıdır. Federasyon ayrıca son günlerde Afganistan'da artan gözaltı, ekipmana el konulması ve gazetecilere uygulanan işkence ve tacizden duyduğu endişeyi dile getirmiştir (Etilaatroz, 2021).

Gazetecilere karşı gittikçe artan baskılar nedeniyle ülke genelinde çoğu gazete ve radyo televizyon yayınları durmuş veya faaliyetleri sınırlandırılmıştır. Artık televizyonlarda eğlence, müzik veya diziler yayınlanmamaktadır. Daha önce sık izlediğimiz eleştirel siyasi programlara da yer verilmemektedir. Taliban uluslararası toplumun kadın ve kız çocukların hareket özgürlüğüne, eğitim, ifade ve çalışma özgürlüğüne saygı duyulması çağrılarını olumsuz cevap vermiştir.

Taliban daha önce iktidarda olduğu 1996-2001 yılları arasında, yönetimi tekrar ele geçiren ve bir aydır ülkeyi yönettiği ve uyguladıklarından çok daha sert politikalar izlemiştir. Örnek olarak, kadınların tüm hakları elinden alınmış ve tamamen evde hapsedilmiştir. Kadınlar ancak yanlarında bir erkek refakatçi olduğu zaman dışarı çıkabilmiştir. Şu ana kadar Taliban tarafından kadınlara yönelik eski uygulamalara başvurulmadıysa da özellikle büyük şehirlerde yaşayan insanlar benzer kural ve uygulamaların bir süre geçtikten sonra tekrar yürürlüğe gireceğinden büyük endişe duymaktadırlar (BBC Türkçe, 2021).

Taliban Kabil'i ele geçirdiği ilk günde yaptığı açıklamalarında Afganistan'da kapsayıcı ve geniş tabanlı bir hükümetin kurulacağını belirtmiştir. Fakat Taliban'ın 7 Eylül'de açıkladığı geçici hükümetinin neredeyse tamamı Taliban üyelerinden oluşmaktadır. Taliban Hükümetinin yapısı, tüm vaatlerine rağmen iktidarı diğer etnik gruplarla paylaşmak istemediklerini göstermektedir. Bununla birlikte Taliban, iktidarda olduğu 20 yıl öncesi döneme göre değişikliklerine ve ılımlı davranmaya çalıştıklarına yönelik mesajlar vermiş; hatta uluslararası arenada siyasi meşruiyeti kazanma maksadıyla hükümet kurma çalışmalarına hız vererek “kapsayıcı hükümet” taahhüdünde bulunmuştur. Fakat açıklanan geçici hükümetin her ne kadar nihai olmadığını açıklasalar da bir önceki dönemlerinden farkı olmadığı görülmektedir.

Afganistan'ın “İslam Emirliği” olduğunu ilan eden Taliban Kabil geçici hükümetinin başında Taliban hareketi kurucularından ve 90'lı yıllarda Kandahar valilik görevinde bulunan Molla Muhammed Hasan Akhund'un yer aldığını açıklamıştır. Molla Abdulgani Baradar ve Maulvi Adul Selam Hanefi ise Akhund'un yardımcılarını olarak atanmıştır. Savunma Bakanlığı'na Taliban hareketi kurucularından ve bir dönem hareketin liderliğini yapmış olan Molla Ömer'in oğlu Molla Muhammed Yakup getirilmiştir. Taliban'ın açıkladığı geçici hükümetteki en dikkat çeken nokta, İslami Emaret'in Başbakanı olarak ilan edilen Molla Muhammed Hasan Akhund'un Birleşmiş Milletler kara listesinde ve İçişleri Bakanı olarak atanan Siraceddin Hakkani'nin ABD Federal Soruşturma Bürosu'nun (FBI) aranan listesinde yer almasıdır (BBC Türkçe, 2021).

Taliban hareketi lideri Haybatullah Akhundzade yeni hükümette herhangi bir rol üstlenmemiştir. Akhundzade, yeni hükümet ilan edildikten hemen sonra yaptığı açıklamada, yeni yönetimin İslami yasalara ve şeriat kullarına uygun bir şekilde yürütülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Akhundzade, Taliban yetkililerin ülke menfaatlerini korumasını, “barış, refah ve gelişmenin” güvenceye alınmasını ifade etmiştir. Akhundzade, aynı zamanda yönetimin fen bilimi ve din eğitimine ilişkin “şeriata uygun olarak” güvenli ortamlarda sağlanmasına dikkat çekmiştir.

Taliban'ın hükümet yapısına bakıldığında neredeyse 90'lı yıllara benzer bir hükümetin kurulduğu görülmektedir. En dikkat çeken nokta kadınlara yer verilmemesi ve kadın bakanlığının kaldırılmasıdır. Afganistan İslam Emirliği yetkililerinden biri ve aynı zamanda Kültür Komisyon Başkanı Ahmedullah Vasik, neden kadınlara yer verilmediği sorusuna; “*Bu henüz nihai Kabine değil*” şeklinde cevap vermiştir (BBC Türkçe, 2021).

Fakat, kadınların dışlanması ve en son Kadın Bakanlığının “*İyiliğe Davet ve Kötülükten Sakındırma Bakanlığı*”na dönüştürülmesinin ardından, Afganistan'da artan tepkiler nedeniyle 19 Eylül'de, Bilgi ve Kültür Bakan yardımcısı ve Taliban sözcüsü Zabiullah Mücahid, kadınlar için şeriat hukuku kapsamında güçlü ve etkili bir yönetim kuracaklarını açıklamıştır. Mücahid, yönetimin İslami esasları çerçevesinde oluşturulacağını ve buna bir bakanlık veya bakanlığın alt birimi adı verilmesine gerek olmadığını söylemiştir. Mücahid, son yirmi yılda bakanlığın varlığına rağmen kırsal kesimdeki kadınlara temel haklarının verilmediğini ve etkin olamadıklarını da sözlerine eklemiştir. Bunlara ek olarak Mücahid, kızların ortaokul ve liselere gitmelerine de izin verilmediğinden dolayı yükselen tepkiler üzerine, kız çocuklarının okula gidebilmeleri için bir mekanizma üzerinde çalıştıklarını belirtmiştir (Khama, 2021).

Taliban'ın yeni hükümet ilanı ülke içinde Peştun dışındaki etnik gruplar başta olmak üzere komşu ve bölge ülkelerin de tepkisine yol açmıştır. Rusya Cumhurbaşkanı Putin, “*Bu geçici hükümet, bizzat Taliban'ın dediği gibi temsili ve kapsayıcı olarak adlandırılmaz. Biz burada diğer etnik grupların temsilcilerini görmüyoruz. Fakat elbette onunla çalışmak da gerekli gibi görünüyor.*” diye açıklama yapmıştır (Hürriyet, 2021). Tacikistan, Afganistan'da kalıcı huzurun sağlanması için ülkede geniş kapsamlı hükümetin kurulması çağrısında bulunmuştur. Rahman, “*kamuoyunu dikkate almadan Kabil'de herhangi bir siyasi sistemin uygulanmasının öngörülemez sonuçları olabileceğini*” belirtmiştir. Taliban ile yakın ilişkileriyle bilinen Pakistan Başbakanı İmran Khan da Afganistan'da istikrarın sağlanması için tüm tarafların yer aldığı kapsayıcı bir yönetimin kurulması çağrısında

bulunmuştur. İmran Khan, 18 Eylül'de yaptığı açıklamada, Tacikler, Hazaralar ve Özbeklerden oluşan kapsayıcı bir hükümet kurmak için Taliban ile görüşmelere başladığını bildirmiştir (Etilaatroz, 2021). Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 7 Eylül'de yaptığı açıklamada, Taliban'ın yeni kurulan hükümetine yönelik, *"Buna kalıcı demek zor ve bu Hükümet nereye kadar devam eder, bilemeyiz"* ifadesini kullanmıştır. Sayın Erdoğan açıklamasında; *"Az önce biliyorsunuz, buna kalıcı demek zor, ama geçici bir Kabine açıklandı. Bu Kabine nereye kadar devam eder bilemeyiz. Bize düşen bu süreci dikkatle takip etmektir"* sözlerini sarf etmiştir (Hürriyet, 2021).

ABD Dışişleri Bakanı Anthony Blinken ise Taliban'ın ilan ettiği yeni hükümet ile ilgili yaptığı açıklamada, *"Taliban hükümetinin kapsayıcılık testini geçemediğinin açıkça görüldüğünü belirterek hükümette yer alan bazı isimlerin kaygı verici bir geçmişe sahip olduğunu"* vurgulamıştır. Blinken ayrıca *"Taliban uluslararası meşruiyet arayışında. Herhangi bir meşruiyet ya da destek istiyorlarsa öncelikle bunu kazanmaları gerek"* ifadesinde bulunmuştur. Washington yönetimi tarafından yapılan açıklamada, *"Açıklanan listedeki isimlerin tümünün istisnasız Taliban üyeleri ya da onlara yakın kişiler olduğunu ve kabinede hiçbir kadın bulunmadığını not ettik"* ifadesine yer verilmiştir (BBC Türkçe, 2021). Washington yönetimini endişelendiren en önemli konu kapsayıcı hükümet kurma vaatlerine rağmen etnik gruplar ve kadınlara hükümette yer verilmemesi ile birlikte ABD güçlerine karşı saldırı düzenleyenler listesinde yer alan kişilere de görev verilmesidir.

Ayrıca BM Genel Sekreteri Antonio Guterres, 22 Eylül'de 76. BM Genel Kurulu toplantısında Güvenlik Konseyi'nin beş daimî üyesinin Taliban yönetimindeki Afganistan'da kapsayıcı bir hükümet kurma çağrısında bulunduğunu belirtmiştir. Guterres'e göre, BM Güvenlik Konseyi beş daimî üyeleri olan ABD, Rusya, Çin, Fransa ve İngiltere, Taliban yönetimine tüm etnik gruplara yer verilmesi çağrısında bulunmuştur. Öte yandan söz konusu ülkeler Taliban'ı kadın haklarına saygı gösterme ve Afganistan'ın teröristler için güvenli bir sığınak olmasına izin vermemesi çağrısında bulunmuştur. (Etilaatroz, 2021).

Bölge ve dünyayı endişelendiren en önemli sorun Afganistan'ın El-Kaide ve Irak ve Şam İslam Devletinin (DEAŞ) Horasan kolu için güvenli sığınak haline gelme ihtimalidir. Taliban Kabil'in kontrolünü ele geçirdiğinden beri El Kaide'nin dönüşü ve DEAŞ'ın güçlenmesi konusundaki endişeler de artmıştır. ABD'li yetkililer, Afganistan'dan dünya ve ABD'ye yönelik güvenlik tehditlerini önlemek için NATO askeri liderleriyle Yunanistan'da bir araya gelmişlerdir. Daha önce, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Mark Millie, Savunma Bakanı Lloyd Stein ve ABD istihbarat yetkilileri, El -Kaide'nin veya DEAŞ'ın Afganistan'da yeniden ortaya çıkabileceğini ve önümüzdeki bir veya iki yıl içinde ABD için bir tehdit oluşturabileceği uyarısında bulunmuşlardır. Taliban, ise ABD'nin iddialarının temelsiz olduğunu ve El Kaide'nin şu anda Afganistan'da olmadığını açıklamışlardır (Azadi Radyosu, 2021).

DEAŞ'ın Afganistan'daki ana sığınağı olarak bilinen Nengarhar, son iki günde ölümcül saldırılara sahne olmuştur. 18- 19 Celalabad kentinde beş patlama meydana gelmiş bir çocuk da dahil olmak üzere beş kişi ölmüş ve 21 kişi de yaralanmıştır. Bu saldırılarda Taliban hareketi hedefe alınmıştır. Bu saldırıları DEAŞ üstlenmiştir. Daha önce, 13'ü Amerikalı olmak üzere yaklaşık 170 Afgan hayatını kaybettiği Kabil Uluslararası Havalimanı'nda Afgan ve yabancıların tahliyesi sırasında meydana gelen ölümcül saldırıyı da DEAŞ üstlenmiştir (Etilaatroz, 2021). Güvenlik uzmanları, DEAŞ'ı Afganistan için bir tehdit ve Taliban hükümeti için bir sorun olarak nitelendirmektedir. DEAŞ faaliyetlerinin önüne geçilmez ise Afganistan ve bölge devletlerini ciddi güvenlik sorunları ile karşı karşıya bırakacağı öngörülmektedir.

Tüm bunlarla birlikte, 90'lı yıllarda olduğu gibi Taliban hükümetinin tamamen Peştunlardan oluşması ve bu şekilde devam etmesi hiç mümkün görünmemektedir. Öncelikle, DEAŞ ve El-Kaide gibi radikal grupların tekrar canlanmasından endişe duyan komşu ve bölge ülkeleri Afganistan'da çıkacak iç savaşın de geri dönüşü olmayacak sonuçlar bırakacağını ve bundan en çok kendilerinin etkileneceğinin farkında olduğundan Taliban'a kapsayıcı hükümet kurmalarına yönelik baskılarını artıracaktır. Öte yandan, derin ekonomik kriz ile karşı karşıya kalan ülkeyi yönetmek için komşu ve bölge ülkelerin

desteklerine ihtiyaç duyduğundan Taliban'ın çok uzun sürmeden tüm taraflarla görüşmelere başlayacağı öngörülmektedir. Ülkede barışın sağlanıp sağlanmaması, İslam Emirliği'nin siyasi meşruiyet kazanıp kazanmaması ve en önemlisi çöken ekonominin düzelişip düzelmemesi tamamen yöneticilerin uygulamaları ve izleyecek politikalarına bağlıdır.

Taliban yönetiminin diğer devletler tarafından tanınmaması da uluslararası meşruiyetlerinin olmayacağı ve izole şekilde kalacakları anlamına gelmektedir. Taliban tek başına yönetimi elinde tutmaya çalıştığından Pancşirde Ahmet Şah Mesud'un oğlu Ahmet Mesud liderliğinde devam eden Ulusal Direniş Cephesinin ülkenin diğer kesimlerine yayılmasına ve diğer etnik grupların da katılmasına yol açacağı öngörülmektedir. Savaşın devam etmesiyle birlikte ülkenin bir kez daha terör gruplarının güvenli sığınağı haline geleceği ve uyuşturucu üretimini de artacağı yönünde endişeler mevcuttur. Ayrıca Afganistan'da Taliban ve diğer yerel aktörler arasında kapsamlı siyasi uzlaşa ve geniş tabanlı bir yönetim sağlanmadığında Afganistan'ın tekrar iç savaşa sürükleneneceği muhtemel görünmektedir.

Uzun süre yönetim boşluğu yaşaması dolayısıyla ekonomik krizin derinleştiği Afganistan'da, BM tarafından insani krizin kapıda olduğu uyarısı yapılmıştır. Taliban her ne kadar geçici hükümeti ilan etse de devlet kurumları bütçe eksikliği ve memurların iş başına gelmemesinden dolayı eskisi gibi işlememektedir. Taliban'ın ülkeyi kontrolü altında almasının ardından bankaların iki hafta boyunca kapalı kalması ve nakit paranın bulunmaması, yurt dışındaki döviz stokların bloke edilmesi, sınırların kapalı kalması ile artan fiyatlar ve Afgan para biriminin değer kaybetmesi ülkede var olan ekonomik krizin daha da derinleşmesine neden olmuştur. Maliye Bakanlığının kasasında para olmadığı için bir aydır devlet çalışanları maaşlarını alamamaktadır. Bu sebepten dolayı tek geçim kaynağı maaş olan yüz binlerce memur ailesi günlük ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır (Khama, 2021).

Öte yandan ticaret sınır kapılarının açık olmasına rağmen ülkede kamu kurumlarının çalışmaması dolayısıyla tacirler ülkeye mal getirmemektedir. Bu durum ülkede temel gıda fiyatlarının üç katına çıkmasına yol açmıştır. Özellikle, yağ, un, pirinç ve yakıt fiyatı artmış durumdadır. Son günlerde binlerce aile ev eşyalarını satarak hayatta kalmaya çalışmaktadır. Ülke genelinde yaşanan kuraklık özellikle kırsal bölgelerde yaşayan insanları olumsuz etkilemektedir. Ekonomik krizle beraber tamamen dış yardımlara bağımlı olan Afganistan'a akan dış yardımların Kabil Hükümetinin düşmesi ile askıya alınması ülkeyi yeni bir insani krizin eşiğine getirmiştir.

Tüm bu gelişmeler devam ederken 3 Temmuz 2021'de Birleşmiş Milletler, Afganistan'ın insani krizle karşı karşıya olduğunu ve bu krizin büyümemesi için acil insani yardımın yapılması çağrısında bulunmuştur. BM Genel Sekreter Sözcüsü Stephane Dujarric, 3 Temmuz'da yaptığı açıklamada, Afganistan'a insani yardımların devam edebilmesi için gereken fonun tamamlanabilmesi hedefiyle 13 Temmuz'da Cenevre'de bakanlar düzeyinde insani yardım konferansını düzenleneceğini duyurmuştur. BM'nin insani felaket riski yaşanabileceği uyarısında bulunduğu Afganistan'da 38 milyon kişinin yarısı insani yardıma ihtiyaç duymaktadır. Bununla beraber, BM, her 3 Afganistan vatandaşından birinin bir sonraki yemeğinin nereden temin edeceğini bilmediğini belirtmektedir.

13 Eylül'de Afganistan için toplanan bağışçılar, BM Genel Sekreteri Antonio Guterres, 2021 yılı sonuna kadar Afganistan'a yapılması gereken 606 milyon dolar bağışın toplanması çağrısı üzerine uluslararası toplum 1 milyar dolar bağış sözü vermiştir. BM, istikrarsızlık, yardım kuruluşlarının kapanması ile yardımlarda aksaklık yaşanması ve yaşanan kuraklığın gün geçtikçe Afgan halkını tehdit etmesinden ve insanlık krizine yol açacağından endişe duymaktadır (VOA, 2021).

Öte yandan yaşanan gelişmeler iç ve dış göçü de hızlandırmaktadır. Kuraklıkla mücadele eden kırsal bölgelerden günde binlerce kişi büyük şehirlere göç etmek durumunda kalmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü'ne (İOM) göre, son yıllarda çatışma bölgelerinden yaklaşık beş milyon kişi yerlerinden edilmiştir. İOM, sadece 2021 yılında 550 bin kişinin yerinden edildiğini açıklamıştır. İOM ayrıca 2021'in başında, Afganistan'daki 40 milyon insanın yarısının, 10 milyonunun çocuk da dahil olmak üzere insani yardıma ihtiyaç duyduğunu ve bu ihtiyaçların giderek arttığını açıklamıştır. Afganistan İnsani Müdahale Planının uygulanması için 1,3 milyar ABD dolarına ihtiyaç duyulduğunu açıklamıştır.

(İOM Web Sayfası, 2021). Ayrıca 15 Ağustos'ta Taliban'ın yönetimi ele geçirmesi ile insani yardım sağlayan ulusal ve uluslararası yardım kuruluşlarının ülkedeki faaliyetlerini durdurması, yerlerinden edilmiş kişilerin, gıda, koruma, barınma, sağlık ve sosyal gibi temel hizmetlere erişimlerini kısıtlamıştır. Bu durum Afganistan'ı bir kez daha insani krizle karşı karşıya bırakmıştır.

Bununla birlikte, ülkede devam eden belirsizlik, ekonomik kriz ve artan yoksulluk kitlesel dış göçü de hızlandırmıştır. Özellikle Taliban'ın iktidara gelmesi ile binlerce aile komşu İran ve Pakistan'a geçmek için haftalardır sınırdaki çok zor şartlarda beklemektedirler. Ancak İran ve Pakistan yönetimi yeterince Afgan göçmenlerine ev sahipliği yaptıklarını ve yeni Afgan göçmenlerini yönetecek kapasiteye sahip olmadıklarını açıklamıştır. Söz konusu ülkeler sınır kapılarını sadece vizesi veya yasal giriş belgesine sahip olan kişilere açık tutacaklarını da belirtmiştir (BBC Farsça, 2021).

Afganistan'da kronikleşen siyasi istikrarsızlık, iktidar mücadeleleri, etnik çatışmalar insan hakları ihlallerinin yaşanmasına ve büyük kitlesel göçün hızlanmasına yol açmıştır. Özellikle son 40 yılda ülkede yaşanan olumsuz gelişmelerden dolayı Afganistan hala Suriye'den sonra çok göç veren ülkedir. Afganistan Mülteciler ve Geri Dönüş Bakanlığı'nın 2020 yılı raporuna göre; dünya çapında 6 milyon 500 bin Afgan göçmen yaşamaktadır. Bu göçmenlerin %80'i İran ve Pakistan gibi komşu ülkelerde, geri kalan %20'si ise Avrupa ve Körfez ülkelerinde yaşamaktadır. Son yıllarda Afgan göçmenler için hedef ülke olarak görülen Türkiye, Pakistan ve İran'dan sonra büyük bir Afgan göçmen nüfusuna ev sahipliği yapan üçüncü ülkedir. Afganlar, Suriyelilerden sonra Türkiye'deki en büyük göçmen nüfusunu oluşturmaktadır (Afganistan Mülteciler ve Geri Dönüş Bakanlığı Resmî Web Sayfası, 2021).

Taliban hareketinin Kabil hükümetinin düşmesi ile 15 Ağustos'ta iktidarı ele geçirmesi komşu ve bölge ülkeleri etkileyecek dış göçü tetiklemiştir. Uzun yıllardır ülkede devam eden çatışmalardan dolayı sürekli göç etmek durumunda kalan Afganların, Taliban'ın gelmesi ile artan ekonomik ve güvenlik kaygılarından ötürü dış göçü hız kazanmıştır. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) raporunda, sadece 2021 yılı Haziran ayında göç etmek zorunda kalanların sayısında yüzde 30 ila 40 arasında bir artış yaşandığı belirtilmiştir. IOM Afganistan Acil Durum Yetkilisi Nicholas Bishop, söz konusu artışı "*uluslararası askeri birliklerin ülkeden çekilmesi ve ülke genelindeki güvenlik sorunlara*" bağlamaktadır. Raporunda, Afganistan'da her hafta 20 bin ile 30 bin kadar insanın ülke içinde evlerini terk etmek zorunda kalırken 600 ila 700 kadar ailenin de ülkeyi terk ettiği belirtilmiştir.

Yabancı göçlerin ülkeden çekilmesi süreciyle beraber dış göçte artış yaşandığına dikkat çeken Bishop, "*ABD ve NATO birliklerinin Afganistan'dan geri çekilme sürecinin başladığı 1 Mayıs öncesinde 750 bin ila 1 milyon kişinin İran, Türkiye ve Avrupa ülkelerine göç ederken Taliban'ın ülke genelinde ilerleme kaydetmesi Afganların aileleriyle beraber göç etmelerine yol açtığını*" belirtmiştir. IOM raporuna göre, 2021 yılı sonuna kadar en az 1,5 milyon Afgan'ın artan güvenlik ve ekonomik kaygılar sonucunda batı ülkelerine ulaşmak için göç edebilecekleri tahmininde bulunmuştur (Dünya Gazetesi, 2021). Bishop, birçok Afgan'ın yaşamak, sağlık ve eğitim için daha güvenli bir yer arayışı içinde kentsel alanlara veya diğer ülkelere göç etmekten başka seçeneği olmadığını açıklamaktadır (IOM Afganistan, 2021). Taliban hareketinin 20 yıl sonra yeniden iktidara gelmesi ile başlayan katı uygulamaları ve baskılarının yanı sıra ülkede giderek derinleşen ekonomik kriz, Afganları dış göçe yöneltmelerindeki en temel neden olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

ABD, 11 Eylül 2001 saldırılarından hemen sonra liderinin Afganistan'da olduğu El-Kaide örgütünü saldırıların tek sorumlusu olarak ilan etmiştir. Washington yönetimi, Taliban hükümetinden El-Kaide lideri Bin Ladin'in teslim etmesi talebinde bulunmuş; fakat Taliban'dan olumsuz yanıt gelmesi üzerine ABD ve müttefikleri Taliban'ın El-Kaide örgütüne yataklık etmesi dolayısıyla Afganistan'a askeri müdahalede bulunmuş ve Taliban yönetimini devirmiştir. ABD, başta El-Kaide, Taliban ve diğer radikal grupları temizleyerek ülkede, istikrarı sağlamak, demokratik değerlere dayalı merkezî yönetim ve modern güvenlik teşkilatı oluşturmak gibi amaçlarla askeri müdahalede bulunmuştur.

Fakat ABD, belirtilen hedeflere ulaşamamakla birlikte 2001’de devirdiği Taliban ile 20 yıl savaştıktan sonra başarı kaydedemeden Afganistan’dan çekilmeye karar vermiştir. ABD ve NATO Afganistan’daki başarısızlığını perdelemek için Taliban’la uzlaşma yolunu seçmiştir. Washington yönetimi ve Taliban arasında 29 Şubat 2020 yılında Doha’da Barış Anlaşması imzalanmıştır. Trump yönetimi, Taliban’la yaptığı görüşmelerde Taliban’ın el Kaide ve ABD’nin “terör örgütü” olarak kabul ettiği grupların Afganistan topraklarında faaliyet göstermesini engelleme sözüne karşılık, ülkedeki tüm Amerikan askerlerini 14 ay sonra Mayıs 2021 sonuna kadar çekme kararı almıştır. Fakat yeni ABD Başkanı Joe Biden, ABD askerlerini Eylül olaylarının 2. yılında çekeceğini açıklamıştır. ABD ile Barış Anlaşması imzalayan Taliban, ABD’nin çekilmesini bir fırsat olarak görmüş; bir taraftan hükümet ile Doha’da barış görüşmelerine devam ederken diğer yandan ülke genelinde saldırılarını artırmış ve kısa süre içerisinde ülkenin yüzde 85’ni ele geçirmiştir. 15 Ağustos’ta Taliban’ın Kabil kapılarına dayanması ve ardından Cumhurbaşkanı Eşref Gani’nin ülkeden kaçması ile ABD’nin 2001’den bu yana desteklediği ve 1 milyardan fazla dolarını harcadığı Kabil Hükümeti düşmüştür. Kabil’in Taliban eline geçmesi ile ABD liderliğinde ve uluslararası toplumun destekleri ile kurulan ve yaklaşık 90 milyon dolar harcanan 200 bin Afgan Milli Ordusu da buhar olmuş ve ABD ve NATO’nun Afganistan Hükümetine sağladığı tüm teçhizat ve askeri araçlar Taliban’ın eline geçmiştir.

Taliban, Afganistan’da yönetimi ikinci defa ele geçirdikten hemen sonra ülkede savaşın bittiğini ve işgalin sona erdiğini açıklamıştır. Taliban ilk günlerinde 20 yıl öncesinde uyguladıkları katı kuralları tekrar uygulamayacaklarını açıklasalar da çok geçmeden kadınların çalışmalarını yasaklamış ve baskıları artırmıştır. Özellikle geçici olarak kurmuş oldukları hükümette kadınlara yer tanımamış ve Kadın Bakanlığını da kaldırmıştır. Taliban, uluslararası toplum tarafından siyasi meşruiyetinin tanınması için değiştiği ve kadın haklarına saygı göstereceği yönünde açıklamalarda bulunmuştur. Fakat son bir aydaki uygulamalarına bakıldığında 20 yıl öncesinde iktidarda oldukları döneme benzer tavırlar sergilemektedir. Taliban’ın sert uygulamaları ve DEAS’ın artan saldırıları Afganistan halkı başta olmak üzere, komşu ve bölge ülkelerini ciddi şekilde endişelendirmektedir.

Afganistan’da kalıcı barış ve huzurun sağlanması kadınların ve tüm etnik grupların da dahil edildiği, insan haklarının korunduğu, adil ve kapsayıcı siyasi bir çözümle mümkündür. Afganistan’da direnişçiler ve Taliban arasında siyasi uzlaşma sağlanmaz ise Taliban’ın hükümet kurma çalışmaları da sonuçsuz kalacaktır. Bu durum ülkede devam eden ekonomik krizin büyümesine ve insani felaketin de büyümesine neden olacaktır. Tüm bunlar, özellikle komşu ülkeleri ve Türkiye dahil tüm bölgeyi etkileyecek büyük kitlesel göçün yaşanmasına sebebiyet verecektir. Böyle bir krizin önüne geçilmesi ve siyasi uzlaşmanın sağlanması için BM ve bölge ülkeleri bir an önce harekete geçmelidir. Aksi takdirde tüm dünya Afganistan’da yakın zamanda, geri dönüşü olmayan bir insani krize hazır olmalıdır.

Kaynaklar

8 Subh. “Rusya: Eşref Ghani Dört Araba ve Para Dolu Bir Üç Tekerlekli Bisikletle Kaçtı”, <https://8am.af/russia-ashraf-ghani-fled-in-four-cars-and-a-helicopter-for-money/> (e.t.: 03 Eylül, 2021).

8 Subh. “Afganistan’da Yirmi Yıllık Savaşın Maliyeti”, <https://8am.af/the-cost-of-twenty-years-of-war-in-afghanistan/> (e.t.: 03 Eylül, 2021).

Afganistan Mülteciler ve Geri Dönüş Bakanlığı Resmî Web Sayfası. “Afganistan 2020 Yıl Göç Raporu”, <https://morr.gov.af/dr> (e.t.:12 Eylül, 2021).

Ahmadi, Akbarshah. (2017). “Dinsel Şiddetin Sosyo-Politik Kaynakları: Taliban Örneği”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 26, 118-32.

Anadolu Ajansı Farsça. <https://www.aa.com.tr/fa> (e.t.: 14 Eylül, 2021).

Ansari, Khaja Bashirahmad. (2018). *Mazhabi Taliban*. Kabil: Seyid Yayınları.

Arslan, Mustafa. (2015). “Abdurrahman Han Reformlarından 2015’e Afgan Modernleşmesi”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7 (13), 309-336.

ABD'nin Afganistan'dan Çekilmesi ile Taliban'ın Yeniden İktidara Gelmesi

Avapress. “Taliban’ın Doğuşu, Yükselişi ve Silahlanması”, <https://avapress.com/fa/> (e.t.: 25 Temmuz, 2021).

Azadiradio. “Afganistan’da El Kaide’nin Dönüşü ve IŞİD’in Güçlenmesiyle İlgili Endişeler”, <https://da.azadiradio.com/a/31467756.html> (e.t.: 14 Eylül, 2021).

BBC Farsça. “Afgan Okulları Yeniden Açıldı Ama Kızlar İçin Değil”, <https://www.bbc.com/persian/afghanistan-58608405> (e.t.: 08 Eylül, 2021).

BBC Farsça. “Biden, ABD’nin Afganistan’dan Asker Çekme Kararını Savundu”, <https://www.bbc.com/persian/afghanistan-57772180> (e.t.: 01 Eylül, 2021).

BBC Farsça. “Pakistan Sınırını Afgan Mültecilere Kapattı”, <https://www.bbc.com/persian/afghanistan-58266421> (e.t.: 13 Eylül, 2021).

BBC Farsça. “Uçak Kazasının Kurbanları Arasında Genç Afgan Futbolcu”, <https://www.bbc.com/persian/afghanistan-58276624> (e.t.: 07 Eylül, 2021).

BBC Türkçe. “BM: Taliban’la İlgili ‘Yargısız İnfaz’ Haberleri Güvenilir Kaynaklardan Geliyor”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-58312218> (e.t.: 13 Eylül, 2021).

Begzad, Ruhullah. (2014). *11 Eylül Sonrası Afganistan’da Demokratikleşme ve Taliban Örgütü*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Burget, Fazıl Ahmed. (2013). “Durand Hattı: Afganistan-Pakistan Arasında Yaşanan Kavganın Diğer Adı”. *ORSAM*. 5 (56), 60-67.

Dashti, Zabihullah. (2015). *Karzai Döneminde Afganistan-Pakistan İlişkileri (2001-2014)*. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.

Deutsche Welle. “Taliban: Afganistan’da Savaş Sona Erdi”, <https://www.dw.com/tr/taliban-afganistanda-sava%C5%9F-sona-erdi/a-58874641> (e.t.: 14 Eylül, 2021).

Dünya Gazetesi. “Taliban’ın Etkisi Arttıkça Afganlar Ülkeyi Terk Ediyor”, <https://www.dunya.com/dunya/talibanin-etkisi-arttikca-afganlar-ulkeyi-terk-ediyor-haberi-628936> (e.t.: 08 Eylül, 2021).

Etilaatroz Gazetesi. “Afganistan’da Taliban’ın Kontrolü Ele Geçirmesinin Ardından 153 Medya Kuruluşu Kapatıldı”, <https://www.etilaatroz.com/131483/153-media-outlets-were-forced-shut-down-after-taliban-took-control-of-afghanistan/> (e.t.: 14 Eylül, 2021).

Etilaatroz Gazetesi. “Celalabad’daki Bombalı Saldırıyı IŞİD Üstlendi”, <https://www.etilaatroz.com/131522/isil-claimed-responsibility-for-the-bombings-in-jalalabad/> (e.t.: 14 Eylül, 2021).

Etilaatroz Gazetesi. “İmran Khan Kapsayıcı Hükümet Görüşmelerine Başladı”, <https://www.etilaatroz.com/131487/talks-on-forming-an-inclusive-government-involving-tajiks-hazaras-and-uzbeks-begin-with-taliban/> (e.t.: 15 Eylül, 2021).

Euronews. “ABD’li Yetkili: Taliban Kabil’i 90 Gün İçinde Ele Geçirebilir; Afganlar Savaşın Gidişatını Değiştirebilir”, <https://per.euronews.com/2021/08/11/us-defence-official-told-reuters-taliban-could-take-afghan-capital-in-90-days> (e.t.: 06 Eylül, 2021).

Farzam, Ruhullah. (2020). *Tarihsel ve Güncel Boyutlarıyla Hazara Toplumu*. Ankara: İRAM Yayınları.

Hashimi, Sayed Mobin. (2017). *Afganistan’da Cumhuriyet Sonrası (1973-2015) Din-Siyaset İlişkisi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri.

Hürriyet. “Putin’den Flaş Afganistan Açıklaması”, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/son-dakika-putinden-flas-afganistan-aciklamasi-41897070> (e.t.: 15 Eylül, 2021).

İOM. “Afganistan”, <https://afghanistan.iom.int/> (e.t.: 17 Eylül, 2021).

Khama Gazetesi. “Guterres: Afganistan’da Derinleşen İnsani, Ekonomik Kriz ve Hizmetlerin Aksaması Endişe Verici”, <https://www.khaama.com/persian/archives/92141> (e.t.: 17 Eylül, 2021).

Khama. “Kadınlar İçin Güçlü ve Etkin Bir Yönetim Kuracağız: Mücahid”, <https://www.khaama.com/taliban-to-establish-potent-amp-effective-administration-for-women-457457457/> (e.t.: 15 Eylül, 2021).

Kuşu, Ali Rıza. (2020). *Afganistan’da İktidar Mücadelesi ve Dış Müdahale Sorunsalı: Uluslararası Toplum İçin Yeni Bir Yol Haritası*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Müşerref, Perviz. (2006). *Dar Khati Atesh*. Çev.: Seyid Harun Yunisi. Kabil: Maywand Yayınları.

Naimi, Mohammed Naim. (2018). *Din ve Terör (Din ve Terör ilişkisinin Din Psikolojisi Açısından Değerlendirilmsi-Taliban Örneği)*, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.

Önal, Hilal. (2010). “ABD’nin Afganistan Politikasının Açmazları: Bölgesel Bir Analiz”. *Uluslararası Hukuk ve Politika*. 6 (23), 43-71.

Örnek, Serdar. (2011). “11 Eylül Olayları ve Afganistan Operasyonu”. *Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. (1), 108-134.

UNICEF. “The Achievements of 20 Years of International Engagement in Afghanistan”, <https://www.unicef.org/afghanistan/press-releases/unicef-executive-director-remarks-virtual-ministerial-event-safeguarding> (e.t.: 16 Eylül, 2021).

Qayumi, Muhammad Dawood. (Ed. Faramarz Tamanna). (2014). *Siyaseti Harici Afganistan Der Kibal Türkiye ve Tasir An Ber Hamkarihayi Mantıkayı*. Kabil: İhrarı Yayınları.

Raşid, Ahmed. (2001). *İslamiyet, Petrol ve Orta Asya’da Yeni Büyük Oyun*. İstanbul: Mozaik Yayınları.

Reuters. “Russia Says Afghan President Fled With Cars and Helicopter Full of Cash – RIA”, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/russia-says-afghan-president-fled-with-cars-helicopter-full-cash-ria-2021-08-16/?fbclid=IwAR0tG4wJpHYutyXsG12W95T9ETnCcSfSqNVO2Yn-jrCZDqpkPBmOKEXDMH1KM> (e.t.: 16 Eylül, 2021).

Reuters. “Taliban Spokesman Says ‘War is Over in Afghanistan’ - Al Jazeera”, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/taliban-spokesman-says-war-is-over-afghanistan-al-jazeera-2021-08-15/> (e.t.: 04 Eylül, 2021).

TRT HABER. “ABD’nin Afganistan Fiyaskosuna Tepkiler Çığ Gibi”, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/abd-nin-afganistan-fiyaskosuna-tepkiler-cig-gibi-604785.html> (e.t.: 15 Eylül, 2021).

VOA. “Afganistan’a 1 Milyar Dolarlık Bağış Sözü”, <https://www.amerikaninsesi.com/a/bmden-afganistana-insani-yardim-konferansi/6224240.html> (e.t.: 16 Eylül, 2021).

VOA. “UNICEF, Afganistan’daki Kız Okullarının Yeniden Açılmasını Vurguladı”, <https://www.darivoa.com/a/unicef-says-all-girls-to-resume-their-education-without-any-further-delays/6234585.html> (e.t.: 14 Eylül, 2021).

Yegin, Abdullah. (2015). *Afganistan Siyasetini Anlama Kılavuzu*. İstanbul: SETA Yayınları.

Moghanirahimi, Samad. (2021). “Tarihten Günümüze İran’daki Türkler ve Türk-İran İlişkileri”. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 5 (2), 213-220.

Tanıtım Yazısı

TARİHTEN GÜNÜMÜZE İRAN’DAKİ TÜRKLER VE TÜRK-İRAN İLİŞKİLERİ*

The Turks in Iran and The Turkish-Iran Relations from History to The Present

Hazırlayan: Samad MOGHANIRAHİMİ**

Yaklaşık bin yıldır Türkler, İran tarihi ve coğrafyasındaki sosyal ve siyasi gelişmelerin şekillenmesinde önemli rol oynamışlardır. Tarihte İran coğrafyasında birçok Türk hükümeti kurulmuş ve bu coğrafya üzerinde ticari, siyasi, eğitim gibi alanlarda pek çok faaliyet göstermişlerdir. Gazneliler, M.S. 963’ten başlayarak 224 yıl boyunca; Selçuklular, M.S. 1037’den başlayarak 157 yıl boyunca; Harezmsahlar, M.S. 1098’den başlamak üzere 221 yıl boyunca; İlhanlılar, M.S. 1256’dan başlayarak 79 yıl boyunca; Çupaniler, M.S. 1335’ten başlayarak 22 yıl boyunca; Celayeriler, M.S. 1335’ten başlayarak 97 yıl boyunca; Timurlular, M.S. 1370’ten başlayarak 136 yıl boyunca; Karakoyunlular, M.S. 1378’den başlamak üzere 91 yıl boyunca; Ak Koyunlular, M.S. 1378’den başlayarak 130 yıl boyunca Kafkasya, Doğu Anadolu ve Kuzey İran bölgelerinde; Safeviler, M.S. 1501’den başlayarak 221 yıl boyunca İran, Pakistan, Afganistan, Türkmenistan ve Kafkasya bölgelerinde; Afşarlar, 1736’dan başlayarak 60 yıl boyunca; Kaçarlar, M.S. 1785’ten başlayarak 140 yıl boyunca İran ve Kafkasya bölgelerinde hâkimiyet kurmuşlardır.

Tarihte İran coğrafyasında kurulan tüm bu Türk devletlerinin dışında günümüzde de yerli olarak İran coğrafyasında yaşam süren birçok Türk halkı vardır. Çoğunluk olarak *Karapapaklı*, *Sungurlu*, *Afşar*, *Şahseven* boyları; Erdebil, Hemedan, Zencan, Gazvin, Tahran, Alborz eyaletlerinde yaşam sürmektedir. Türk dünyasının; yani İran coğrafyasının en güneyinde, Kaşkayın ve etrafına yakın olan ve Kaşkayın halkıyla benzer kültür ve şive özelliklerine sahip olan *Nefer*, *Bayat*, *İnanlı*, *Baharlı*, *Bıçakçı*, *Halaç* gibi Türk toplulukları ise Fars, İsfahan, Kerman, Buşehr, Kohgiluyeh, Çarmahal, Huzistan gibi eyaletlerde dağınık şekilde yaşamaktadır. İran’ın Kuzey doğusunda ise Türkmenler ve Horasan Türkleri, Golestan ve Horasan eyaletlerinde yaşamaktadırlar.

İran coğrafyası üzerindeki Türk hâkimiyeti yüzyıllar sonra 20. yüzyılın ilk çeyreğinde sona ermiştir. Kaçar hanedanının yıkılmasının ardından, İran-Pehlevi hükümeti iktidara gelmiştir. Bu iktidar değişimi, İran Türkleri için önemli ve olumsuz bir dönüm noktasıdır. Bu dönemden itibaren İran’da yaşayan Türkler, çeşitli kısıtlamalara maruz kalmıştır. Pehlevi Döneminde başlayan “*Persleşme*” ideolojisi ile birlikte Türkler arasında, yaşadıkları İran topraklarında kendi kimliklerini koruma ve kültürlerini canlı tutma bilinci uyanmıştır. Bugün Türklerin İran siyasetinde ve ekonomisinde önemli ve kritik bir rol oynamadıkları görülmektedir. Bununla birlikte Türkçe medya araçları, TV, radyo, gazete,

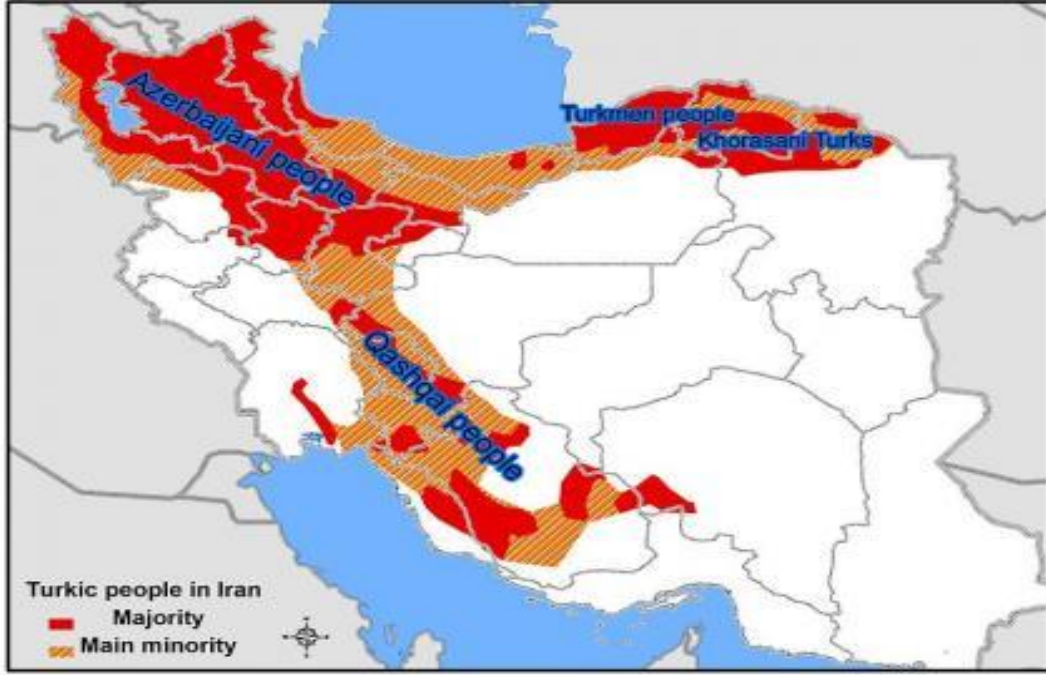
* Geliş Tarihi / Received: 25.12.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 27.12.2021. DOI: 10.34189/asyam.5.2.008

** Gazi Üniversitesi, s.mughanli@gmail.com, ORCID ID:https://orcid.org/0000-0002-3737-1345

dergi ve Türkçe eğitim ve öğretim haklarına Anayasal olarak sahip olmaları; ancak bu hakların devlet tarafından desteklenmemesinden dolayı uygulanmaması Türklerin İran mevcut hükümetiyle çatışmalarının bir nedenidir.

Yaklaşık 85,580,941 nüfusu olan İran'ın genetik olarak neredeyse yarısı Türk kökenli, diğer yarısı ise Arap, Kürt, Beluç, Lor, Gilek, Mazen, Kormanc ve Fars kökenli olarak bilinmektedir. Buna karşın yıllardır İran coğrafyası üzerinde yaşam sürdüren Türklerin İran'daki çeşitli topluluklar ya da hükümetler tarafından bilinçli olarak asimile edilmesi nedeniyle psikolojik olarak kendisini Pers hisseden insanların sayısı artmıştır. Ancak yine de nüfus temelinde bakıldığında İran nüfusunun büyük bir kısmını Türk kökenli halkların oluşturduğu görülmektedir.

Harita 1. İran'daki Türk Halkı

Türklerin Farsçaya değer verip onu edebi eserlerinde, günlük yaşantılarında, devlet yönetiminde ve daha başka sahalarda yaşatmaları ise Türklerin kendini Pers hissetmeye başlaması sorununu tetiklemiştir. Bunun yanında kadim Türk kültürü de İran coğrafyası üzerinde yaşayan ve Türk olmayan toplulukları etkilemiştir. İki farklı kadim kültüre sahip bu iki halk birbirinden farklı faydalar sağlamışlardır. Ulusların arasında görülen etkileşimlerin ve çeşitli konular üzerinde varılan anlaşmaların, halklara farklı alanlarda katkılar sağladığı da bir gerçektir. İran'da yaşayan Türklerin şikâyetçi oldukları konu ise o topraklarda azınlık değil, çoğunluk durumunda olmalarına rağmen, eşitlik durumunun iyi yönetilememesi ve Türklerin özlük haklarına tam olarak sahip olamamasıdır. Türklerin de yaşadıkları İran topraklarında devlet otoritesi halklar arasında eşitlik sağlarsa İran nüfusunu oluşturan 40 milyon Türk halkı da İran ve diğer Türk dünyası devletleri arasında yapılabilecek iş birliği çalışmalarında aracı rolünde olabilecektir. Böylece hem İran yönetimi ve İran yönetimi altında faaliyet sürdüren Türk halkları hem de diğer Türk dünyası devletleri, önemli bir güven ve güç kaynağına sahip olmuş olacaktır. Fakat İran Türkleri özellikle de yönetim tarafından gördükleri baskılardan ve uygulamaya tabi tutuldukları kısıtlamalardan dolayı kendi dillerini ve özgür medyalarını yurt dışında aramaktadır. Yurt dışındaki ülkelerin arasında ise en çok Türkiye'nin medyasından, sinemasından, müziklerinden, giyim kültüründen etkilenilmektedir. İran Türkleri, seyahat etmek ve eğitim için de en çok Türkiye'yi tercih etmektedir. Türkiye'yi seçmelerinin sebebini ise mesafe, para birimi, kültür ve dinlerini rahat yaşayabilmeleri, dillerini özgürce kullanabilmeleri gibi unsurlar oluşturmaktadır. Türkiye'den sonra tercih edilen yerler arasında Azerbaycan da vardır (<https://www.trt.net.tr/persian/brnmh-h/2018/05/23/trkhh-dr-yrn-qlyt-mhswb-nmy-shwnd-977594>).

Daha önce de belirtildiği gibi Türk dilinin kullanılması konusunda İran Türkleri için bazı kısıtlamalar mevcuttur. Çok az sayıda İran Türkü, Türkçeyi Azerbaycan ve Türkiye ülkelerinden Latin

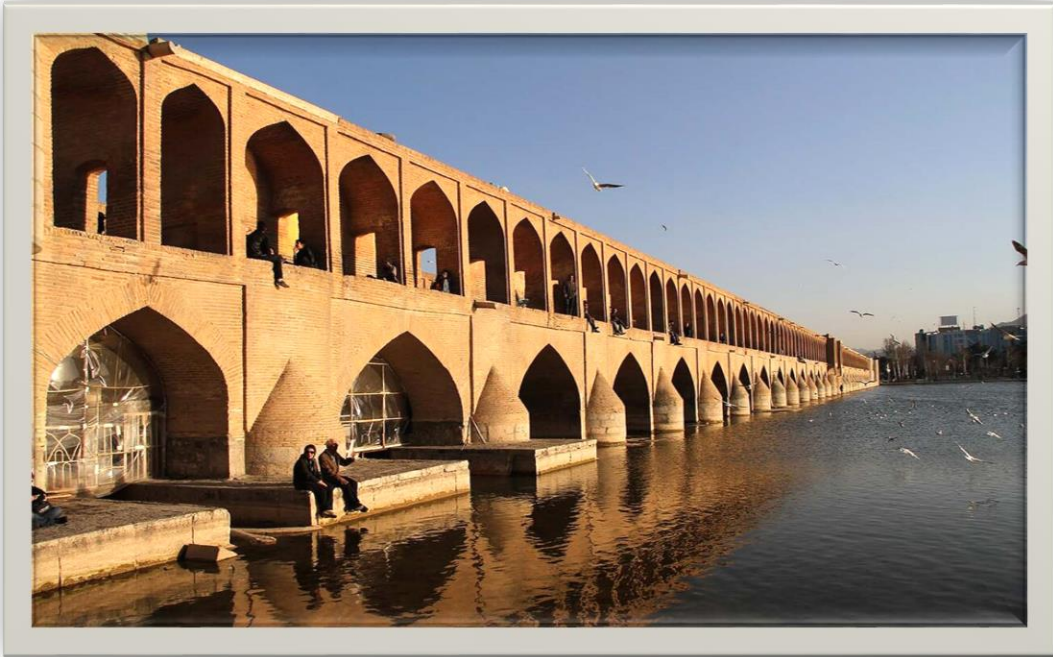
alfabesi üzerinden öğrenmeye çalışıp kendi aralarında kullanmaya çalışmaktadır. İran'da az sayıda olmakla birlikte Türkiye Türkçesinin eğitimini veren kurslar da vardır. Bu faaliyeti gerçekleştiren kurumlardan biri de *Yunus Emre Enstitüsü*'nün Tahran'da bulunan şubesidir. Eğitim kurumları dışında Türk dizileri, filmleri İran Türkleri için Türkiye Türkçesini öğrenmek adına bir yoldur.

İran Türkleri eserlerinde Arap alfabesini kullanmayı tercih etmektedir. Bunun sebebi ise İran'da eğitimin Farsça olarak yürütülmesidir. Bunun dezavantajı ise İran Türklerinin dertlerini Türk dünyasına anlatamamalarıdır. İran Türkleri eserlerinin çoğunu da Farsça yazmışlardır. Bu eserlerin arasında çok önemli eserler var ki Türkçeye tercüme edilmesi önem taşımaktadır. İran'da Türkçe ve Farsça şiir yazan yüzlerce Türk şairden birkaçı “مولانا *Mevlâna*, *Usta Şehriyar*, *Nazami Gencevi* (*Lily*, *Majnoon*, *Shiron*, *Farhad* vb. eserlerinin yaratıcısı), خاقانی *Kaani*, صائب تبریزی *Saeb tebrizi*, Şeyh Mahmud *Shabestari*, *Parvin Etesami* (ilk kadın şair), لسان شیرازی *Lisan i şirazi*, قطران *Qetran*” gibi isimlerdir. İran Türkleri arasındaki bilim insanları ise *İbnisina*, *Biruni*, *Farabi*, *Hayyam*, *Harezmi*'dir.

İran Türkleri arasında kalabalık nüfusa sahip olan Azerbaycan Türkleri ile Türkmenler ise dil ve kültür konusunda daha çok koruyucu olmuşlar ve yaşadıkları yerlerde çoğunluk durumunda oldukları için başka kültürlerden daha az etkilenmişlerdir. Ayrıca Türkmenler, başka etnik gruplarla gerçekleştirilen evliliğe olumlu bakmamışlar ve bu duruma karşı kapalı bir Türk grubu olarak yaşamlarını sürdürerek kültürlerini korumaya çalışmışlardır. Ancak Kaşkayılar ve İran Türklerinin daha az kısmını oluşturan boylar, dağınık yaşadıkları için de Azerbaycan ve Türkmen Türklerinin tam tersi daha fazla asimile olmuşlardır. Bunlara rağmen İran'da yaşayan Türk halkları; düğün, giyim, yemek, halı gibi kültüre dair unsurlarda, Eski Türk kültür izlerini takip etmeye ve uygulamaya devam etmektedir. İran Türklerinin eski Türk yaşam kültürünü günümüzde de sürdürmesine bir diğer örnek ise hem yerleşik hem de konar-göçer tarzda yaşam sürdürmeleridir. Konar-göçer tarzda yaşamını devam ettiren gruplar, yaz ve kış mevsimlerinde yaylak ve kışlak olmak üzere iki farklı yaşam alanı arasında yer değiştirmektedir. Konar-göçer gruplar daha çok hayvancılık ve çiftçilik ile uğraşmakta, ama kuraklıktan dolayı İran Türkleri arasında da konar-göçer tarzda yaşam biçimini benimseyenlerin sayısı gittikçe azalmaktadır. Yerleşik yaşam süren Türk halkı ise İran'ın petrol ve gaz kaynakları bakımından zengin olmasına rağmen güçlü ekonomik şartlara sahip değildir ve İran Türkleri arasında işsizlik oranı yüksektir. Bunların yanında balıkçılık ve sanayi sektörlerinde çalışan İran Türkleri de vardır.

İran'da Türklerin İzi

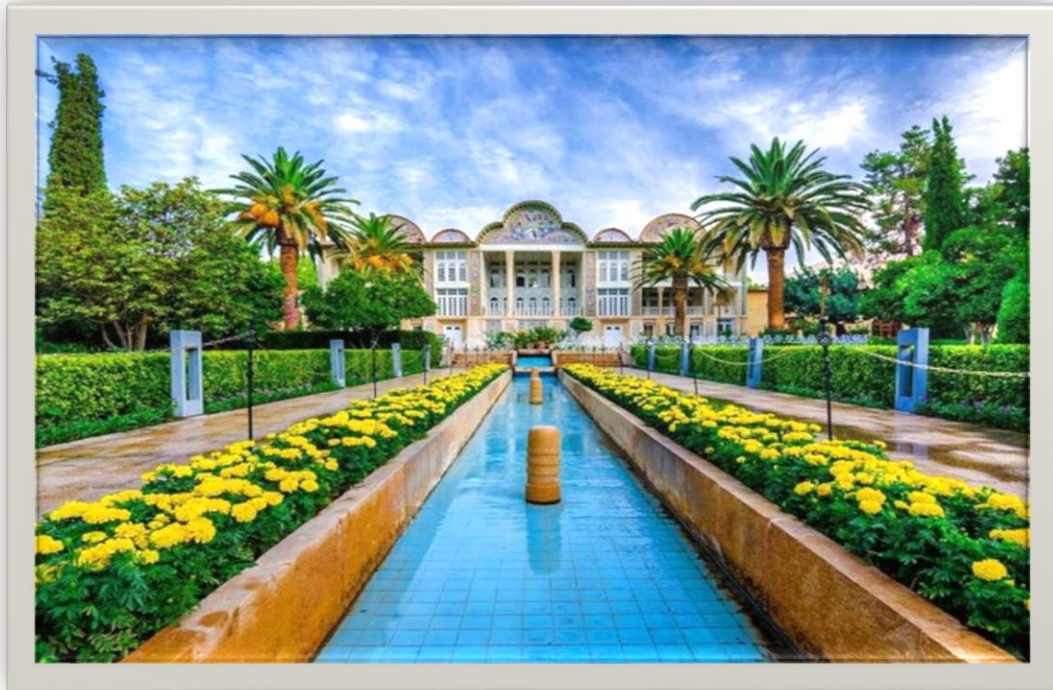
Resim 1. 33 köprü – 33 pol, Safevîlerin eseri, İsfahan.

Resim 2. Erg Tebriz

Resim 3. Kaşkayılar, Bağ-1 Erem, Şiraz

İran Türkleri ve Türk dünyası ile ilgili şunlar aktarılabilir:

Şivesi Cumhuriyet Azerbaycan gibidir. Qashqai'ların da son tarihî bağlantısı; yani Akkoyunlu Devleti ve dolayısıyla Türkiye'nin Trabzon, Bayburt ve Gümüşhane, Erzurum gibi illeri ile bir bağlantısı vardır. O yüzden şivesi Türkiye ve Azerbaycan'ın ortasında bir karışımdır. İran Türkleri en az 5000 yıllık Sümer tarihine bağlı olduğu için, İran'ın güneyde Sümerlerin bulunduğu yerlerde yer alan o günkü Kaşkaylıların etrafındaki türküler Sümer'den kalıntı sayılabilir. Ancak sonradan Türkistan, Uygur, Özbekistan, Azerbaycan ve Türkiye'den Qashqai bölgesine gelip kalan gruplar olmuş ve sonradan Qashqai ismini almıştır. Qashqai ismi için Özbekistan'ın Kaşka Derya Gölü'nün ismini aldığı söz konusudur. Aynı zamanda alını beyaz hayvanlar üzerinden alınan bir isim de olabilir. Son zamanlarda Qashqai dediğimizde Kayı boyuna bağlı grup olduğunu söyleyen de vardır.

İran Türkleri bir zaman Şah İsmail etkisiyle Şii mezhebine yönelmiştir. Azerbaycan'da ve Türkiye'de; bu mezhep konusu eskiden Türk dünyasıyla ayrıştırıcı bir etken olsa da günümüzde gençler tarafından ciddiye alınmamaktadır. İran Türkleri daha çok medya ve iletişim olarak Türk dünyasından kültürel konuları takip etmekte ve bu konulara vurgu yaparak bağlantılar kurmaya çalışmaktadır. Türk dünyası daha da çok birleşmek için Türkiye'den sonra ciddi nüfusa sahip olan İran Türklerini ihmal etmemelidir. Güçlenmek için kültür dışında turizm, eğitim, ticaret, evlilik, medya aracılığıyla köprüler kurulmalıdır. Stratejik olarak da İr Kaşkaylılar, Bağ-ı Erem, Şirazan Türk dünyasının bitişik topraklar olarak Doğu'dan Batı'ya Karayolları ve Deniz Yolları, Hava Yolları ölmek üzere kilit bir coğrafyadır. Doğudan Türkmenistan, Özbekistan'ı; Batıdan Azerbaycan'ı Türkiye ile birleştirerek Türk dünyasının daha da yüksek bir seviyeye götürülmesine sebebiyet verecektir.

Bir başka kayda değer örnek, Türk dünyasının en çok taraftarı olan traktör sazı Tebriz futbol takımıdır ki maçlarda 100000 kişi beraber Türkiye'yi, Karabağ'ı ve Doğu Türkistan'ı sloganlarla desteklemiştir. Bu takımın bir küçük örneği de Qashqai futbol takımıdır.

Son yıllarda seçilen milletvekillerinin arasında Türk vekillerin bir fraksiyonu oluşmuştur. Milletvekillerinden yaklaşık sayı olarak üçte biri oluşturması, başta sevindirici olsa da uygulamada Türklerin isteklerinin hiçbiri icra edilmemiştir. Çünkü onların çoğu gerçekten Türk milliyetçiliğinin temsilcisi ne yazık ki değildir.

İran Türkleri araştırma ve yayın için aslında çok bakir bir Türk topluluğudur. Bunların arasında yaygın olan Türkler dil ve kültür örneğinde çok tehlikeli bir durumdadır; onun için akademik çalışanlara bunların dil ve kültürünü araştırıp yazmaları önerilmektedir.

Başka bir husus Qashqaiların bulunduğu coğrafya; yani eskiden de Qashqai eyaleti adında olan eyalet, Fars eyaleti diye adlandırılmıştır. Bu coğrafyada 25 yıllık bir sözleşme ile petrol ve gaz alanları devlet tarafından Çin Devleti'ne çalışmak için sözleşme ile verilmiştir ki bu konu Uygur Türklerine benzer bir durum olmasından çekinen Türkleri rahatsız etmiştir.

Günümüzde İran'da araştırmacıların çoğuna göre Sümer halkının tarihi ve dili en yakın Türklerle bağlantılıdır. Sümerler İran'da bulduklarından günümüzdeki İran Türkleri kendilerini Sümerlerle aynı kökten bilmektedir (<https://turanian.blog.ir/tag/>).

Fotoğraflar

Kaynak: (<https://www.kacgun2017.com/genel/azerbaycan-yoresel-kiyafetleri-hakkinda-bilgi.html>).

Kaynak: (<https://www.facebook.com/494719847227918/photos/>).

Kaynak: (<https://www.facebook.com/cheapcharter/photos/>).

Kaynak: (<https://talentcity.ir/turkmen-men-s-clothing>).

Sonuç olarak; İran'daki Türk halkı azınlık olarak görülemez.

Harita 2.

Kaynak: (<https://twitter.com/azizarazli/status/471652337971634176>).

Budulgan, Seyit Ali. (2021). “İran”. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 5 (2), 221-226.

Tanıtım Yazısı

ÜLKE TANITIMI
COUNTRY PRESENTATION

İRAN*

Iran

Hazırlayan: Seyit Ali BUDULGAN**

* Geliş Tarihi / Received: 25.12.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 26.12.2021. DOI: 10.34189/asyam.5.2.009

** Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, seyit.budulgan@hbv.edu.tr, ORCID ID:https://orcid.org/0000-0002-3140-8098

Tarihçe

Ortadoğu, Avrupa ve Asya arasında bir köprü konumunda olan İran coğrafyası tarih boyunca pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. İran'da sırasıyla Pers İmparatorluğu, Büyük İskender ve sonrasında kurulan Seleukos hanedanı, Part İmparatorluğu, Sasani İmparatorluğu, İslam fetihleri ile Emevi ve Abbasi hanedanları, Büyük Selçuklular ve ardılları, Moğol fetihleri ile İlhanlılar, Timur Devleti, Karakoyunlu ve Akkoyunlular, Safeviler, Afşar hanedanı, Kaçar hanedanı hâkimiyet kurmuştur. 19. yüzyılda Afganistan ve Rusya lehine büyük toprak kaybı yaşayan İran'da, 1906 yılında ilk Anayasa kabul edilmiştir. İran 1907 yılında gerçekleştirilen Rus-İngiliz Anlaşmasıyla nüfuz bölgelerine ayrılmıştır (Berthels,1978: 1015-1028). I. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan gelişmeler ve İran'da artan Cumhuriyet taraftarlığı neticesinde Kaçar hanedanının son hükümdarı Ahmet Şah, Rıza Han ve Meclis tarafından tahttan indirilmiştir. 31 Ocak 1924'te İran Meclisi Avrupa'da bulunan Ahmed Şah'ı tahttan indirdiğini bildirmiş, 12 Aralık 1925'te Meclis tarafından Rıza Han'a "*Şehinşah*" unvanı verilmiştir. Rıza Han'ın 25 Nisan 1926'da Tahran'da bulunan Gülistan Sarayı'nda taç giymesi ile İran'da Pehlevî hanedanı dönemi başlamıştır (Kurtuluş, 2008: 67).

İran 1941 yılında Alman tehdidi bahane edilerek İngiliz ve Sovyet kuvvetleri tarafından işgal edilmiş, Rıza Şah tahttan feragat zorlanarak yerine oğlu Muhammed Pehlevi getirilmiştir. Bu dönemde SSCB İran topraklarında özerk rejimler oluşturmuş, 1946 yılında ise İran'dan çekilmiştir. 1951-54 yılları arasında İran yönetimi, parlamento ve petrol endüstrisini millileştirme girişimlerinde bulunmasına karşın İngiltere'nin ambargosu ile karşı karşıya kalmıştır. 1954 yılında İngiliz, Amerikan, Hollanda ve Fransız şirketlerinden oluşan bir konsorsiyum ile anlaşma yapılarak petrol endüstrisi tekrar faaliyete geçirilmiştir. 1961-63 yılları arasında Şah tarafından başlatılan Beyaz Reform sürecinde uygulanan toprak reformu dinî muhalefeti ortaya çıkarmıştır. 1969-1970 döneminde petrol gelirleri yükselmiş ve orduda modernizasyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir. 1978 yılına gelindiğinde sürgündeki Ayetullah Humeyni liderliğindeki dini muhalefet güçlenmiş ve genel bir ayaklanmaya dönüşmüştür. 1979 yılında Şah'ın ülkeyi terk etmesiyle Pehlevi hanedanı sona ermiş ve İslam Devrimi gerçekleştirilerek İran İslam Cumhuriyeti kurulmuştur. 1980-88 yılları arasında İran ve Irak arasında gerçekleşen savaş sosyal, ekonomik vb. pek çok alanda ülke açısından yıkıcı sonuçlar ortaya çıkarmıştır. 1989 yılında Humeyni'nin ölümü sonrasında Hamaney dinî liderliğe getirilmiş, Başbakanlık kaldırılarak Rafsancani Cumhurbaşkanı seçilmiştir. İki kez Cumhurbaşkanlığı yapan Rafsancani sonrasında sırasıyla, Seyyed Mohammad Hatemi (1997'de Birinci Cumhurbaşkanlığı Dönemi, 2001 yılında ise İkinci Cumhurbaşkanlığı Dönemi başlamıştır), Mahmud Ahmedinejad (2005'te Birinci Cumhurbaşkanlığı Dönemi, 2009 yılında ise İkinci Cumhurbaşkanlığı Dönemi başlamıştır), 2013 yılında Cumhurbaşkanı olarak seçilen Hasan Ruhani 3 Ağustos 2021 tarihine kadar görevini sürdürmüş, bu tarihte göreve Sekizinci İran Cumhurbaşkanı olarak İbrahim Reisi seçilmiştir (<http://tahran.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/331818>).

İklim ve Coğrafya

Güneybatı Asya'da bulunan İran'ın güneyinde Umman ve Basra Körfezi bulunurken, kuzeyinde Hazar Denizi bulunmaktadır. Başkenti Tahran olan İran, Türkiye, Azerbaycan, Ermenistan, Irak, Pakistan, Afganistan ve Türkmenistan ile kara sınırlarına sahiptir. Ülke Asya-Ortadoğu-Kafkasya üçgeni arasında bulunup jeo-stratejik açıdan önemli bir konuma sahiptir. Ülkenin yüzölçümü 1.648.195 km²'dir. 2015 yılı idari bölünmesine göre ülkede 31 ostan (il ya da eyalet), 429 şehrestan (ilçe), 1057 bölüm (bahş) ve 2589 adet dehestan (kırsal alan) bulunmaktadır. İran'ın idari yapısını oluşturan il ya da eyaletler şunlardır: *Erdebil, Doğu Azerbaycan, Batı Azerbaycan, Gilan, Zencan, Mazenderan, Kazvin, Hamedan, Kürdistan, Gülistan, Kuzey Horasan, Razavi Horasan, Güney Horasan, Yezd, Semnan, Tahran, Kum, Merkez, Kirmanşah, İlam, Luristan, İsfahan, Çaharmahal ve Bahtiyari, Huzistan, Kohkiluyeh ve Buyeh Ahmed, Fars, Alborz, Kirman, Buşehr, Hürmüzgan, Sistan ve Belucistan*. 2016 yılı istatistiklerine göre İran'ın yüz ölçümü bakımından en büyük eyaletleri, *Sistan ve Belucistan* (183.193 km²), *Kirman* (180.795 km²), *Güney Horasan* (140.634 km²), *Fars* (122.608 km²), *Horasan Razavi* (118.854 km²)'dir (Koday, 2020: 144-150).

İran'ın büyük bölümünü Hazar Denizi kıyılarından Basra Körfezi'ne kadar uzanan dağlık bölge oluşturur. İran'da büyük akarsular bulunmamaktadır. Buna karşın Sistan vadisine dökülen Hilmand ve güney bölgelerde kaybolan Heri-Rûd nehirleri bulunmaktadır. Dağ vadileri ve çöller ile dağlar arasında

sıkışmış bazı su kaynakları bu bölgelerde tarımı mümkün hale getirmektedir. Ayrıca tarımda yer altı su kaynakları önemli bir yer tutmaktadır. İran şehirleri ve kırsal yerleşimleri arasındaki bölgeler genel olarak çöl manzarası sergiler. Merkezî İran'da bulunan topraklar genelde tuzludur. Hazar Denizi ile Hazar Denizi arasında İran platosu bulunur ve Kafkas, Zagros, Elbruz, Dermavent dağları ülkenin en önemli dağlarını oluşturur. İran Kurak bir yapıya sahiptir ve ülkenin en büyük çölleri Kebir ve Lut çölleri'dir. Ülkede Urmiye Gölü gibi pek çok göl ve pek çok da tuz gölü vardır. Hazar Denizi kıyılarında ormanlar bulunan İran'da, ovalar genel olarak Hazar ve Arvand Rûd (Şatt-ül-Arap) nehri civarında bulunmaktadır (Berthels, 1978: 1013-1015). Yüzdelik olarak ülkenin %55'ini çayırılık alanlar, %23'ünü çöller, %14'ünü tarıma elverişli alanlar ve %8'ini ormanlık sahalar oluşturmaktadır (<https://www.aa.com.tr/tr/ulke-profilleri/iran/903459>).

İran genel olarak kurak bir yapıya sahip olsa da ülkede üç tip iklim görülmektedir. Hazar Denizi kıyılarında subtropikal iklim görülürken, iç kesimlere doğru kurak ve yarı-kurak iklim tipi görülmektedir (T.C. Ticaret Bakanlığı İran Ülke Profili, 2020: 4).

Nüfus

İran'ın toplam nüfusu 83 milyon olup, resmî dili Farsçadır. Ülkede Farslar ve Azeri Türkleri çoğunluğu oluşturup, Türkmenler, Kaşgaylar, Afşarlar, Halaçlar, Kürtler, Lorlar, Araplar ve Beluciler önde gelen diğer unsurları oluşturmaktadır. Ülkede Farsça dışında, Azeri, Türkmen, Halaç, Afşar ve Kaşgay Türkçe lehçeleri ile Kürtçe, Arapça ve Beluci dilleri konuşulmaktadır (<https://www.mfa.gov.tr/iran-kunyesi.tr.mfa>). İran'da yaklaşık olarak 90 dil ve lehçe konuşulduğu tahmin edilmektedir (<https://www.aa.com.tr/tr/ulke-profilleri/iran/903459>). İran'da nüfusun en fazla olduğu eyaletler; *Tahran* (13.268.000), *Horasan Razavi* (6.435.000), *İsfahan* (5.121.000), *Fars* (4.851.000), *Huzistan* (4.711.000)'dır. Nüfusun en az olduğu eyaletler ise; *İlam* (580.000), *Semnan* (702.000), *Kohgiluyeh ve Buyer Ahmed* (713.000), *Güney Horasan* (769.000), *Kuzey Horasan* (863.000)'dır. Nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu eyaletler; *Tahran*, *Elburz*, *Gilan*, *Mazenderan* ve *Kum*'dur. Nüfus yoğunluğunun en az olduğu eyaletler; *Güney Horasan*, *Semnan*, *Sistan ve Belucistan*, *Yezd* ve *Kirman*'dir (Koday, 2020: 150-151). 2018 yılı istatistiklerine göre İran nüfusunun %43-45'ini Farsların, %40-42'sini Türklerin, %6-6,5'ini Kürtlerin, %2-2,5'ini Arapların ve %9-10'unu diğer etnik gurupların oluşturduğu tahmin edilmektedir (Jannatov, 2021: 508). İran nüfusunun %90'ı Şii, %8'i Sünni Müslümanlardan oluşmaktadır (T.C. Ticaret Bakanlığı İran Ülke Profili, 2020: 3). Ülke genelinde Şiilik yaygın olsa da Sünni İslam, Hristiyan, Musevi, Zerdüş ve diğer azınlık inançları da kendilerine yaşam alanı bulmaktadır (Dilek, 2011: 28).

2019 yılı verilerine göre yaklaşık 83 milyonluk bir nüfusa sahip olan İran'da, nüfusun %49,4'ünü kadınlar oluşturmaktadır. Genç bir nüfusa sahip olan İran'da 15-64 yaş aralığındaki kesim %69'luk bir dilimi kaplamaktadır. Kentleşme oranının %75 oranında olduğu ülkede ortalama yaşam süresi 64 yaş olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı verilerine göre İran'da işsizlik oranı %11,4 (aktif iş gücü 27,9 milyon) iken kadın iş gücü içerisindeki işsizlik %19, erkek iş gücü içerisindeki işsizlik %10 olarak hesaplanmıştır. Genç (15-24) işsizlik oranı ise %26'ya düşmüştür (T.C. Ticaret Bakanlığı İran Ülke Profili, 2020: 3-4).

Ekonomi

2019 yılı verilerine göre 463 milyar dolarlık GSYİH'na sahip olan İran'ın para birimi İran riyalidir (T.C. Ticaret Bakanlığı İran Ülke Profili, 2020: 5-6). İran zengin yeraltı kaynaklarına sahip bir ülkedir. Ülkede başlıca doğal kaynaklar petrol (dünya rezervlerinde üçüncü sırada) ve doğalgaz (dünya rezervlerinde ikinci sırada) olmakla birlikte, çinko, bakır, demir, uranyum, kurşun, krom, manganez, kömür, sülfür ve altın gibi madenler de çıkarılmaktadır. Dünyanın en büyük çinko ve ikinci büyük bakır rezervi İran'da bulunmaktadır. Ayrıca ülke demir rezervi bakımından dünyada dokuzuncu sırada yer almaktadır. Maden zenginliğine rağmen İran'da madencilik sektörü yeterince gelişmemiştir. Devlet maden sektörünün geliştirilmesi amacıyla yatırımları teşvik etmektedir. İran ekonomisinin temeli petrol ve doğalgaz ihracatına dayanmakla birlikte devlet ekonomide etkin bir rol almaktadır. İçeride dönük, kapalı ve kısıtlı bir rekabet ortamının bulunduğu ülke ekonomisinde kamunun baskın olduğu görülmektedir. Buna karşın son yıllarda gerçekleştirilen özelleştirmeler ile özel sektörün geliştiği gözlemlenmektedir (T.C. Ticaret Bakanlığı İran Ülke Profili, 2020: 4-5). İran'da ekonomi, %40'ı doğrudan ve %45'i İslami kurallara dayalı vakıflar tarafından dolaylı olmak üzere devlet kontrolindedir. Bonyad adı verilen

vakıflar vergiden muaftır ve devlet desteği ile büyük tekeller oluşturmaktadırlar. Bonyadlar/Vakıflar İran sanayisinin pek çok alanında yer almakla birlikte, yurt dışında da yatırımlar gerçekleştirmektedirler (Dilek, 2011: 29-30). 2018 yılı verilerine göre sektör paylarına bakıldığında İran ekonomisinde %55 hizmet sektörünün, %22 sanayi ve maden sektörünün, %13 petrol sektörünün ve %10 ile tarım sektörünün ön plana çıktığı görülmektedir (<https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/guney-asya/iran/raporlar/musavirlik-raporlari>).

İran nükleer enerji sahasında çalışmalarını 1967 yılında ABD'den satın alınan 5MW'lık hafif su araştırma reaktörü ile başlatmıştır. 1958 yılında Uluslararası Atom Enerji Ajansı'na üye olan İran, 1968 yılında Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması'nı imzalamış, 1977 yılında ABD ile nükleer iş birliği anlaşması yapmıştır. İran'da nükleer enerji faaliyetlerine Fransız ve Alman firmaları da katılmıştır. İslam Devrimi sonrası Batı ile ilişkileri kötüleşen İran, 1990 yılında nükleer alt yapının tamamlanması amacıyla SSCB ile anlaşmıştır. İran nükleer çalışmaları sırasında Pakistan'dan da yardım almış ve uzun yıllar süren nükleer çalışmalar neticesinde kitle imha silahları üretebilecek bir alt yapıya sahip olmuştur. Uluslararası Atom Enerji Ajansı'nın, İran'ın nükleer silah yapımında kullanılan polonyum -210 maddesine sahip olduğunu bildirmesinin ardından uranyum zenginleştirme faaliyetlerinin durdurulacağına dair söz verilmiş; ancak İran çalışmalarını sürdürmüştür. İran'ın nükleer faaliyetleri Batı ülkeleri tarafından şiddetle karşılanmış ve İran'a karşı pek çok yaptırım gerçekleştirilmiştir (Birdişi, 2012: 36-41). 2015 yılında İran ile ABD, İngiltere, Fransa, Çin, Rusya ve Almanya arasında imzalanan anlaşma ile İran'ın nükleer çalışmalarına karşılık 1979 yılından itibaren gerçekleştirilen ABD ambargosu, Anlaşmanın 2016 yılında yürürlüğe girmesiyle kaldırılmıştır. Anlaşma ile Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'nun askeri üslere kontrollü girişine izin verilmiş, ayrıca İran'a uygulanan uluslararası yaptırımların kademeli olarak kaldırılması planlanmıştır (<https://tr.euronews.com/2018/11/09/abd-nin-yeniden-baslayacak-iran-yaptirimlar-neler-ab-nin-pozisyonu-ve-turkiye-ye-etkileri>). Ancak 2018 yılında ABD'nin anlaşmadan çekilmesiyle İran'a yönelik yaptırımlar yeniden uygulanmaya başlanmıştır. 2021 yılında Viyana'da anlaşma için tekrar bir araya gelen tarafların müzakereleri Kasım ayında başlamıştır. İran, ABD tarafından uygulanan yaptırımların kaldırılmaması halinde anlaşmayacağını ileri sürerken, anlaşmadan çekilen tarafın ABD olduğunu vurgulamıştır (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-59455866>). Zengin petrol ve doğalgaz kaynaklarına sahip olmakla birlikte, nükleer enerji alanında da gelişme sağlayan İran, Şanghay İşbirliği Örgütü'ne gözlemci üye olarak katılmıştır. ŞİÖ'ne asil üye olarak katılmayı planlayan İran'ın bu hedefi doğrultusunda nükleer gücünü arttırmayı amaçladığı düşünülmektedir (Birdişi, 2012: 41).

Dış İlişkiler

İran uluslararası pek çok kuruluşa üyedir. İran'ın üye olduğu kuruluşlar; BM, İslam İşbirliği Teşkilatı, İslam İşbirliği Teşkilatı Parlamentolar Arası Birliği (İSİPAB), D-8 (Developing 8), Bağımsızlar Hareketi (NAM), Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütü (KSYÖ) ve Şangay İşbirliği Örgütü (Gözlemci Üye)'dür. İran, İslam Devrimi gerçekleştikten sonra dış politikada yalnızca din ve mezhep temelinde hareket etmemiş, pragmatist bir yaklaşımla ulusal çıkarlarını da gözetmiştir. İran dış politikasının oluşumunda jeo-stratejik gerçeklik, tarihsel ve dinsel altyapı ile bölgesel-küresel gelişmeler dikkate alınmıştır. Dış politikanın nihai hedefi İran'ın bölgesel ve ekonomik olarak bağımsız bir güç olmasını sağlamak olmuştur. İran-İrak Savaşı ve Körfez Savaşları sonucunda körfez ülkeleri ABD ile güvenlik anlaşmaları imzalamış, ABD körfez ülkelerinde üsler kurmuştur. ABD üsleri İran'ın radikal politikalar geliştirmesinde etkili olmuştur. İran'ın Orta Doğu'da izlemiş olduğu radikal ve İsrail karşıtı politikalar bölgesel müttefikler, ABD çıkarları ve İsrail için bir tehdit unsuru oluşturmuş, ABD İran'a karşı Suudi Arabistan'a destek vermiştir. İran'ın nükleer güç sahibi olması başta bölge devletlerinin güvenliği olmak üzere, ABD'nin bölge çıkarlarını tehlike altına sokmuş, bu nedenle İran'ın nükleer programına karşı ciddi yaptırımlar uygulanmıştır (Acar, 2018: 105-108).

İran, Orta Asya politikalarında tarihi-ideolojik bir bakış açısı izlemektedir. İran'ın siyasal eğimlerinin merkezlerini temsil eden coğrafyalar, egemenlikleri altında olmasa da daima hükmedilmek istenen ve İranlı yöneticiler tarafından İran'ın ayrılmaz bir parçası olarak görülen bölgelerdir. Orta Asya, İran yöneticileri ve elitleri tarafından siyaset, kültür ve medeniyet tarihi açısından bir "*kalp gâh*" olarak görülmüştür. 1991 yılında SSCB'nin dağılması ile kurulan Türk Cumhuriyetleri ve Tacikistan, İran için yeni bir politik saha ortaya çıkarmıştır. İran, Türkmenistan ve Tacikistan gibi bölge ülkelerini ilk tanıyan devletlerden biri olmuş, yakın çevresindeki Azerbaycan, Türkmenistan ve Tacikistan üzerine eğilmiştir.

İran, Orta Asya'da bağımsızlığını kazanan devletler için jeopolitik konumundan yararlanmayı ve böylece bu ülkelerin dünyaya açılması noktasında bir ulaşım kanalı olmayı hedeflemiştir. Orta Asya ülkeleri ile ilişkilerini geliştiren İran, bölgede ekonomik ve ticari iş birliğini geliştirmeye çalışmakta, hidrokarbon enerji kaynaklarının transferi konusunda çalışmalar yürütmektedir (Dilek, 2011: 45-59).

İran-Türkiye İlişkileri

İran ile Türkiye 400 yıla yakın bir süredir değişmeyen 560 km'lik bir sınırı paylaşmaktadır. Türkiye'nin İran'da Tahran Büyükelçiliği haricinde, Tebriz, Urmiye ve Meşhed Başkonsoloslukları bulunmaktadır. İran'ın ise Ankara Büyükelçiliği haricinde, İstanbul, Erzurum ve Trabzon Başkonsoloslukları bulunmaktadır. İran ile Türkiye arasındaki ilişkiler üst düzey ziyaretler ve diyalog esasına dayanarak yürütülmekte, karşılıklı dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. 2014 yılında kurulan Yüksek Düzeyli İş Birliği Konseyi ile İran ve Türkiye ilişkileri kurumsal bir çerçeveye oturtulmuş, konseyin ilk toplantısı dönemin İran Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani'nin ziyareti sırasında Ankara'da, ikinci toplantısı ise Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Tahran ziyareti sırasında yapılmıştır. İlerleyen dönemde Yüksek Düzeyli İş Birliği Konseyi toplantıları iki ülke Cumhurbaşkanlarının karşılıklı ziyaretleri esnasında gerçekleştirilmiştir (https://www.mfa.gov.tr/turkiye-iran_siyasi-iliskileri.tr.mfa).

İran ve Türkiye arasında ekonomik ve kültürel etkileşim dikkati çekmekte, iki ülke arasındaki turizm faaliyetleri öne çıkmaktadır. İran'dan Türkiye'ye gelen turist sayısı son yıllarda yaklaşık 2-2,5 milyon kişiye ulaşmaktadır. İran'dan başlıca ithalat ürünleri, petrol ve petrol ürünleri, doğalgaz, işlenmemiş çinko ile alüminyum ve sentetik lif ipliği vb. ürünlerden oluşurken, Türkiye'nin İran'a ihraç ettiği ürünler, tütün, bebek bezleri, hijyen ürünleri, çinko cevherleri, binek otomobiller, kara taşıt aksamaları, lif levha, kâğıt ve karton gibi ürünlerden oluşmaktadır (<https://www.mfa.gov.tr/iran-ekonomisi.tr.mfa>). İran ve Türkiye arasındaki ticaret hacmi 2001 yılında 1,6 milyar dolar iken, 2012 yılında 22 milyar dolara çıkarak rekor seviyeye ulaşmıştır (<http://www.aljazeera.com.tr/dosya/gecmisten-gunumuz-turkiye-iran-iliskileri>). Ancak 2018 yılında ABD'nin Kapsamlı Ortak Eylem Planı (KOEP) yani nükleer anlaşmadan çekilmesi sonrasında İran'a uygulanan yaptırımlar İran-Türkiye ticaretine ciddi zararlar vermiştir. İki ülke arasındaki ticaret hacmi 2018'de 9.325 milyar dolara, 2019'da 6.345 milyar dolara, 2020'de 3.446 milyar dolara gerilemiştir. İran'a uygulanan yaptırımların iki ülke ticaretine vermiş olduğu zararların giderilebilmesi için taraflar ticari ilişkileri geliştirmeye yönelik çalışmalar yürütmektedirler. 2021 yılı ilk altı ayında elde edilen verilere göre 2020 yılı ilk altı ayına göre iyileşme gözlemlenmiştir (<https://iramcenter.org/2021-yili-ilk-iki-ayinda-turkiye-iran-ticareti/>). 2021 yılında Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun İran'a gerçekleştirdiği ziyaret sonrasında iki ülke ilişkilerinin uzun vadede geliştirilmesi noktasında yeni bir hareket planı hazırlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Tahran'a gerçekleştireceği ziyarette iki ülke ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik mutabakatın sonuca ulaştırılması beklenmektedir. İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Emir Abdullahiyan, İran ve Türkiye'nin pek çok bölgesel meselede görüş birliği içinde olduğunu, uluslararası ve bölgesel konularda ilişkilerin geliştirilmesine yönelik adımlar atacağını ifade etmiştir (<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/iran-disisleri-bakani-turkiye-ile-uzun-vadeli-is-birligi-icin-yol-haritasi-hazirlayacaklarini-belirtti/2421229>).

Kaynaklar

- Acar, Müslüm. (2018). *Devrim Sonrası İran Dış Politikasının Bölgesel Güvenliğe Yansımaları*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- Birdişli, Fikret. (2012). "İran'ın Nükleer Teknoloji Politikası ve Türkiye İçin Yaratacağı Sonuçlar". *Güvenlik Stratejileri Dergisi*. 8 (15), 33-53.
- Berthels, E. (1978). "İran". *MEB İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 5 (2)/1013-1053.
- Dilek, Kaan. (2011). *Türk Cumhuriyetleri'nin Bağımsızlıklarının 20. Yılında İran'ın Orta Asya Politikaları Raporu*. Ankara: SFN Televizyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık Ltd. Şti.
- Jannatov, Asim. (2021). "İran'da Türk Nüfusu Meselesi Türkiye Kamuoyunda". *Tarih ve Gelecek*. 7 (1), 499-509.
- Koday, Zeki. (2020). "İran'ın İdari Coğrafya Analizi". *Doğu Esintileri*. 12, 143-154.

Kurtulmuş, Rıza. (2008). “Rızâ Şah Pehlevî”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 35/67.

T.C. Ticaret Bakanlığı Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler Genel Müdürlüğü. (2020). (<https://www.deik.org.tr/uploads/iran-ulke-profil-i-2020.pdf>) (e.t.: 16 Aralık, 2021).

<https://www.aa.com.tr/tr/ulke-profilleri/iran/903459> (e.t.: 13 Aralık, 2021).

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/iran-disisleri-bakani-turkiye-ile-uzun-vadeli-is-birligi-icin-yol-haritasi-hazirlayacaklarini-belirtti/2421229> (e.t.: 13 Aralık, 2021).

<http://www.aljazeera.com.tr/dosya/gecmisten-gunumuze-turkiye-iran-iliskileri> (e.t.: 13 Aralık, 2021).

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-59455866> (e.t.: 15 Aralık, 2021).

<http://tahran.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/331818> (e.t.: 15 Aralık, 2021).

https://www.mfa.gov.tr/turkiye-iran_siyasi-iliskileri.tr.mfa (e.t.: 15 Aralık, 2021).

<https://www.mfa.gov.tr/iran-ekonomisi.tr.mfa> (e.t.: 16 Aralık, 2021).

<https://tr.euronews.com/2018/11/09/abd-nin-yeniden-baslayacak-iran-yaptirimlar-neler-ab-nin-pozisyonu-ve-turkiye-ye-etkileri> (e.t.: 16 Aralık, 2021).

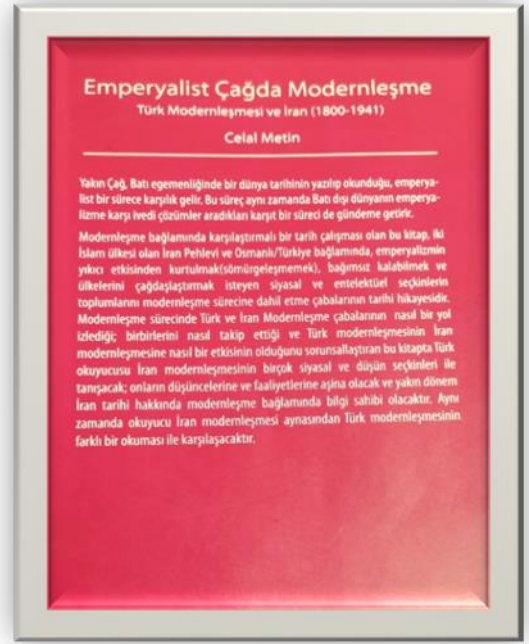
<https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/guney-asya/iran/raporlar/musavirlik-raporlari> (e.t.: 16 Aralık, 2021).

<https://iramcenter.org/2021-yili-ilk-iki-ayinda-turkiye-iran-ticareti/> (e.t.: 16 Aralık, 2021).

Işık, Yasemin. (2021). “Emperyalist Çağda Modernleşme-Türk Modernleşmesi ve İran (1800-1941) Adlı Eser”. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 5 (2), 227-234.

Tanıtım Yazısı

KİTAP TANITIMI
BOOK INTRODUCTION

**“EMPERYALİST ÇAĞDA MODERNLEŞME- TÜRK MODERNLEŞMESİ VE İRAN
(1800-1941)” ADLI ESER***

The Book Named “Modernization in The Imperialist Era-Turkish Modernization and Iran (1800-1941)”

Hazırlayan: Yasemin IŞIK**

* Geliş Tarihi / Received: 26.12.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 26.12.2021. DOI: 10.34189/asyam.5.2.010

** Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, yasemin_261@hotmail.com, ORCID ID:https://orcid.org/0000-0003-3707-230X

“*Emperyalist Çağda Modernleşme-Türk Modernleşmesi ve İran (1800-1941)*” isimli eser, Türk ve İran Modernleşme çabalarının yön, yol ve sınırlarını tarihsel bir zeminde ve ortak paydada tartışan karşılaştırmalı bir tarih çalışmasıdır.

Farklı coğrafyaları, kültürleri aynı tarihsel dönemlerde ele alarak bunu bağlayıcı tek bir argüman çerçevesinde sorunsallaştıran “karşılaştırmalı tarih çalışmalarının” az olduğu ve yöntemsel uzmanlaşmanın henüz yeni olduğu, paralel tarihsel süreçleri modernleşme bağlamında okumanın güçlükleri, İran’ın Türk kamuoyunda hep önemli bir konu olması detayları düşünüldüğünde çalışma, bu alandaki boşluğu dolduracak ve ileri okuma ve bilimsel incelemeleri teşvik edecek nitelikte olmuştur.

Çalışma, geleneksel yapıların modern emperyal yapılarca krize sokulmasının zorunlu modernleşme fikrini tek seçenek yaptığı Batı-dışı, özelde İslâm dünyasında bağımsız kalmaya çabalayan iki Müslüman ülkenin yönetici ve aydınlarınca (siyasal ve düşün elitlerince) neden ve nasıl hayata geçirildiğinin hikâyesi olmuştur. Türk ve İran Modernleşmesinin kendi tarihsel koşulları belirleyici olmakla birlikte benzer arayışlar, siyasal krizler ve kaygılardan beslendiği noktada amaç ve hedefin “Batılılaşmak” olduğu fikrinin nasıl ortaya çıktığının tarihsel arka planına dair birçok siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel-ideolojik olgu ve olaya vurgu yapan çalışma, İran Modernleşme çabalarının kendi özgün koşulları ve Türk Modernleşme çabalarından ayrılan ve farklılaşan yanlarına da vurgu yapmaya özen göstermiştir.

Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü’nde Doktora Tezi olarak, Celal Metin tarafından hazırlanan bu çalışma, TÜBA burs desteği alınarak yeniden düzenlenmiş ve “*Phoenix Yayınları*”nce Temmuz 2011’de, 392 sayfa olarak basılmıştır.

“*Emperyalist Çağda Modernleşme-Türk Modernleşmesi ve İran (1800-1941)*” isimli eser, Giriş ve Sonuç olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm, “*Modernleşme ve Batı Dışı Toplumlarda Modernleşme*”; İkinci Bölüm, “*İran Modernleşmesinin Tarihî Kökenleri ve Osmanlı*”; Üçüncü Bölüm, “*Modern İran Siyasal Muhalefeti ve Genç Türkler*”; Dördüncü Bölüm, “*Atatürk ve Rıza Şah: Çağdaşlaşma Önderleri*” başlıklarıyla sunulmuştur.

Girişte, çalışmanın yöntem, araç ve kaynakları değerlendirilmiştir:

Karşılaştırmalı çalışmalar, özellikle “karşılaştırmalı tarih” metodolojisinin farklı yaklaşımları ve teknikleri ile ilgili özel bilgileri bu bölümden elde etmek mümkündür. Kaynaklarla ilgili değerlendirmeye bakıldığında, çalışmada daha çok ikincil, telif eserlerin kullanıldığı; ayrıca gerek Farsça gerekse Batı dillerinde olan gazete-mecmualar ve kişisel yazışmalar ve hatıralardan konuyla ilgili örneklerin seçilerek yararlanıldığı, 19. yüzyıl ile 20. yüzyılın ilk çeyreği içinde İran tarihinin düşünce hayatı ve modernleşme çabalarını ihtiva eden Farsça telif eserlerin de tanıtıldığı anlaşılmaktadır.

Birinci Bölümde, kavramsal olarak “modernlik-modernleşme ve Batı-dışı modernleşme” tanımlamaları üzerinde durularak modernleşme sorunsalı bağlamında genelde Batı-dışı ve özelde İslâm dünyası aidiyetiyle İran ve Türk Modernleşmelerinin kuramsal çerçevesi çizilmiştir:

Türk ve İran Modernleşmeleri, siyasal olayların belirlediği bir yol haritası ile değişim süreçlerini yaşamışlar ve “kültür değişiminin esas olduğu, devlet tarafından talep edilen, devletin birey ve toplumu dönüştürme görevini üstlendiği, tepeden inmece bir tavrın sergilendiği, aydınların aktif rol oynadığı ve atılan adımların ‘çağı yakalamak ülküsü’ ile açıklandığı, tarihî kimliklerin korunarak Batılı gibi olmak, güç elde etmek hedefinin belirlendiği” bir modernleşme modeli inşa etmişlerdir.

İkinci Bölümde, İran Modernleşmesinin tarihsel kökenleri, aktörleri, eylem ve çabaları, Osmanlı ile olan etkileşimler üzerinde durulmuştur:

Batı karşısında güçlü olmak ve varlığı korumak, sömürge olmamak amaçlarıyla askerî alanda modernleşmenin başlatılması Osmanlı Devleti ile İran Kaçar Devleti’nde paralel dönemlerde görülmüştür. Osmanlı siyasal literatürünün ve modernleşme süreçlerinin ürettiği “*Nizam-ı Cedit, Islahat, Tanzimat, Meşveret, Meclis, Meşrutiyet, Encümen, Kanun-î Esasî*” gibi terimler ve olgular İran’a Osmanlı versiyonlarıyla geçmiştir. Aydınların karşılıklı etkileşimi de bu süreçlerde gelişim göstermiştir. İki modernleşme süreci arasındaki farklılık şu yönde gözlemlenmektedir: “Modernleşme

yöneliminde Osmanlı’da merkezî güç kesin belirleyici olurken, İran’da Kaçar yönetiminin güçsüz doğası ve eyalet yönetimleri, aşiret birliklerinin merkeze karşı gevşek bağlılıkları modernleşmenin siyasal yönünü sekteye uğratmıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Şîî din adamlarının siyasal alana girişi de modernleşme tarzı ve uygulamalarını doğrudan etkilemiştir.”

Üçüncü Bölümde, modernleşme taraftarı İran siyasal muhalefetinin ortaya çıkışı, örgütlenme çabaları, eylemleri, yurt dışı örgütleri ve bu bağlamda Osmanlı ülkesindeki faaliyetleri konu edilmiştir:

İran iç politikasının gelişmeleri, siyasal değişimler, İran muhalefeti ile Jön Türklerin düşünsel kökenleri, eylem tarzları ve çok yönlü ilişkileri bu bölümde özetlenmiştir. İran’ın modernleşme yanlıları, savunucuları, meşrutiyetçi aydınları tüm düşünce ve faaliyetlerinde Osmanlı’nın Jön Türk örneğini takip etmişlerdir. Ancak Osmanlı ve İran modernleşme çabalarında, farklı tarihsel süreçler yaşanmasından dolayı çıkış ve sonuç alma noktasında başka gerçekler söz konusu olmuştur. “1906 İran Meşrutiyeti ve İran Kanun-î Esasî”nin süreli yayımlar aracılığıyla İstanbul’a tanıtıldığı da bilinmektedir. Siyasi aktörler olarak “Abbas Mirza” ve kısmen “Nasrettin Şah” dışında daha çok bürokratların etkisinin olduğu İran’da 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren entelektüel düzeyde modernleşmeyi seslendiren aydınların varlığı göze çarpmaktadır. “Malikom, Ahundzade, Kirmani, Talibov ve Cemaleddin Afgani” İran’da modernleşme düşüncesinin 19. yüzyıldan 20. yüzyıla aktarımında belirleyici olmuşlardır. “Kirmani, İsfehani, Meragei” gibi aydınların faaliyette bulunduğu İstanbul, İran basınında önemli bir yere ve şöhrete sahip olmuştur. İran’ın yurt dışında çıkan Gazetesi “Ahter”in I. Meşrutiyet sonrası İstanbul’da yayımlanmaya başlaması Türk Modernleşmesinin pratiklerinin İran’a aktarımını sağlamıştır. İran Meşrutiyetçileri ile Jön Türk arasında fikrî bir beraberlik olmakla birlikte iş birliği sınırlı kalmıştır. II. Meşrutiyet’in ilanından hemen sonra İstanbul, İran Meşrutiyetinin önemli simalarının merkezi haline gelmiştir. Karşılıklı duyulan bu sempati, Türkistan’a ulaşmak için güvenli bir yol arayan Osmanlı ordularınca İran’ın kuzey bölgelerinin işgal edilmesi üzerine yerini şüphe ve düşmanlığa bırakmıştır. Bu durumu uzun çabalar sonucu çözüme kavuşturan Mustafa Kemal Atatürk olmuştur.

Dördüncü Bölümde, Modernleşmeci Liderler Atatürk ve Rıza Şah’ın şahsında modern-millî devlet inşası, çağdaş topluma dönüşme çabalarının güçlükleri ve imkânları; başarı ve başarısızlıkları bağlamında Türk ve İran ülkelerinin modernlik görünüşleri incelenmiştir:

Türk ve İran Modernleşmeleri, “tepeden inme/yukarıdan aşağıya” modernleşme modellerinin başat örnekleridir. Başlangıçta devletin üstlendiği modernleşme çabaları Atatürk ve Rıza Şah Dönemlerinde toplumsal alanın devletin ihtiyaçları doğrultusunda dönüştürülmesine sahne olmuştur. Çağın gereği olarak “millî-modern devlet yaratma” ülküsünde ortak olan kahraman/karizmatik liderler birbirlerine dostça bakmışlardır. Emperyalist çağın dayanışma arayışı ve bağımsız yaşama isteği bu iki liderin iç ve dış siyasetinde temeli teşkil etmiştir. Modernleşme ve modernleştirme pratiklerinde daha çok Rıza Şah, Atatürk’ü izlemiştir. Yurt dışına tek ziyareti Atatürk’ün Türkiye’sine yapmış olan Rıza Şah’ın İran’daki modernleşme adımlarını Atatürk de yakından takip etmiştir. Atatürk inkılâpları belirli bir bütünlük içerisinde ve çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşma hedefinde radikal tarzda gerçekleştirilirken; Rıza Şah’ın keyfiyeti ve Şîî ulemanın tavrı, ideolojik yoksunluk, Pehlevî hanedanının toplumsal bütünleşme için bağlılık kodları yaratamaması neticesinde İran’ın modernleşme adımları birer reform olarak kalmıştır.

Sonuç Bölümünde, çalışma genel bir değerlendirmeye tâbi tutulmuştur. Yazarın özet olarak son değerlendirmesi şöyledir:

“Modernleşmenin kuramsal çerçevesinden bakıldığında Türkiye, eksiklikleri olmakla birlikte birçok yönüyle modernleşmiş bir görüntü sunarken; İran, modernleşmenin zihniyet dünyasından sapsmış olmakla birlikte maddî imkanlardan yararlanmayı sürdürerek yeni bir geleneksellik ya da muhafazakarlık örneği sunar.”

Kaynaklar

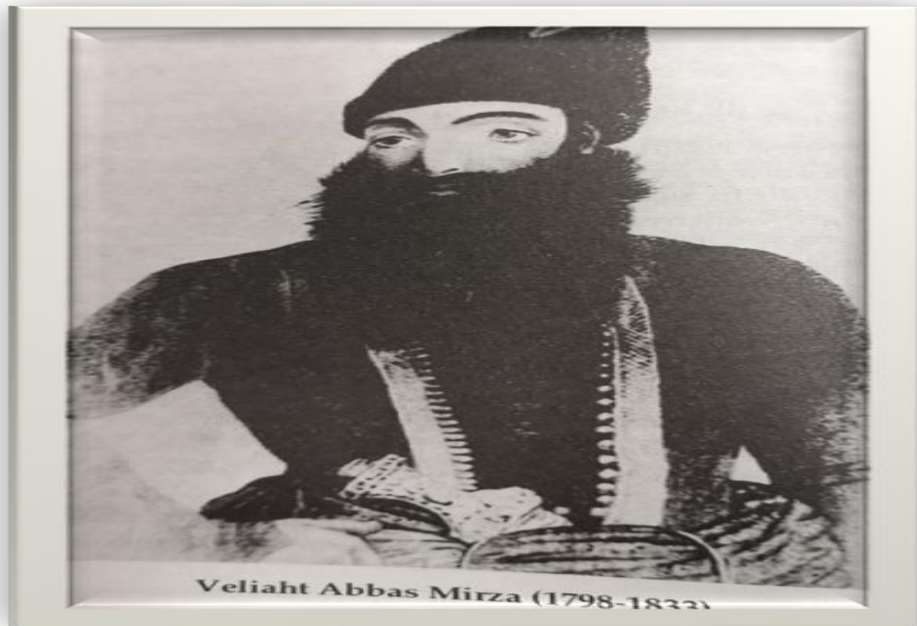
Metin, Celal. (2011). *Emperyalist Çağda Modernleşme-Türk Modernleşmesi ve İran (1800-1941)*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Ekler

Ek 1: (s. 65)

Ek 2: (s. 106)

Ek 3: (s. 119)

Ek 4: (s. 127)

Ek 5: (s. 207)

İlk Yayın Döneminde Ahter gazetesine ait bir nüsha

Ek 6: (s. 265)

İstanbul'da Yayınlanan Fransızca ve Farsça Dergi Pars'a Ait Bir Nüsha

Ek 7: (s. 274)

Ek 8: (s. 305)

Budulgan, Seyit Ali. (2021). “Asya alışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi’nin 2021 Yılı Faaliyetleri”. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 5 (2), 235-242.

Tanıtım Yazısı

ASYA ALIşMALARI UYGULAMA VE ARAşTIRMA MERKEZİ’NİN 2021 YILI FAALİYETLERİ*

2021 Annual Activities of Asian Studies Application and Research Center

Hazırlayan: Seyit Ali BUDULGAN**

Araştırma merkezimiz ilk olarak 7 Temmuz 2011 tarihinde “Gazi Üniversitesi Orta Doğu ve Orta Asya Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi” adıyla kurulmuştur. Fakat Orta Doğu ve Orta Asya konuları birbirinden çok farklı çalışma alanları olduğu için Merkeze vekâleten atanan Müdürün önerisi ve Merkez Yönetim Kurulunun kararıyla isim değişikliği talebinde bulunulmuştur. Merkez Orta Asya, Güneydoğu Asya ve Uzakdoğu Asya ülkeleriyle ilgili araştırmalar yapmak ve Türkiye’nin bölge ülkeleri ile olan siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerinin gelişmesine bilimsel katkı sağlamak amacıyla 30 Temmuz 2017’de Resmî Gazetede yayımlanan yeni yönetmelik ile “Asya alışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi” olarak yeniden yapılandırılmıştır. Araştırma Merkezinin yönetimi Merkez Müdürü, Müdür Yardımcıları ve Yönetim Kurulundan oluşmaktadır. Merkezde ayrıca iki Araştırma Görevlisi, bir evrak sorumlusu görev yapmaktadır.

Tüm Asya ülkelerindeki Yüksek Öğretim kurumları, Üniversitelerin Araştırma Merkezleri ve diğer ilgili araştırma birimleri ile yapılacak olan işbirliği çerçevesinde Asya sınırları içerisinde yer alan bölgelere yönelik araştırmalar yapmak, birlikte eğitim, öğretim, araştırma ve geliştirmeye yönelik projeler geliştirmek, Üniversite çatısı altında faaliyet göstermekte olan tüm sosyal ve beşeri bilimler bölümlerine akademik alanda destek vermek, Asya ülkelerindeki araştırma kurumları arasında disiplinler arası bir yaklaşımla araştırmalarda bulunmak Merkezin genel hedeflerindedir. Geçmişten günümüze kadar Asya ile ilgili olarak yazılan bütün kaynaklardan, arkeolojik bulgulardan ve doğrudan ana kaynakların ışığında yapılan araştırma eserlerinden yararlanmak suretiyle Asya’daki devletler ve akraba topluluklarının tarihini, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatını, tarihî süreç içerisinde Dünya medeniyetlerine katkılarını, bölgedeki diğer milletler ve topluluklar ile olan ilişkilerini araştırmak, bölge ülkelerinin Türkiye ile olan ilişkilerini ve bu ilişkilerde yaşanan güncel sorunları bilimsel yöntemlerle inceleyerek çözüm yollarını ortaya koymak Merkezce belirlenen özel hedeflerdir.

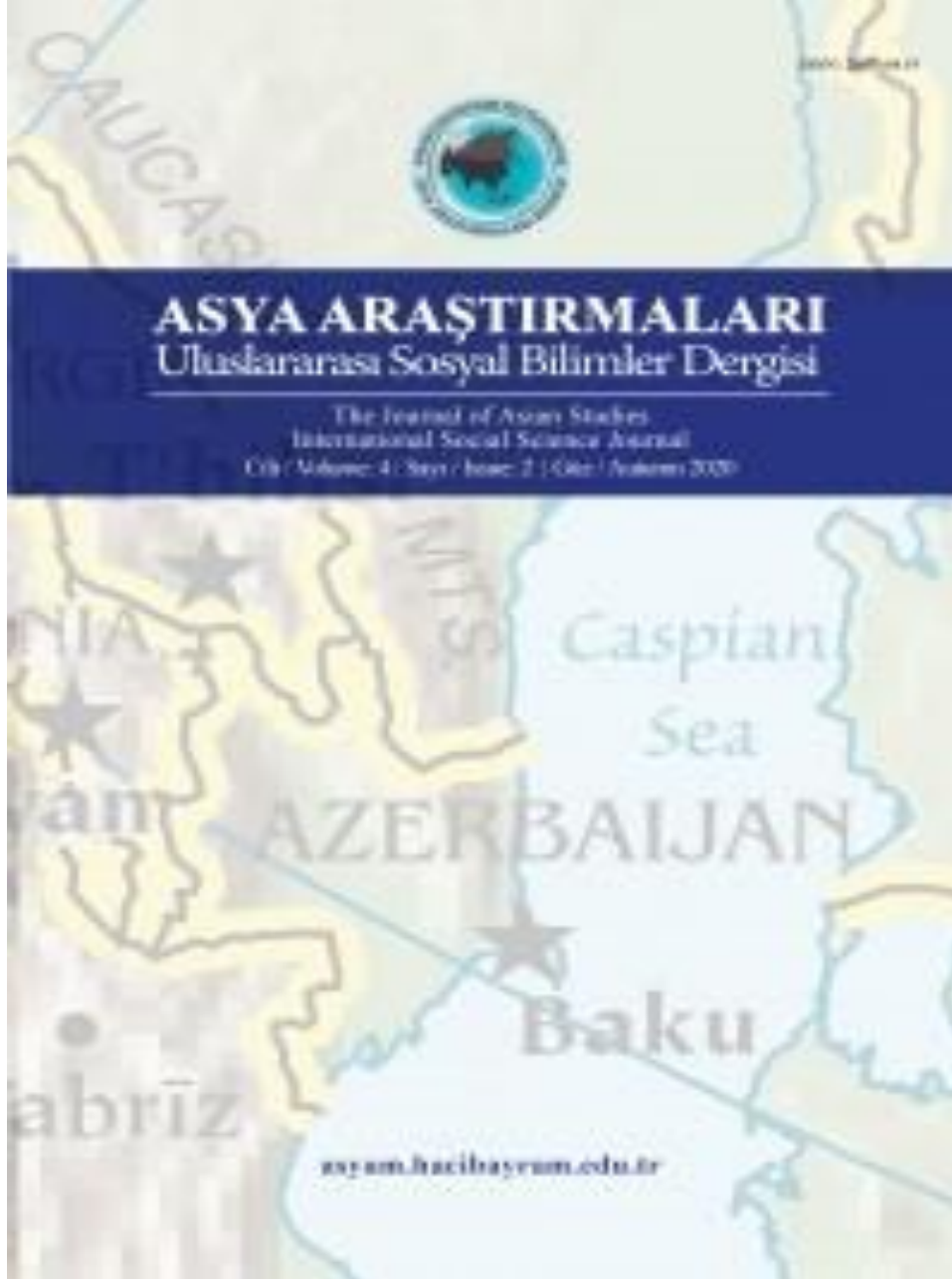
Asya alışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, yukarıda belirlemiş olduğu vizyon ve misyonu doğrultusunda 2021 yılı içerisinde aşağdaki faaliyetleri gerçekleştirmiştir:

* DOI: 10.34189/asyam.5.2.011

** Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Asya alışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, seyit.budulgan@hbv.edu.tr, ORCID ID:https://orcid.org/0000-0002-3140-8098

1. Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi'nin Yayınlanması

Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi'nin 4 / 2 Güz Sayısı 30.12.2020 tarihinde DergiPark sistemi üzerinden yayımlanmış, adı geçen sayının baskısı 2021 yılı Ocak ayı içerisinde gerçekleştirilmiştir.

2. “Reform ve Demokrasi Sürecinde Kazakistan Parlamento Seçimleri” Konulu (Çevrimiçi) Panel (12.01.2021)

12.01.2021 tarihinde Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından Türkiye Politik ve Stratejik Araştırmalar Vakfı'nın katılımı ile “Reform ve Demokrasi Sürecinde Kazakistan Parlamento Seçimleri” Konulu (Çevrimiçi) Panel düzenlenmiştir.

The poster is for a panel discussion titled "Reform and Democracy Process in Kazakhstan Parliament Elections". It is organized by the Ankara Hacı Bayram Veli University Asia Studies Application and Research Center (AHBVÜ İİBF) in collaboration with the Turkey Political and Strategic Studies Foundation (Türpav). The event is scheduled for January 12, 2021, at 14:00. The poster lists the opening speakers: Prof. Dr. Varis Çakan (AHBVÜ İİBF Director), Prof. Dr. Suat Kolukıncık (Türpav Chairman), and Abzal Saparbekuly (Kazakhstan Ambassador). The main speakers are Prof. Dr. Hüseyin Bağcı (MPEI Chairman), Prof. Dr. Erdinç Yazıcı (AHBVÜ İİBF Lecturer), Doç. Dr. Ainur Nogay (Central Asia Expert), and Osman Kepenek (Academic Research Institute Chairman). The event will be live-streamed on YouTube and Twitter, both channels belonging to the MPEI.

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ ASYA ÇALIŞMALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

TÜRPAV
Türkiye Politik ve Stratejik Araştırmalar Vakfı

“ REFORM VE DEMOKRASİ SÜRECİNDE KAZAKİSTAN PARLAMENTO SEÇİMLERİ”

PANEL (ÇEVİRİMİÇİ)
12 Ocak 2021 Salı, 14.00

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Prof. Dr. Varis Çakan
Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Asya Çalışmaları Merkezi Müdürü

Prof. Dr. Suat Kolukıncık
Türpav Başkan Vekili

Abzal Saparbekuly
Kazakistan Cumhuriyeti Büyükelçisi

KONUŞMACILAR

Prof. Dr. Hüseyin Bağcı
Dış Politika Enstitüsü Başkanı

Prof. Dr. Erdinç Yazıcı
AHBVÜ İİBF Öğretim Üyesi

Doç. Dr. Ainur Nogay
Orta Asya Uzmanı

Osman Kepenek
Akademik Araştırma Enstitüsü Başkanı

Canlı yayın;
You Tube
(Milli Politikalar Enstitüsü)

twitter
(Milli Politikalar Enstitüsü)

3. “21. Yüzyılda Türkiye-Moğolistan Stratejik İşbirliği” Konulu (Çevrimiçi) Panel (25.05.2021)

25.05.2021 tarihinde Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından Türkiye Politik ve Stratejik Araştırmalar Vakfı'nın katılımı ile “21. Yüzyılda Türkiye-Moğolistan Stratejik İşbirliği” Konulu (Çevrimiçi) Panel düzenlenmiştir.

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
ASYA ÇALIŞMALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
PANEL (ÇEVİRİMİÇİ)
"21. Yüzyılda Türkiye - Moğolistan Stratejik İşbirliği"

AÇILIŞ KONUŞMALARİ

Prof. Dr. Yusuf TEKİN
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Vâris ÇAKAN
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

MODERATÖR
Neşet GÜNDOĞDU

KONUŞMALAR

PhD Ch. TSERENNADMİD
Moğolistan Bilimler Akademisi Uluslararası İlişkiler Enstitüsü Müdürü/ Moğolistan Üçüncü Komşu Ülkeler Komisyonu Başkanı
"Moğolistan-Türkiye İlişkilerinin Stratejik Ortaklık Seviyesine Çıkarma İmkânı"

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI
Ankara Orta Doğu Teknik Üniversitesi Uluslar arası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi/ Türkiye Dış Politikalar Enstitüsü Başkanı
"Türkiye Moğolistan İlişkilerinde Son Gelişmeler"

Ch. TSETSEGGMAA
Moğolistan Stratejik Araştırma Enstitüsü Ekonomi Araştırma Merkezi Başkanı
"Moğolistan-Türkiye Arasında Serbest Ticaret Yapma İmkânı"

Prof. Dr. Ekrem KALAN
Alanya Alaeddin Keykubat Üniversitesi Rektörü
"Türkiye-Moğolistan İlişkilerinde Kamu Diplomasisi Açısından TİKA'nın Rolü"

PhD J. MENDEE
Moğolistan Millî Savunma Üniversitesi'nin Savunma Araştırma Enstitüsü Müdür Yardımcısı
"Moğolistan-Türkiye'nin İlişkilerinin Stratejik Ortaklık Seviyesine Çıkarma İmkânı: Savunma İşbirliğinin Genişletilmesi Üzerinde"

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
İstanbul Aydın Üniversitesi Öğretim Üyesi
"Türkiye Moğolistan İlişkilerinin Uluslararası ve Bölgesel Etkileri"

SORU CEVAP VE KAPANIŞ KONUŞMASI

BOLD Ravdan
Moğolistan Ankara Büyükelçisi

25 Mayıs 2021 Salı, 14.00-16.00

You Tube Millî Politikalar Enstitüsü
f Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
t Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Millî Politikalar Enstitüsü

4. "Türkiye ile İlişkiler ve Bölgesel Gelişmeler Özelinde; İbrahim Reisi Döneminde İran'ın Dış Politikası" Konulu (Çevrimiçi) Konferans (01.07.2021)

01.07.2021 tarihinde Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından Türkiye Politik ve Stratejik Araştırmalar Vakfı'nın katılımı ile "Türkiye ile İlişkiler ve Bölgesel Gelişmeler Özelinde; İbrahim Reisi Döneminde İran'ın Dış Politikası" Konulu (Çevrimiçi) Konferans düzenlenmiştir.

**ASYA ÇALIŞMALARI UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ**

KONFERANS (ÇEVİRİMİÇİ)

**"TÜRKİYE İLE İLİŞKİLER VE BÖLGESEL GELİŞMELER ÖZELİNDE;
İBRAHİM REİSİ DÖNEMİNDE İRAN'IN DIŞ POLİTİKASI "**

OTURUM YÖNETİCİSİ

Prof. Dr. Erdiñ Yazıcı
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi

KONUŞMACI

Mehmet KOÇ
İran Araştırmaları Merkezi (İRAM) İç Politika Direktörü

01.07.2021 Perşembe – 20:00

Milli Politikalar Enstitüsü

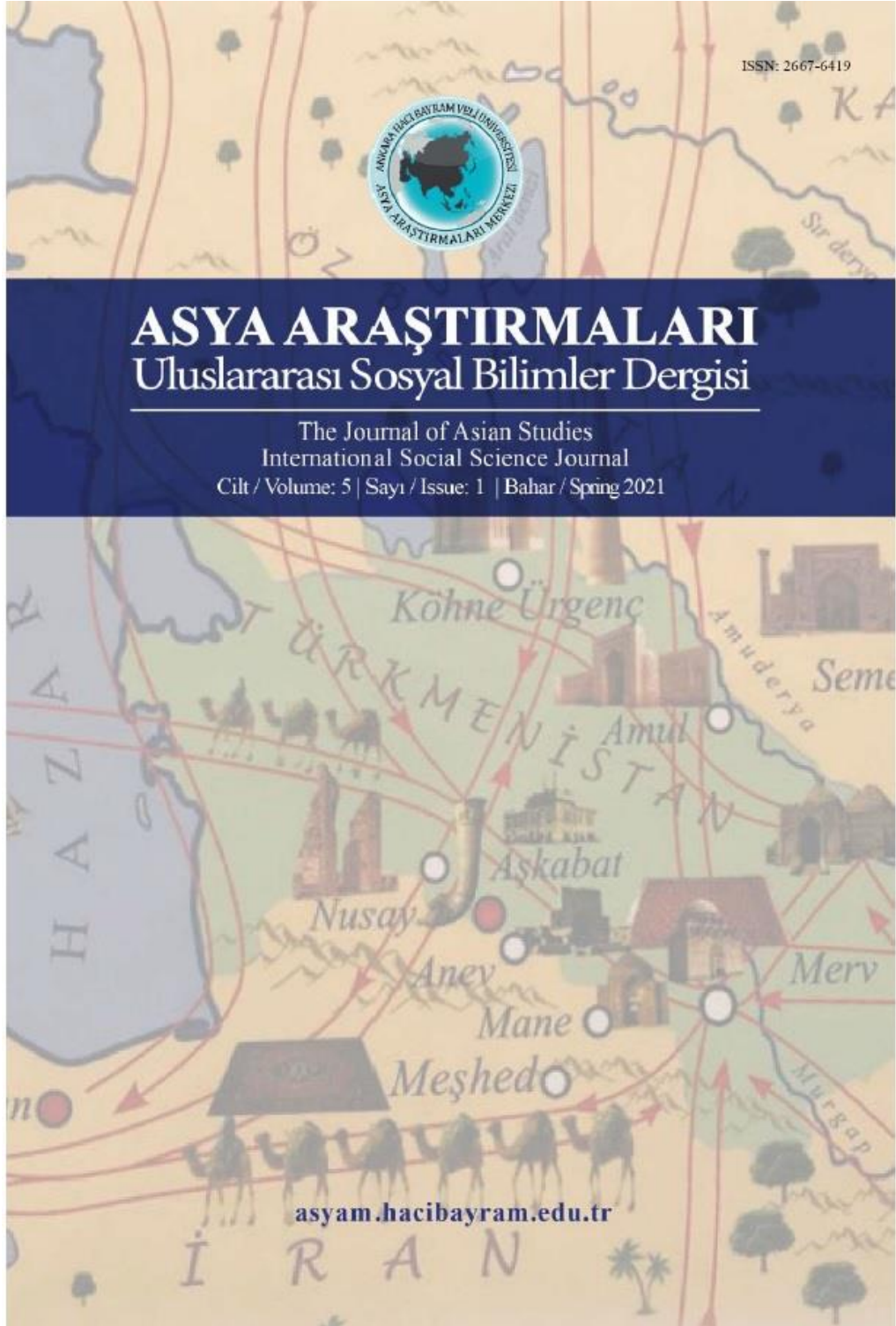
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Milli Politikalar Enstitüsü

5. Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi'nin Yayınlanması

Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi'nin 5 / 1 Bahar Sayısı 30.06.2021 tarihinde DergiPark sistemi üzerinden yayınlanmış, ayrıca baskısı gerçekleştirilmiştir.

6. T.C. Cumhurbaşkanlığı CBİKO 2021 Staj Seferberliği Projesi Kapsamında Üniversitemizde İstihdam Edilen Stajyer Araştırmacıların Katılımıyla Hazırlanan “Asya Ülkelerinde İnsan Hakları İhlalleri ve Göç” Başlıklı Rapor

T.C. Cumhurbaşkanlığı CBİKO 2021 Staj Seferberliği Projesi kapsamında Üniversitemiz adına Merkezimizde istihdam edilen stajyer araştırmacılar tarafından, Merkez Müdürümüz Prof. Dr. Varis ÇAKAN'ın koordinatörlüğünde “Asya Ülkelerinde İnsan Hakları İhlalleri ve Göç” başlıklı rapor hazırlanmış; staj dönemi başarıyla tamamlanmıştır.

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
ASYA ARAŞTIRMALARI ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
YAYIN İLKELERİ, YAZIM KURALLARI VE KAYNAK GÖSTERME BİÇİMLERİ

YAYIN İLKELERİ

Derginin Amacı

Asya Araştırmaları Dergisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından yayımlanan hakemli Uluslararası Sosyal Bilimler dergisidir.

Dergi, Türkiye’de ve dünyada sosyal- beşerî bilimler alanındaki tüm disiplinlerin bilimsel gelişimlerine katkı sağlayacak bilimsel çalışmaların artırılmasını ve yaygınlaştırılmasını amaçlamaktadır.

Odak ve Kapsam

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi *Asya Araştırmaları Dergisi*, sosyal ve beşerî bilimler alanında yer alan ve aşağıda belirtilen disiplinlerin bilimsel çalışmalarına odaklanmaktadır:

Asya Arkeolojisi

Asya Antropolojisi

Asya Türk Tarihi ve Coğrafyası

Asya Türk Kültürü, Halk Bilimi ve Sanat Tarihi

Asya Türk Lehçeleri ve Edebiyatları

Asya Ülkeleri ve Milletlerinin Dili, Tarihi ve Edebiyatı

İktisadi ve İdari Bilimler Alanı

Uluslararası İlişkiler ve Siyaset

Eğitim Bilimi

Dilbilim

İlahiyat

Felsefe ve Sosyoloji

Bilgi ve Belge Yönetimi

Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi’ne gönderilen çalışmalar, Asya coğrafyasını ilgilendiren konularda bu kapsamdaki disiplinlere ilişkin gelişmeleri ve sorunları derinlemesine irdeleyen ve tartışan, bilimsel alanyazınını nesnel bir bakış açısıyla sunan, bilimsel yöntemlere dayanarak gelişmelere ve sorunlara ölçümlenebilir ve uygulanabilir öneriler getirebilen, alana doğrudan katkı ve özgün değer sağlayan nitelikte olmalıdır.

Kapsam çerçevesinde dergide bilimsel makaleler, çeviriler, röportajlar, tanıtım yazıları vb. çalışmalar yayımlanmaktadır.

Derginin amaç, odak ve kapsamı ile ilişkilendirilmemiş çalışmalar yayımlanmamaktadır. Ancak, Yayın Kurulu, dergiye gönderilmiş bu çalışmaları değerlendirerek kapsamına göre Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi bünyesinde yayımlanan diğer dergilere yönlendirebilmektedir.

Yayın Sıklığı

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Bahar ve Güz olmak üzere yılda en az iki kez yayımlanır.

Yayın Dili

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Türkçe, İngilizce, Rusça ve diğer Türk lehçeleriyle yazılmış çalışmaları kabul etmektedir. Gönderilen çalışmalar, hangi dilde ise o dilin dil bilgisi kurallarına ve bilimsel alanyazına uygun, anlaşılabilir biçimde hazırlanmalıdır. Bu kriterleri sağlamayan yayınlar değerlendirmeye alınmamaktadır.

Yazıların Değerlendirilmesi

Yayımlanması için dergiye gönderilen yazılar, Yayın Kurulu tarafından yayın ilkeleri bakımından incelenir ve değerlendirilmek üzere alanın uzmanı iki hakeme gönderilir. Hakemlere yazar adı, yazarlara da hakem adı bildirilmez. Raporlar 3 yıl süreyle saklı tutulur. Hakem raporlarından biri olumlu; diğeri olumsuz ise yazı üçüncü bir hakeme gönderilir veya Yayın Kurulu, hakem raporlarını inceleyerek nihai kararı verebilir. Yazarlar, Hakem ve Yayın Kurulunun eleştiri ve önerilerini dikkate alırlar. Katılmadıkları hususlar varsa, gerekçeleriyle birlikte itiraz etme hakkına sahiptirler. Hakem raporları doğrultusunda düzeltilmek üzere yazarlarına gönderilen yazılar, gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra internet üzerinden en geç bir ay içinde tekrar dergiye ulaştırılmalıdır. Düzeltilmiş metin, gerekli görüldüğü durumlarda, değişiklikleri isteyen hakemlerce tekrar incelenebilir. Yayına kabul edilmeyen yazılar, yazarlarına iade edilir.

İntihal Politikası

Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, değerlendirme süreci başlamadan önce yazar(lar)dan; "*iThenticate*", "*Turnitin*" gibi intihal programlarınca taratılan makalenin "İntihal Raporunu" sisteme yüklemelerini istemektedir. İntihal Raporundaki benzerlik oranı ve çalışmanın yazım kuralları ve ilkelerine uygun olup olmadığı incelendikten sonra değerlendirme süreci başlatılmaktadır. Makalelerin İntihal Raporundaki benzerlik oranı %20'yi geçmemelidir; %20'den fazla benzerlik gösteren makaleler yazarlara düzeltilmek üzere gönderilmekte, düzeltme yapılmadığı takdirde reddedilmektedir.

Gizlilik Beyanı

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* Yönetim Sistemi'nde girilecek tüm veriler (isim, elektronik posta adresleri gibi kişisel bilgiler vb.) yalnızca Derginin ve Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin bilimsel çalışmaları için kullanılır. Bu veriler, başka bir amaç için kullanılmaz; kesinlikle üçüncü kişilerle paylaşılmaz.

Telif Hakkı

Makalelerdeki düşünce ve öneriler ile kaynakların doğruluğundan yazarlar sorumludur. Dergide yayımlanan makalelere telif hakkı ödenmez. Yazarlar, makalelerinin telif hakkından feragat etmeyi kabul ederek, basıma kabul edilen makalelerin telif hakkını Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'ne devrederler. Makale dosyası yüklenirken, mutlaka "Telif Hakkı Devir Formu" da doldurularak yüklenmelidir. Yayın Kurulu, makalenin yayımlanması konusunda yetkili kılınır.

Bununla birlikte yazarların aşağıdaki hakları saklıdır:

1. Telif hakkı dışında kalan bütün tescil edilmiş haklar,
2. Makaleyi satmamak koşulu ile kendi amaçları için çoğaltma hakkı,
3. Yazarın üreteceği kitaplar, makaleler vb. çalışmalarında derginin kaynakça olarak belirtilmesi koşuluyla, makalenin tümü ya da bir bölümünü kullanma hakkı.

YAZIM KURALLARI

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*'nde yayımlanmak üzere gönderilen çalışmaların aşağıdaki koşulları taşıması gerekmektedir:

➤ Dergiye gönderilecek çalışmalar Türkçe, İngilizce, Rusça ve diğer Türk lehçeleri ile yazılmış olmalıdır.

➤ Dergide yer alacak çalışmalar, başka bir yerde yayımlanmamış ya da yayımlanmak üzere başka bir dergiye gönderilmemiş olmalıdır.

➤ Derginin yazım kurallarına uymayan çalışmalar değerlendirmeye alınmaz.

➤ Dergiye gönderilecek çalışmalar:

- A4 boyutunda kağıtlara dikey olarak, Microsoft Word programında hazırlanmalıdır.

- Öz ve Kaynaklar sayfası hariç, çalışmanın metin kısmı, 5000 sözcükten az olmamak ve 10000 sözcüğü aşmamak kaydıyla, Times New Roman- 11 punto yazı karakteriyle, 1 (tek) aralıkla yazılmalıdır.

➤ Çalışmalar, aşağıda belirtilen bölümlerden (sırasıyla) oluşmalı ve bu bölümlere yönelik düzenleme yayın ilkelerine uyularak yapılandırılmalıdır:

Başlık: Çalışmanın başlığı, 12 Punto **Koyu BÜYÜK HARFLERLE** sayfanın ortasına yazılmalı, rakam ve noktalama işaretleri hariç, başlık üç satırı geçmemelidir.

Yazar / Yazarlar: Başlık verildikten sonra yazarın sadece adı (ilk harfi BÜYÜK) ve soyadı (BÜYÜK HARFLERLE) makale metninin ortasına 11 Punto **Koyu** olarak yazılmalıdır. Soyadından sonra asteriks (*) konulmalı, başlık sayfasının altında yer alacak asteriks işaretinden sonra yazar ile ilgili bilgiler (unvan, kurum ve e-posta, orcid numarası) dipnot biçiminde 9 Punto olarak verilmelidir.

Öz: 10 Punto İtalik olarak, 1 (tek) satır aralığıyla yazılmalı ve 300 sözcüğü geçmemelidir.

Anahtar Kelimeler: Çalışmaların konularını yansıtan en az beş en fazla yedi Türkçe anahtar sözcük eklenmelidir. Her bir anahtar sözcüğün sadece ilk harfi büyük olmalı ve tüm sözcükler italik olarak verilmelidir.

İngilizce Başlık: İngilizce başlık her sözcüğün ilk harfi büyük olmak üzere küçük harflerle 10 punto Koyu ve *italik* olarak yazılmalıdır.

Abstract: Türkçe “Öz” kısmında yazılı olan metin İngilizce olarak verilmelidir.

İngilizce Anahtar Sözcükler (Keywords): Çalışmaların konularını yansıtan en az beş en fazla yedi İngilizce anahtar sözcükler Türkçe verilen sözcüklerle aynı sırada ve aynı anlamda verilmelidir. Her bir anahtar sözcüğün sadece ilk harfi büyük olmalıdır ve tüm sözcükler italik olarak verilmelidir.

Sayfa Numaraları: Sayfalar makalelerin alt bilgisi içinde sağ ve sol alt kenara 9 punto olarak yerleştirilmelidir.

Metin ve Paragraf: Ana metinde alt başlıklar, sözcüklerin baş harfleri büyük olmak üzere küçük harflerle 11 punto ve koyu yazılmalıdır. Metin 11 punto, iki yana dayalı olmalıdır. Üstten 2,5 cm, Alttan 2,5 cm, Sağdan 2,5 cm, Soldan 2,5 cm boşluk bırakılmalıdır. Satır arası 3 nk olmalıdır. Paragraflar soldan 0,8 cm girintili olarak başlatılır ve paragraf araları 6 nk olmalıdır.

Kitap, Dergi vb. İsimler: Metin içinde kitap, dergi, kongre, konferans, sempozyum ve panel isimleri italik olarak yazılır. Örneğin: “Orta Asya Türk Tarihinin Kaynakları, Belleten, Uluslararası İnsan ve Toplum Kongresi, Geçmişten Bugüne Halep ve Türkmenler Konferansı, Uluslararası Halk Bilimi Sempozyumu” gibi.

Sayıların Kullanımı: Cümlelere başlarken sayısal ifadeler sözcük olarak verilir; sonra gelenler rakam ile yazılır. Örneğin: “Yaptırılan otuz tezin yirmisi Türk tarihi ile ilgili kalan 10’u Moğol tarihi ile ilgili idi.”

Kısaltmaların Kullanımı: Kısaltmalar metinde ilk kez kullanılırken paranteze alınır; sonraki kullanımında alınmaz. Örneğin: “Sonuçta 1957 yılında dış borçların karşılanabilmesi için Uluslararası Para Fonu’na (IMF) başvurmak zorunda kalınmıştır. IMF, bu borçlanmayla Türk ekonomisine önemli bir figür olarak girmiştir.”

Metin İçerisinde Alıntıların Kullanımı: Metin içerisinde yapılacak kısa alıntılar tırnak içinde, italik olarak (“...”) verilmelidir. Beş satırdan az alıntılar satır arasında, beş satırdan uzun alıntılar ise satırın sağından ve solundan *birer* santimetre içeride, blok hâlinde ve tek satır aralığıyla yazılmalıdır.

Görsel Malzeme Kullanılması: Metin içerisinde fotoğraf, şema vb. görsel malzeme kullanılması durumunda kaynak gösterilmesi gerekmektedir. İzin ya da telif konularındaki hukuki sorumluluk tamamen çalışmanın yazarlarına aittir.

Dipnot ve Kaynak Gösterme: Gönderilen yazılar, referans sistemi, kaynak gösterme biçimi ve kaynakça düzenlenmesinde aşağıdaki gibi hazırlanmalıdır:

Ana metindeki tüm göndermeler dipnot sistemi yerine, metin içi kaynak gösterme sistemi ile (iç not olarak) hazırlanmalıdır. Metin içerisinde verilecek kaynaklarda parantez açılarak yazar(lar)ın soyadı, yayın yılı ve alıntılanan sayfa numaraları aşağıdaki gibi verilecektir (Metinde aynı kaynaklara yeniden gönderme yapıldığında aynı yöntem uygulanmalıdır):

- Metinde dipnotlar, ilgili olduğu sayfada numaralandırılarak verilir, metin sonuna konulmaz. Dipnotlar “9 punto” tek aralık yazılmalıdır. Hizalaması iki yana dayalı ve paragraf girintisi 0.5 cm olmalıdır.
- Metin içinde genel bir referans söz konusuysa ve metnin bütününe gönderme yapılıyorsa (yazarın soyadı, yıl) yazmak yeterlidir. Örneğin (Togan, 1981) gibi.
- Belirli bir sayfadan alıntı yapılmış ya da ilgili fikirler belirli bir kısımdan alınmışsa kaynak, sayfasıyla birlikte şu şekilde yazılır: (Köker, 1998: 42).
- Bir yazarın aynı tarihli eserleri şu şekilde yazılır: (Zizek, 2009a) ve (Zizek, 2009b).
- Yazar sayısı üç ile beş arasında ise, ilk göndermede tüm isimler yazılır; daha sonra sadece ilk yazarı belirtmek yeterlidir. Örneğin, kaynak ilk geçtiğinde (Kejanlıoğlu, Adaklı & Çelenk, 2004) sonraki geçişinde (Kejanlıoğlu vd., 2004) olarak yer alır.
- Metin içinde iki yazarlı bir kaynak belirtiliyorsa her seferinde iki yazarın adı da belirtilir; ikiden fazla yazarlı eser ise ilk kullanımda hepsi, sonraki kullanımda sadece ilk yazar belirtilir. Örneğin: (Kafesoğlu, Yıldız ve Merçil, 1998).
- Yazar sayısı üç ya da daha fazlaysa o zaman ilk kullanımda da sadece ilk isim ve diğerleri şeklinde kısaltma yapılır (Arat vd., 1991).
- Metin içinde yeniden basımı yapılmış eski bir kaynak kullanılıyorsa yatık çizgi (/) kullanılır. Örneğin: “Freud (1923/1961) çalışmasında günlük hayattaki dil sürçmelerinin de bilinçaltında yer alan bastırılmış temsillerin bir tür dışa vurumu olduğunu ilk kez öne sürmüştür.”
- Metin içerisinde gösterilen kaynaklar haricinde, gerekli görülen açıklamalar için klasik dipnot yöntemi kullanılmalı ve bunlar için otomatik numaralandırma yöntemine başvurulmalıdır. Açıklamalar için kullanılacak ölçüler: İki yana yash, sol ve sağ girinti: 3 nk aralık öncesi ve sonra 6 nk, satır aralığı: tek olmalıdır.

Kaynakça Gösterme: Makale sonunda mutlaka makalede kullanılan tüm kaynaklar verilmelidir. Yazarlar soyadına göre alfabetik olarak dizilmelidir. Kaynakça gösterirken aşağıdaki kurallara uyulmalıdır:

- Yazar soyadı ve adının ilk harfi büyük yazılmalı ve noktadan sonra eser adı kitap ise italik, makale ise tırnak içinde yazılmalı. Eser adından sonra kitaplar için yayın yeri ve yılı, makale ise dergi adı, yıl, sayı ve Cilt No’su verilmeli.

Örnekler:

Tek Yazarlı Kitaplar İçin:

İnalçık, Halil. (2003). *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300/1600)*. Çev.: Ruşen Sezer. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Çok Yazarlı Kitaplar İçin:

Abisel, N.; Arslan, U.T.; Behçetoğulları, P.; Karadoğan, A.; Öztürk, S. R. & Ulusay, N. (2005). *Çok Tuhaf Çok Tanıdık*. İstanbul: Metis Yay.

Editörlü Kitaplar İçin:

Özbek, M. (Ed.). (2005). *Kamusal Alan*. İstanbul.

- Kaynakçada aynı yazarın aynı yılda neşredilen birden çok eseri varsa, eserler eskiden yeni tarihe doğru sıralanarak yazılır. Aynı tarihli kaynaklarda harf ile sıralama yapılır.

Togan, Zeki Velidi. (1912). *Türk ve Tatar Tarihi, Kazan*; (1981). *Umumi Türk Tarihine Giriş*, İstanbul.

Arat, R. Rahmeti. (1947a). *Kutadgu Bilig-I Metin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, No: 458.

Arat, R. Rahmeti. (1947). *Kutadgu Bilig-II Tercüme*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, No: 459.

Makaleler İçin:

Alperen, Ü. (2018). “Bir Kuşak Bir Yol Girişimi ve Çin’in Orta Asya Politikası”. *Bilge Strateji*. 10 (19), 17-38.

Tezler İçin:

Hashimi, Sayed Mobin. (2017). *Afganistan’da Cumhuriyet Sonrası (1973-2015) Din-Siyaset İlişkisi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri.

Ansiklopediler İçin:

Kurtulmuş, Rıza. (2008). “Rızâ Şah Pehlevi”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 35/67.

Bildiriler İçin:

Işık, Y. (2015). Karşılaştırmalı Modernleşme Hareketleri Bağlamında Türk Modernleşmesi, *Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi II. Genç Akademisyenler Sempozyumu (24-25 Kasım 2014) Bildiriler Kitabı*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını, 151-176.

Elektronik Kaynaklar İçin:

- Elektronik ortamdan (internet) alınan kaynaklara ait referans bilgileri, basılı kaynaklarla aynı şekilde gösterilmelidir. Eğer kullanılan çevrimiçi (online) kaynaktan sayfa numarası belirtilmemişse parantez içinde de sayfa numarası belirtilmez.

O’Keefe, E. (n.d.). *Egoism & The Cnsts in Western Values*, <http://www.onlineoriginals.com/showitem.asp?item=I>. (20 May 2020).

- Dijital kaynaklarda, erişim tarihi, sonda ve parantez içinde verilmelidir.

<http://www.aljazeera.com.tr/dosya/gecmisten-gunumuze-turkiye-iran-iliskileri> (e.t.: 13 Aralık, 2021).

<http://marmaray.gov.tr/marmaray-hakkinda/> (e.t.: 14 Mayıs, 2021).

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
THE JOURNAL OF ASIAN STUDIES INTERNATIONAL
SOCIAL SCIENCE JOURNAL
PUBLICATION PRINCIPLES, WRITING RULES AND
RESOURCES**

PUBLICATION PRINCIPLES

Purpose of the Journal

Ankara Hacı Bayram Veli University *The Journal of Asian Studies* is an international scientific and refereed journal published by Ankara Hacı Bayram Veli University Asian Studies Application and Research Center.

The journal aims to increase and disseminate scientific studies that contribute to the scientific development of all disciplines in the field of social and human sciences in Turkey and in the world.

Focus and Scope

Ankara Hacı Bayram Veli University *The Journal of Asian Studies* focuses on the scientific studies of the disciplines mentioned below in the field of social and human sciences:

Asian Archeology

Asian Anthropology

Central Asia Turkish History and Geography

Central Asian Turkish Culture, Folk Science and Art History

Central Asian Turkish Dialects and Literature

Studies on Language, Literature and History of Asian Countries and Peoples

Economics and Administrative Sciences

International Relations and Politics

Education Science

Linguistics

Theology

Philosophy and Sociology

Information and Document Management

The submitted works should be genuine that contribute to the field and deeply examine and discuss the developments and problems related to the disciplines within the scope of the journal, present scientific topics with an objective view, develop practical suggestions based on scientific methods and approaching the problems realistically.

Studies not related to the purpose, focus and scope of the journal are not published. However, the Editorial Board can refer to other journals published in Ankara Hacı Bayram Veli University by evaluating the submitted work.

Publishing Frequency

Ankara Hacı Bayram Veli University Journal of Asian Studies is published twice a year in Spring and Autumn.

Publishing Language

Ankara Hacı Bayram Veli University Journal of Asian Studies accepts studies written in Turkish, English and Russian. The submitted works must be prepared in a comprehensible manner in which the language (in Turkish or English) is in accordance with the rules of linguistic knowledge and scientific methods. The works which do not meet these criterias are not evaluated.

Evaluation of Articles

The articles sent to the journal for publication are reviewed by the Editorial Board in terms of publication principles and sent for evaluation to two specialists of the field. The name of the author doesn't report to referees, and the name of the referee doesn't report to authors. The reports are keeping for 3 years. If one of the referee reports is positive and the other is negative, the article will be sent a third referee, or the Editorial Board can make a final decision by examining the referee reports. The authors consider the criticism and recommendations of the referee and editorial board. If they have not participated, they have the right to appeal with their reasons. The articles sent to the authors to be corrected in accordance with the referee reports must be returned to the journal within a month at the latest after the necessary corrections have been made. The corrected text, if it seems necessary, can be re-examined by referees who request changes. Written articles that was not accepted for publication are not returned to their authors.

Plagiarism Policy

The Journal of Asian Studies asks the author(s) to upload the “Plagiarism Report” of the article scanned by plagiarism programs such as “iThenticate”, “Turnitin” to the system before the evaluation process begins. After examining the similarity rate in the Plagiarism Report and whether the study complies with the writing rules and principles, the evaluation process is started. The similarity rate of the articles in the Plagiarism Report should not exceed 20%; articles with more than 20% similarity are sent to the authors for correction and are rejected if the correction is not made.

Privacy Statement

All data (personal information such as name, e-mail address, etc.) that will be included in the management system of Ankara Hacı Bayram Veli University Journal of Asian Studies is used exclusively for the scientific studies of Ankara Hacı Bayram Veli University Asian Studies Application and Research Center. This data is not used for any other purpose; it is not shared with third parties.

Copyright

The authors are responsible for the correctness of the ideas, suggestions and resources in the articles. The articles published in the journal are not paid for the copyright. The authors accept the copyright of the articles and transfer the copy-right of the accepted articles to the Ankara Hacı Bayram Veli University Asian Studies Application and Research Center. When uploading an article file, it must be uploaded by filling out the “Copyright Transfer Agreement Form”. The Editorial Board is authorized to issue and publish the article.

However, the authors reserve the following rights:

1. All registered rights except copyright.
2. The right to reproduce the article for its own purposes with the condition not to sell it.
3. The right to use all or part of the books, articles, etc. produced by the author and indicate them in the bibliography of the journal.

WRITING RULES

Studies submitted to Ankara Hacı Bayram Veli University Journal of Asian Studies should be suitable for the following conditions:

- The Works submitted to the journal should be in Turkish, English and Russian.
- Journal works should not have been published anywhere or have been submitted for publications.
- Studies that do not comply with the Magazine Writing Rules are not evaluated.
- Sent works should be like that:
 - Works should be prepared on vertical dimension of A4, the single spacing, the margins are 2.5cm from each side.
 - Except for the Summary and References page, the text portion of the work should not be less than 5000 words and not exceed 10000 words. It should create as a Microsoft Word file with Times New Roman 11point font
- The works should be structured in accordance with the following sections (respectively) and the regulatory guidelines for these sections:

Title: The title of the work must be written in the middle of the page with 12 uppercase bold. Capital Letters, and it must not be longer than 2 line, except for numbers and punctuation marks

Author / Authors: After the title is given, just author's name (the first letter is CAPITAL) and surname (WITH CAPITAL LETTERS) should be written bold-11 font size and on the right up. The asterisk (*) must be placed after the surname, the information about the author (title, institution and e-mail, orcid number) should be given in footnote format in 9-point after the asterisk mark to be placed under the title page.

Summary: 10 Punto in italics, must be typed in 1 line and must not exceed 300 words.

Keywords: At least five and up to seven Turkish keywords reflecting the topics of the study should be added. Only the first letter of each key word should be large, and all words must be given in italics.

English Title: The English title should be written in bold and italic and centered in small letters, with the first letter of each word being uppercase.

Abstract: The text in the «Summary» section of the Turkish language should be given in English.

English Keywords: At least five and at most seven English keywords reflecting the topics of the study should be given in the same order as the words given in Turkish. Only the first letter of each key word should be large, and all words must be given in italics.

Page Numbers should be placed in the header the left and right topside of the page in 9 points so that they do not appear on the first page.

Text and Paragraph: Subtitles in the main text should be written in 11 point and bold with small letters, with the initials of the words. The text should be 11 pt, based on two sides; 2,5 cm from the top, 2,5 cm from the bottom, 2,5 cm from the right, 2,5 cm from the left. There must be 3 pt between lines. Paragraphs are indented 0.8 cm from the left, and the paragraph spacing must be 6 pt.

Names of Books, Journals, etc.: Books, journal, congresses, conferences, symposiums and panel names are written italic in the text. For example: Resources of the Central Asia Turkish History, Belleten, The International Congress of Human and Society, Past to Present The Conference of Aleppo and Turkmen, the International Folklore Symposium.

Use of Numbers: At the beginning the codes and numerical expressions are given as words, following by numbers. For example: *“Twenty of the thirty theses done were related to the Turkish history and the remaining 10 related to Mongolian history.”*

Use of Abbreviations: Abbreviations are taken in brackets just for the first time in the text, not on their next use. For example: “*in 1957 in order to pay external debt, it was necessary to apply International Monetary Fund (IMF). The IMF has entered the Turkish economy as an important figure with this debt.*”

Use of Quotations in Text: The short quotations in the text should be quoted with quotation marks (“...”) and in italics. Quotations shorter than five lines must be written between the lines, quotations longer than five lines must be written one centimeter inside from the left side and the right side of the line, one block and one line spacing.

Visual Materials: Photographs, diagrams, etc. in text. If visual material is used, the source should be shown. The legal responsibility for permission or copy- right belongs solely to the authors of the work.

Footnote Display: Resources should be prepared as internal notes instead of footnote system. Sources that given in the text, year of publication and page number of the sources will be given as follows:

- Footnotes in the text are numbered on the relevant page, not placed at the end of the text. Footnotes should be written in 9-point single-spacing. The alignment should be two-sided, and the paragraph indent must be 0.5 cm. The footnote should not be a separator line.
- If a general reference is mentioned in the text and the whole text is referred to (author's surname, year), to write is sufficiently. For example (Togan, 1981).
- If a page quoted or the related ideas were taken from a section, the resource is written with the page as follows: (Köker, 1998: 42).
- An author’s works with the same date are written as follows (Zizek, 2009a) and (Zizek, 2009b).
- If the number of authors is between three and five, all names should be written in the first submission, then only the first article is sufficient. For example, when the resource first crosses (Kejanlioglu, Adaklı & Çelenk, 2004), it takes place as the next pass (Kejanlioglu et., 2004).
- If two authors sources are specified in the text, the names of the two authors are specified each time; if more than two authors, all of them specified just for the first time, and after the only the first author is specified in the text. For example: Kafesoğlu, Yıldız and Merçil (1998).
- The number of authors is three or more, then only the first name and others are abbreviated in the first use (Arat et., 1991).
- A slanting line (/) is used if an old source has been reprinted in the text. For example: Freud (1923/1961) for the first time suggested that the daily life of language tramps is a sort of outsider of repressed representations in the subconscious.
- Except the resources shown in the text, the classical footnote method should be used for the necessary statements and the automatic numbering method should be used for these. Measures to be used for statements: Justified, left and right indentation: 0 cm, before and after spacing: Onk, line spacing: single.

End-Text Referencing

At the end of the article, all sources used in it must be specified. Authors should be sorted alphabetically by last name.

Author surname and first letter of name should be in capital letters, and if the title is book after point and comma, it should be written in bold italic and article should be written in quotation. After the title of study, the publication place and year of books and the journal title, year, number, and volume number should be given.

Examples:

For Single Written Books:

İnalçık, Halil. (2003). *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*. Çev.: Ruşen Sezer). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

For Many Written Books:

Abisel, N.; Arslan, U.T.; Behçetoğulları, P.; Karadoğan, A.; Öztürk, S. R. & Ulusay, N. (2005). *Çok Tuhaf Çok Tanıdık*. İstanbul: Metis Yay.

For with Editor Books:

Özbek, M. (Ed.). (2005). *Kamusal Alan*. İstanbul.

- If there are multiple works published in the same year by the same author in the book, the works are written in the order of the new works. Sources with the same date are sorted by letter.

Togan, Zeki Velidi. (1912). *Türk ve Tatar Tarihi, Kazan*; (1981). *Umumi Türk Tarihine Giriş*, İstanbul.

Arat, R. Rahmeti. (1947a). *Kutadgu Bilig-I Metin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, No: 458.

Arat, R. Rahmeti. (1947). *Kutadgu Bilig-II Tercüme*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, No: 459.

For Articles:

Alperen, Ü. (2018). “Bir Kuşak Bir Yol Girişimi ve Çin’in Orta Asya Politikası”. *Bilge Strateji*. 10 (19), 17-38.

For Theses:

Hashimi, Sayed Mobin. (2017). *Afganistan’da Cumhuriyet Sonrası (1973-2015) Din-Siyaset İlişkisi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri.

For Encyclopedias:

Kurtulmuş, Rıza. (2008). “Rızâ Şah Pehlevi”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 35/67.

For Papers:

Işık, Y. (2015). Karşılaştırmalı Modernleşme Hareketleri Bağlamında Türk Modernleşmesi, *Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi II. Genç Akademisyenler Sempozyumu (24-25 Kasım 2014) Bildiriler Kitabı*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını, 151-176.

For Electronic Printed Books:

• Reference information for resources received from electronic media (internet) should be shown in the same way as printed sources. If the page number is not specified in the used online source, page number is not specified in parentheses.

O’Keefe, E. (nd). *Egoism & The Cnsts in Western Values*, <http://www.onlineoriginals.com/showitem.asp?item=I135>. (20 May 2020).

- In digital resources, the date of access must be given in probe and parentheses.

<http://www.aljazeera.com.tr/dosya/gecmisten-gunumuze-turkiye-iran-iliskileri> (e.t.: 13 Aralık, 2021).

<http://marmaray.gov.tr/marmaray-hakkinda/> (e.t.: 14 Mayıs, 2021).

KUŞAK VE YOL GİRİŞİMİ (KYG) PROJELERİNİN İNCELENMESİ; TÜRKİYE İÇİN ÖNERİLER

Examination of Belt and Road Initiative Projects; Suggestions for Turkey

Dr. Necmettin MUTLU

WESTLESSNESS UNDER CHINESE NATIONALISM: AN EPISTEMOLOGICAL ATTEMPT OR AN ONTOLOGICAL CASE?

Çin Milliyetçiliği Bağlamında Batsızlık: Epistemolojik Bir Girişim Mi Ontolojik Bir Olgu Mu?

Dr. Cem YILMAZ

TARİHİ KOMŞULAR MOĞOLİSTAN VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ ARASINDAKİ İKİLİ İLİŞKİLER VE STRATEJİK ORTAKLIK OLANAKLARI

Bilateral Relations and Strategic Partnership Opportunities Between Historical Neighbors Mongolia and The Republic of Turkey

Dr. Tserenadmid CHULUUNBAATAR

(RE)PRODUCTION OF HINDUTVA-DRIVEN POPULISM IN INDIA: AN ANALYSIS OF BHARATIYA JANATA PARTY'S POLITICAL MESSAGING IN TWITTERSPHERE

Hindistan'da Hindutva Gündümlü Popülizmin (Yeniden) Üretimi: Bharatiya Janata Partisi'nin Twittersphere'deki Siyasi Mesajlarının Analizi

Ali ZAİN

ABD'İN AFGANİSTAN'DAN ÇEKİLMESİ İLE TALİBAN'IN YENİDEN İKTİDARA GELMESİ

Taliban Surged Back to Power as The US Withdrawal from Afghanistan

Zabihullah DASHTI

TANITIMLAR / REVIEWS

TANITIM: TARİHTEN GÜNÜMÜZE İRAN'DAKİ TÜRKLER VE TÜRK- İRAN İLİŞKİLERİ

The Turks in Iran and The Turkish-Iran Relations from History to The Present

Hazırlayan: Samad MOGHANIRAHIMI

ÜLKE TANITIMI: İRAN

Iran

Hazırlayan: Arş. Gör. Seyit Ali BUDULGAN

KİTAP TANITIMI: "EMPERYALİST ÇAĞDA MODERNLEŞME-TÜRK MODERNLEŞMESİ VE İRAN (1800-1941)" ADLI ESER

The Book Named "Modernization in The Imperialist Era-Turkish Modernization and Iran (1800-1941)"

Hazırlayan: Arş. Gör. Yasemin IŞIK

ASYA ÇALIŞMALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ'NİN 2021 YILI FAALİYETLERİ

2021 Annual Activities of Asian Studies Application and Research Center

Arş. Gör. Seyit Ali BUDULGAN

ISSN : 2667-6419

9 772667 290001